

Anders Waldman

W
1897

Fattig Pojke
Rikt Liv

Anders Waldman
Fattig Pojke
Rikt Liv

Anders Waldman

Fattig Pojke
Rikt Liv

© Anders Waldman 2014
Tryck: EO / Skarpnäck /2014
1a upplagan: 200 ex
ISBN 978-91-637-7061-6
Grafisk form: B. Ankarberg / www.text-o-bild.com

Till Johan och Magnus.

.....

Innehåll

.....

Prolog	9	Rikspolisstyrelsen <i>Del III</i> , Interpols Generalförsamling	135
De två släkterna bakom mig	11	ADC till RPC	151
Föräldrahemmet; de första minnena	15	Interpols Generalsekretariat i Paris	161
Barndom, skolor, sommarlov och uppbrott	29	Rikspolisstyrelsen <i>Del IV</i> , Statsbesök	171
Det första arbetet, värnplikten och polisskolan	45	Stockholms-Konferensen	181
Ordningpolis	53	Rikspolisstyrelsen <i>Del V</i> , Uppbrott	191
FN-polis	63	Vinge Integrated Protection, VIP AB	195
Rikspolisstyrelsen <i>Del I</i>	83	ABAB - Stroke - Nedtrappning	205
UNICEF i Calcutta	93	Husbilsliv	225
Rikspolisstyrelsen <i>Del II</i>	111	Epilog	239
Etiopien	115		

.....

Prolog

.....

Funderingar kring en självbiografi har då och då dykt upp i min tankevärld under de senaste tio åren. Att gå från ord till handling i ett så pass stort projekt kräver emellertid någon form av utlösande faktor. Den kom helt plötsligt natten mellan den 5 och 6 mars i år, när jag drömde jag att jag satt och signerade en nyutkommen bok, en självbiografi skriven av mig. Större delen av resten av den natten låg jag vaken och funderade över disposition och innehåll.

Här kommer den nu och jag har dedicerat den till Johan och Magnus, Ewas och mina fina söner som berett oss mycket glädje och som skänkt oss fem härliga barnbarn. Johan med Thea, Elsa och Lova. Magnus med Olivia och Adam. Utan sin historia är man fattig, sägs det. Med en pappa som dog när jag just fyllt åtta år och en mamma som var lite av en mussla när det gällde hennes egen livshistoria, fick jag inte reda på mycket av vad de själva hade upplevt och vad de i sin tur hade hört från sina föräldrar och far- och morföräldrar.

När jag så inledde mitt släktforskningsprojekt för cirka tio år sedan blev fattigdomen mycket påtaglig. Arbetet blev betydligt svårare på grund av att jag hade så lite av berättad tradition och kunskap som utgångspunkt. Att överföra sin historia muntligt från generation till generation var förr en naturlig del av familjens liv. Man pratade med varandra på kvällarna. De äldre berättade om förr. Numera hinner vi inte med så mycket sådant. TV, datorer och andra media har tagit över allt mer av vår tid.

Ett av syftena med biografien är därför att för min egen del bryta den trenden och ge Johan, Magnus och deras efterkommande åtminstone en del av deras historia. Min historia är deras! Ekerö i september 2014.

Anders Waldman

.....
De två släkterna bakom mig
.....

Pappa Edvin hette Jonasson och mamma Néan (egentligen Linnéa) föddes med släktnamnet Waldman. Edvin kom från den lilla byn Rise I Jämtland. Enligt en av hävderna bildades den på 1300-talet som en följd av Digerdöden. En ende överlevande man från en grannby och en likaledes enda överlevande kvinna från en annan grannby strålade nämligen samman. De beslöt att bryta ny mark i skogen strax intill Vällviken som ligger på Storsjöns västra sida ungefär mitt emellan Svenstavik och Mattmar. Det blev så småningom fem mindre gårdar i byn och farfar Johannes köpte en av dem år 1919.

Edvin tillhörde den första generationen som fick behålla faderns efternamn. Tidigare blev sönernas efternamn faderns förnamn med tillägg av son. Döttrarna fick tillägget dotter till pap-

• Johannes och Idas bröllopsfoto år 1910.

pans förnamn. Kopplingen till faderns namn kallas patronymikon. Det fanns också en möjlighet att koppla till moderns namn. Det kallas metronymikon men var mindre vanlig. Båda metoderna upphörde i princip att gälla i början av 1900-talet.

Farfar Johannes Jonasson och farmor Ida fick åtta barn, sex pojkar och två flickor, under åren från 1910 till 1928. Edvin var äldst i barnaskaran och föddes 1910. Kort efter födseln av det sista barnet insjuknade Ida i mjölkstockning som tyvärr påverkade hennes hjärna så illa att hon blev svårt psykiskt sjuk. Hon avled några veckor senare. Ett redan tidigare nästan hopplöst

ekonomiskt läge för arbetaren och kusken Johannes blev nu om möjligt ännu sämre. De lite äldre hemmavarande barnen fick dra ett tungt lass. Jag kan tänka mig att dottern Anna, född 1914, var en av dem som fick ta störst ansvar, särskilt i hushållet. Hon var ju äldsta flickan bland barnen.

I ett brev till Idas äldre bror Otto beskrev Johannes läget:

”

Rise, Månsåsen d 1/8 1928

B: B:

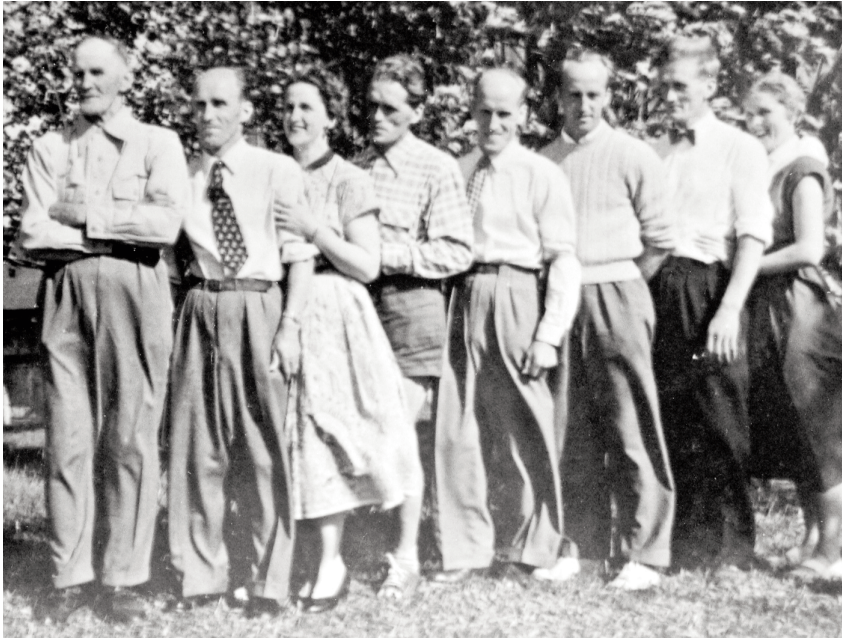
*Som du vet fick vi oss en flicka den 2 juli men det har blivit mycket på den sorgliga sidan sen jag var in till staden den 10 juli då säger Ida att jag skulle gå till Videll och få ett reseft på lite stärkande pulver och annan medicin. Jag for in till staden, och när jag kom hem får jag se att det besta jag har i den här världen, har blivit sinnesrubbad. Kan du tänka dig så hemskt. De var två stycken som skulle hålla henne det kan gå så fort så på kvellen fick vi fara på Öhnet med henne men där fick vi inte komma in då så for vi till lasarettet men lika omöjligt så for vi till Nils Hägglöv Strandgatan 7 där fick vi komma in. Kan du tänka dig där fick vi ligga och vänta på plats tills på lördagskvellen då blev det en plats ledig på Öhnet. Men kan du tänka dig vad det stred mot min villja att frakta henne dit då tenkte jag nu är det slut med mig också det är det versta jag varit med om. På lördag middag i veckan som var fick jag telefon från öfverläkaren att jag skulle fara in med det samma för de trodde att Ida skulle dö för dem. Hon har så låg hjertverksamhet efter all blodförlust och allt det gift som de måste använda för henne. Men jag fick inte ens se henne en gång, så hårt det är så måste jag ändå försöka bida tiden tills jag kan få se henne. Men jag hoppas på att jag får igen henne någon gång, men kan henda jag har fel det känns så ovist så tungt. Många hälsningar från oss så av sorg nedklämda. Johannes och Barnen.
du kan väl ej hjälpa mig med lite pengar det går som det skulle vara smort i den vägen.*

”

Trots Johannes mycket korta skolgång, troligen bara fyra år, tycker jag att han formulerar sig bra. Det går nästan att ta på hans sorg.

I början av 30-talet försattes Johannes i konkurs och hade det inte varit för att min pappa köpte gården hade Johannes och de fortfarande hemmavarande barnen troligen hamnat på något helt annat ställe. Nu kunde han bo kvar tillsammans med barnen. Drygt femton år senare lyckades han köpa tillbaka gården. Johannes gifte om sig år 1936 och fick med sin nya fru Greta fem barn under åren fram till 1943.

Morfar Anders Larsson föddes 1875 i den lilla byn Funäs nära Myssjö kyrka. Byn ligger bara lite drygt två mil söder om Rise. Anders hade tre äldre syskon, Pål född 1866, Brita född 1868 och Kristina född 1871. Brita dog redan vid 18 års ålder medan Kristina levde till 1954 och Pål till 1961.

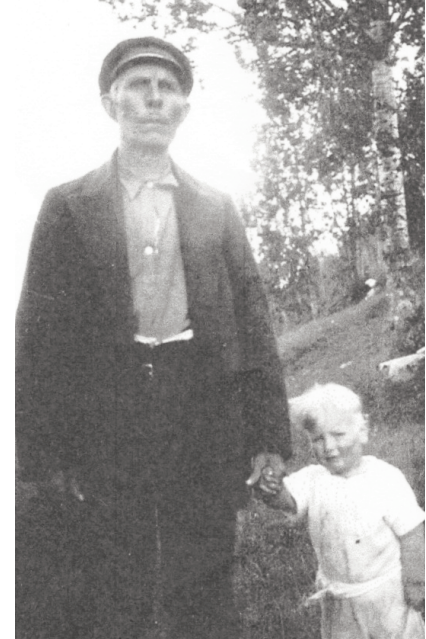

• 1955 firade Johannes sin 70-årsdag och barnen uppvaktade hemma i Rise. Bakom honom står i tur och ordning: Olle, Anna, Erik, Torsten, Bertil, Sven och Christina. Edvin hade gått bort fem år tidigare men skulle ha stått först.

Familjen flyttade efter några år till ett dagsverkstorp tillhörande Kaptensgården i Hovermo på den andra sidan av Mys-sjöviken i Storsjön. Där bodde de fram till år 1897. Då flyttade de till Hallom en knapp mil längre norrut. Där hade de köpt en gård som kom att kallas Pålsgården och som fortfarande är kvar i släktens ägo.

Pappan hette Lars Pålsson och Anders fick därför efternamnet Larsson. Det dög emellertid inte när han år 1897 sökte värvning vid Kungl. Södermanlands Regemente för att utbilda sig till sergeant. Han fick istället ta namnet Waldman.

År 1997 firade vi hundraårsminnet av namnbytet genom att låta tillverka ringar och berlocker med bokstaven W och året 1897.

• En av ytterst få bilder av brodern Pål tagen i Hallom mot slutet av 30-talet. Han håller min kusin Karl-Anders född 1935 i handen. Jag beklagar den dåliga bildkvaliteten

• Familjen Waldmans logotype

Efter ett antal år som militär begärde han avsked och blev anställd vid Posten i Östersund. Han stannade kvar som postanställd fram till sin död 1936. Av personalakten hos Postverket framgår det att han hade stora besvär med hälsan. Under närmare 40 års anställning var han sjukskriven i kortare och längre perioder i tillsammans nästan tre år. En pikant detalj var att han år 1903 fick böta femton kronor för ”onykterhet i tjänsten”, ett belopp som för hans del motsvarade ungefär en halv månadslön.

• Anders och Cecilias bröllopsfoto 1908.

Redan ganska tidigt placerades morfar vid Postens verksamhet i tågpostkupéer. Detta innebar att han i första hand nattetid sorterade post ombord i en järnvägsvagn. Han stationerades under långa perioder i Storvik, väster om Sandviken i Gästrikland. Där träffade han sin blivande hustru Cecilia Skoglund som var född 1880 i Storvik, dotter till Johanna Skoglund. Fadern var okänd. I juli 1908 gifte de sig och i januari 1909 föddes mamma Néan. Tre år senare fick hon en lillasyster som döptes till Berta. Cecilia avled kort efter förlossningen på grund av hjärtfel och hjärnblödning och morfar drabbades därmed av samma öde som farfar skulle komma att göra sexton år senare.

Efter några år gifte morfar om sig med Elsa Johansson från Kila socken i Västmanland. Jag gissar att Elsas inledande roll var den som barnsköterska och hushållerska. För mig blev hon Tant Elsa bosatt på Bomansgatan 24C i Västerås. Dit flyttade hon när morfar Anders hade gått bort. Tant Elsa var rätt speciell; inte direkt vardaglig. Hon klädde sig mycket propert, alltid i en snygg sidenklänning. Hårfrisörskan fick besök en gång i veckan och makeup gjorde hon varje dag. Den frukost hon inledde dagen med bestod av kaffe och småkakor. Menyn gällde också hennes nattgäster och jag måste erkänna att jag aldrig vande mig vid den när jag besökte henne, ofta på sportlovet under skolåren.

Tant Elsas stora passion var ishockey på TV och när hennes syn blev sämre på äldre dagar, bytte hon till en färg-TV för att lättare kunna skilja lagen åt. Under de sista levnadsåren fick hon av fysiska skäl hjälp med städning och inköp. Klar i huvudet var hon dock ända fram till sin bortgång vid 97 års ålder.

.....

Föräldrahemmet; de första minnena

.....

Som för de flesta barn är minnesbilderna från mina första levnadsår ytterst fragmentariska. En av de första var en nattlig bilresa till Furuvik söder om Gävle och ett besök i djur- och nöjesparken där. Resan skedde i pappa Edvins svarta, tvådörrars Ford Tudor från tidigt 40-tal. Min fyra år äldre syster Kerstin sov på baksätet och för mig hade mamma och pappa ordnat en sovplats på golvet bakom framstolarna. Golvet hade jämnats ut och höjts med hjälp av burkar och lådor. Från Furuvik minns jag en cirkusföreställning med djur och barn i en för mig enormt stor byggnad. Det blev en stark déjà-vu-upplevelse när jag härom året återsåg samma cirkusbyggnad efter nästan 65 år. Ewa och jag var då där med två av våra barnbarn.

• Flygfoto över Backa från mitten av 1930-talet.

Huset på Kantorsvägen 3 i Backa köpte Néan och Edvin år 1940, något år efter ankomsten till Göteborg. Huset byggdes ursprungligen 1923 av Backakyrkans dåvarande kantor Brundin. Det var sannolikt efter honom som grusvägen utanför huset döpts till Kantorsvägen. Huset är inte stort, blott drygt 80 kvadratmeter i markplan men ser ut som en mikroherrgård med ett relativt stort vinklat tak över entrédörren. Det taket vilar på fyra vita pelare på den dubbla trappans framkant och bidrar till det aningen ståndsmässiga utseendet. Huset har alltid varit gult med stående läkt och vita knutar.

På entréplanet fanns fem små rum och kök och på vinden, som i övrigt bestod av förråd, fanns ytterligare ett rum. Det var i rummet på andra våningen i det huset som jag föddes den 9 oktober 1942. Hjälp ut i världen fick jag av barnmorskan Margit Ahlqvist som jag mötte igen först i samband med mamma Néans begravning år 1995.

I källaren fanns matkällare, ett litet utrymme för en potatislår, ett pannrum, en tvättstuga, en torrklosett samt ett större rum för verktyg och annat. I pannrummet stod en kokseldad panna och mitt emot den fanns en koksbinge som fylldes från husets utsida via ett litet fönster i

• Mamma Néan och pappa Edvin arbetsklädda. Till höger syns skylten med texten POLISVAKTKONTOR

• Äldre bild av föräldrahemmet

muren. Det kom ibland en sotsvart lastbil och stannade på grusvägen utanför och två likaledes sotsvarta karlar bar svarta jutesäckar fram till det lilla då öppna fönstret och hällde in koksen i bingen. I början av 50-talet installerades en oljebrännare vilket innebar ett mindre under av bekvämlighet jämfört med kokseldningen.

Andra dagar stannade en hästdragen flakvagn på vägen utanför. Vagnen och dess båda drängar kom från bonden Alex Karlsson som ägde åkrarna söder om Kantorsvägen. Drängarnas uppgift var att byta den nästan fulla tunnan i torrklosetten mot en tom. Mitt starkaste minne från toalettutrymmet var att den övre halvan av dörren hade små, flerfärgade glasrutor. Tack vare ljuset från fönstret på andra sidan rummet lyste glasrutornas färger starkt när man satt inne på toaletten dagtid. Det blev emellertid lite av en befrielse när det så småningom byggdes ett badrum med tvättfat, badkar med dusch och WC i en annan del av det källarrum där klosetten funnits. Den ersattes med en vedspis som det gick att elda i sedan den anslutits till en av kanalerna i skorstenen. Jag minns dock inte att vi någonsin eldade i den spisen. Den var nog endast avsedd som reserv för elspisen i köket och skulle kunna användas vid längre elavbrott.

Framför huset, i riktning mot Göteborg hade vi som sagt lantbrukare Alex Karlssons stora åkrar. Alex var en av Backas större bönder. Bakom oss hade vi Blankens avsevärt mindre odlingsmark. Han hette egentligen Larsson men kallades för Blanken på grund av att hans plånbok nästan alltid var tom. Han och hustrun fick tolv barn. Flera av dem var i min och Kerstins ålder och de blev våra kompisar på hemmaplan. Min bästa kompis där hette Britta.

Bondgården var en mycket spännande lekplats med en höskulle där vi kunde hoppa ner i höet från någon takbjälke. Vi gjorde ofta grottor i det lagrade höet och klättrade på de olika vagnarna och tyngre redskapen. Det gula tröskverket hade vi respekt för efter att ha sett det i aktion kopplat med en bred rem till ett drivhjul på en traktor som stod alldeles utanför ladan. Jag förmodar att Larsson när det var dags att tröska hyrde traktorn av någon annan bonde i Backa, någon med lite större resurser än de han själv hade.

Enda gången våra lekar gick snett var när Britta och jag hade varit i hönshuset och plockat famnen full med färska ägg. De slängde vi sedan mot en stenhäll. Då fick jag faktiskt smisk av mamma Néan; välförtjänt men också enda gången under hela min uppväxt. Ibland fick vi komma in i bondgårdens kök för att få saft och bullar. Hur huset såg ut i övrigt på insidan fick jag aldrig se.

Vårt hus hade en tomt på ungefär 600 kvadratmeter men pappa Edvin köpte ytterligare tusen av bonden Larsson som säkert uppskattade affären för det kontantinflöde den innebar för hans del.

• Jag i vit keps tillsammans med några av bondens barn.

• Hisingsbron som var i bruk mellan 1874 och 1968.

Farbror Larsson som vi barn kallade honom åkte ibland in till Kungstorget där han sålde produkter från gården. Potatis och morötter var det jag minns bäst. Ibland fick jag åka med och då hade jag tillsammans med mamma, faster Anna och storsyster Kerstin plockat krusbär i vår trädgård. Om jag ska vara riktigt ärlig var det nog mest de tre andra som stod för själva plockandet. En liten killes tålamod räckte nog inte riktigt för den sortens arbete. Det var spännande att få sitta tillsammans med farbror Larsson på kuskbocken till den tvåaxlade flakvagnen ända in till Göteborg. På den tiden fanns det en låg bro, Hisingsbron, över älven ett par hundra meter söder om den höga Göta Älvbron. Det var den vägen vi åkte.

På torget satte farbror Larsson upp ett par bord där han ställde lådor med potatis och morötter. En del lådor placerade han under borden som ett extra lager. Hästen och vagnen parkerade han sedan vid bodarna på torgets södra sida. Hästen fick också lite hö att äta under dagen och det fanns i en säck som han hängde upp över hästens mule.

Min kundkrets var nästan alltid lite äldre damer som uppenbarligen tyckte att de gjorde en välgärning genom att köpa krusbär av den lille parveln från landet. Jag kan inte minnas att jag någon enda gång hade krusbär med mig hem igen. Istället hade jag några slantar i fickan, en välbehövlig förstärkning av veckopengen.

Farbror Larsson drack alltid ett par pilsner på vägen hem. Förhoppningsvis hade han även en acceptabel dagskassa med sig.

Vid sidan av den smala grusvägen som ledde från stora vägen upp till bondgården låg det en liten smedja. Dit var det spännande att gå. Smeden som var en sotig men snäll man hade ofta ett par äpplen liggande i en låda under arbetsbänken. Han hade lagt dem där på morgonen när hans händer fortfarande var rena så vi fick alltid ta dem själva i lådan för att de inte skulle bli sotiga.

Det var fascinerande att se hur han arbetade med järnet och formade det till hästskor eller grindar beroende på den beställning han hade fått. Fläkten till ässjan drev han med foten via en bred träpedal. Vi hade stor respekt för brasan, inte minst när han pumpade in luft i brasan och lågor och glöd växte med ett sprakande ljud. Väldigt mycket varmare blev det också om vi stod för nära.

Intill smedjan fanns en liten branddamm som vi inte fick gå i närheten av. De vuxna sade att den var djup och jag minns att jag var lite rädd för den. Jag kunde inte se botten för vattnet var alldeles svart och jag fantiserade en hel del kring vad som kanske fanns djupt där nere.

Kantorsvägen var en avtagsväg från Kungälvsvägen dvs den gamla rikstväan. Den korsade vi jämt och ständigt på väg till eller från kompisar. Trafiken var väldigt blygsam då strax efter andra världskriget och passagerarna innebar därför inte i egentlig mening någon större risk. Kungälvsvägen var stensatt, blev så småningom asfalterad och ersattes år 1958 av motorvägen strax intill Göta Älv på andra sidan det östra berget i vår dal, Backadalen.

När familjen bosatte sig på Kantorsvägen var Backa en egen kommun med ungefär 5000 invånare. År 1948 inkorporerades den med Göteborg och blev en del av storstaden. Lika bra var väl det. Föräldrahemmet ligger nämligen bara lite drygt tre kilometer fågelvägen från

Göteborgs Centralstation vid Drottningtorget. Jämfört med andra, nyare stadsdelar ligger Backa ganska centralt i Göteborg.

Pappa Edvin var nyutbildad polis och fick anställning som fjärdingsman i kommunen. Kontoret hade han hemma i vårt hus och på framsidan satt det en emaljerad skylt där det med blå bokstäver mot vit bakgrund stod: POLISVAKTKONTOR. Någon finka fanns det dock inte i huset så jag antar att gripna och anhållna personer transporterades till polisen i Göteborg eller möjligen till det dåvarande fängelset i Härlanda. Ett tydligt minne från hans verksamhet var det bord med en låda och en bordslampa som stod ute vid vår brevlåda några dagar varje år. På lådan satt en lapp med ordet Deklarationer och då förstår nog alla vad det rörde sig om. För mig var ordet dock betydelselöst på den tiden. Polisarbetet var betydligt mera diversifierat på den kommunala tiden och innehöll en rad arbetsuppgifter som försvann i samband med förstatligandet av polisen år 1965.

I det vi kallade hörnrummet eller röda rummet i huset på Kantorsvägen stod ett gammalt svart piano. Mamma Néan, som hade spelat lite piano i sin ungdom, var angelägen om att jag skulle lära mig att få ordning på de svarta och vita tangenterna. Hon bokade därför in en fröken Ester Larsson som kom hem till oss en kväll i veckan för att under en timme drilla mig i det som nothäftet hette: Pianospelets ABC. Jag tror inte att jag tillhörde de mest entusiastiska av hennes elever men framsteg gjorde jag givetvis allt eftersom.

Fröken Larsson var en ganska kortväxt och symmetriskt rund person. Hon var alltid mycket prydligt klädd och jag förundrades över att hennes kappor hade ett band på insidan som hon knöt om midjan innan hon knäppte knapparna. Jag fick så småningom veta att bandet hade till uppgift att bidra till ett snyggt fall på plagget. Lite mystiskt minns jag dock att jag tyckte att det var. Under lektionen behöll hon hatten på, alltid en liten rund burkformad historia. Efter det första nothäftet följde en lång rad för mig rätt ointressanta notblad såsom Czernys Etyder, Der Erste Bach och liknande. Dessemellan bestod livet vid pianot till stor del av skalor, trioler och andra för min utveckling säkerligen nyttiga men för mig personligen nästan smärtsamt trista övningar. Jag minns tydligt leverfläckarna på fröken

• Här tillbringade jag många timmar under sju år.

Larssons händers översida och den avbrutna blyertspenna hon alltid höll i högra handen. Ibland slog hon takten med den och ibland använde hon den som tillhygge för att slå mig på fingrarna. Det senare hände när jag spelade fel, inte varje gång men trots allt rätt ofta.

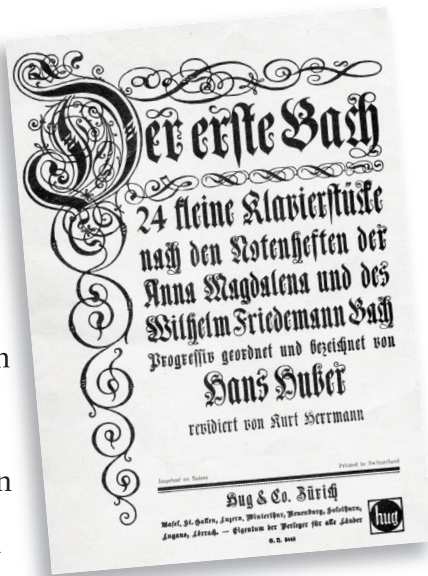
Jag var sju år gammal när pianolektionerna började. Sju år senare gick fröken Larsson i pension och jag kände att frihetens klocka äntligen slog. Mamma Néan ville dock annorlunda och när hon fick reda på att församlingens kantor Daniel Kjällerström gav pianolektioner som dessutom var gratis skickades jag till församlingshemmet för att ta del av erbjudandet.

Kjällerström var liksom fröken Larsson en liten och rund person med korta, nästan prinskorvsliknande fingrar. Han hade vitt hår som var långt och lockigt. Pianot stod vid den ena väggen i ett av församlingshemmets många rum och Kjällerström bad mig ta plats framför pianot. När jag hade justerat pianostolen och satt mig ner, tog han fram ett nothäfte som jag kände igen - Czernys Etyder. Han bad mig välja ut ett stycke och att spela det. Jag fann ett som jag tidigare hade spelat rätt ofta. Jag kunde det därför ganska bra, nästan utantill. Jag tror emellertid att kantorn genast märkte att min entusiasm var mycket begränsad för att inte säga knappt mätbar.

När jag hade spelat färdigt började han fråga mig om pianospel i allmänhet och mina musikaliska intressen i synnerhet. Jag svarade att jag nog ville gå vidare men helst spela den sorts musik jag tyckte om och som jag dessutom förstod så mycket bättre än den klassiska jag fått hålla på med i så många år. Kantorn var en klok och pedagogisk man så han uppmanade mig att åka till Waideles musikaffär i Arkaden vid Brunnsparken inne i staden, köpa noter till den sorts musik jag tyckte om och komma tillbaka påföljande vecka.

Jag gjorde som han sa och kom tillbaka efter en vecka med ett ganska tjockt nothäfte som hette "Musse" Rosenkvists Samlade Boogie-Woogie-Arrangemang. Kjällerström studerade notsidorna med intresse, stannade vid en, plattade till nothäftet och satte det på hyllan ovanför tangenterna. Sedan tittade han snabbt igenom sidan som låten omfattade. Den hette Domaredans-Boogie och Domaredansen kände kantorn igen.

Sedan började han spela och som han spelade. Hans korta knubbiga fingrar for över tangenterna som lärkvingar och det svängde ljuvligt. Charlie Norman & Co kunde, som jag kände

• Ett för mig ökänt nothäfte.

- Musik mera i min smak.

pianostolen. Han stammade något men kyrkoherden stängde dörren mitt i hans stammande och försvann tillbaka in till konfirmandgruppen som satt i rummet intill. Jag fick höra senare av en kompis som gick i den konfirmandgruppen att de hade ryckts med av den svängiga musiken som hördes tydligt genom den tunna väggen, något som kyrkoherden inte alls uppskattade.

Den händelsen blev slutet på min pianoutbildning. Jag har visserligen fortsatt att spela lite då och då både på piano och olika keyboards men det har aldrig blivit något riktigt helt med det, tyvärr.

Några år senare gav jag mig på trumpet istället. Tillsammans med Åke Rosell, en kollega till pappa Edvin, gick jag till affären Trumpetspecialisten på Kronhusgatan i Göteborg. Åke Rosell spelade trummor i Göteborgspolisens musikkår och var en genommusikalisk person. Han spelade även andra instrument. Under hans sakkunniga ledning valde jag ut en trumpet, en sordin och en fin väska. En vecka senare påbörjade jag en tvåterminers grundkurs i trumpet hos Hagströms musikaffär på Södra Larmgatan, mitt emot Grönsakshallen i centrala Göteborg.

det just då, slänga sig i väggen. Det lyckliga rus jag upplevde varade tyvärr bara i någon minut. Då öppnades nämligen dörren och där stod kyrkoherde Ragnar Eriksson i sin uniform bestående av en lång svart kapp och prästkrage. Han var alldeles vit i ansiktet och frågade Kjällerström med allvarlig stämma:

– Vad i all sin dar håller kantor Kjällerström på med?

Kantorn slutade omedelbart att spela och blev om möjligt ännu mindre där han satt på

• Anders Flink på trumma och jag på trumpet. Trolig låt: *When the Saints-*

Vi var sex grabbar som träffades där en gång i veckan för att lära oss blåsa rätt. Jag tyckte det gick riktigt bra och min uppspelning i samband med avslutningen fick godkänt. "Gotländsk Sommarnatt" var en av låtarna som jag spelade. Det var roligt att spela trumpet. Till skillnad från pianot kunde jag bära med mig det instrumentet. Ett piano står där det står.

– Men, sa läraren efter uppspelningen, din embouchure passar inte för mera avancerat spel. Ridå!

Embouchure är det sätt som man som trumpetare sätter instrumentet till munnen och använder ansiktsmuskler och läppar för att få fram ljud, kontrollera tonhöjd och ljudklang på ett både för ljud, läppar och muskulatur optimalt sätt. Mina läppar och ansiktsmuskler passade tydligen bättre till annat.

Nästa steg blev trummor. Rytmen har alltid varit viktigt för mig och när jag i artonårsåldern plötsligt fick låna ett rätt stort trumset fick jag en ny hobby och sysselsättning. Och se, redan ett år senare fick jag frågan om jag ville vikariera som trummis i ett litet lokalt rockband, The Kilroys.

Vi spelade en gång i veckan i Backa Folkets Hus där biosalongens stolar plockats ut och golvet gjorts plant, något som lämpade sig för dans. Lokalen var fritidsgård under en period och det var då vi spelade. Sättningen var den för tidsepoken traditionella med sologitarr, komp-gitarr, bas och trummor. Repertoaren var också den traditionella med bitar som Apache, Red River Rock, Guitar Boogie och många, många fler. Våra scenkostymer var rätt diskreta: Svarta byxor och vita skjortor med kravatter i form av långa svarta skosnören.

Vi var samtida med The Streaplerns men de fick en betydligt bättre karriär och utveckling än vi. Till trummorna återvände jag åtta år senare på Cypern men det är en helt annan historia och till den återkommer jag lite längre fram.

Om **pappa Edvin** har jag samlat följande fakta i min släktforskning:

”

Edvin tog värnning den 1 november 1931 vid Norrlands Artilleriregemente A4 i Östersund som volontär och placerades med nummer 54 vid det 8:e batteriet. Hans inskrivningsnummer var 114 63/1930. Påföljande år godkändes han som sjukvårdssoldat och som med beröm godkänd sjukvårdskorpral år 1933. Till sjukvårdsfurir blev han förordnad den 1 november 1933. Under tiden från den 1 november 1937 till den 14 april 1938 står han antecknad i matrikeln som "överstat vid regementet". Den 15 april 1938 beviljades han avsked med vitsordet "Utmärkt väl". Edvin hade körkort nr Z8918 för bil utfärdat av Länsstyrelsen i Jämtland den 17 december 1934.

Under tiden den 15 april till den 4 augusti 1938 genomgick Edvin Underbefällets Polisskola vid Statspolisen i Umeå. Denna kurs var en av flera i landet som var direkt anpassade till polisskoleelever som rekryterats från försvaret där de varit underbefäl. Edvin fick betyget G (godkänd) med 177 poäng av 245 möjliga. Därefter arbetade han vid Statspolisen i Söderhamn mellan den 5 augusti 1938 och 25 januari 1939. Under den tiden föddes dottern Kerstin. Den 27 januari 1939 till den 30 april samma år tjänstgjorde han vid polisen i Askim. Mellan den 1 maj 1939 och den 4 februari 1940 var han vikarierande polisman i Backa som då var en egen kommun. Den 5 februari 1940 förordnades han som ordinarie fjärdingsman i Backa. Den 1 januari 1948 införlivades Backa med Göteborgs stad och i samband därmed överfördes Edvin till det sjätte vaktområdet med polisstation i Sannegårdshamnen och ansvar för Hisingen. Edvin godkändes som förare av polisbilar den 5 februari 1948 efter körutbildning och prov vid Trafikpolisen. Den 8 oktober samma år erhöll han radiocertifikat.

Efter genomgången blindtarmsoperation på Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg i månadsskiftet oktober/november 1950 fick Edvin bukhinneinflammation och avled av denna söndagen den 5 november 1950. Han begravdes i Backa kyrka den 13 november klockan 14.00.

”

I Göteborgs-Posten infördes därefter följande notis:

”

Edvin Jonassons jordafärd.

Polisman Edvin Jonasson har vigts till griftero i Backa kyrka. Ett stort antal förmän och kolleger mötte med Polisverkets flagga, Polisförbundets standar samt Kamratskapets fana och processionen företräddes av polismännens musikkår och kamraterna bildade hedersvakt då kistan inbars av sex uniformerade kamrater. Polismännens sångkör sjöng "Ljuvt är att hamna" varpå kyrkoherde K.A. Ådal höll griftetal och vigde stoftet till jorden. Under psalmen "Bliv kvar hos mig" trädde pastor Torsten Bergfelt och pastor Gunnar Brodendal inför altaret och förrättade altartjänst med pastor Brodendal som liturg. Kommissarie Ruben Söderlund talade för Poliskammaren, kommissarie Herman Olofsson och poliskonstapel Osvald Grimhed för personalen vid Sjätte vaktområdet, ordonnanskonstapel Gösta Karlsson för Kamratskapet, kommissarie H. Olofsson för Kommissariesällskapet, överkonstapel Nils Hanning för Överkonstapelsföreningen,

• Pappa Edvin som nyutexaminerad polis vid polisskolan i Umeå år 1938

överkonstapel Enok Eliasson för Centralpolisen, polisman Arne Packendorf för Statspolisen. För personalen vid de olika vaktdistrikten talade polisman Sixten Sandström för första, polisman Bror Svensson för andra, polisman Alf Gullborn för tredje samt polisman Sven Pettersson för femte distriktet. För förutv. Chef och kolleger talade fjärdingsman Per Bengtsson, för Bohus-Elfsborgs Polisförening polisman Hjalmar Svensson, för polismännen i Sävedalens distrikt polisman Arthus Eriksson. Hr Gustaf Lundqvist talade för Hisingens Östra Hemvärnsområde och järnvägstjänsteman Axel Rahne för Grannarna. För Tingstads Egnahemsförening talade posttjänsteman Eric Ström samt för Hisingsbacka Biodlareförening Hr Gunnar Rohman. Överkonstapel Erik Settergren framförde de sörjandes tack. En riklig blomstergärd hedrade minnet.

”

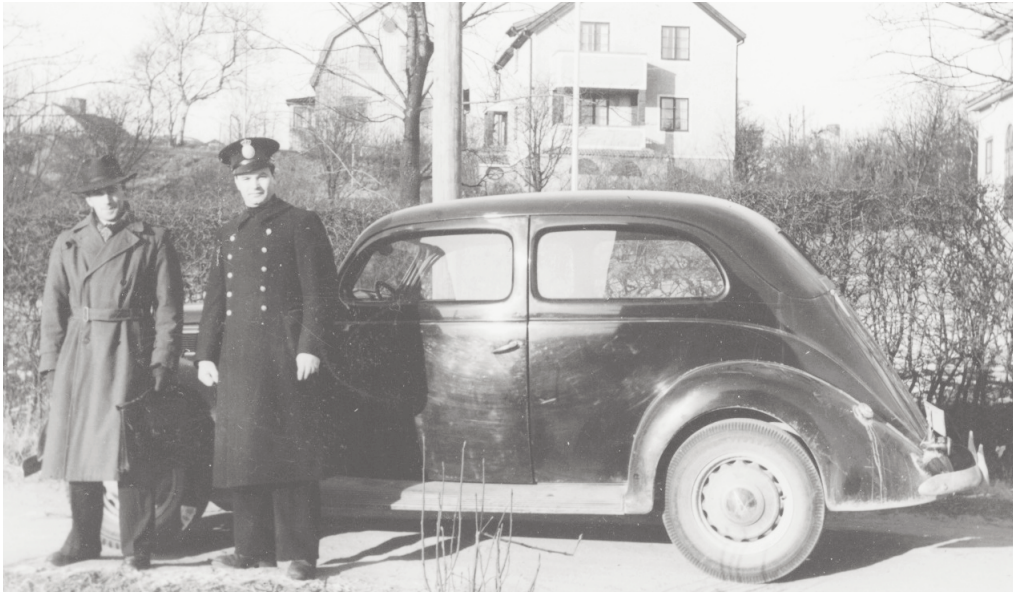
Ett av de sista minnena jag har av Edvin var när han låg hemma i sängkammaren och var svårt sjuk efter hemkomsten från sjukhuset och blindtarmsoperationen. Jag hade då tagit pianolektioner i ett år och han bad mig spela något. Det blev stycket Liten Vals ur häftet Piano-spelets ABC. Jag kan nog fortfarande spela den valsen utantill, dels för att den är mycket enkel och dels för att den för evigt är sammankopplad med min far och hans alltför tidiga bortgång. Jag har ett annat musikminne starkt förknippat med honom och det är psalmen Blott En Dag Ett Ögonblick I Sänder. Det framgår inte av tidningsnotisen i G-P men den psalmen sjöngs också under begravningsakten. Än idag får jag en klump i halsen varje gång som jag hör den psalmen framföras.

Från begravningen har jag bara några få minnesbilder. Där var många uniformer, många flaggor, mycket blommor och en musikkår. Allt detta gjorde ett mycket starkt intryck på mig.

Pappas kollega som fjärdingsman i Backa hette Erik Settergren och han bodde tillsammans med fru och två döttrar på andra våningen i Tingstad Småskola som låg på andra sidan landsvägen. Familjerna umgicks mycket också i många år även efter Edvins bortgång och jag minns det umgänget som glada fester där även vi barn fick vara med.

Vid festerna hemma skulle Erik alltid sitta vid bordets huvudände och han höll gärna tal. Jag minns att han lät ungefär som en präst när han talade med ett starkt mässande tonfall. På väggen vid bordets huvudände hängde ett stort väggur som slog varje kvart. Nertill på framsidan av det rikt ornamenterade klockhuset fanns en vass pigg som skruvades bort efter det att en gång Erik rest sig lite hastigt och piggen åstadkommit ett blödande sår på hans hjässa.

Erik blev överkonstapel redan under den tid då Backa var egen kommun. Han steg sedan ytterligare i graderna och blev slutligen kommissarie och chef för utredningssektionen vid det

• *Edvin i trenchcoat och Erik Settergren i uniform. Till höger syns Tingstad Småskola.*

andra vaktområdet på Östra Hamngatan inne i Göteborg. Min blivande fru Ewa hade honom som chef där en tid.

Mamma Néan var född i Storvik i Gästrikland där morfar var placerad vid Posten under långa perioder. Tre år senare blev hon moderlös. Hennes mamma Cecilia avled kort efter det att Néans lillasyster Berta föddes. Cecilia begravdes på kyrkogården i Ovansjö kyrka strax öster om Storvik.

Néan bodde i Storvik tills hon var tio år. De första tre skolåren gick hon i folkskolan där. Sedan flyttade familjen till Östersund där hon gick färdigt i folkskolan som på den tiden var sexårig. Året var 1922. Familjen bodde på Ringvägen där de delade en stor trävilla med en familj vid namn Odelbo. Till det yttre ser huset fortfarande idag ut som det gjorde på 1920-talet. Enda skillnaden är att det på senare år tillkommit två stora parabolantennor på taket.

Néan fortsatte sin skolgång i Östersund och tog realexamen där. Hon sökte sedan in på Röda Korsets sjuksköterskeskola i Stockholm. Hon tog sin sköterskeexamen år 1934 med betyget *Med Beröm Godkänd* i såväl de teoretiska som de praktiska ämnena. Under de första åren efter sin utbildning arbetade hon omväxlande som privatsköterska och som anställd på olika sjukhus. Hon och Edvin träffades sannolikt i Östersund år 1936, kanske under ett av hennes besök i föräldrahemmet. Edvin var då stamanslälld sjukvårdsfurir vid regementet A4 där.

Efter flytten till Göteborg fick Néan anställning på Lillhagens Sinnessjukhus, först som avdelningssköterska och sedan som klinikföreståndarinna. Sjukhuset hade tre kliniker, M, K och MK. M stod för män och K för kvinnor. På kliniken MK fanns följaktligen både kvinnliga och manliga patienter. Hon arbetade kvar där till sin pensionering år 1974.

Efter Edvins bortgång 1950 valde Néan att leva ensam. Jag kan inte minnas någon enda man som kom henne närmare in på livet därefter. I början av 1950-talet drabbades hon av tuberkulos och vårdades under långa perioder på sanatoriet i Vidkärn.

Under de sista åren av hennes anställning på Lillhagen som då via benämningen Mentalsjukhus fått sin slutliga beteckning som Psykiatriskt Sjukhus, genomfördes ett stort antal organisatoriska förändringar. Néan och hennes kolleger på klinikledningarna hamnade ideligen i kläm och upplevde att deras arbete inte längre var meningsfullt eftersom det uppenbarligen inte uppskattades av de som utformade förändringarna. Förmodligen kämpade dessa äldre och sannolikt konservativa föreståndarinnor med näbbar och klor mot förändringarna om än förgäves.

• Föreståndarinna på intagningsexpeditionen på Lillhagen

• Syster Linnéa, nyutexaminerad sjuksköterska år 1934.

En av männen bakom de många förändringarna blev så småningom administrativ chef på sjukhuset och var den som i samband med Néans pensionsavgång skulle författa hennes tjänstgöringsbetyg. Tyvärr blev omdömet om hennes samarbetsförmåga negativt, något som grämde Néan under resten av hennes liv. Hon blev bitter eftersom hon kände sig orättvist behandlad. Kanske gav chefen igen för gammal ost?

På äldre dagar tog Néan körkort. Det tog henne flera år och ett antal uppkörningar innan hon slutligen lyckades. Jag tror faktiskt att hon betraktade utbildningen som en hobby. Ännu efter det att hon erövrat det eftertraktade körkortet trodde hon på allvar att en personbil också svänger med bakhjulen, om än bara lite. Att det tjugo år senare skulle komma en modell från Mazda som faktiskt svängde lite med bakhjulen hade Néan givetvis ingen aning om; troligen ingen annan heller för den delen.

Tyvärr försämrades min egen relation med mamma Néan successivt. Inget av det jag gjorde föll i god jord och hon betraktade mig uppenbarligen inte som vuxen alldeles oavsett det som jag åstadkommit i mina yrkesroller. Mina besök i Backa resulterade nästan alltid i kontroverser och gräl. Effekten blev att mina besök glesnade. Som en följd av det fick aldrig heller Johan och Magnus den nära kontakt med sin farmor som är så viktig. Helt annat var det med morföräldrarna.

De sista åren försämrades Néans hälsotillstånd och den 27 juni år 1995 gick hon bort efter en hjärninfarkt.

Jag beklagar djupt att jag inte fick möjlighet att lära känna hennes bakgrund bättre. Kanske hade det underlättat vårt umgänge i synnerhet under de sista 20 åren av hennes liv.

.....

Barndom, skolor Sommarlov och uppbrott

.....

På andra sidan Kungälvsvägen låg Tingstad Småskola. Sett med barnaögon var byggnaden stor. Den var uppförd i trä och hade två våningar, en rymlig källare och en stor vind. På bottenvåningen fanns två klassrum. I källaren fanns bland annat ett litet gymnastikrum och på andra våningen två lägenheter om vardera tre rum och kök. Badrummet delades av de två lägenheterna och hade ingång från respektive kök. Det gällde därför att låsa två dörrar när man gick på toaletten, både den egna och grannlägenhetens. Sedan var det viktigt att låsa upp båda så att grannen vid behov kunde komma in när det var ledigt igen. I den ena lägenheten bodde en av skolans två lärarinnor, fröken Hedvig Olsson, av oss barn kallad Froлле. I den andra bodde pappa Edvins kollega Erik Settergren med hustru Maja och döttrarna Ann-Mari och Lisbeth. Lisbeth var två veckor yngre än jag och vi döptes samtidigt och i samma vatten i dopfunten i Backa kyrka.

Den andra lärarinnan hette Edith Nordqvist och det var henne jag hade under mina två år i den skolan. Jag minns de två skolåren som mycket positiva. Fröken Nordqvist var en helt underbar lärare som gjorde allt hon kunde för att ge oss en bra start i skollivet. Det lyckades hon verkligen med. Min storasyster Kerstin hade haft henne fyra år tidigare.

• Klass 2 i Tingstad Småskola. Jag är tvåa från vänster i första raden

Skolgården var väl tilltagen och bestod förutom av en stor grusplan med en lång flaggstång mitt på också av en fin grönyta men både buskar och träd. Det här var den ”gamla skolan” med lugn och ro i klassrummet. Där fördes inget oväsen och man begärde och fick ordet genom att räcka upp handen. Jag kan faktiskt inte minnas någon enda incident i skolan från de två åren.

Lunchen hade jag med mig hemifrån i form av två smörgåsar och en glasflaska som innehöll en halv liter mjölk. Lunchen åt vi på de väggfasta bänkarna i kapprummet utanför klassrummet eller, när det var fint väder, ute på skolgården.

När det ringde in till lektion, ställde vi oss på ett led utanför klassrumsdörren och väntade tills fröken Nordqvist bjöd oss att komma in. Det var inte på något sätt ett auktoritärt sätt att leda verksamheten. Det var enbart fråga om ordning och reda, respekt och hänsyn.

Skolbänkarna var av den klassiska modellen, sammanbyggda i ett stycke med ett stort bänklöck över utrymmet för böcker och ett smalt lock över pennfack och bläckhorn. Tavlan var förstas av modell griffel med vita kriter som ibland kunde åstadkomma ett skarpt skärande gnissel. Framför tavlan hängde några ihoprullade kartor över Sverige, Europa och Världen och längs väggarna satt stora planscher med alfabetets bokstäver med tillhörande illustration, exempelvis en apa vid Aa.

Intill katedern stod en liten tramporgel som fröken Nordqvist ackompanjerade oss på när vi sjöng. Ofta var det en psalm som inledde skoldagen.

Vi gjorde små utflykter genom att gå upp på berget på dalens västra sida. Det kombinerades då med lunchrasten och det var givetvis mera spännande att äta lunchen ute i skogen än hemma i skolan. Lärarinnan berättade intressanta historier om djur och natur och visade oss på olika växter. Mina kunskaper om växter har tyvärr sedan dess försvunnit någonstans på vägen, troligen beroende på bristande intresse.

Den enda sjukfrånvaro jag minns från de första två skolåren var den som orsakades av ett bisticke ungefär mitt emellan ögonbrynen. Redan då var jag allergisk mot bi- och getingstick och den där gången svullnade båda ögonlocken så pass att jag bara kunde se ut genom två mycket smala springor. Efter ett par dagar var jag återställd och kunde återvända till skolan. Pappa Edvin hade flera bisamhällen hemma i trädgården så risken för ett stick var ganska stor.

På fritiden lekte jag ofta med Settergrens yngsta flicka Lisbeth samt Jarl och Margaretha Månesköld som bodde i ett hus alldeles intill skolan. Lisbeth, Margaretha och jag var klasskamrater. Jarl var visserligen ett år yngre än vi andra men fick vara med i alla fall. Vi höll

gärna till i skolhusets källare. Under källartrappan låg det en stor hög med ved. Den fick vi lov att stapla och jag kan tänka mig att Maja Settergren och lärarinnan Hedvig Olsson möjligen funderade lite över vårt plötsligt påkomna, estetiska intresse. Vad vi inte talade om var att vi genom vedstaplandet åstadkom väggar till ett hemligt rum som vi nådde genom ett litet och väl dolt hål i traven inne under den svängda källartrappan.

I vårt hemliga vedrum lekte vi, berättade spökhistorier och hade en hel del hyss för oss. Jag tror aldrig att vårt gömsle avslöjades. Ett av hyssen var att vi när vi hörde att fröken Olsson kom ner i källaren sade huuuuu med så mycket basröst som vi kunde. Fröken Olsson försvann snabbt upp igen, förmodligen med hjärtklappning. Idag skäms jag lite över hur vi skrämde henne men då förstod vi nog inte bättre. Jarl och Margaretha hade en spännande vind i det hus där de bodde och där var vi också ibland.

Ganska snart blev Siwerth Lundberg en kompis. Han bodde på Östra Arödsgatan i ett hus vars tomt gränsade mot berget på dalens västra sida. Vår vänskap fördjupades och Siwerth är än idag en av mina bästa vänner och en av få som jag känner att jag kan dela alla sorters förtroenden med.

Det var mycket fotboll på den tiden. Uppe på berget ovanför huset där Siwerth bodde fanns det ett par relativt släta gräsytor där vi kunde "kicka". På den mindre av de två "fotbollsplanerna" stack det upp berg i dagen ungefär mitt på planen, ett bra rundningsmärke när man skulle finta.

I Backa Folkets Hus som ligger ett par hundra meter från mitt föräldrahem fanns det på den tiden en biograf som hette Rex. Varje söndag eftermiddag var det matinéföreställning och den lockade givetvis väldigt mycket. Tyvärr var det inte så ofta som mamma Néan kände att innehålllet i portmonnän medgav utgiften för biljetten. Jag minns tydligt de tillfällena när hon inte hade råd. Då stod jag i fönstret strax före klockan tre och tittade på de som hade fått de 75 örena som biljetten kostade. Det var tungt!

I dagens penningvärde motsvarar de 75 örena lite drygt nio kronor. En biobiljett är idag faktiskt tio gånger dyrare jämfört med mitten av 50-talet. På Rex såg jag också min första barnförbudna film. Jag var bara tretton år gammal men vaktmästaren brydde sig inte så mycket om sådant. Han och maskinisten som drev biografen såg nog mera till omsättningen och den eventuella vinsten. Det var dumt i mitt fall. Filmen var finsk, hette Okänd Soldat och var rysligt otäck. Den handlade om det finska vinterkriget mot Sovjet. Visserligen var den i svartvitt så blodet var inte rött men ändå. Jag hade mardrömmar rätt länge efteråt. Jag minns fortfarande namnet på en av rollfigurerna: Rokka, en riktig tuffing.

Det var mycket leksaksbilar också. Dinky Toys bilar fanns redan då. De var gjutna i metall och fina kopior av existerande bilmärken. Hemma hos Göran som bodde granne med småskolan fanns det en tio meter lång mur som var drygt en meter hög. Muraren hade fått till en väldigt slät yta på murens översida. Den var ungefär två decimeter bred; en helt perfekt väg för våra bilar med andra ord. Vi var ofta en fem sex killar som lekte tillsammans och hade jättekul. Jag tror vi lärde oss en del om trafik också för vi hade trafikmärken och polisbilar som höll ordning på de andra.

När det var dags för tredje klass fick jag flytta till Backaskolan belägen drygt en kilometer längre norrut längs Kungälvsvägen. Trottoar eller gångbana fanns inte utan vi gick på vägkan-

• *Klass 4 i Backaskolan. Jag trea från höger i mittraden*

ten längs rikstväan. Jag hörde aldrig talas om att någon elev råkade ut för en olycka på väg till eller från skolan. Både vi och bilisterna var förmodligen försiktiga. Sträckan var dessutom skyltad som tätbebyggt område så hastigheten skulle vara måttlig.

Det årets tredjeklassare hamnade hos magister Hilmer Ekenved också det en mycket bra lärare. I Backaskolan undervisade man årsklasserna från ett till sju. Klassrummen inrymdes i två betydligt större byggnader än den jag var van vid från Tingstadskolan. Gymnastiksalen, som i mina ögon var enorm, fanns i ett separat hus. Skolan hade ingen rektor utan en överlärare och det var troligen samma funktion som den vi idag kallar rektor. Han hette Hillefors och bodde i en tjänstebostad alldeles intill skolan. På samma ställe bodde också flera av de andra lärarna. Det var två fastigheter som, om jag minns rätt, vardera innehöll fyra lägenheter.

Skolan hade en barnbespisning eller bamba som den kallades i vardagslag. Det fanns också en tandklinik med den gamla sortens beryktade borrar som drevs med runda remmar. Den utrustningens låga varvtal krävde bedövning även vid små ingrepp. Tandkorten låg i mörkgröna kuvert och kunde, om man hade tur, bli försedda med en guldstjärna som bevis för att man klarat behandlingen (misshandeln) utan att skrika alltför mycket. En klasskamrat till mig svimmade och fick två guldstjärnor som tröst.

Av skoltandläkaren fick jag redan efter första årets undersökning remiss till en större tandklinik inne i Göteborg där man provade ut en tandställning till mig. Den skulle korrigeras det dubbla korsbett som jag hade. Jag hade den tandställningen i ett par år och minns att den skulle justeras med jämna mellanrum. Det gjorde jag själv genom att spänna ut den med ett litet verktyg. Det enda som syntes utåt var en ståltråd som löpte utanpå framtänderna i överkäken. Jag läspade under hela behandlingen på grund av den plastplatta som utgjorde stommen för ställningen. Plastplattan blev till en inre gom som orsakade det temporära talfelet.

Som treor var vi minstingar i skolan och hade stor respekt för de äldre eleverna, särskilt de som gick i sjunde klass. De var dock inte särskilt farliga och stämningen i skolan var på det hela taget lugn och positiv. Visst förekom det ett eller annat slagsmål men det tror jag är oundvikligt när pojkar samlas.

Mitt enda egentliga bekymmer i tredje klass var att jag fortfarande hade livstykke. Om jag minns rätt var vi tre eller möjligen fyra olycksbröder som ännu inte hunnit bli av med det. Livstycket var vitt och hade formen av en höftlång väst med knappar framtill. Tyget var ganska grovt. Nedtill fanns fyra strumpeband som fästes i långstrumpornas övre kant på in- och

utsidan av låret. Problemet uppstod när det var dags att byta om för gymnastiklektion. Då avslöjades nämligen hemligheten. Jag tror dock att vi skämdes mer än vad kamraterna brydde sig om livstyggen. Förmodligen hade även de haft sådana tidigare men lyckats få slippa dem i tid före folkskolan. Men det är klart, en och annan gliring blev det.

Sommarloven

Mamma Néan arbetade oftast tolv timmar per dag sex dagar i veckan och hade bara en kort semester på sommaren. Det bestämdes därför tidigt att jag skulle tillbringa mina långa sommarlov hos moster Berta och morbror Karl på deras bondgård i Hallom på Storsjöns sydvästra sida i Jämtland. Där hade jag också fyra kusiner, Karl-Anders och Olle som var äldre än jag och Anna-Stina och Lars-Erik som var yngre.

Gården, som fortfarande är i familjens ägo, ligger underbart vackert på en ås med ängar som sluttar ganska brant ner till Storsjön. Snett över på andra sidan ligger Myssjö kyrka och bortom den till höger i fonden ligger Hoverberget, stort och mörkt och till synes ruvande vid sjöns strand. Det var den gården min morfars far köpte år 1897.

Sommarmånaderna var fyllda med arbetsuppgifter på gården. Korna och getterna skulle in varje eftermiddag för att mjölkas och ges kraftfoder. Hästen och grisarna skulle ha mat och vatten. Fyllda mjölkkanor skulle köras ut till mjölkbordet vid landsvägen och de tomma, som ställts där fulla med mjölk föregående dag, skulle köras hem. De transporter skötte vi till fots med en liten kärra som även kunde kopplas till en cykel. När moster skulle baka blodpalt var det istället en kanna med blod från slakteriet som skulle hämtas på mjölkbordet vid landsvägen. Just det tyckte jag var lite läskigt liksom att senare på dagen se moster stå och baka med blod långt upp på armarna.

I mitten eller slutet av juli månad var det dags för slåttern. Först skulle gräset slås med en hästdriven slåttermaskin. Sedan skulle det vispas runt några gånger medan det låg och torkade och några dagar senare skulle det samlas ihop och läggas upp på hässjor. Hässjorna var hemmagjorda och bestod av stolpar som drevs ner i marken i hål som hade spettats upp. På stolparna fanns det borrarade hål och i dessa satt det korta rundträn som fungerade som hållare för slanorna som vi sedan lade höet över. Det blev oftast fem ”våningar” med hö på hässjorna. Hässjorna sattes upp utspridda på åkern när gräset hade slagits och togs ner inför nästa säsong när höet hade körts in i ladan.

Minnena från det relativt tunga arbetet med höskörden eller ”slåttana” som det kallas på jämtska är soliga i alla avseenden. Det är egentligen inte så konstigt för det krävdes ju fint

väder för att arbetet skulle vara meningsfullt. Särskilt soligt blev det när moster Berta ett par timmar in på förmiddagen kom gående med en stor korg i handen. Över innehållet låg alltid en linneduk som hon först bredde ut på marken. Sedan dukade hon upp kaffe, saft, mjölk, nybakade kanelbullar och ostsmörgåsar gjorda på mjukt, nybakat bröd. På den tiden fanns det många färgglada väggplanscher med bilder från livet på landet. Fikastunden där på ången gav mig en känsla av att vi satt i en sådan plansch.

För mig var de här somrarna helt fantastiska med massor av nya och spännande upplevelser tillsammans med moster, morbror och kusiner. Morbror Karl behandlade mig som en son och lärde mig mycket av ”karlgörat” på gården. Först och främst fick jag lära mig att köra häst och sedan att hantera de olika redskapen man kunde spänna hästen för. Det var i första hand de olika maskinerna som hörde till höskörden: slättermaskin, släpräfsa och vändräfsa.

Av moster Berta lärde jag mig att mjölka både kor och getter. Korna var betydligt lättare att hantera. De stod i alla fall still. Farligast var deras svängande svans som kunde ge mig ett rejält rapp om jag inte såg upp. Det var emellertid inte jag som var svansens mål. Det var flugorna. Av getmjölken gjorde Berta flera sorters getost. Hon bakade också tunnbröd i en vedeldad stenugn. I mitten av 50-talet investerade Karl i en mjölkmaskin, en i mitt tycke mycket märklig apparat som det stod Alfa Laval på. Via fyra munstycken med en gummitätning runt mynningen sögs mjölken ur kornas spenar och transporterades i ett rör till en stor tank. Några gånger i veckan backade en tankbil in på gården, en slang kopplades till tanken och mjölken pumpades över till tankbilen.

En viktig men mindre trevlig syssla i lagården och i stallet var att mocka gödsel. Samtidigt var det ganska smidigt att med en kraftig raka skyffla mockorna i en ränna som mynnade ut genom en lucka direkt till gödselstan. Hästen fick vatten via en spann. Det var imponerande att se hästen dricka tio liter i ett svep. Korna hade egna vattenautomater, små metallskålar med en liten fjäderbelastad platta mitt i. När korna tryckte ner plattan med mulen för att dricka, öppnades en kran som släppte fram mera vatten. Enkelt men effektivt.

När vädret inte var lämpligt för arbete med höskörden, rodde vi gärna ut på Storsjön och fiskade. Det roligaste var att uttra för då fick vi mycket fisk. Uttern bestod av en lång rev med ett tjugotal flugkrokar som satt på korta nylonlinor, ungefär en per meter på den långa reven. Den borte änden på reven var fäst i en liten katamaran som gick parallellt med båten när man rodde i sakta fart. När vi fick napp, drog vi in reven fram till den krok där det satt en fisk och släppte ut den indragna delen bakom båten. När det var riktigt bra förhållanden kunde vi få napp både på krokar vid sidan av och bakom båten samtidigt. Ofta hade vi en

nästan full tiolitershink med fisk med oss upp till gården efter några timmars fiske. Vi fick öring, sik, harr och abborre. Ibland lade vi ut nät men det var inte alls lika roligt. Näten trasslade sig och det var svårt att få loss fiskarna. Att vi dessutom ibland tjuvfiskade i en närbelägen bäck tänkte jag inte nämna så mycket om.

Resan från Göteborg till Hallom var en upplevelse i sig. Den började med nattåg från Göteborg till Östersund, fortsatte med ånglokståg till Svenstavik och avslutades med postbuss till Hallom. Vagnarna bakom ångloket var av den gamla sorten, byggda i trä, korta och försedda med öppna plattformar dvs utan väggar. Uppmaningen att stänga dörrar och grindar var befo-

• Pålsgården i Hallom som den såg ut på 50-talet. Idag är boningshuset renoverat och ladugården utbyggd. Lillstugan närmast i bild var avsedd för den generation som gått i pension.

gad för på de här tågen fanns det en järngrind vid den trappa där man steg ombord på eller lämnade järnvägsvagnen. På stationen i Hackås kom det en kvinna och körde fram en kärra lastad med kaffekorgar till tåget. Två stationer före Hackås gick konduktören genom tåget och tog upp kaffekorgsbeställningar. På den tiden var det färskvaror och inget plastinpackat. Jag kan än idag minnas doften från kaffe och nybakat bröd. I Svenstavik stod en gul buss från Kungl. Postverket och väntade på tåget. Lokalt kallades den för postdiligensen. Den bakre delen av bussen var avsedd för gods och till vänster om föraren på den högerstyrda bussen fanns en stor hylla avsedd för postsäckar och apotekslådor som han lastade av längs vägen. På den tiden körde bussen in genom byn Hallom och jag kunde stiga av strax intill Karls och Bertas gård.

I Hallom fanns då en välsorterad lanthandel (bua på jämtska) och ett litet postkontor. Posten var öppen i en timme på kvällen sex dagar i veckan. Där kunde man hämta brev och tidningar i sitt postfack, ta ut och sätta in pengar samt betala räkningar genom en liten lucka i väggen. I rummet innanför luckan satt postkassörskan. Så småningom stängde lanthandeln och istället besöktes byn av en mobil mataffär ett par gånger i veckan. Postkontoret ersattes ungefär samtidigt av en lantbrevbärare och bussen slutade köra in i byn. Det blev istället två hållplatser ute på länsvägen, en vid varje infart till byn. Det sociala livet i byn förändrades när det inte längre fanns några naturliga träffpunkter. Så ser det ut idag.

Hemma hos Karl och Berta fanns en svart bakelittelefon. Den hade ingen nummerskiva utan bara en vev på höger sida. Telefonnumret var 49B. Om det ringde en signal var samtalet till grannen som hade 49A. Om det ringde två signaler var det till oss. När man skulle ringa till någon, drog man veven några varv och lyfte sedan luren. Då svarade telefonisten som satt i grannbyn Myrviken. När jag skulle ringa hem till mamma, begärde jag Göteborg 22 73 17 och en period. Telefonisten beställde då mitt samtal hos telestationen i Östersund. Efter ett par minuter ringde det två gånger i vår telefon och samtalet kopplades fram. En period var tre minuter lång och strax innan den var slut, kom telefonisten in och meddelade att nu var det bara en halv minut kvar. Det gällde att prata snabbt och bara om väsentligheter!

Läroverket

Till realskolan vid något av läroverken inne i Göteborg kunde man söka antingen från fjärde eller sjätte klass i folkskolan. Magister Ekenved föreslog att jag skulle söka till Vasa HAL (Högre Allmänna Läroverk) redan efter fyran. Det var nog inte så att han ville bli av med mig utan han trodde helt enkelt att jag hade förutsättningar att klara mig redan från fjärde klass.

Så blev det också, jag sökte från fyran och kom in. Nu blev det helt nya förutsättningar. Det var inte längre aktuellt att promenera längs rikstväan till skolan. Jag skulle åka buss och spår-vagn, först buss 50 till Backaplan och sedan spår-vagn 2 till Vasaplatsen.

Jag var säkerligen rätt spänd den första dagen. Elva år skulle jag fylla först ett par månader senare och nu skulle jag in i en skola med över 400 elever, mer än dubbelt så stor som Backaskolan. Här fanns både realskola och gymnasium, således med elever upp till 18 års ålder. Det var inte alls lika lokalt och personligt som i de två skolor jag gått i tidigare. På Vasa fanns elever från hela staden, ja även från angränsande kommuner.

I min klass fanns till och med en, Akke Rydström, som bodde i Kåhög, nästan borta i Lerum. Han måste börja sin resa ganska tidigt på morgonen med tåg och sedan byta till spår-vagn vid Drottningtorget. Det kändes nästan svindlande långt. Akke och jag blev kompisar och jag besökte honom ibland där ute på landet. Tågresan var inget problem eftersom jag tack

• Bertil Rimborgs klass på Vasa HAL. Jag står som fjärde från vänster i mittraden.

vare de långa resorna till Hallom var en van tågresenär. Akke blev så småningom diamant-handlare eller, med ett finare ord, gemmolog.

Vår klassföreståndare hette Bertil Rimborg, en i våra ögon äldre man. Han var säkert upp emot de trettio. Han undervisade oss i svenska. Sedan hade vi en rad andra lärare i övriga ämnen. Nästan alla var lektorer eller adjunkter som i kraft av sin behörighet kunde undervisa även på universitetsnivå. Det var nog helt otänkbart att en läroverkslärare på den tiden skulle sakna behörighet.

Med undantag för kemi, fysik, musik, gymnastik, teckning och träslöjd skedde all undervisning i vårt eget klassrum. Nederst på klasslistan från höstterminen 1953 står det att klassen hade 35 lärjungar. Trots den stora klassen fungerade undervisningen mycket bra, förmodligen till stor del beroende på att lärarna inte behövde lägga någon tid alls på att skapa ordning i klassen. Den var en självklarhet. Den som eventuellt försökte bråka, och det skedde ytterst sällan, kom snabbt på andra tankar. Inte sällan utdelades det i de lägena en smäll över fingrarna med pekpinne eller så togs det ett tag i örat.

Skolmössa var vanligt om än inte obligatoriskt. De flesta i klassen bar den dock och den var jättefin med skolans märke mitt fram och en dubbel guldtråns som löpte ovanför skärmfästet och omslöt märket.

I klassen fick jag ganska snart två lite närmare kompisar: Anders Flink från Kvarnberget och Tore Holm från Brämaregården. På klassfotot står Tore till höger om mig och Anders rakt ovanför mig. Kvarnberget ligger i nordvästra delen av innerstaden med hänförande utsikt över Göta Älv och den inre hamnen. Brämaregården ligger på Hisingen intill Ramberget. Vi umgicks mycket både i skolan och på fritiden. Vi läste läxor tillsammans och vår vänskap utvecklades alltmer. Tore hade tyvärr diabetes typ 1 och hans kropp gav upp redan när han just fyllt 45 år. Anders utbildade sig till arkitekt och vi håller fortfarande kontakt även om vi av praktiska skäl inte träffas så ofta numera. 50-milaavståndet mellan Ekerö och Göteborg utgör ett visst hinder.

Skolbyggnaden restes redan år 1886 och har dubbla breda trapphus med stentrappor. Ut mot skolgården reser sig två flyglar och mot baksidan en centralt placerad, liknande utbyggnad. På markplan har den byggnadsdelen en stor gymnastiksal och ovanpå den en jättelik aula med orgelläktare.

I aulan samlades eleverna varje morgon för femton minuters morgonbön och psalmsång. Per Janvid, en av mina klasskamrater, var så duktig pianist och organist att han redan i trean fick hoppa in och ackompanjera psalmsången på orgeln.

Vissa större prov skedde också i aulan där vi fick sitta utspridda med en elev i mitten på varannan bänk och två i ytterkanten på varannan. Där hade vi exempelvis realskrivningarna.

På läroverket kom det också nya ämnen som fysik, kemi, musik och trä- eller metallslöjd. I musik hade jag faktiskt samma lärare som den mycket framstående men tyvärr nyligen bortgångne jazzpianisten Bengt Hallberg. Läraren talade ofta om sin berömda elev.

Särskilt spännande var laborationerna i fysik och kemi. Då fick vi ta på oss vita rockar och blanda olika vätskor eller koppla ihop elektriska komponenter. Vi började känna oss lite vuxna då.

Gymnastiken var stenhård och anledningen tror jag var att våra gymnastiklärare, som titulerades gymnastikdirektörer, var lite sura över att huvudkonkurrenten Hvitfeldtska läroverket ideligen slog oss i de idrottstävlingar där vi möttes. Min gymnastiklärare hette Rasmusson. Han var alltid iklädd kostym och fluga under lektionerna. Han hade också den egenheten att ta tag i och vrida runt håret ovanför tinningen på den som gjort något som Rasmusson uppfattade som bus. De som råkade ut för misshandeln vittnade om att en skalpering nog kändes ungefär som när håret vreds om av Rasmusson.

Realskolan var femårig och från och med tredje klass fick vi göra en skolresa under vårterminen. Fram till klass fem fick jag göra tre sådana utflykter. Av någon underlig anledning var de tre resorna exakt likadana. Först båt till Fredrikshavn i Danmark och sedan buss till Aalborg där vi besökte stans zoo. Första gången var det spännande, andra var det bara halvkul och tredje gången kändes det rätt meningslöst. Danskt citronvand ombord på båten var däremot en njutning alla tre gångerna.

Ungefär halvvägs ut på Kattegatt kastade man båtens sopor överbord och det var rejäla mängder i stora kartonger. Det var inte så konstigt att en hel svärm med fiskmåsar följde med fartyget ut till den plats där dumpningen skedde. Ämnet miljö stod inte särskilt högt upp på dagordningen på den tiden.

Av vår klassföreståndare Bertil Rimborg fick jag den enda anmärkning jag råkade ut för under hela min skolgång. Magistern hade retat upp sig alldeles förskräckligt mycket på en klasskamrat men jag minns inte längre varför. När jag strax därefter räckte upp handen och talade om att jag hade glömt min svenska lärobok hemma rann sinnet över på Rimborg som slog upp klassliggaren och skrev in en anmärkning. Lite orättvist tyckte jag men hade jag bara väntat med att avisera glömskan tills magistern hade lugnat sig, hade det hela troligen endast föranlett en tillsägelse. Lite hade jag nog mig själv att skylla för att det blev som det blev.

Mobbning var inte något stort samtalsämne på den här tiden men att den förekom var rätt uppenbart. För oss på Vasa var den inget större problem. Vi hade emellertid en elev i vår klass som ibland betedde sig på ett sätt som nog skulle uppfattas som mobbning idag. Han kallades Josse och var betydligt större och starkare än vi andra. Det där utnyttjade han då och då. Jag drabbades bara en gång. Jag stod lutad mot tegelväggen till transformatorstationen som fanns i ena hörnet av skolgården. Vi var några som stod där och njöt av solen. Josse ställde sig framför mig och frågade om jag hade starka nackmuskler. Han lade sina underarmar mot mitt bröst och tog tag med händerna runt min nacke. Sedan bände han mitt huvud framåt.

– Håll emot nu då, ropade han.

Jag höll emot allt vad jag orkade och då släppte han. Mitt huvud for bakåt och träffade tegelväggen med en smäll. Jag såg stjärnor en lång stund efteråt och fick en brinnande huvudvärk. Det var bara att hålla masken och låtsas som ingenting. Jag såg honom på TV för något år sedan och påmindes då om stjärnsmällen.

Realexamen innebar såväl skriftliga som muntliga prov, de senare i närvaro av censorer. Ett av ämnena i uppsatsprovet i svenska var ”Referera ett skådespel som du sett”. Kvällen före provet hade jag och fem klasskamrater gått på bio och sett filmen Bron. Alla vi fem – och dessutom rätt många elever på andra skolor i Göteborg – skrev om en film som vi sett. Vi skrev om Bron. Det skulle vi inte ha gjort. Vi fick underkänt på grund av missuppfattning av ämnet. En film ansågs inte vara ett skådespel. Göteborgslärarna i ämnet svenska hade haft ett mycket stormigt möte om det här innan de kom överens om den uppfattningen. Som tur var bestämde man samtidigt att det skulle göras en individuell bedömning av alla uppsatserna och om innehållet visade sig vara bra skulle det inte bli aktuellt med kuggning i examen. Jag hamnade på rätt sida i deras bedömning och fick min examen. Det var en svettig väntan innan det beskedet kom.

Examensdagen var högtidlig. Alla elever hade kostym och vi fick sätta på oss den grå real-examensmössan innan vi sprang ut till våra familjer som stod på skolgården och väntade med plakat och blommor. Sedan blev det kalas och presenter hemma. Liksom vid studentexamen kunde man på den tiden bli kuggad i realexamen och tvingas gå ut bakvägen. Det drabbade som tur var ingen i min klass och inte heller i någon av de två parallellklasserna som jag kommer ihåg det.

På bilden från min realexamen finns tre tidigare inte nämnda personer med: Min faster Anna och paret Rydberg, Nanna och Torsten. Fastar Anna som var född år 1914 bodde hos oss i Backa från någon gång i mitten av 40-talet och närmare femton år framåt. Hon var den i

• Från vänster: Mamma Néan, Nanna Rydberg, jag, Jarl och Margareta Månesköld, Lisbeth och Ann-Marie Settergren och Torsten Rydberg.

syskonskaran som fick ta ett stort ansvar hemma i Rise när hennes mamma dog 1928. Jag vet inte vad som låg bakom hennes beslut att flytta från Jämtland till Göteborg men antar att det var pappa som lockade henne till Västkusten. Anna är min gudmoder. Hon blev en viktig tillgång i hemmet både när pappa Edvin fortfarande levde och därefter. Mamma arbetade ju hel-tid och när pappa gått bort 1950 blev Néans situation väldigt besvärlig. Anna arbetade också men lade ner mycket arbete på att hålla igång hushållet. För både Kerstins och mina kamrater och många andra i Backa blev hon helt enkelt ”faster”.

En sommar alldeles i slutet av 40-talet blev jag vittne till en dråplig händelse som rörde Anna. Utanför vårt hus stod den polisbil parkerad som pappa tjänstgjorde i. Han var troligen hemma i något ärende och hans kollega Valdemar Kullander satt kvar i bilen. Fastar Anna kom då gående på Kantorsvägen mot vårt hus. Hon hade varit på Konsum och handlat och hade en stor matkasse i vardera handen. Det var en varm sommardag och hon hade kavlat

upp sina långbyxor ungefär till knäna. Det var så man ofta gjorde. Det här var nämligen långt före piratbyxornas tid. Hur som helst, Kullander bestämde sig för att skoja med Anna – som var ”faster” även för honom – så han ställde om polisradions mikrofon till högtalare och sade:

– Hej faster, dra ner byxorna!

Han röst ekade över hela Backa. Ordet dra blev det tokiga. Han menade naturligtvis att hon skulle kavla ner byxbenen. Anna blev helt rasande och det var nog nära att Kullander hade fått matkassarna i huvudet. Han skämdes säkert länge efteråt. Vad pappa tyckte, vet jag inte.

Nanna och Torsten Rydberg var nära vänner till oss. De bodde i en lägenhet på Guldheden. Nanna var sjuksköterska och Torsten tullare. Jag tror att Nanna och pappa Edvin möttes på sjukavdelningen på regementet i Östersund där han var stamanställd sjukvårdsfurir i några år. Han skrev om en Nanna i breven till mamma 1936 till 1938 och kanske var det han som lockade även henne till Göteborg.

Femtonårsdagen var en milstolpe i livet på den tiden. Man fyllde moped! Jag vet inte hur mamma Néan klarade av det men hon hade sparat ihop tillräckligt mycket pengar för att kunna köpa en moped till mig, en helt ny dessutom. Det var en treväxlad, svart och gul Husqvarna Roulette Lyx. Gissa om jag var stolt och glad! Frihetskänslan var enorm och i jämförelse med cykeln ökade den dessutom till flera mils omkrets. Tillsammans med Siwerth, Anders Flink och Tore Holm gjorde jag många och rätt långa utflykter. Till Åsa, söder om Kungsbacka, åkte vi och tältade en sommar. Det här var långt innan kraven på hjälm blev lagstadgade. Mopederna gjorde 30 km/h på den tiden om man inte trimmade dem. Många gjorde det och riskerade på det viset att få sitt körkort försenat, något jag absolut inte ville råka ut för.

Mopeden kostade strax under 900 kronor vilket motsvarar cirka 10.000 kronor idag. I motsats till biobiljetter har mopedpriset stannat på ungefär samma relativa prisnivå.

Jarl Månesköld hade ett elektriskt tåg där rälsen var monterad på en plywoodskiva som förvarades under hans föräldrars dubbelsäng. Tågbanan hade två ovaler räls med fyra växlar som gjorde att man kunde välja mellan att köra på den yttre eller inre ovalen. Växlarna styrdes elektriskt och vi kunde leka med tåget i timmar.

Till gymnasiet kunde jag sökt redan från realskolans fjärde klass men jag valde att gå även femman innan jag sökte för att få en bättre bas för de fortsatta studierna. Matte var ett av mina svagare ämnen. Det var språk jag ville läsa. Därför valde jag latinlinjen. Det var ett misstag. Redan halvvägs in i den andra terminen gav jag upp och det tyngsta skälet för det

beslutet var att fyra dubbeltimmar latin per vecka var mer än vad jag kunde stå ut med. Det kändes meningslöst att lära sig ett dött språk, tyckte jag. Sedan tror jag också att ett par lärare bidrog till mitt beslut. Jag fick det inte att fungera med dem. Inte så att vi bråkade. Det vara mera en brist på personkemi. Jag vantrivdes och bestämde mig för att sluta.

Mamma blev givetvis både ledsen och upprörd när jag en dag talade om för henne att jag ville sluta skolan och börja arbeta. Kerstin hade redan tagit studenten och börjat studera vid universitetet i Göteborg. Jag kände tydligt att jag stod i begrepp att förvandlas till familjens svarta får. Realexamen dög inte. Det fordrades mer och det trots att mammas egen studienivå före yrkesutbildningen var just realexamen.

Mitt beslut att avbryta skolgången accepterades aldrig av Néan. För henne spelade det likasom ingen roll att det i alla fall löste sig ganska bra för mig karriärmässigt. Jag förblev den skoltrötta avhopparen vilket tyvärr i alltför hög grad påverkade min framtida relation med mamma mycket negativt.

Yrkesmässigt var mitt sikte inställt på polisen och så hade det varit i något år. Dessförinnan var det bondelivet som hägrade. Och faktiskt, om pappa Edvin hade fått leva hade det kanske blivit så. Han hade nämligen en dröm att flytta hem till Jämtland och köpa en gård på Norderön i Storsjön. Om hans dröm hade gått i uppfyllelse, hade jag idag varit pensionerad bonde och mitt liv hade sett väldigt annorlunda ut.

När jag gick hem för sista gången från Vasa HAL den där dagen halvvägs in i den första ringens andra termin hade jag inte fyllt 17 år. Vilket arbete kunde jag söka då?

.....

Det första arbetet, värnplikten och polisskolan

.....

Under sommarlovet efter realexamen hade jag arbetat på Åklagarmyndigheten som då låg på Odinsgatan. Arbetsuppgifterna hade bestått av postsortering, kopiering och kuvertering av strafföreläggande. På den tiden var kopiering en komplicerad och med dagens ögon sedd, helt uråldrig process. Först lade man det dokument som skulle kopieras under ett kopieringspapper på ett ljusbord, stängde locket och tände ljuset inne i maskinen med en timer. Därefter lyfte man på locket, lade originalet åt sidan och förde in det första kopieringspapperet tillsammans med ytterligare ett i en vätskefylld apparat. Ut ur den kom de två papperen sammanklibbade och sedan gällde det att vänta precis så länge som det behövdes dels för att kunna dra isär dem utan att de gick sönder och dels för att få fram en bra kopia. Den skulle sedan ligga plant en stund och torka. Gissa om kopieringen var en förfärlig och tidsödande historia jämfört med hur snabb och enkel den är idag.

Varje dag skulle jag posta en anseelig bunt med strafförelägganden. Det var vanligen fråga om flera hundra stycken. Blanketten i A4-format skulle vikas två gånger för att passa i det smala fönsterkuvertet och ett inbetalningskort skulle läggas bakom blanketten för att inte blockera fönstret där information om adressaten stod. Sedan skulle kuverten slickas och förslutas. Som tur var behövde jag inte använda tungan. Vi hade ett litet vattenfyllt metallrör med ett perforerat lock som jag blötte klistret med. Idag har ordningsboten till stor del ersatt strafföreläggandena.

Under mina två sommarlovsmånader på Åklagarmyndigheten fick jag reda på att det fanns tjänster som ordonnans hos polisen i Göteborg. Där var arbetet mera varierat. Man fick köra postbil mellan polisstationerna och det fanns till och med en liten grupp som arbetade med stulna cyklar och mopeder. Det där kom jag ihåg nu när jag skulle lämna skolan. Det visade sig också till min glädje att det fanns en ordonnanstjänst ledig på Kriminalpolisen (Kripo) på Spannmålgatan. Jag ansökte och jag fick den.

Första året satt jag på Kripos expedition och utförde ett arbete liknande det på Åklagarmyn-

digheten. Några strafförelägganden var lyckligtvis inte aktuella där. Vi var tre ordonnanser som arbetade tillsammans och vi hade en jovialisk kriminalkommissarie som hette Helge Malmsten som chef. I arbetsuppgifterna ingick bland annat att ha Poliskammarens postjour på lördagarna. Poliskammaren som var polismästarens kansli och myndighetens juridiska avdelning var stängd för allmänheten på lördagar.

Där fanns dock alltid en jourhavande polischef och han hade ansvaret för att brev som kom till myndigheten på lördagar lästes redan samma dag. För att det skulle kunna fungera, måste posten förstås hämtas. En ordonnans skulle infinna sig på Poliskammaren klockan nio på morgonen för att hämta en portfölj och nyckeln till postbox 429. Sedan skulle han promenera till huvudpostkontoret vid Drottningtorget och tömma postboxen.

Den här lördagen hade jag postjouren och det började regna alldeles förfärligt just när jag hade kommit in på Poliskammaren. Jag hade uniform på mig och beslöt jag att låna den regnkappa som hängde i receptionens kapprum. Det var en polisregnkappa av den riktigt gamla modellen. Den såg ut som en svart hellång poncho med hål för armar och händer. Jag tog på mig regnkappan och gick ut i ovädret. Jag minns att jag höll på att blåsa omkull på grund av motvinden som mötte mig på Norra Hamngatan när jag rundade Thulehusets hörn från Östra Hamngatan. Kappan var som ett alldeles för stort segel till min på den tiden lätta kropp. Jag genomförde mitt uppdrag och hängde tillbaka regnkappan innan jag åkte hem.

På måndagen fick jag höra av ordonnanserna på Poliskammaren att det pågick en utredning om vem som hade "stulit" polismästare Hugo Höfdes regnkappa på lördagen. Han skulle möta H.M. Konungen på Göteborgs Central och hade inte haft något att skydda sig med mot regnet. Utredningen nådde aldrig mig och tur var väl det. Lite drygt tio år senare mötte jag Hugo Höfde i Stockholm och det mötet höll nästan på att sluta med en trafikolycka.

Så småningom ryckte en av grabbarna på Cykelavdelningen in i lumpen och då fick jag avlösa honom. Det blev en härlig tid!

På avdelningen arbetade en kriminalkommissarie och två kriminalinspektörer, två kvinnliga biträden, en lageransvarig och tre ordonnanser. Poliserna skötte utredningar, damerna arbetade med registret, den lageransvarige höll bland annat reda på oss grabbar och vi tog hand om upphittade cyklar och mopeder. Vårt arbete gick ut på att registrera fordonen och förse dem med en godslapp. I registreringen ingick ram- och för mopeder också motornummer. I de fall numren hade filats bort kunde vi med hjälp av olika syror framkalla dem igen. Stansningen av numren gjorde nämligen avtryck djupt ner i godset och det var de avtrycken vi kunde få fram tack vare syrabehandlingen.

Ibland var vi ute på Göteborgs gator och torg och kontrollerade parkerade cyklar och mopeder. Detta gällde inte minst i samband med matcher på Nya Ullevi. Vi fick napp nästan varje gång. Vi väntade då tills någon kom för att hämta den cykel eller moped som vi hade upptäckt vara anmäld stulen. Då gick vi fram och presenterade oss och bad vederbörande att följa med till Kripo. Vi hade givetvis inga som helst befogenheter men råkade aldrig ut för att någon smet eller vägrade följa med, oavsett om de var tjuvar eller godtrosvörvärvare. Med oss på dessa räder hade vi tjocka pärmar i A5-format som innehöll ram- och motornummer på stulna cyklar och mopeder. Pärmarna uppdaterades för hand med blyerts varje dag av de två damerna på avdelningen. När fordonet inte längre var aktuellt, raderades numret; enkelt och effektivt.

Eftersom våra spaningar oftast ägde rum under kvällstid eller helger var det inte så svårt för oss att få låna en bil med cykelställ på någon av utredningsrotlarna. Vår favorit var tredje rotelns (våldsroteln) bil, en nästan ny Opel Kapitän de Luxe av 1959 års modell. Den hade registreringsnummer O 99299. Det märkliga är att jag fortfarande efter mer än femtio år fortfarande kommer ihåg minst hälften av Kripobilarnas registreringsnummer. Man kan undra varför. Ett av de namn jag minns från arbetet på cykelavdelningen är Clark Oderth Olofsson. Han skulle senare återkomma flera gånger i mitt polisliv.

Hemma i Backa bildades efter hand ett skönt gäng ungdomar. Vi var nog sammanlagt upp emot tjugo stycken, tjejer och killar. Kompisar till några i gänget lockade även vänner från andra stadsdelar att komma till Backa och vårt gäng. Vi brukade träffas på eller intill den väg som på flygfotot över Backa går framför Tingstad småskola. Antingen höll vi till där hela kvällen eller så gick hem till någon som hade ff (föräldrafritt). Ibland blev det också besök på Liseberg tillsammans eller resa till någon sommarstuga där vi kunde ha fest.

Vi behövde aldrig någon assistans eller några arrangemang från kommunens sida för att hitta på något att göra och för att roa oss. Vi fixade det själva. Idag tycks det som att allt skall serveras och om det inte görs sätter man eld på bilar eller ägnar sig åt andra meningslösa våldsamheter. År 1987 hade vi 25-årsjubileum i gänget och inte mindre än fjorton stycken kom på festen där det serverades mat ungefär som det gjordes på 60-talet och dansades till tidstrogen musik. En av tjejerna i gänget hette på den tiden Ingela Eriksson och bodde på Gökevägen. Senare gifte hon sig Thalén och flyttade till Stockholm. Politiken blev hennes karriär, först som kommunalråd i Järfälla och sedan som minister i regeringen. Numera är hon pensionär, precis som alla vi andra.

Så småningom blev det dags att mönstra för värnplikten och jag gjorde som alla andra

polisordonnanser. Jag ansökte om att få komma till fältpolisutbildningen vid K3 i Skövde. Jag hade tur och blev antagen. Sommaren 1961 var vi tre arbetskamrater som åkte upp till Skövde för att hälsa på två andra ordonnanser som då gjorde lumpen vid K3. De visade oss runt och jag undrade i mitt stilla sinne hur i hela friden jag skulle klara av den intensiva stanken från företaget som låg vid foten av berget Billingen och där man tillverkade isolermattor. Odören från fabriken låg tät över staden.

Väl där på allvar ett halvår senare lärde jag mig snabbt att hjärnan sorterade bort luktsinnets obehagliga signaler redan efter ett par timmar. Det var bara när jag återkom till Skövde efter helgpermission hemma i Göteborg som lukten kändes en stund igen.

Den tio månader långa utbildningen vid K3 var bra. Jag trivdes och bodde tillsammans med ett skönt och samtidigt stabilt gäng på logementet. Efter ungefär halva tiden kallades vi inte längre fältpoliser utan bytte benämning och profil till MP, militärpolis; ett betydligt bättre namn.

Jag har många minnen från tiden i lumpen. Exempelvis sköt jag ihjäl den general – milo-
chefen Fale Burman – som jag och min MP-grupp eskorterade under en manöver. Framför och bakom hans standarprydda Mercedes åkte vi i skyddsgruppen i två VW-pickuper, jag i den bakre. Jag skötte den tvillingmonterade och vattenkylda kulsprutan som var monterad på biltaket. Självt stod jag bakom den på flaket. Handtagen på då båda kulsprutorna var det enda jag hade att hålla mig i som stöd på den slingriga skogsvägen. Från säkerhetssynpunkt var det här arrangemanget givetvis allt annat än bra, inte minst med tanke på att hastigheten var rätt hög.

Naturligtvis blev vi överfallna av den lede fi och inbromsningen blev så häftig att jag tappade balansen och delvis greppet om kulsprutorna. De pekade plötsligt framåt nedåt samtidigt som jag med båda tummarna råkade trycka på avtryckarna. Hade det varit skarp ammunition hade landet snabbt blivit en general fattigare. Stridsdomaren hade uppenbart svårt att hålla masken vid genomgången efteråt. Då förstod jag inte varför. Jag var enbart generad. Vår skvadronschef, ryttmästare Hedenstierna mindes dock fort-

• Värnpliktige Militärpolisen, vicekorpral 481 Jonasson.

farande händelsen 25 år senare. Vår pluton hade då en återträff på regementet och han avslöjade att stridsdomaren, som inte var särskilt vänligt inställd till generalen, berättat att han egentligen tyckt att jag gjort en välgärning. Vid genomgången var han emellertid tvungen att ge oss kritik för misstaget. Hedenstierna berättade också att generalen internt hade öknamnet Fule Barman.

Lumparminnen kan troligen fylla en alldeles egen bok men jag ska nöja mig med ett par till. Det första har koppling till mitt musicerande. Vi skulle ha en lägervecka sommaren 1962, sätta upp tält invid en sjö några mil från Skövde och med det lägret som bas genomföra övningar i närområdet. Veckan var dock tänkt att också vara lite av ett inofficiellt sommarlov.

Flera av mina kompisar visste att jag hade en trumpet hemma och när rustmästare Bengtsson vid en uppställning några veckor före lägerveckan frågade om det fanns någon trumpetare i plutonen, var det flera som ropade: Jonasson! Resultatet blev att jag fick spela signalen när flaggan skulle hissas på morgonen och blåsa tupto när det skulle vara lugnt och stilla på kvällen. Ett kul uppdrag som också kanske bidrog lite till den sköna stämning som präglade veckan; lite av ett sommarkollo. Trumpetsignalen hördes långt ut över sjön i den stilla sommarkvällen. Jag hette då fortfarande Jonasson. Det var först tio år senare som jag tog mammas flicknamn Waldman som efternamn.

Det andra minnet gäller en lördag. Vi tjänstgjorde fram till lunch på lördagarna och sedan blev det rusning till parkeringsplatsen för det fåtal som hade bil och till Skövde Central och tåget hem för oss andra. Förmiddagen ägnades oftast åt persedelvård och annan inre tjänst men ibland blev det också övningar utomhus. Den här lördagen skulle vi förflytta oss till fots längs en angiven vägsträcka, olika för var och en plutonens fyra grupper. Jag tror det var ungefär en mil.

Vi åtta i min grupp tog det rätt lugnt för att om möjligt komma hem på idealtid och inte tilldelas några ytterligare arbetsuppgifter. Den risken fanns nämligen. När vi hade kommit drygt halvvägs blev vi upphunna av en stor hjullastare, ett gult arbetsfordon med en jättelik skopa framtill. Vi liftade och föraren stannade. Alla vi åtta rymdes gott och väl i skopan. Efter någon kilometer tutade hjullastarens förare och gjorde oss uppmärksamma på att det kom en militärregistrerad Volvo Duett från andra hållet. Samtidigt lyfte han skopan någon meter och tiltade den en aning bakåt och det var tur för oss.

Maskinen stannade och det gjorde även Duetten. Vi stelnade till när vi hörde rustmästare Bengtssons välbekanta. Han frågade om vår chaufför sett till några bassar i träningsoverall. Han fick ett nekande svar och vår färd fortsatte; vi med något förhöjd hjärtverksamhet. Nå-

gon kilometer från regementet tackade vi för skjutsen och återvände in på kasernområdet för egen maskin.

Några månader före muck i oktober 1962 fick jag höra från arbetskamraterna på Kripos cykelavdelning att det var dags att söka till polisuskolan som skulle inleda en kurs den 15 februari 1963. Jag skickade efter ansökningshandlingar, fyllde i dem och postade dem till Centralpolisen där man hanterade ansökningarna till polisuskolan. Den hette på den tiden Statens Polisskola och hade en filial med lokaler på Östra Hamngatan i Göteborg.

Jag kallades till intervju, fick permission från regementet, tog tåget till Göteborg och träffade en barsk kommissarie på Centralpolisen. Märkligt nog visade det sig att han hade arbetat samtidigt med pappa Edvin i sjätte vaktområdet på Hisingen i slutet av 40-talet. Intervjun blev därför inte riktigt vad någon av oss hade förväntat sig. Kommissarien pratade mest om fyrtiotalets polisarbete på Hisingen. Hur som helst, jag fick ett brev några veckor senare med beskedet att jag blivit antagen. Med i brevet fanns också en del praktiska råd och förhållningsorder.

Bland annat skulle jag se till att få fram intyg på att jag var frisk, att jag kunde simma 200 meter och att jag klarade av att göra ett visst antal korrekta nedslag på skrivmaskin på tre minuter. Det senare innebar att jag efter muck från K3 gick en kurs i maskinskrivning på företaget Halda i Thulehuset i Göteborg. Där satt vi och övningsskrev enligt touch-metoden på manuella skrivmaskiner med en skärm över tangentbordet. Touch-metoden var helt enkelt ett system för effektiv maskinskrivning med en viss fingersättning på tangentbordet som utgångspunkt. Jag klarade provet vid första försöket. Frisk- och simintyg ordnade jag också.

Den 15 februari 1963 närmade sig snabbt och plötsligt stod jag i Nordhemsskolans stora entréhall. Det var där vi skulle tillbringa våra första åtta veckors introduktionskurs under ledning av en kommissarie som hette Sture Egnéus, en mjuk och mycket sympatisk person. När jag så småningom hamnade på Rikspolisstyrelsen återfick vi till min glädje kontakten. Han betraktade oss som sina poliser och det återkom ofta under de åtta veckorna; varje gång i positiv bemärkelse. Vi var den första kullen poliser i Göteborg som gick den längre kursen med två månaders introduktion, tre månaders praktik och fem månaders teori. Tidigare hade utbildningen bestått enbart av de fem sista teorimånaderna. Sture Egnéus var stolt över att få vara flockledare för oss ungdomar. Vi var dessutom hans första klass. Jag hade just fyllt 20 år men gruppen innehöll till och med några som var två år yngre.

Jag kände inte någon av de 19 klasskamraterna sedan tidigare men fick snabbt extra bra kontakt med några av dem, särskilt Kjell Carlzon och Yngve Danling. Under introduktion-

skursen fick vi ta mått för uniformer och även hämta ut utrustning som koppel, batong, vita handskar och manschetter för trafikdirigering. Kursen före oss hade fått ut sabel men den skulle nu utgå ur sortimentet och ersättas av en kraftig vit batong tillverkad av hårt gummi utanpå en stålkärna. Det här beslutet gällde inte enbart Göteborg utan hela landet och bestämdes av en central, statlig nämnd som bland annat sysslade med utbildnings-, löne- och utrustningsfrågor för polisen.

De åtta veckorna gick snabbt och det blev dags att hämta ut uniformerna som då var färdigsydda. Även om jag redan hade haft uniform i flera år blev det här något helt annorlunda. Passformen var god och det såg bra ut i spegeln. På den tiden bar poliserna skärmmössa vid fotpatrullering och båtmössa endast vid tjänstgöring i radiobil eller polisbåt. Vi fick ut två skärmmössor, en med mörkt kapell och en med vitt. Den senare skulle användas sommartid.

Det där med simintyg visade sig senare vara en sanning med viss modifikation för en av aspiranterna i min klass. I polisutbildningen ingick både sim- och livräddningsövningar. De genomfördes på Valhallabadet. Under den första lektionen stod en av kurskamraterna envist kvar på bassängkanten när vi andra redan höll på för fullt i vattnet. Han ignorerade också instruktörernas uppmaningar att hoppa i. Till slut blev han vänligt men bestämt iknuffad. Det var på den djupa delen där det troligen var upp emot fem meter till botten. Han sjönk som en sten. Reine Odell som var den instruktör som hade knuffat i honom såg resultatet av knuffen och reagerade snabbt. Han dök i efter eleven och drog upp honom till ytan. Ingen av dem var särskilt glad. Det hela slutade med att Reine lärde vår kurskamrat att simma de 200 meter som krävdes. Han hade kanske lite dåligt samvete för knuffen. Reine arbetade till vardags vid trafikpolisen och hade en något spolformad kropp som passade perfekt för aktiviteter i vattnet. När han dök i sade det ”plopp” och det blev bara ytterst små ringar på vattenytan.

Den tremånader långa praktikperioden skulle jag fullgöra i femte vaktområdet (5VD) som ligger i Göteborgs sydvästra del. Handledaren hette Jan-Åke Ahl och han tog emot mig med ett brett leende. Föga anade jag att han var kusin till den tjej som senare skulle bli min fru, Ewa Svensson från Utby. Hon var redan då skrivbiträde vid 2VD som hade sin polisstation på Östra Hamngatan 28 mitt i Göteborgs centrum.

Jan-Åke och jag fotpatrullerade den största delen av tiden och vi arbetade treskift vilket innebar i tur och ordning, natt, kväll, kväll, dag och dag. Arbetstiderna var 22.35 till 08.00 respektive 15.35 till 23.00 och 07.35 till 16.00. Övergångarna mellan natt och kväll och mellan kväll och dag var korta och innebar nog inte optimal arbetsförmåga under det följande arbetspasset. Vilan blev helt enkelt inte tillräckligt lång. Jag kom dock rätt snabbt in i en sorts

rytm och kroppen vande sig. Treskift sliter dock ganska hårt på kroppen och man bör nog inte hålla på med det alltför länge.

Vissa arbetspass åkte vi radiobil och ibland tjänstgjorde vi i civila kläder, allt för att jag skulle få prova på polisyrkets variationsrikedom. Jag fick givetvis inte arbeta ensam utan allt skedde under Jan-Åkes vakande öga.

Under juli månad fick vi en kort semester och i augusti började den lite längre teoretiska delen av utbildningen med fem månader på skolbänken. Till största delen höll vi till i polis-skolans lokaler på Östra Hamngatan där det också fanns en teknikavdelning där vi fick arbeta med foto, fingeravtryck och en del andra kriminaltekniska undersökningar.

Vi hade mycket bra lärare, alla med stor egen praktisk erfarenhet av respektive ämne. Här fick jag också mitt enda stora A i något skolämne. Det var i svenska och det fick jag av lektor Gunnar Möllerstedt som sedermera blev författare och producent av jazzprogram på SVT.

Strax före jul var det examen och jag kunde med viss stolthet notera att jag gått ut som trea i klassen, slagen endast av Arne Holm och Nils-Erik Gustafsson.

.....

Ordningspolis

.....

Nu gick jag från teori till praktik. Jag hade ansökt om att få bli placerad vid 2VD. Där hamnade jag också. När jag första gången gick ut från polisstationen på Östra Hamngatan 28 för att patrullera på linje tre – Kungstorget, Grönsakstorget och angränsande gator – kändes det som om alla stirrade på mig. Det gjorde de givetvis inte. Det var bara inbillning. Jag fick höra av flera av mina kurskamrater att de hade haft precis samma känsla första gången de gick ut på egen hand i uniform.

Jag hann med drygt tre års fotpatrullering innan det blev dags för nästa kapitel i mitt liv. Till största delen höll jag till på linje tre, dagtid bland torghandlare och affärsinnehavare samt A-laget runt urinoaren vid Kungstorgets nordvästra hörn. Informell chef i det gänget var en lite ovanlig man som kallades Bello. Han kom alltid fram och avrapporterade när jag dök upp. Påtagligt ofta hade det varit någon ”tjomme” där från Majorna eller Gamlestan och muckat gräl strax innan jag kom. Bello kunde dock alltid meddela att han minsann hade drivit inkräktaren på flykten. Allt lugnt alltså. Under kvällarna togs torget över av raggare och då var vi mestadels sex eller åtta poliser på plats. Det var sällan det blev några ordningsstörande problem så man kan nog säga att den förebyggande insatsen gav rätt resultat.

Vårt enda egentliga problem var en civilt grå minibuss av märket Ford Thames som vi fick disponera på kvällarna. Den gick nämligen aldrig att starta med startmotorn när den varit avstängd mer än en kvart. Något drog kraften ur batteriet och vi kunde ju inte ha den stående med motorn igång. Vi fick därför knuffa igång den, allt till raggarnas högljudda förtjusning. Vissa gånger hjälpte de faktiskt till att knuffa på och det tolkar jag som att vi trots allt hade en hyfsat bra relation med dem. Forden lämnades med jämna mellanrum in på polisens egen verkstad men där man lyckades tyvärr aldrig lösa det elektriska problemet.

Kungstorget var det enda patrulleringsområde inom vaktområdet där vi aldrig gick ensamma under kvällstid. Det gjorde vi däremot på alla andra så kallade linjer, även nattetid. Den yttre polisverksamheten ser helt annorlunda ut idag med väldigt få om ens några poliser som

fotpatrullerar. I princip all patrullering sker i fordon vilket tyvärr gör att poliserna kommer i kontakt med allmänheten nästan enbart när det inträffat något, oftast något negativt. Den där dagliga och dessutom förtroendeskapande och sociala kontakten har minskat till nästan noll i omfattning, något som båda parter förlorat på som jag ser det.

De få gånger jag under ensampatrullering fick problem i samband med ett ingripande, fanns hjälpen oftast att få på platsen eller alldeles i närheten. Det var nästan alltid någon som kom och hjälpte till eller ringde efter förstärkning. Man engagerade sig på ett helt annat sätt än man gör idag. Idag filmar många ingripandet med sin telefon för att senare lägga ut det på sociala medier. Att hjälpa till på något sätt är inte lika naturligt. Vid ett tillfälle var det till och

• Jag till vänster i samspråk med en glad göteborgare och en aspirant på Östra Hamngatan med Kungssportsplatsen i bakgrunden

med en spårvägsbuss som stannade intill mig och ett motsträvigt fyllo. Vi låg då på trottoaren. De dubbla dörrarna baktill på bussen öppnades och två män klev ur och gjorde en snabb och effektiv insats för att hjälpa mig att få in fylleristen i bussen. Chauffören körde sedan ända fram till polisstationen för avlastning trots att den adressen var belägen ett gott stycke utanför bussens ordinarie rutt.

Genom att jag i princip alltid patrullerade inom samma geografiska område, fick jag ganska snart väldigt bra kontakt med de personer som bodde eller arbetade där. I praktiken innebar det att jag började varje arbetspass med att gå en runda och hälsa på mina "bekanta". Det var viktigt både ur polisiär och social

synvinkel. Inte sällan genererade samtalen också en kopp kaffe även om det inte sågs med blida ögon av vårt yttre, inspekterande befäl. Det kallades att ”parisa” när vi fikade på arbetstid. En del kolleger satte det tyvärr i system och syntes inte så mycket ute på gatorna.

Redan under första året fick jag gå den efterlängtnade kursen för att bli godkänd som ”förare av utryckningsfordon”, den som min pappa genomgick år 1948. Det innebar två veckor i en svart Chevrolet från 1959, manuellt treväxlad och med en V8-motor med ett så stort vridmoment att man egentligen kunde köra den på treans växel hela tiden.

I högerstolen satt en instruktör från Trafikpolisen och av honom lärde jag mig väldigt mycket. Slutprovet bestod i att jag med så hög fart möjligt skulle köra från Borås till Göteborg på smala grusvägar utan att använda fotbromsen på andra ställen än vid eventuella stoppskyltar och rödljus vid järnvägsövergångar. Jag blev godkänd.

Det godkännandet innebar att jag kunde få arbeta som avlösare i vaktdistriktets två radiobilar som hade radioanrop SHC1201 och SHC1202. Båda var av fabrikat Opel Kapitän. De var helt svarta och hade två röda lampor framtill på taket. Mellan dem satt en vridbar strålkastare och bakom den, mitt på taket, ett gult rotationsljus. Radioexpeditionen, RX, hade anrop SHC 2 och där satt vid den tiden Åke Rosell som några år tidigare hjälpt mig att köpa en trumpet. Det kändes alltid tryggt att höra hans göteborgifierade skånska över polisradion. Kanske berodde trygghetskänslan för mig till viss del på Åkes konkreta koppling till pappa Edvin.

Det var oftast nattetid som jag fick vara radiopolis. Någon riktig, det vill säga ordinarie radiopolis var jag inte och fick därför inte kvittera ut någon skinnjacka. Det syntes alltså till och med på min uniformering hur grön jag var.

Jag arbetade nog ungefär tio nattpass i radiobil tillsammans med en äldre kollega som jag kan kalla K. Han var ordinarie på SHC1202 som under nattpasset hade MAS (medgivande att sova om tjänsten så medgav) mellan kl 04.00 och 06.00. De där passen såg alltid likadana ut och fick mig att börja undra över om jag verkligen hade valt rätt yrke.

Jag skulle alltid köra fram till MAS-en och passet inleddes med att K. skulle ha en hel special – bröd, två korvar och potatismos – och en dricka från korvståndet vid Heden. Jag fick alltså börja passet med att utan tillstånd från RX lämna vårt bevakningsområde och köra in i tredje vaktdistriktet. När väl korven med tillbehör var inköpt fick jag order av K. att köra till Skansen Lejonet vid Gullbergsvass. Skansen Lejonet är en liten fästning som byggdes i slutet av 1600-talet. Den ligger på en kulle mitt bland järnvägsspåren i rangerbangården för gods.

Väl där fick jag köra in bakom ett buskage och släcka strålkastarna. Där förtärde K. sin

medförda supé. Mätt och belåten fällde han sedan ner ryggstödet så att han kunde ligga bekvämt och sova fram till strax före kl 04.00. Jag satt där med motorn på tomgång och polisradion påslagen och hoppades att det skulle komma ett larm så att jag kunde köra därifrån. Platsen var ett kärt tillhåll för unga, förälskade par så vi passade inte in särskilt bra. Något larm kom aldrig vid något av tillfällena. Kanske hade K. per telefon i förväg beställt en lugn natt hos RX. Inte vet jag.

Jag väckte honom när det var dags att köra in till polisstationen för två timmars sömn. Där lyckades jag aldrig somna. Jag var alldeles för frustrerad och låg mest och stirrade i taket medan K. snarkade i sängen intill. Klockan sex var det han som satte sig vid ratten. Då körde han 200 meter norrut på Östra Hamngatan, fram till det nattöppna chaufförskaféet Auto där han åt en förmodligen god men i alla fall lång frukost. Kvart över sju brukade han komma ut till radiobilen igen och köra tillbaka till polisstationen för att få avlösning och därmed kunna avsluta sitt nattpass.

Där gick han genast in och fem minuter senare kom han ut i civil jacka och försvann hemåt medan jag satt ensam kvar och väntade på avlösning. Jag kunde nog egentligen ha tappat sugen för betydligt mindre än så.

Ett annat och smått chockerande minne från arbetet tillsammans med K. var det dagpass där han stannade radiobilen utanför tobaksaffären som på den tiden låg på Köpmansgatan i korsningen med Östra Hamngatan och således i samma fastighet som vår polisstation. K. spelade på det mesta och jag förmodar att besöket hos tobakshandlaren var föranlett av det beroendet. Plötsligt anropade RX vår radiobil med ordet överfallslarm och en sifferkod.

Jag fick snabbt fram kodboken och fann att larmet kom från Riksbanken på Södra Hamngatan bara ett par hundra meter från vår position. Ja, jag hade till och med Riksbankens fastighet inom synhåll. RX fick svaret QSL (meddelandet uppfattat) och QTH (vår position är) Köpmansgatan. Snabbt som ögat sprang jag in i tobaksaffären där K. och butiksägaren var inbegripna i ett samtal om travhästar och odds.

- Vi har överfallslarm från Riksbanken, ropade jag.
- Jag kommer, var K:s korta svar.

Jag sprang tillbaka ut till radiobilen och tog för säkerhets skull fram mitt tjänstevapen, en Walther PK med kaliber 7,62 mm. Det gick ett par minuter men ingen K. dök upp. På RX var man förstas på alerten med en ensam radiobil på väg fram till Riksbanken där överfallslarmet lösts ut.

- SHC 1202 QTH frågas, kom.
- 1202 QTH Brunnsparken, svarade jag med svettig överläpp.

Att överläppen blev svettig var en kombination av frustration över K:s beteende, det faktum att jag ljugit om vår position samt inte minst anspänningen inför uttryckningen. En felaktig positionsangivelse var ett allvarligt brott mot bestämmelserna och att hitta på sådant redan under första året vid polisen var absolut inte bra. Men vad skulle jag göra?

K. dök sedan upp och körde fram till Riksbanken. På trottoaren stod Riksbankens säkerhetschef och han talade om för oss att larmet lösts ut av misstag. Sedan kom en syrlig kommentar.

- Va fan, körde ni via Majorna, eller? Jag har stått här rätt länge nu!

Förhoppningsvis såg han inte att jag som satt till höger i radiobilen rodnade och nästan hade tårar i ögonen; tårar av helig ilska samtidigt som jag hölstrade tjänstevapnet igen.

Nattpassen med K. hade varit oerhört frustrerande men hans beteende den här gången över-skred min acceptanslinje. Resten av det arbetspasset ägnade jag nästan uteslutande åt att fundera över min framtid i yrkeslivet. Resultatet blev ett beslut att ta studenten på kvällarna, sluta vid polisen och därefter börja studera juridik. Vid slutet av det där dagpasset gick jag in till det vakthavande befälet och begärde att få slippa arbeta med K. något mera.

- Jag beklagar, sa han. Du är tyvärr inte den förste.

Ett märkligt uttalande, kan man tycka. Varför eliminerade man inte problemet istället för att beklaga och därmed uppenbarligen acceptera det? Några år senare sköt K. sig med sitt tjänstevapen inför ett berg av spelskulder.

Själv tog jag kontakt med Kvällsgymnasiet i Göteborg och lade tillsammans med dem upp en studieplan som efter två års kvällsstudier skulle ge mig den behörighet jag behövde för att söka till juristlinjen vid Lunds Universitet. Med den studieplanen i handen knackade jag på kommissarie Nissbergs dörr. Han var chef för andra vaktområdet och en herre som man hade respekt för, troligen mest för att han var mycket formell. Han var nog inte du med någon på hela polisstationen.

Han tog sig tid och lyssnade på mig när jag förklarade bakgrunden till mitt besök. Skulle det kunna gå att ordna så att jag slapp kvällspassen måndagar, tisdagar, torsdagar och fredagar? Då skulle jag nämligen sitta på skolbänken mellan 18.00 och 22.00. Kanske såg Nissberg framför sig en poliskonstapel som siktade på polischefskarriären. På den tiden var sådant sällsynt. Hur som helst så löste han det snabbt och enkelt.

Han kallade in det vakthavande befäl som var i tjänst just då och gav denne instruktioner om att jag skulle slippa de begärda kvällspassen och istället antingen arbeta dagtid ute i uniform eller förstärka på utredningsavdelningen på polisstationen. Under skolloven skulle jag emellertid arbeta treskift precis som vanligt. Upplägget fungerade bra och dessutom träffade jag tack vare detta min blivande fru Ewa som arbetade som skrivbiträde på utredningsavdelningen. Bingo! Det blev två arbetsamma år men till slut hade jag godkända betyg i de ämnen jag behövde för att kunna söka till universitetet i Lund. Det kändes bra och jag berättade om mina planer för mamma Néan. Hon blev glad men sedan blev i alla fall inte som någon av oss hade tänkt. Juristplanerna sprack och hennes glädje förbyttes i besvikelse, densamma som förut.

Min första tjänsteresa dök upp redan under mitt första år som polis. På Gustav Adolfs torg, strax intill min polisstation, hade Ordonnanspolisen sina lokaler. Bland deras arbetsuppgifter fanns förpassningsresor. Det kunde exempelvis gälla alkoholister som blivit dömda till tvångsvård på någon alkoholistanstalt och som skulle ledsagas dit. Eftersom det rörde sig om tvångsvård var de att anse som frihetsberövade. Hos Ordonnanspolisen kunde man anteckna sig som intresserad av att få utföra sådana resor. Tanken var att man skulle göra resorna på fridagar, således på övertid. Jag antecknade mig som intresserad och efter ett tag fick jag besked om att jag skulle följa med en alkoholist till Svartsjöanstalten på Färingsö utanför Stockholm. Resan tur och retur Färingsö skulle ske under en dag och vi skulle åka tåg. Samtidigt med beskedet fick jag ett papper som innehöll de strikta regler som gällde under förpassningsresor. Bland annat var det strängeligen förbjudet att bjuda den ledsagade på alkohol, inte ens en pilsner. Mina kolleger fnös åt det där och menade att den som beslutat om den regeln förmodligen aldrig hade rest med en alkoholist.

– Ta med två pilsner i portföljen för säkerhets skull, var det råd jag fick..

Så gjorde jag också. Jag hämtade upp den medelålders man som ärendet gällde. Han satt i tillfälligt förvar på ett hem för alkoholister i Göteborg. Vi fick transport till Göteborgs Central och steg ombord på tåget till Stockholm. På den tiden hade järnvägsvagnarna ofta kupéer med en skjutdörr ut mot den korridor som löpte längs vagnens ena sida. I kupén fanns det två motstående soffor med tre platser på vardera. En hel kupé var reserverad för oss två. Vi åkte andra klass.

Efter ungefär en timmes resa började alkoholisten att svettas och skaka. Dessutom försämrades hans från början rätt goda humör. Först drog jag för gardinerna ut mot korridoren och sedan tog jag fram en av de två pilsnerflaskorna och öppnade den. Han såg lättad ut när han

tog emot den. I rådet från kollegan om det där med pilsnern ingick också att den skulle drickas så långsamt som möjligt. Det var inte enbart den ringa alkoholmängden som skulle ha en lugnande effekt. Känslan av att hålla flaskan i handen skulle också göra gott. Det fungerade helt enligt plan. En stund senare hade mannen somnat. När han vaknade igen framåt Katrineholm och åter började må dåligt, fick han den andra pilsnern. Resan blev lugn och behaglig för oss båda tack vare att jag bröt mot regelverket. Något dåligt samvete hade jag inte!

Efter sex timmar var vi framme vid centralstationen i Stockholm där en bil från Freys hyrverk mötte oss. Och vilken bil! Det var en något förlängd, nästan ny Cadillac. I den bar det iväg mot vårt mål, Svartsjöanstalten på Färingsö. Färingsö var på den tiden något helt obekant för mig. Sedan 1976, då vi bosatte oss på Ekerö, är det helt annorlunda. På Färingsö ligger byggmarknaden vi ofta besöker, verkstaden som servar våra bilar och den deponi där vi slänger utranterade möbler och annat skräp.

Väl framme vid Svartsjöanstalten, som visade sig vara ett slott, överlämnade jag alkoholisten, fick ett kvitto och satte mig sedan i Cadillacen igen och åkte tillbaka till Stockholms Central. Det blev kvällståget hem till Göteborg och för mig ytterligare en erfarenhet.

Ett nattpass i december 1964 arbetade jag på SHC1202 tillsammans med en kollega som gått polisskolan i kullen före mig. Lars-Olof Forssten var hans namn, en lång och rödhårig västgöte som trots hårfärgen var lugn och trygg. Den natten var det minsann inte aktuellt att köra till Skansen Lejonet utan vi arbetade aktivt hela tiden fram till MAS:en klockan fyra på morgonen. Den natten var det betydligt lättare för mig att somna.

Vid tvåtiden kom vi körande norrut på Stora Badhusgatan som går ett kvarter innanför och parallellt med Göta Älv. Plötsligt svängde en Ford Taunus ut framför oss från en av tvärgatorna. Bagageluckan var helt öppen på grund av ett stort föremål som transporterades i bagageutrymmet.

– Den tar vi, sa Lars-Olof och körde upp till höger om Forden.

Detta var på vänstertrafikens tid. Lars-Olof höll ut stoppspaden genom fönstret i förardörren och föraren av Forden stannade. Jag klev ut ur radiobilen med ficklampan i handen. Det var kallt den där natten och jag hade uniformskappan på mig. Jag var ju som jag tidigare nämnt inte ordinarie radiopolis och hade ingen skinnjacka. Jag gick fram till personbilens förardörr.

– God morgon, sa jag, är det firmans kassaskåp ni har med er?

Jag vet inte riktigt varifrån jag fick det där men förarens reaktion var tydlig. Han slutade le.

Med tänd ficklampa gick jag till bilens bakre del, lyfte på filten som täckte det stora föremålet och se, den grå ytan av ett kassaskåp dök upp. I samma ögonblick flög bilens båda framdörrar upp och männen satte av i vilt sken åt varsitt håll. Jag tog upp jakten på den ene medan Lars-Olof sprang efter den andre.

Uniformskappan var mest bara i vägen när jag skulle springa och jag blev ganska snabbt trött. Mannen framför mig hade nog inte heller någon särskilt bra löpartalang för jag kunde hålla jämna steg med honom trots min otympliga klädsel. Värst var det över en parkeringsplats på en rivningstomt. Där blev det plötsligt häcklöpning över brädor som satts upp en dryg halvmeter över marken för att skilja parkeringsraderna åt. Efter det momentet tog mina krafter slut. Som en sista desperat åtgärd kastade jag ficklampan mot mannen. Ficklampan var en bjässe som innehöll sex A-batterier i rad och den träffade honom i bakhuvudet. Han stöp.

Hans fall berodde inte på att han förlorade medvetandet på grund av smällen mot nacken utan mera av överraskningsmomentet. Innan han hann upp igen var jag framme och höll honom kvar på marken tills handbojorna hade kommit på plats.

Lars-Olof och jag kom tillbaka till radiobilen ungefär samtidigt men från olika håll och med varsin gripen person. Min andning hade då nästan återgått till normalläge. Vi fick hjälp av två andra radiobilar med transporten till Kripo av såväl tjuvarna som deras kassaskåpslastade bil och kunde sedan mycket nöjda avrapportera vår insats. Det var kassaskåpet från restaurang Kinesiska Muren som hade försatts i transportabelt skick men transporten och gärningsmännens frihet tog slut redan efter cirka 300 meter.

En annan minnesvärd händelse från min polistid i Göteborg var besöket där av den ryske kosmonauten Jurij Gagarin och en kollega till honom. En kväll skulle de se en ishockeymatch på Nya Ullevis uterink. Jag hade egentligen fridag men hade anmält mig som intresserad av övertid den kvällen. Tillsammans med en kollega blev jag inplanerad att vara "närskydd" för Gagarin & Co under matchen. Närskyddet innebar att vi i uniform skulle stå alldeles bakom de prominenta gästerna som satt i en VIP-loge under matchen. Någon hotbild kan det knappast ha funnits med tanke på hans popularitet i Sverige. Det var nog mera en protokollär markering av hans status.

Ytterligare ett starkt minne från min patrulleringstid var det tillfälle då jag skulle rapportera de bilister som trots förbudet mot fordonstrafik körde in på Stampgatan i östlig riktning från Drottningtorget. Tidigare hade den delen av gatan varit öppen för fordonstrafik men av trafik-säkerhetsskäl skäl, som hade påtalats av Spårvägen, sattes det upp ett trafikmärke med in-

nebörden ”fordonstrafik förbjuden”. Inledningsvis drabbades olydiga bilister endast av en tillsägelse men när detta inte tycktes minska antalet inkörningar skulle vår inriktning istället vara ett bötesföreläggande.

Där hamnade jag en förmiddag. När jag hade stått där en stund och redan hunnit rapportera flera bilister dök kommissarie Nissberg upp för att inspektera mitt arbete. Han var rätt ofta ute på stan och inspekterade oss som patrullerade och han gjorde det alltid i civila kläder. Dessutom hade han ovanan att med ett grepp om armen föra den drabbade polismannen åt sidan för ett kort samtal. Det måste ha sett rätt konstigt ut i allmänhetens ögon att en civilist med milt våld flyttade på en uniformerad polisman.

Hur som helst, efter att ha bytt några ord med mig ställde sig kommissarien på andra sidan Stampgatan, uppenbarligen för att studera mitt arbete. Då kom ytterligare en bil körandes trots förbudet. Jag steg ut i gatan och gjorde stopptecken. Bilen stannade och jag gick fram till förardörren. Jag blev helt perplex när det visade sig vara min gamle käre folkskollärare Hilmer Ekenved som satt vid ratten i sin Ford Consul. Han blev glad att se mig men jag delade tyvärr inte hans glädje just då. Hur skulle jag klara det här?

Lösningen blev att jag förklarade läget för Ekenved, tog upp rapportblocket ur fickan och låtsades skriva medan vi pratade om allt annat än den nyss begångna förseelsen. Under samtalets gång försvann Nissberg och jag kunde andas ut. Först då delade jag magister Ekenveds glädje fullt ut.

I augusti 1966 pågick det en intensiv jakt på Clark Olofsson i hela landet. Tillsammans med kumpanen Gunnar Norgren hade Olofsson gjort inbrott i en cykelaffär i Nyköping. Polisen hade larmats och när patrullen kom till platsen öppnade Norgren eld med en kpist. Den ene polismannen skadades så allvarligt att han avled. Norgren greps relativt snabbt men Clark Olofsson lyckades hålla sig på fri fot ett bra tag.

Det blev många övertidspass för min del under den jakten. Det gjordes stora nedslag på många ställen och även ingripanden av det mindre formatet. En natt åkte jag civilt tillsammans med en kollega och vi fick i uppdrag att kontrollera en taxi som hade stått stilla en bra stund på en adress och med en passagerare i baksätet. En förbipasserande person trodde sig ha sett att det var Clark Olofsson som satt i baksätet.

Vi parkerade vår civila polisbil bakom närmsta gathörn och smög sedan fram mot taxin bakifrån. Precis samtidigt ryckte vi upp de båda bakdörrarna och riktade våra tjänstevapen mot personen som satt i baksätet. Hans båda händer flög upp och en bunt papper som han

hållit i händerna ströddes ut över säte och golv. Mannen visade sig vara lärare vid Statens Skola för Scenisk Utbildning i Göteborg och papperen var manuskriptet till en pjäs som han skulle leda regiarbetet med.

Han tog det hela med bibehållen fattning och samlade ihop sina papper igen. Taxichauffören var betydligt mera skakad och muttrade något om att han måste åka hem och byta byxor. Vi bad om ursäkt och återupptog spaningarna efter Clark. Kort därefter greps han av två ”jog-gande” poliser i ett skogsområde i sydvästra Göteborg. Trots deras snabba ingripande lyckades Olofsson få fram ett vapen och skottskada den ene polisen i armen.

Våren 1966 var jag färdig med kvällsstudierna och hade fått den efterlängtrade behörigheten att söka till universitetet. Sedan hände åter något som skulle komma att påverka min framtid i mycket hög grad.

.....
FN-polis
.....

En kväll under sommaren 1966 patrullerade jag som vanligt bland raggarna på Kungstorget. Jag gjorde det tillsammans med en kollega från ett annat vaktdistrikt. Han arbetade på övertid, något som var betydligt vanligare då än nu. Under kvällen berättade han nästan oavbrutet om sina sex månader i FN-tjänst som svensk civilpolis på Cypern. Föga anade jag då vilken betydelse hans beskrivning skulle få för min framtid.

En tid senare kom det ut en kungörelse från Rikspolisstyrelsen till alla polisdistrikt i landet om att det var aktuellt att skicka in ansökan för den som var intresserad av FN-tjänst på Cypern. Rikspolisstyrelsen var en ny myndighet som bildats den 1 juli 1964. Ett halvår senare förstatligades det svenska polisväsendet. I och med den reformen minskade antalet polisdistrikt från 554 till 118, en dramatisk förändring. Även polisens förstatligande skulle komma att påverka min yrkesmässiga utveckling några år senare. Så här i efterhand kan jag tydligt identifiera ett antal händelser som inneburit stora förändringar för mig, särskilt i yrkeslivet. Det här var en av dem.

• Nybliven och stolt FN-polis före avresan till Cypern. Baskern är blå

Efter alla de positiva berättelserna från Kungstorget den där sommarkvällen beslöt jag att fylla i en ansökan. Samtidigt hade jag inga större förhoppningar. Jag var ju bara 24 år och hade inte hunnit vara färdig polis i mer än tre år. Därför blev jag glatt överraskad när jag fick positivt besked och en kallelse till utbildning i Linköping i början av oktober. Till Cypern skulle jag emellertid åka först i januari 1967. En kollega från Göteborg hade bett att få förlänga sin pågående sexmånadersperiod på ön med tre månader. Det var honom jag skulle avlösa.

Vi var ett tjugotal poliser från olika delar av landet som träffades på regementet I4 i Linköping. Tre av oss var från Göteborg. Vi genomgick en tre veckor lång utbildning med ett antal kompetenta lärare från såväl försvaret som polisen. Den dåvarande chefen för polisavdelningen på Cypern, kommissarie Hans Lagerhorn, hade rest hem för att vara med under några dagar. Det gav honom en möjlighet att lära känna oss och vi honom. Han hade dessutom med sig dagsfärsk information om läget på Cypern som han förmedlade till oss. Jag lyssnade med stora öron.

Vi fick ut en grön militär resväska och en persedelsäck som båda fylldes till bredden av kläder och annan utrustning, bl a en blå basker och en blå baseball keps, båda med FN-emblemet framtill. Som beväpning fick vi en niomillimeters armépistol M40 som ingen av oss dock någonsin bar. Vi uppträdde alltid obehäpnade under uppdragen. Vi fick många positiva reaktioner från cyprioter för att vi uppträdde obehäpnade. Pennan var i praktiken vårt vapen.

Efter utbildningen i Linköping återvände jag till Göteborg och andra vaktområdet, aningen avundsjuk på kollegerna som fortsatte direkt från Linköping till Cypern.

På nyåret 1967 blev det nya polishuset mitt emot Nya Ullevi färdigt och ett par veckor senare slogs de två centrala vaktområden ihop och flyttade från sina respektive polisstationer till det nya polishuset. I folkmun döptes det rätt snabbt till Batongskjulet. Det var en travestering på Betongskjulet som var smeknamnet på Svenska Amerikalinjens byggnad i Göteborgs hamn. Där lade rederiets Amerikabåtar till, Kungsholm och Gripsholm med flera. Längs kajerna i Göteborgs hamn fanns det på den tiden ett stort antal lager- och förrådsbyggnader för inkommande och utgående gods. Byggnaderna kallades skjul och alla hade ett nummer. Svenska Amerikalinjens byggnad var uppförd i betong vilket förklarade smeknamnet. I polishuset fanns det batonger. Ack, denna Göteborgshumor!

Jag hann göra två arbetspass i det nya polishuset innan det var dags för min resa i riktning mot Cypern. Den började emellertid med en omväg. Planet som skulle ta mig till ön i Medelhavet skulle nämligen avgå från Bromma flygplats den 20 januari så jag fick börja resan i fel riktning.

Jag tog tåget från Göteborg den 19 januari och uppträdde då för första gången i svensk polisuniform anpassad till FN-tjänst. Det kändes lite annorlunda, lite som när jag för första gången steg ut i uniform från polisstationen på Östra Hamngatan för att patrullera. Den här gången tror jag dock att folk tittade lite extra på mig på grund av den klarblå basker som jag hade på huvudet. Den tillsammans med polisuniformen var inte direkt vardagsmat på Göteborgs gator.

På centralen i Stockholm möttes jag av Gösta Tufvesson, en pensionerad kommissarie vid Stockholmspolisen, gift med Jetta som var barndomsvän med mamma Néan i Storvik. En intressant detalj med Gösta var att han började vid polisen samtidigt som Sigge Fürst år 1928. Sigge slutade rätt snart och övergick till en annan och mera välkänd karriär.

Efter övernattnings hos Tufvessons tog jag en taxi till Bromma. Där träffade jag Björn Lageby från RPS. Han arbetade vid utbildningssektionen och var ansvarig för utbildningen av blivande Cypernpoliser. Vi hade därför träffats i Linköping redan tre månader tidigare. Vi tog en kopp kaffe och satt och pratade en stund innan det var dags att gå ut till flygplanet som var en Hercules C-130 från det svenska flygvapnet. Björn och jag skulle träffas igen och det rätt ofta, dock inte förrän mot slutet av 1969.

Hercules är ett mycket flexibelt flygplan som i första hand används för gods- och personaltransporter. Passagerarna sitter längs väggarna på mycket enkla, nerfällbara vävklädda soffor på ömse sidor om lasten. I det här fallet bestod den av en ny vit polisutrustad och FN-märkt Volvo Amazon, en likaledes FN-märkt terrängbil kallad Valpen och en imponerande mängd styckegods. Senare fick jag veta att Volvon var den nya tjänstebilen för chefen för polisavdelningen. De var nog den enda svenska polisbil som jag sett med militära registreringsskyltar.

Vi var bara två passagerare och vi fick flera gånger gå fram till cockpit som jag upplevde lite som en glasveranda med alla dess fönster på olika nivåer. Mängden av instrument var imponerande. Jag fick ett headset och piloten berättade en hel del om flygplanet och om flygningen. Resan tog nästan åtta timmar eftersom vi mellanlandade på ett militärflygfält i Danmark för att hämta ytterligare last. Det var skönt att slutligen komma fram till Cypern för klimatet i lastutrymmet var allt annat än behagligt. Det var iskallt vid golvet och mycket varmt i huvudhöjd. Det skulle bli rätt många resor med Herculesplanet för min del under tjänstgöringen på Cypern som blev betydligt längre än vad jag hade räknat med från början.

Vi landade på Nicosias flygplats och där mötte två kolleger från SWEDCIVPOL:s (Swedish Civilian Police) högkvarter i Famagusta. På Cypern var det vänstertrafik precis som hemma. Sexmilaresan till Famagusta tog en dryg timme i en Land Rover; min första kontakt med det bilmärket. Jag hade tidigare sett foton från Hotell Konstantia där jag skulle bo men upplevelsen blev helt annorlunda när jag steg ur bilen där och såg det hela i verkligheten.

Det var sen eftermiddag, solen sken fortfarande och det var behagligt varmt. En svag bris susade sig igenom palmerna som stod ganska tätt på hotellets landsida. Bromma hade samma morgon bjudit på ett gnistrande kallt men vackert vinterväder.

Det var trettio svenska poliser som bodde på hotellet. Vi disponerade ett stort antal rum fördelade på två våningar och skötte rumsadministrationen själva. Jag skulle upp en våning till rum 49 och där hälsades jag varmt välkommen av Kurt ”Nocke” Enoksson som jag skulle dela rum med. Nocke kom från Norrköping och vi kom att bo ihop i ett och ett halvt år. Vi gjorde det utan att en enda gång utväxla ett hårt ord. Det blev dessutom inledningen till en djup och varaktig vänskap. Jag packade upp mina saker och fördelade dem i de lådor och skåp som jag fick disponera.

Utanför rummet hade vi en liten balkong i söderläge. Fram till Medelhavets vattenbryn var det mindre än tjugomet, nästan för bra för att vara sant. Området mellan hotellet och vattnet utgjordes av en fin sandstrand. Ett tjugotal meter ut i vattnet fanns ett litet rev som gick i en båge ut från stranden. Där satt det en man och slog något mot revets hårda yta.

– Det är en bläckfisk han dunkar i revet, sade Nocke som svar på min fråga om vad mannen sysslade med.

– Han gör det 64 gånger för att tömma den på bläck och för att möra köttet, tillade han.

De där 64 dunkningarna hörde jag senare upprepas hundratals gånger. Jag blev nämligen kvar ganska länge i denna fantastiska stad på denna fantastiska ö; Cyprus, the Island of Love!

Jag skulle tills vidare vara placerad i Famagusta. Därifrån utgick vi i city patrol, village patrol samt för bemanning av våra posteringar i byarna Arsos och Chatos. Det förstnämnda uppdraget var att patrullera i Famagusta som till största delen beboddes av grekcyprioter (GK/CYP) i vår vokabulär). Turkcyprioter (TK/CYP) fanns det primärt i Old City, den gamla ringmuromgärdade staden vid hamnen, och i ett förortsområde som hette Zakarya. Som city patrol skulle vi också övervaka arbetet vid de check-points som fanns på de stora tillfartsvägarna till Famagusta.

De grekcypriotiska polismännen (CYPOL) var inte alltid helt korrekta när de sökte igenom fordon eller visiterade TK/CYP resenärer vid dessa kontrollplatser. De kunde vara rätt bryska och låta TK/CYP-folk stå ute i brännande sol alldeles för länge i samband med id-kontroller och andra åtgärder. Det kunde lätt uppstå situationer som turkcyprioterna upplevde som trakasserier. Därför var vår närvaro viktig.

Som village patrol besökte vi ett antal byar inom ett begränsat geografiskt område under en dag. Vi brukade sätta oss vid det obligatoriska caféet som alltid låg centralt i byn. Byns Mukhtar brukade dyka upp efter en stund och det var honom vi ville tala med. Han var inte alltid den äldste i byn men den som bestämde. Han utsågs genom val. Mukhtar är en befattning som man finner i arabiska länder, i Turkiet och i de turkcypriotiska delarna av Cypern.

Vi arbetade på engelska och det fanns nästan alltid någon i byn som kunde tolka till grekiska eller turkiska för oss. Vi fick faktiskt inte lära oss grekiska eller turkiska, förutom de korta allmänna hälsningsfraserna. Skälet till det var att byborna skulle kunna känna sig trygga genom att kunna tala med varandra på sitt eget språk i vår närvaro utan att de behövde misstänka att vi förstod vad de sade.

Det bjöds alltid på turkiskt kaffe i små porslinsmuggar och då var det viktigt för oss att rätta oss efter etiketten och ha tålmod. Det gick nämligen inte för sig att prata om annat än väder, vind och andra oskyldiga ämnen innan kaffekopparna hade svalnat. Då först kunde vi, eller de för den delen, ta upp svårare ämnen. Det sades ofta att en sann cypriot behöver fem stolar för att sitta ner. En att sitta på och en under vardera armen och foten. Jag såg aldrig någon använda fem stolar men tre var rätt vanligt.

Vår fordonspark bestod av engelska jeepar av fabrikat Land Rover som FN leasade av Brittiska armén. Britterna hade flera stora armé- och flygvapenbaser på ön som under lång tid stått under brittisk överhöghet. De där bilarna var egentligen fullständigt livsfarliga med en inredning som bestod enbart av mycket hårda metallpaneler. I högre hastighet var väghållningen allt annat än bra så det var tur att de trafikmissöden vi hade skedde i låg hastighet. Det enda som var bra med dem var att de var högerstyrda vilket passade bra i vänstertrafiken samt att de var väl lämpade för körning i terräng.

Radioutrustningen som vi använde kom från Motorola och den fungerade väldigt bra trots att den utsattes för omild behandling i form av dåliga vägar och alla sorters väder förutom snö. Vi rullade ofta ihop canvasväggarna på jeepen och då hamnade radioutrustningen dessutom under bar himmel och brännande sol.

Arsos var en mixad by med både grek- och turkcyprioter och hade därför två mukhtarer. Där hade skett mycket otäcka saker under oroligheterna på ön så det fanns både militär- och polisiär FN-personal från Sverige posterad där. Vi hade var sitt litet hus av mycket enkelt snitt och vi poliser bodde där i tredagarspass. Frukost ordnade vi själva men lunch och middag kördes ut till oss från den svenska bataljonen.

Strax innan jag kom ner till Cypern hade det en kväll brutit ut allmän skottlossning i byn. Den svenska militär- och polispersonalen tog skydd och kallade på förstärkning. Till Arsos begav sig då omedelbart chefen för den svenska polisavdelningen Hans Lagerhorn och hans chaufför Rolf Lewijn, polis från Malmö. De åkte i en polis-Amazon liknande den som hade flugits till Cypern med samma Herculesplan som jag. De körde fort och med rödljus och sirén påslagna. När de brakade in i byn med fullt blås blev skyttarna så perplexa att de

slutade med skottlossningen. De kom helt enkelt av sig. Ingen i byn hade blivit skadad så troligen sköt de flesta utan att sikta på någon.

Jag minns att många bybor berättade att de helst av allt ville kunna umgås med varandra oavsett etnisk tillhörighet, precis som de gjort under årtionden före oroligheterna. Det fick de dock inte göra för ”ledarskapet”. Vem eller vilka som ingick i det ledarskapet fick vi aldrig riktig kläm på. Vi kunde bara gissa.

Chatos var den andra byn som vi var stationerade i. Chatos ligger norr om vägen mellan Famagusta och Nicosia medan Arsos ligger söder om den och lite närmare Famagusta. Chatos var en ren TK/CYP by omgiven av ett flertal GK/CYP byar. Där bodde vi en vecka i taget i en betydligt modernare byggnad än den i Arsos.

Den sedermera beryktade löjtnanten Stig Bergling tjänstgjorde som plutonchef i den svenska bataljonen under en kortare del av min tid på Cypern. Han var ibland stationerad i Chatos. Redan då hade han dåligt omdöme och försökte ideligen ta befälet över oss civilpolisier istället för att, som överenskommelsen löd, samarbeta. Lågvattenmärket var när han placerade ett bepansrat militärfordon över vägen för att hindra turkcyprioterna att åka österut på vägen mot grannbyn Knodhara i samband med en incident där. Mina kolleger lyckades efter en animerad diskussion med Bergling få honom att återkalla ordern till föraren och KP-bilen (Karosseri Pansar) kördes tillbaka in på FN-tomten.

Vår kontaktman i Chatos, den engelskspråkige skolläraren, berättade efteråt att Berglings agerande var otäckt nära att orsaka att FN-byggnaden besköts av byns ”hemvärn”. Det kunde alltså ha gått alldeles åt skogen den gången på grund av Bergling.

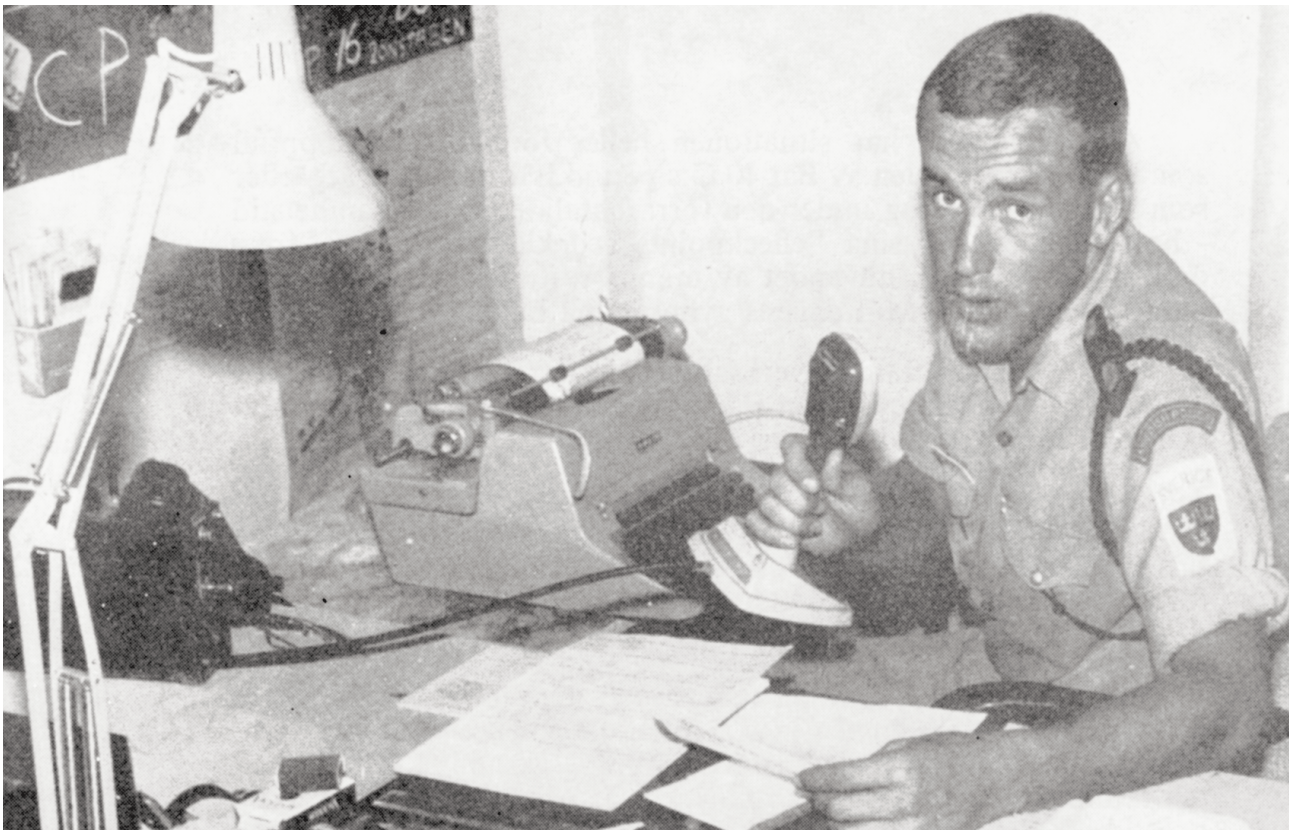
I byn fanns rätt många löslöpande hundar precis som på resten av ön. En av dem utmärkte sig dock på flera sätt. Det var en stor och kraftig hanhund som såg ut lite som en rottweiler. Någon hade döpt den till Keo efter det goda cypriotiska öl som vi gärna drack. Troligen hade Keo en tikvän i Knodhara för mest varje dag när bussen mot Knodhara kom körande, ställde sig Keo mitt på vägen. Chaufförerna hade lärt sig rutinen och stannade bussen. Keo gick då till bussens bakre del och hoppade upp på det minilastflak som fanns där. Sedan startade bussen igen och fortsatte mot Knodhara. Keo kom hem igen med eftermiddagsbussen. Det syntes inte direkt på honom men han var troligen nöjd med sin utflykt.

Sommartid var det ofta väldigt varmt i Chatos. Sommaren 1967 tog jag ett foto av den termometer som vi hade på polisstationen. Kvicksilvret stod på 44°C och det var i skuggan! Ambitionen att i den värmen utföra någon form av arbete, fysiskt eller intellektuellt, var starkt begränsad.

I staden Larnaca sydväst om Famagusta hade vi en svensk polisstation bemannad av sex kolleger och längre västerut i riktning mot Limassol ytterligare en station i byn Ayios Theodoros. Den bemannades av två svenska civilpoliser.

I april 1967 var det dags för chefsbyte på avdelningen. Hans Lagerhorn skulle återvända till Sverige efter ett mycket väl förrättat värv och avlösas av kommissarie Torsten Lindberg, även han från Stockholm. Lindberg hade tjänstgjort på Cypern några år tidigare, då som biträdande chef. Nu skulle han få det fulla ansvaret.

Mot slutet av sommaren blev det klart att de två vakthavande befälen vi hade på vårt HQ på Hotell Konstantia, Anders Sjöman från Nyköping och Åke Olsson från Eslöv också skulle återvända hem. Jag var med två års marginal yngste man på avdelningen och därför blev jag

• En ung och solbränd Duty Officer

förvånad när Lindberg en dag kallade in mig och frågade om jag var intresserad av en av tjänsterna som DO, Duty Officer det vill säga Vakthavande Befäl.

Redan då var jag van vid att fatta snabba beslut och mitt svar blev omedelbart ett ja. Jag hade redan provat på arbetsuppgiften några gånger eftersom alla på avdelningen turades om att tjänstgöra på expeditionen kvällstid då ordinarie DO var ledig. På kvällarna var arbetsuppgiften att passa radion och telefonen. Oftast var det lugnt. Från stillhet till full aktivitet kunde det dock gå väldigt snabbt och då gällde det att vara på alerten.

Avdelningschefen bodde i rummet intill expeditionen och nattetid skötte han beredskapen genom att ha dörren mellan rummen öppen. Tanken var att han skulle höra om telefonen ringde eller om det skedde ett anrop på radion.

I mitten av oktober började jag dubblera med Åke Olsson och två veckor senare for han hem och stolen blev min. Jag delade den med Gullmar Andersson en jämtlänning som arbetade vid polisen i Stockholm. Vi bemannade expeditionen sex dagar i veckan mellan 07 och 18 och bytte av varandra klockan ett. På det viset hann vi båda äta under den tid hotellets matsal var öppen för lunch.

Vårt boende på Konstantia Hotell var med helpension. Matsalen var en rund utbyggnad mot Medelhavet och med dörrar till lobby och terrass. Det var inget fel på maten men vi brukade på skämt säga att den hade tre kvalitetsnivåer. Den högsta för de två ägarfamiljerna Marango, den näst högsta för (de fåtaliga) turisterna och den tredje för oss civilpolisier.

Famagusta hade på den tiden knappt 50.000 invånare och var en fantastiskt trevlig stad med en liten stadskärna och en lång härlig sandstrand. Vårt hotell låg vid strandens norra ände och vi hade cirka två kilometer till den södra. Det var skönt att promenera i vattenbrynet till beachens södra ände och tillbaka. Det fanns flera vattenhål längs stranden och det första, baren Neon Phaleron, nådde vi redan efter tvåhundra meter.

På udden utanför Neon Phaleron gjorde jag en rejäl tavla sommaren 1967. Tillsammans med en kollega hade jag promenerat tur och retur beachens södra ände. När vi kom tillbaka till udden beslöt vi att bada innan vi skulle ta en öl. Med undantag för just där vid udden var vattnet långgrunt längs hela stranden. Cirka fem meter ut från udden blev det istället tvärdjupt. Av någon obegriplig anledning skulle vi springa ut i vattnet och dyka i den djupa delen med armarna längs sidorna. Jag dök en meter för tidigt! Resultatet blev att jag slog huvudet i botten och blev alldeles groggy. Under rätt lång tid efteråt hade jag problem med svår smärta i nacken och en senare tagen röntgen visade att två av kotorna i nacken hade tryckts samman.

Jag hade helt i onödan fått en kompression på dem. Än idag nästan 50 år senare har jag tidvis återkommande problem orsakade av den där tanklösa dykningen.

På söndagarna under sommarhalvåret hyrde vi ofta en stor öppen båt och gjorde utflykter söderut, ofta ända ner till Fig Tree Bay. Där var det på den tiden rena ödemarken runt små härliga vikar med vita sandstränder och kristallklart vatten. Där fick vi nästan alltid vara helt ensamma. Möjligen kunde vi se en och annan fåraherde som vallade sin hjord en bit från havet. Idag är det ett totalexploaterat turistområde. Jag var där med familjen i mitten av 80-talet och fann bland annat att kvalitén på badvattnet trots all byggnation fortfarande var mycket hög.

Båten vi hyrde var omkring åtta meter lång och hade ett utfällbart kanvastak som skydd mot solen. Motorn var en tvåcylindrig diesel utan självstart. Den fick vevas igång men var mycket lättstartad. Överst på cylindrarna satt det två små dekompressionsventiler. Båda öppnades innan veven sattes i rörelse och sedan stängdes de i tur och ordning när svänghjulet fått fart. En sådan motor har en enormt hög driftsäkerhet.

Eftersom vi var borta hela dagen fick vi med oss en lunchkorg och några isklampar från hotellet. Den, lite frukt och öl placerade vi i båtens kyllåda och hade alltså med oss mat, dryck och frukt för hela dagen. Flera av mina kolleger var amatördykare och hade med sin utrustning. De njöt i fulla drag av den fantastiska vattenmiljön.

En annan aktivitet på det azurblå Medelhavet var vattenskidor. En engelsman som hette Evan hade tre motorbåtar med kraftiga utombordare för uthyrning. Hos honom blev vi snabbt storkunder. CYPOL:s hamnpolis utfärdade förarbevis till oss för båtarna och i en sportaffär köpte vi vattenskidor och rep med handtag. Vi lärde oss rätt snabbt att åka och kunde efter ett tag till och med starta på en skida. Vi byggde en slalombana med hjälp av plastdunkar, snören och bojstenar. Bästa tiden på dygnet för vattenskidor var klockan sex på morgonen. Då låg havet ofta som en spegel och det var är häftig upplevelse att fara fram på den helt släta ytan i mellan 20 och 25 knop. Även om vattendjupet var tio meter eller mer, kunde vi se detaljerna på botten väldigt tydligt.

Den svenska bataljonens idrottsofficer fick nys om vad vi höll på med och sommaren 1968 arrangerade han zonmästerskap i vattenskidslalom. Den tävlingen, som var öppen för både militärer och civilpolis, vann jag till min stora överraskning och fick en liten silversked som minne. Om jag var stolt? Ja och det är dessutom den enda individuella idrottstävling som jag vunnit i hela mitt liv.

Våra arbetsuppgifter varierade och spände över ett mycket brett fält, allt från bortsprungna får till mord. Det fanns två polisorganisationer på ön, en på greksidan och en på turksidan. Så fort det inträffade något brott som berörde båda sidor blev det tre utredningar, en GK/CYP, en TK/CYP och en SWEDCIVPOL. Om det gällde en trafikolycka varierade exempelvis bromsspårens längd beroende på vem som hade mätt. Vi hamnade mestadels mitt emellan de andra två och det var ju bra. Vi skulle ju vara neutrala.

En återkommande och mycket stor uppgift för vår del var det årliga personalbytet i den nationalturkiska bataljonen som var förlagd på den norra delen av ön. Bytet skulle ske via fartyg i Famagusta hamn dit utgående personal skulle eskorteras och varifrån inkommande trupp skulle eskorteras till sina respektive förläggningar. Såväl personal som utrustning skulle räknas och bokföras. All radiotrafik leddes från vår basstation som hade anropssignal 70 (seven zero). Basstationen vid UNCIVPOL:s högkvarter i Nicosia hette 90 och uppe på Troodosbergen i sydvästra delen av Cypern fanns det en bemannad radiostation som hette 91 och som tack vare sin höga position kunde reläa meddelanden mellan andra stationer, fasta eller mobila, när dessa inte nådde varandra direkt.

Arbetet med att leda radiosambandet under NAT/TK-Rotationen som vi kallade operationen var mycket viktigt. Vi var spindeln i kommunikationsnätet. Vi startade upp vid sextiden på morgonen och var ofta inte klara förrän framåt midnatt. Då var vi rätt möra. I princip all vår personal arbetade ute på fältet vid de där tillfällena. På hotellet fanns bara stabschefen, Gullmar och jag. Vi två körde i tretimmars pass med den andre i bakjour. Det blev dock i realiteten i princip hela tiden på expeditionen för oss båda för att vi skulle hinna med både telefon, radio och radiologg.

Radiologgen var en blankett som satt i skrivmaskinen hela dagarna och där förde vi in alla väsentliga radiomeddelanden, inte alltid ordagrant men i alla fall i sammandrag. Loggen blev en viktigt historisk dokumentation över det arbete som SWEDCIVPOL utförde på ön.

Ur den rika korgen med minnen från min tid på Cypern finns det många pärlor. En av dem är incidenten på Artemis Road i Larnaca. Artemis Road utgjorde gräns mellan GK/CYP och TK/CYP i området och hade varit skådeplatsen för en rad skärmytslingar under årens lopp. Plötsligt en dag så small det igen och i sådan omfattning att den svenska militärpersonalen fick order att dra sig tillbaka. Problemet var bara att de inte kunde ta med sig annan utrustning än den personliga och vapnen. Allt annat blev kvar. Vad göra? Jo, begära hjälp från SWEDCIVPOL.

Vi skickade dit två patruller som efter kontakt med de båda sidorna fick löfte om eld upphör. Därefter inledde vi fordonspatrullering längs Artemis Road. Vi vaktade alltså den svenska

truppens utrustning så att inget försvann under deras frånvaro. Hur märkligt det här än kan verka, så var det faktiskt precis så. Obeväpnade poliser vaktade beväpnad militärs utrustning.

En annan pärla är aprilskämtet 1968. Det är alltid viktigt att få le eller skratta även om uppdraget i sig är av allvarligt slag. Arbetsbelastningen för oss civilpoliser gick i vågor. När det var stress var alla på alerten och en detalj som det gick att mäta detta på var tankningen av våra Land Rovers eller L/R som de kallades i förkortning. När det var lugnt blev det lite si och så med tankningen och mer än en gång satte jag mig i en L/R på hotellets gård och upptäckte att tanken var nästan tom. Det hände aldrig när spänningsläget var högt. Då parkerades alltid fordonen med full tank. Vi visste ju aldrig i de lägena vad som kunde hända och det gällde att alltid vara beredd på allting.

Tillbaka till aprilskämtet. Varje eftermiddag gick det en posttransport med bland annat rapporter in till FN-högkvarteret i Nicosia. I allvarliga och brådskande fall sände vi alltid ett radiomeddelande om vad som hänt redan i ett tidigt skede. Den här gången skickade vi enbart den skriftliga rapporten. Den beskrev att vi upptäckt att TK/CYP i Famagusta Old City hade påbörjat ett tunnelbygge i riktning mot Zakarya, att vi inlett förhandlingar med TK/CYP Leadership om det hela samt att bygget var tillfälligt stoppat i avvaktan på ett förhandlingsresultat.

• Militära och polisiära Duty Officers på möte i Nicosia. Jag näst längst till vänster i mörka byxor.

Till rapporten hade vi fogat en fotobilaga med en enda bild, ett helt svart foto med texten: "Photograph taken inside the tunnel in an east-westerly direction". I Nicosia tog man detta på fullaste allvar och gick i taket. Det tog inte många minuter innan telefonen på vår expedition ringde men därefter flera minuter innan den uppringande officeren i Nicosia förstod vad det var frågan om. Jag tror inte att de någonsin förlät oss för det där trots att vi, nästa gång vi träffade dem, stod för ölnotan.

En tredje minnespärla är den fotbollsturnering som ordnades mellan de olika ländernas polisavdelningar ett år. Vi mötte australiensarna i vår första match som spelades i två gånger trettio minuter. Den danske kollega som var domare blåste av matchen tio minuter in på den andra halvleken. Han tyckte det räckte med den ställning som matchen då hade: 23-0 till oss. Australiensarna spelade inte vanlig fotboll på den tiden. De föredrog rugby och Australian football som är något helt annat. Vi gjorde som domaren tyckte, duschade, klädde om och gick och tog en öl istället. Den sociala samvaron med kollegerna från Australien, Österrike, Nya Zeeland och Danmark var alltid trevlig och givande.

I vår korridor på Hotell Konstantia fanns en större skrubben och den inrymde vår egen lilla tax-free-butik. Där kunde vi köpa tullfria varor som vin, sprit, öl, cigaretter och diverse godis. Den som fyllde år förväntades alltid ha open house och till det kalaset inhandlade födelsedagsbarnet alltid en flaska som innehöll ett gallon whisky dvs 4,5 liter. Flaskan var ofta tom när festen var slut men då hade den också försett minst 20 FN-poliser med dryck. Kurt Mellbris var vår fotograf och marketentare med nyckel till skrubben. Den lilla skrubben kallades allmänt för den Glada Butiken.

I slutet av april 1968 skulle Kurt Mellbris återvända hem till Helsingborg efter flera sexmånadersperioder på Cypern. Kurt, eller Brisen som vi kallade honom, var en av fyra kolleger som jag umgicks lite mera med. De övriga tre var Kurt "Nocke" Enoksson från Valdemarsvik samt Ulf Engström och Ingemar Rostedt, båda från Stockholm. Det kändes lite vemodigt att kvintetten skulle splittras och under en gemensam middag på restaurangen på Esperia Tower Hotel beslöt vi att befästa vår vänskap genom att bilda en informell klubb.

Syftet var att återförenas på Cypern tio år senare. Vi skulle finansiera den resan genom att varje månad fram till dess sätta in 50 kronor var (i dagens penningvärde drygt 400 kronor) på ett gemensamt bankkonto. Den 28 april grävde Brisen och jag ner två flaskor konjak på hemlig plats, en flaska Hennessy och en Remy Martin. De två skulle vi tillsammans gräva upp i samband med återkomsten till ön år 1978.

Vi höll kontakt med varandra efter hemkomsten till Sverige och vi tre som då bodde i Stock-

holm träffades ofta. När den turkiska armén år 1974 invaderade Cyperns norra del inklusive Famagusta och stängde gränsen mot öns södra halva uppstod ett problem. Konjaken hamnade på fel sida om gränsen och således utom räckhåll för oss. Vi levde dock på hoppet om att gränsen så småningom skulle öppnas igen och att vi skulle kunna återvända utrustade med en spade.

När jag 1979 skulle stationeras vid Interpols Generalsekretariat i Paris i tre år bestämde vi dock att avsluta klubben. Det skulle ske genom att vi träffades i Linköping där det hela hade inletts med utbildningen år 1966. Vi skulle äta en god middag, umgås och övernatta. Därefter skulle bankkontot vara tömt och konjaken fritt byte för den förste som kunde ta sig till platsen för skatten.

En vintrig dag i februari tog Ingemar, Ulf och jag tåget från Stockholm till Linköping där vi träffade Nocke och Kurt på Stora Hotellet. Vi hade bokat fem enkelrum och ett litet sammanträdesrum. Vi tillbringade eftermiddagen i sammanträdesrummet där vi tittade på Super-8-filmer, diabilder och pappersfoton. Det hela blev mycket nostalgiskt. Massor med minnen dök upp och vi hade en fin eftermiddag.

Klockan sex skildes vi för att vila en stund. Därefter skulle vi fräscha upp oss och ses igen i mörka kostymer klockan åtta för att inleda vår festmiddag i hotellets restaurang. Klockan blev åtta och hon blev tio minuter över men Ingemar kom inte ut i korridoren där vi andra fyra stod och väntade. Ingemar var i och för sig en slarver med avtalade tider så vi var inte särskilt förvånade. Någon av oss knackade på hans dörr men han öppnade inte. Då blev vi lite oroliga och bad receptionen om att få låna en reservnyckel. Vi gick in i rummet och fann Ingemar liggande på golvet. Han hade ingen puls och han andades inte.

Vi ringde 90 000 och gjorde vad vi kunde för att med hjälp av hjärt- lungräddning få igång honom igen. Det gick inte. Han hade förmodligen avlidit redan vid sextiden. Han hade högra handen i byxfickan och i handen höll han sina husnycklar. Troligen var han i färd med att tömma byxfickorna när han föll ihop. En ambulans kom och dess besättning kunde bara konstatera att Ingemar var bortom all hjälp. Vi fyra tog en taxi till sjukhusets akutmottagning där läkaren redan hade bekräftat dödsfallet. Han bad att få telefonnumret till Ingemars närmaste anhöriga. Inför risken att han skulle framföra dödsbudet per telefon, fick han inget nummer. Vi ringde istället till Ingemars chef på Utlänningsroteln vid polisen i Stockholm och han lovade att åka hem till Ingemars fästmö Birgitta och informera henne. Han skulle även ordna så att Ingemars mor underrättades på ett mera mänskligt sätt.

Vid tiotiden återvände vi till hotellet. Vår måltid fick av förklarliga skäl en helt annan karak-

tär än den vi hade planerat. Vi sade inte många ord under den korta måltiden utan satt mest och åt på ett mekaniskt och mycket dystert vis. Nästa morgon återvände vi till våra respektive hemorter. Obduktionen visade så småningom att Ingemars aorta Brustit alldeles intill hjärtat. Enligt obducenten hade Ingemar inte hunnit märka någonting, en liten men dock tröst för oss. Ingemar hade skottat snö hemma i Segeltorp innan han tog tåget till Linköping. Det var troligen den ansträngningen som fått hans medfödda förtunning på aortans kärlvägg att ytterligare tunnna ut och sedan brista på eftermiddagen.

Tillbaka till Cypern.

Min rumskompis Nocke var mycket musikalisk. Han sjöng gärna till eget gitarrackompanjering och kunde även spela bas. Bo Lindeberth från Uppsala var pianist och hade haft eget dansband. Ulf Waxler spelade klarinett, Göran Holmberg från Göteborg spelade gitarr och jag fuskade lite med trummor. Jag hyrde ett trumset och plötsligt hade vi en orkester. Vi spelade mest för vårt eget och kollegernas nöje men gjorde också en inspelning hos Cyprus Broadcasting Corporation, Cyperns Radio, i Nicosia. Det musikaliska inslaget sändes senare som en del i ett av de veckoprogram som den svenska bataljonen hade. Vår signaturmelodi var 34:an, för evigt förknippad med Per Myrberg.

På de flesta av barena/nattklubbarna i Famagusta fanns det ett piano och Bosse Lindeberth bjöd gärna på lite informell underhållning från scenen fram på småtimmarna. Hans improvisation kring Ack Värmeland Du Sköna lämnade få svenska ögon torra.

• Det svängde skönt om vårt lilla band, inte minst i ”34:an” som blev vår signaturmelodi

Hösten 1968 ”rekade” jag för fjärde gången. Att reka innebar att ansöka om förlängning av kontraktet för ytterligare en sexmånadersperiod. Jag hade inget särskilt som drog mig hemåt och på Cypern hade jag det nästan oförskämt bra. Jag var nu också bara näst yngst på avdelningen. Ulf Waxler hette den nyblivne junioren. Det där med min låga ålder var stundtals orsak till viss irritation, inte från kollegernas sida men väl från vissa kollegers fruars håll. De var nere på besök i en eller ett par veckor. De låg ensamma på beachen och längtade efter sina män som arbetade i Arsos eller Chatos eller var ute på village patrol hela dagarna. På expeditionen eller, ännu värre, på balkongen utanför expeditionen satt jag som var mycket yngre än deras män. Så fick det givetvis inte gå till, tyckte en del av fruarna. På den tiden var ”senilitetsprincipen” lag inom svensk polis. Kompetensen räknades tyvärr ofta först i andra hand.

I oktober fick vi fint besök. Rikspolischefen Carl G Persson och hans överdirektör Åke Magnusson skulle mellanlanda på Cypern på väg hem efter en Interpolkonferens i Teheran. Deras fruar skulle också vara med. Torsten Lindberg lade upp ett program för besöket och jag fick i uppdrag att berätta om verksamheten som DO. Det var nämligen under mitt förmiddagspass som den programpunkten hade lagts in. Föga anade jag vad den presentationen skulle innebära för min framtid. Ännu en vändpunkt skulle dyka upp.

Inför briefingen var jag rätt nervös. Jag skulle möta de två högsta cheferna inom den svenska polisen. Inte bara möta förresten, jag skulle briefa dem om arbetet som DO. Jag som bara var 26 år och förste poliskonstapel vid tredje vaktområdet i Göteborg. Det hierarkiska mellanrummet mellan dem och mig kändes enormt. Inte så konstigt att min adrenalinutsöndring var hög. Nervositeten försvann emellertid så fort jag hade inlett presentationen. Jag kunde mitt jobb och visste vad jag pratade om. Båda herrarna var dessutom på gott humör och visade sig inte sitta på några höga hästar alls. Deras aktiva intresse för det jag berättade och deras logiska följdfrågor ökade min känsla av säkerhet. Det kändes fint efteråt. De verkade nöjda och Lindberg nickade mot mig med ett leende.

Någon månad senare fick jag ett brev. Jag kände inte igen handstilen på kuvertet och någon avsändare fanns det inte. På poststämpeln stod det Stockolm. När jag sprättat kuvertet och läst inledningen på det handskrivna innehållet, blev jag tvungen att sätta mig ner. Avsändare var Åke Magnusson, rikspolischefens närmaste man som jag hade informerat om mitt arbete som DO. Hans fråga var rak och enkel:

– Vill du komma till Stockholm och börja arbeta vid Rikspolisstyrelsen när ditt uppdrag på Cypern är slut?

Tanken svindlade. Jag var patrullerande polis i Göteborg och nu skulle jag plötsligt få börja

arbeta på RPS. Åkes förklaring var att man efter förstatligandet av polisen i Sverige som skett knappt fyra år tidigare hade blivit mer eller mindre överhopade med officiella studiebesök från polisorganisationer och ministerier världen över. Nu ville man få in en polis med lite språkkunskaper som skulle arbeta mer eller mindre på heltid med den besöksverksamheten.

Åke hade talat med polismästare Hugo Höfde i Göteborg och fått hans välsignelse för idén. Jag behövde inte lång stund att fundera över erbjudandet. Jag var beredd att tacka ja. Det skulle inte bli någon ytterligare rekning för min del. Åke hade också skrivit om vilken lönegrad jag skulle hamna i. I praktiken innebar det att jag skulle stiga lönemässigt från förste poliskonstapel till kommissarie i ett enda kliv. Inte dåligt för en 26-åring!

Jag satt som DO på expeditionen när jag läste brevet och när Lindberg kom förbi nästa gång, informerade jag honom om innehållet.

• Hotell Konstantia som idag heter Palm Beach. A: Här arbetade jag. B: Här bodde jag.

– Jaha, sade han, det blev så som jag hoppades. RPC frågade om jag hade någon på avdelningen som skulle passa för det där nya jobbet på RPS. Jag bad honom titta på dig. Grattis!

När jag hade ätit middag den kvällen, satte jag mig ner och skrev ett svar till Åke Magnusson. Jag tackade ja till hans erbjudande och informerade honom om att jag skulle återvända till Sverige i slutet av april 1969. I början av maj skulle jag kunna börja arbeta i Stockholm. Det skulle inte bli någon ytterligare rekning efter vintern.

Mitt sista halvår på Cypern gick snabbt. Ingemar Rostedt och jag fick stanna kvar en vecka extra för att vara med och introducera den nyanlända gruppen. På min lott föll radiotrafik och bilkörning. Det kändes fint att få lämna över på det sättet. Sedan var det dags att packa den gröna resväskan och persedelsäcken, klä sig i den svenska polisuniformen och bli skjutsad till flygplatsen i Nicosia.

När Ingemar och jag gick ut till planet tittade vi på varandra och upptäckte att vi var tårögda båda två. Bye bye Cyprus, the Island of Love!

För Torsten Lindberg blev utvecklingen inte särskilt positiv. Mot slutet av 1970 fick han nästan utan föregående varning avbryta uppdraget och åka hem. Hans Lagerhorn hade blivit polisintendent och chef för Bevakningssektionen vid Rikspolisstyrelsen. Där arbetade man med frågor som rörde polisavdelningen på Cypern. Uppenbarligen var det så att Lindbergs kontakter med en engelsk lärarinna i Famagusta hade uppfattats som en säkerhetsrisk inom UNFICYP. Torsten lät lärarinnan korrekturläsa våra rapporter som var skrivna på engelska. Som jag hade förstått det var syftet att vid behov förbättra rapporternas språkliga kvalité men medlet att låta en utomstående läsa våra sekretessbelagda FN-dokument var förstås något som inte kunde accepteras. Hans Lagerhorn kom till Famagusta med en ny avdelningschef och dagen därpå fick Lindberg åka hem.

Väl hemma placerades han på Trafikpolisen i Stockholm. Kort efter hemkomsten skulle Torsten vara eskortchef vid ett statsbesök och statsminister Olof Palme skulle själv möta gästen på Arlanda. Strax innan Torsten åkte hemifrån ringde han till polishusets växel för att bli kopplad till den kollega som skulle vara biträdande eskortchef. Strax innan hade en telefonist i polisens växel tagit emot ett samtal där en man framförde ett direkt dödshot mot Olof Palme. Telefonisten blev stressad och kopplade i hastigheten bort hotsamtalet. Hon märkte snabbt sitt misstag och – som hon trodde – kopplade fram samtalet igen. Hotsamtalet hade dock redan försvunnit och det blev istället Torstens samtal som hon fick in på linjen. Nu var Torsten plötsligt identisk med den hotande mannen. Åtminstone verkade det så.

Tyvårr erkände telefonisten inte sitt misstag förrän flera dagar senare. Under tiden hann Torsten bli tagen ur tjänst och misstänkt för olaga hot riktat mot Palme. En annan eskortchef fick ta över ansvaret för statsbesökskortegen. Även om misstankarna mot Lindberg senare

SWEDCIVPOL AVD 12B UNFICYP

1-8-68

29-10-68

• Den svenska polisavdelningen på Cypern hösten 1968. Jag hette fortfarande Jonasson.

avskrevs och han förklarades vara helt oskyldig, fick han leva med den där historien under resten av sitt liv. Inte undra på att han blev mycket bitter.

Flyget hem för min del landade på Arlanda. Jag fortsatte med tåg till Linköping för avrustning och därifrån vidare hem till Göteborg. Det var en mycket konstig känsla att vara hemma i Göteborg igen med vetskapen om att ”hemma igen” enbart var en mellanlandning på drygt en vecka.

Jag gick mot en stor förändring av min arbetssituation.

.....

Rikspolisstyrelsen *Del I*

.....

Min gula SAAB V4 med registreringsnummer OB2793 var tungt lastad när jag lämnade Göteborg och styrde mot Stockholm på E3:an via Skara, Örebro, Eskilstuna och Södertälje. Det var den 11 maj 1969 och det var söndag. Det skulle bli många liknande resor under de kommande två åren. Då skulle det oftast bara vara jag och en lätt väska i bilen de knappa fem timmar det tog att köra de femtio milen. Det fanns ingen generell hastighetsbegränsning på den tiden så det gick rätt fort ibland.

Av Cypernkollegan Nils Löfdahl hade jag fått hyra en möblerad liten etta på Frödingsvägen i Fredhäll bara några hundra meter från Stagneliusvägen 27 där goda vännerna Jetta och Gösta Tufvesson bodde. Det var hos dem jag hade sovit sista natten i Sverige innan Cypernäventyret började och det var Jetta som var barndomsvän med mamma Néan i Storvik.

Nyckeln till lägenheten skulle jag hämta på en adress i Vasastaden. Porten till den stora stenfastigheten var mäktig och gjord av ek. Den övre halvan bestod av ett stort antal små, fasett-slipade glasrutor. När jag öppnat dörren, stannade jag till. Där innanför stod Lill Lindfors på väg ut! Jag höll upp porten, tog ett steg åt sidan och släppte förbi henne.

– Tack, sade hon med ett litet leende och fortsatte bortåt på trottoaren.

– Ja du Anders, tänkte jag, nu är du i Stockholm och så här är det givetvis i storstaden.

Så var det naturligtvis inte alls. Lill och jag har inte setts sedan dess och jag är till och med osäker på om hon över huvud taget kommer ihåg mötet. Hos mig är det dock för evigt etsat i minnet, inte minst tack vare det faktum att hennes LP *Du är den ende* var en av Nockes och mina favoritskivor på stereon i rum 49 på Hotell Konstantia. Inte minst när vi någon gång hade hemlängtan fick Lill trösta oss med sin fina sång.

Fredhäll är ett mycket centralt belägen stadsdel i Stockholm. Annat var det på 30-talet när Tufvessons flyttade dit. De erbjöds sex månaders gratis hyra på grund av att området låg så långt från City. För mig var läget perfekt. Buss 62 hade en hållplats runt hörnet och det tog

bara tio minuter in till Fridhemsplan. RPS fanns på den tiden utspritt på ett 20-tal adresser i Stockholm. Rikspolischefen satt på plan tre på Sankt Eriksgatan 20. Där fanns även det kontorsrum som skulle bli min arbetsplats, i alla fall till en början.

Min lilla lägenhet bestod av ett litet rum, en kokvrå, en minihall och ett likaledes pyttelitet badrum där man lyckats tränga in ett kort badkar, ett tvättställ och en toalett. För mig spelade storleken ingen roll alls. Jag var bara tacksam för att ha fått någonstans att bo överhuvudtaget. På den tiden var bostadsbristen precis som nu ett jättestort problem i Stockholm. Redan första veckan kompletterade jag möblemanget med ett litet kylskåp. Det rymdes inte i kokvrån så det fick stå på ett litet bord i rummet. Lyckligtvis var det inte vitt utan tejpats med en träliknande yta så det smälte in bra i möblemanget.

Gösta Tufvesson hjälpte mig med en plats i det garage där de hade sin Volvo och jag köpte mig en konjaksfärgad Crescent låghjulig cykel. Stockholmsäventyret kunde börja!

På morgonen dagen efter ankomsten till Stockholm tog jag bussen in till RPS och anmälde mig hos byråchefen Carl-Erik Kappelin som var chef för Polisbyrå I där man arbetade med ordnings- och trafikpolisfrågor. Han skulle ansvara för mig under den första delen av mitt utbildningsår på Rikspolisstyrelsen. Planen var att jag skulle arbeta mig runt på samtliga avdelningar förutom SÄPO. Syftet var att jag skulle få en bred uppfattning om vad man arbetade med på RPS och samtidigt knyta personliga kontakter på de olika enheterna. Det här skulle visa sig vara mycket värdefullt för min kommande arbetsuppgift, att planera och stå för genomförandet av alla de utländska studiebesöken. Förstatligandet av den svenska polisen år 1965 hade gett eko över stora delar av polisvärlden och många ville komma för att studera resultatet. Jag fann så småningom att jag kunde dela upp besökarna i två kategorier: De som vill titta på nackdelarna och de som ville titta på fördelarna.

Kappelins första åtgärd var att lotsa mig till Calle Perssons tjänsterum för att jag skulle få hälsa på honom. Överdirektören Åke Magnusson råkade vara inne hos Calle just då och det kändes fint att få träffa dem igen ett drygt halvår efter vårt första möte på Cypern. Calle hälsade mig välkommen och efter det att vi suttit och pratat en stund, önskade han mig lycka till varpå Kappelin och jag återvände till dennes rum.

Han kallade in polisöverintendenterna Harry Unghagen och Helge Rydberg, chefer för trafikpolissektionen respektive ordningspolissektionen. Kappelin presenterade mig för de båda äldre kollegerna och kemin med dem kändes omedelbart bra. Ålderskillnaden mellan oss var rätt stor, troligen drygt 30 år. De var två mycket erfarna poliser med ett stort mått av klokskap.

Jag arbetade sedan i två månader vardera på de två sektionerna och fick lära mig en hel del. Samtidigt samlade jag in fakta om den svenska polisens olika grenar och byggde successivt upp en enkel men dock informationsbank. En del av materialet översatte jag till engelska, något som jag fick mycket stor nytta av redan under hösten 1969 när jag tog emot de första besöken.

Allra först kom dock ett TV-team från Japan som reste runt i världen och samlade filmmaterial om polisen i de länder som skulle medverka i världsutställningen i Osaka i Japan, år 1970. Jag hade bott i Stockholm endast en månad när teamet dök upp och jag kände mig av förklarliga skäl fortfarande som en nykomling i staden. Som tur var hade japanerna ett spikat program med adresser och allt. Det gjorde att jag under kvällarna kunde reka påföljande dags program så pass mycket att jag i alla fall kunde styra tjänstebilen till rätt ställe.

I garaget på St Eriksgatan 20 stod ett antal RPS-bilar och jag disponerade oftast en svart Chrysler Valiant. Där stod också ett par Mercor varav den ena var Calle P:s tjänstebil. Det var en 450 SEL med registreringsnumret CGP336. Calle heter egentligen Carl G Persson och det var RPS tekniske chef Lars-Eric Freeman som ordnat det numret hos Bilregistret. Lite fiffigt att få sina initialer på nummerskylten! I den andra Mercan hade man monterat en fordonstelefon som för mig var en fullständig nyhet. Teknikdelen fyllde i princip hela bagageutrymmet och på instrumentbrädan hängde en nummerskiva och en vanlig svart bakelitlur av samma modell som på en bordstelefon. Telefonen fungerade ganska bra inom Stockholms stad men strax söder om Arlanda dog den av brist på förbindelse.

Harry Unghagen och en mc-polis från Kalmar skulle representera svensk polis vid världsutställningen i Osaka 1970 och där skulle Unghagen hålla ett nio minuter långt anförande vid ett internationellt seminarium om rattfylleri, lagstiftning och polisiära åtgärder. Min uppgift blev att skriva anförandet. Jag visste att det tog mig cirka tre minuter att läsa en A4-sida. Således blev min text tre sidor lång.

Jag lämnade in texten till Unghagen. Efter ett par dagar återkom han och såg bekymrad ut. Han skulle nog inte kunna hålla den föreskrivna tiden. Han bad mig att ta tiden och satte sig sedan ner och började läsa texten. 20 minuter senare var han klar och jag var rätt nedslagen. Jag hade förstått väldigt lite av det han sade trots att texten var min. Harry medgav då att hans engelska var allt annat än bra. Harry och jag hade hunnit bli kompisar och vi var väldigt överens om att vi nu skulle försöka göra det bästa möjliga av situationen. Att han skulle avstå resan till Osaka var helt otänkbart.

Lösningen blev att jag kortade texten till två sidor och förenklade språket så långt det över-

huvudtaget var möjligt. Harrys personliga rekord blev tio minuter och efter rätt mycket träning blev hans uttal också något bättre. Även den som inte kunde texten skulle nu troligtvis förstå honom. När han återvände från Japan tackade han mig för hjälpen och sade att han var nöjd med sitt framträdande. Jag undrade dock i mitt stilla sinne hur det egentligen hade gått för honom under den diskussion som jag förutsatte skulle följa efter de olika anförandena. Jag avstod dock att fråga honom. Harrys son Stefan kom jag att träffa i bevakningsbranschen tjugo år senare.

Min första tjänsteresa från RPS gällde polishundar. Kollegan som arbetade med polishundfrågor på Rikspolisstyrelsen hette Kurt Fagerstedt och han skulle åka till Statens Hundskola i Sollefteå för ett möte med ledningen där. Han tyckte det var lämpligt att jag följde med för att se hur man där rent praktiskt arbetade med polisens tjänstehundar. Det jag fick se var verkligen imponerande. Hundskolan var då världens störste producent av schäfervalpar med en årsproduktion av omkring 350 stycken. Polisen och Försvaret var de största kunderna.

Det fanns en polisenhet vid hundskolan. Den hade två huvuduppgifter. Dels skulle man välja ut lämpliga valpar för polisuppdraget och dels skulle man grund- och vidareutbilda polisiära hundförare. Jag hade vuxit upp i sällskap med hundar och hade faktiskt gärna stannat kvar på hundskolan i Sollefteå ett bra tag.

Besöket blev tyvärr kort, bara en dag. På kvällen tog vi nattåget tillbaka till Stockholm. Under resan drabbades jag av en kraftig halsfluss och vaknade med feber. Att i det tillståndet ta en cigarrett på morgonen var helt uteslutet. Jag beslöt därför att ta tillfället i akt att sluta röka. Det var inget jag hade gått och funderat på över huvudtaget. Det bara blev så. Tyvärr resulterade det i en viktökning på runt tio kilo på några få månader, något som jag fått bära med mig sedan dess. Det skulle dessutom bli ungefär lika mycket till sex år senare.

Flyg- och sjöverksamheten var också mycket intressanta studieobjekt, inte minst tack vare möjligheterna jag fick att i utbildningssyfte flyga polishelikopter och åka polisbåt. Det är alltid enklare att tala om något som man själv upplevt och samlat på sig fakta om. Samtidigt knöt jag värdefulla kontakter med kolleger på båda områdena. Gert Skogsberg, som var den polisman som intresserat den svenska rikspolisledningen för flygverksamhet, blev också den förste polis som satte sig vid spakarna i en polishelikopter. Den var av märket Agusta Bell och såg ut lite som en flygande ostkupa. Den var varken snabb eller rymlig men motsvarade de krav man hade i mitten på 60-talet.

Efter mitt första halvår på RPS hade jag avverkat den uniformerade polisverksamheten. Nu var det Krim, eller Kripo som vi sade i Göteborg, som gällde och närmare bestämt Rikskrimi-

nalen. Dess chef hette Hjalmar Friberg och han hade varit framgångsrik mordutredare i många år. Vi fick bra kontakt inte minst tack vare hans internationella inriktning. Hans engelska var riktigt bra och han var dessutom duktig på att berätta roliga historier.

Jag fick börja med en månad vid narkotikarotelns spaningsenhet. Den låg på den tiden i Västberga. Jag kände mig både välkommen och ovälkommen. För den senare känslan stod en mindre grupp kolleger som aldrig missade tillfället att pika ”den där djävla bondpolisen från Göteborg”. Det där blev rätt jobbigt, speciellt som jag för min del koncentrerade mig på att lyssna, se och lära och inte att ifrågasätta och kritisera. Någon som helst konkurrens från min sida kunde de ju knappast vara rädda för.

Till slut blev jag så trött på tjetet att jag vid en kafferast berättade om bärgningen av regalskeppet Wasa år 1961. Jag inledde med att tala om att de första som fick gå ombord när man hade bogserat in vraket till Beckholmen var arkeologerna. De skulle genomföra en första granskning.

– De fann redan efter ett par veckor att besättningen hade bestått av enbart stockholmare, berättade jag

– Hur fan då, undrade en av kollegerna i ”mobbningsgruppen”.

– För att de hittade enbart döskallar, blev mitt svar.

Övriga kolleger i fikarummet skrattade länge och hjärtligt. Efter det tog äntligen psykningarna slut.

Året var 1970 och riksmordkommissionen var nästa anhalt på min rundtur på Rikskrim. Otto Andersson hette chefen och han såg till att jag redan dag två kom ut i fält. Polisen i Västerås hade begärt assistans sedan man funnit en äldre kvinna mördad i sin lägenhet. Jag skulle ingå i gruppen som åkte dit och jag fick på nära håll studera hur de lade upp arbetet på det systematiska vis som skall prägla ett spaningsmord. Jag blev imponerad. Det här var proffs i arbete!

Tänk om Hans Holmér sexton år senare hade låtit proffsen ta hand om utredningen av mordet på Olof Palme istället för att själv ta det operativa kommandot! Kanske, och jag betonar kanske, hade man lyckats bättre med den utredningen då. Förutsättningarna hade i alla fall blivit de rätta.

På mindre än en vecka var mördaren identifierad och gripen. På ett vis blev den utredningen polishistorisk. Det var nämligen första gången som det datoriserade fingeravtrycksregistret

fick en avgörande träff i en mordutredning. Visserligen slog datorn den manuella sökningen med bara två timmar men ändå! Mördarens fingeravtryck från den ena tummen var det som knöt honom till kvinnans lägenhet. Det här utspelade sig långt innan DNA blev ett effektivt vapen i polisutredningar.

Kvinnan hade varit ute och dansat en kväll, träffat en man och låtit honom följa med hem. Det hon inte visste var att han nyligen skrivits ut från sluten psykiatrisk vård i södra Sverige. Vården hade gärningsmannen dömts till på grund av att han några år tidigare hade berövat en annan kvinna livet på liknande vis.

Efter rikskriminalen var det dags för dataavdelningen och registerbyrån. På dataavdelningen hade Sune Arkéus och Anna-Greta Gehnich åstadkommit oerhört mycket på kort tid. Man kan med fog påstå att svensk polis låg i världstopp på datorområdet i slutet av 60-talet och i början av 70-talet. Genom Calle Perssons pragmatiska och dynamiska ledning sattes det upp tuffa mål men han såg samtidigt till att de resurser som behövdes också kom på plats. Jag är helt övertygad om att hans kontakter med finansminister Gunnar Emanuel Sträng i hög grad bidrog till den positiva utvecklingen; i alla fall till den ekonomiska förutsättningen för den.

Till en början satsade man på en stordator som bildligt talat stod och frustade i en källar-lokal i kvarteret Kronoberg. På Rikspolisstyrelsen och ute i polisdistrikten fanns det ”dumma” terminaler som inte hade någon egen datorkraft. De bestod enbart av tangentbord och bildskärmar. Den första funktionen som lades ut var kontakten med bilregistret. Om man tryckte på fel tangent vid en sökning kom det upp en liten ruta på skärmen med texten **Fel i huvud**. Jag lyckades dock aldrig lista ut i vems huvud felet förelåg.

Många av de polisiära besökarna under de kommande åren fokuserade på den svenska polisens datorutveckling och det var alltid lika trevligt att komma till dataavdelningen med gäster från världens alla hörn. De togs alltid emot med öppna armar av Sune och Anna-Greta som var uppenbart stolta över den utveckling de ledde och de resultat de nått.

Tyvärr verkar det inte som om den från början mycket starka utvecklingen av IT inom polisen har fortsatt, åtminstone inte på senare år. Det ena IT-fallissemanget efter det andra har hamnat i media och gett svensk polis negativ publicitet helt i onödan.

Parallellt med min introduktion på Rikspolisstyrelsens olika avdelningar arbetade jag med planering och genomförande av studiebesök. Uppdragen kom oftast via Informationsenheten men också via Rikspolischefen. Jag trivdes mycket bra med arbetsuppgifterna och var tacksam över att jag kunde hålla igång mina språkkunskaper.

Besökare och program varierade i det oändliga, från en ensam polischef som ville studera vilka polismotorcyklar vi använde i Sverige till rena operettsällskapet i form av årsklassen från italienska Carabinieri officerskola. Det var en överste som var chef för skolan, fyra majorer som var lärare samt tjugo elever som var nyblivna kadetter. Att jag kopplade till en operett berodde på den paraduniform de bar i samband med Rikspolischefens lunch för dem. Det var plymer och annat nästan från topp till tå på dem. I samband med det besöket höll det dock på att gå illa för mig. Jag hade fått besöksärendet från Informationsenheten och chefen där, Curt Falkenstam, hade gett mig ett papper med bland annat beskedet att Calle Perssons lunch för gästerna skulle äga rum i lärarmatsalen på polisskolan i Sörentorp. Problemet var att vi på RPS sällan sade Sörentorp. Vi använde benämningen Ulriksdal.

Efter samtalet med Falkenstam hade Calle P antecknat *Lunch Ulriksdal 12.20 Carabinieri* i sin planeringskalender. Jag anlände till lärarmatsalen i Sörentorp strax efter klockan tolv och Calle skulle komma tjugo över. Han kom inte. Bussen med italienarna kom däremot som avtalat fem i halv ett. Då blev jag svettig på överläppen. Via polisradion fick jag kontakt med Calles bil och chauffören meddelade att de stod utanför Ulriksdals Vårdshus och undrade var gästerna och jag befann oss.

Jag gick upp i maxpuls och överproduktion av adrenalin medan jag väntade. Calles Merca kom i hög fart efter några minuter och när Calle steg ur bilen, väste han till mig ur ena mungipan.

– Vad i helvete är det här?

Det var enda gången under tjugo år som jag hörde Calle svära och jag blev då helt övertygad om att det skulle bli E3:an hem till Göteborg för min del redan påföljande dag. Det som sannolikt räddade mig var det skriftliga beskedet om var lunchen skulle äga rum som jag fått från Falkenstam.

Jag överlevde som sagt den krissituationen och fick förtroendet att fortsätta mitt uppdrag. Nya besöksärenden strömmade in hela tiden. Det trettioåriga besök som det rörde sig om under ett år var koncentrerade till perioden april-oktober. Planering och schemaläggning var därför viktiga delar av mitt arbete. Cypernkollegan Ingemar Rostedt arbetade med liknande saker vid polisen i Stockholm och vi hjälpte ofta varandra för att kapa de toppar vi fick på ömse håll.

Gästerna skulle känna sig välkomna och min uppgift var att förmedla den känslan under hela besöket. Två ingredienser var därför i stort sett obligatoriska i programmet: Besök på Wasamuséet och en tvåtimmars sightseeing i bil genom Stockholm. Guidningen stod jag för

själv och bilturen fick namnet Lilla Attachérandan. Hur och varför jag valde den benämningen har tyvärr fallit i glömska men troligen har den något med UD att göra. Jag fick också, om än i en något begränsad omfattning, bjuda gästerna på fika eller en enkel måltid. Det fick bli en och annan krona ur den egna plånboken när myndighetens generositet tröt. Genom att ibland avrunda mängden övertidstimmar uppåt med ytterligare en, åstadkom jag själv ett visst mått av kompensation.

Det blev många guideade rundturer i Stockholm och säkert ett femtiotal besök på Wasamuséet. I antal deltagare varierade besöken väldigt mycket. Det kunde vara allt mellan en ensam polischef till en grupp på upp emot 30 personer. För mig som besöksvärd var flexibiliteten en nödvändig ingrediens. Rätt ofta uppstod kompletterande önskemål under besökets gång. Gästen fick inte sällan under en programpunkt höra något ytterligare om svensk polis som väckte intresse. För mig gällde det då att snabbt försöka tillgodose önskemålet om tillägg i programmet. Det här var långt, mycket långt före mobiltelefonernas tid och det blev istället många besök i telefonkiosker för att ringa antingen till den avdelning som gästen ville besöka eller till Gunvor Holmwall.

Gunvor var verkligen värd sin vikt i guld i de här sammanhangen. Hon var en av två sekreterare i RPS-ledningen och hon ställde alltid upp för att hjälpa mig, inte minst när det brann i knutarna. Både hon och jag minns fortfarande särskilt väl ett besök av sex holländska polismästare. Det bör ha varit år 1970. Redan vid ankomsten till Arlanda ändrades det i förväg överenskomna programmet nästan helt. Dessutom ville de plötsligt dela upp sig i två grupper med olika delprogram. Gunvor hjälpte mig att tillgodose alla deras önskemål men vi var båda rätt tacksamma när de väl hade lämnat Sverige.

En av dem var polismästare i den vackra staden Delft, känd inte minst för sin porslinsstillverkning, Delft Blue. Han fick mig att lova att besöka honom om jag hade vägarna förbi. Det hade jag påföljande sommar och han återgäldade vår gästfrihet i Stockholm med råge. Förutom att han bjöd på en fantastisk lunch avdelade han en polis som min guide i Delft med omgivningar en hel dag.

Språkmässigt klarade jag engelska och tyska bra. Med franskan var det sämre. Visserligen hade den ingått i den studentexamen jag hade tagit på kvällsgymnasiet i Göteborg men jag kände mig för osäker för att våga använda den. Jag anmälde mig därför till en fyra terminers kurs som skulle förbättra mina kunskaper. Kursen innehöll mycket konversation och det var just det jag behövde. Från början var vi 80 elever fördelade på fyra klasser. Redan första dagen fick vi var och en ett stort bokpaket som omfattade alla de fyra terminernas läromedel. Vi

var 20 i den klass som fullföljde och då kanske man kan tycka att det var lite av ett slöseri att dela ut hela paketet redan från början. 60 elever försvann ju under resans gång. Idag har skol-systemet nästan inte råd med några nya läroböcker alls.

I motsats till vår, sommar och höst var det ganska lugnt på besöksområdet under vintern. Jag fick då andra arbetsuppgifter, antingen för rikspolischefen eller för informationsenheten. För Calle Perssons räkning fick jag ofta ta fram underlag till styrelsemötena på myndigheten. I den styrelsen satt parlamentariska ledamöter som representerade riksdagspartierna. Oftast var det promemorior med olika fakta från polisorganisationen som jag ställde samman. Med mitt vid det laget väl utvecklade kontaktnät både på RPS och ute i organisationen i olika delar av landet fungerade den här lite speciella arbetsuppgiften riktigt bra. Dessutom höll jag min egen kunskap om polisen uppdaterad. Femton år senare skulle Rikspolisstyrelsens parlamentariska styrelse fatta ett beslut som radikalt ändrade kursen på min yrkesbana.

.....

UNICEF i Calcutta

.....

Gullmar Andersson, min DO-kollega från Cypern, hade gjort FN-tjänst i Mellanöstern innan han kom till Cypern. Även han reste hem 1969 men blev kvar i Sverige endast några månader. I Biafra i Afrika pågick det hemska strider och Gullmar reste dit anställd av Röda Korset. Han arbetade med att få internationella hjälpsändningar på plats men tillbringade också mycket tid i olika skyddsgropar i samband med våldsamt eldgivning. I en av dem träffade han sin blivande fru Ingerid som var operationssköterska från Norge, också hon anställd vid Röda Korset.

Efter Biafra blev det åter bara "touch and go" i Stockholm för Gullmar. Nästa anhalt för honom var UNICEF, FN:s barnfond, med placering i Calcutta i Indien. Jag körde honom till Arlanda när det var dags för honom att flyga till Indien. Det sista jag sade till honom innan han gick ombord var:

– Hör av dig om det dyker upp något intressant jobb som skulle kunna passa mig! Jag tror jag har smittats av en internationell bakterie! Jag vill också ut i världen igen!

Gullmars anställningsförhållande var lite speciellt. Sida hade på förslag av den svenske ambassadören Per Anger inrättat något som kallades "Associate Professional, AP". AP var öppet för yngre offentliganställda tjänstemän och syftade till att ge dem internationell erfarenhet genom uppdrag i någon av de etablerade FN-organisationerna. Sida stod för rese- och lönekostnaderna.

Gullmar skulle arbeta som Assistant Field Representative (biträdande chef) vid UNICEF East India Office i Calcutta som hade ansvar för tio delstater och unionsterritorier i den nordöstra delen av Indien. Gullmar reste dit på senhösten 1970 och i juni 1971 skickade han ett 1,5 meter långt telex till Rikspolisstyrelsen, Attention Anders Waldman. I den långa texten berättade han att den inledda konflikten mellan Väst- och Östpakistan hade resulterat i att drygt nio miljoner människor lämnat Östpakistan och formligen vällt in över gränsen till Indien. Flyktingkaran var följaktligen tre kvarts miljon större än Sveriges befolkning. Östpakistan (nu-

varande Bangladesh) gränsar mot havet i söder och mot Indien i väster, norr och öster. De flyende hade bara ett alternativ som mål: Indien.

Gullmar hade med sin operativa erfarenhet från Biafra fått flytta från de ordinarie arbetsuppgifterna på kontoret för att helt koncentrera sig på akut flyktinghjälp i form av mat, tält, filter, medicinsk utrustning samt transporter, det sistnämnda i form av hundratals lastbilar. Om jag skall vara helt ärlig var nog Gullmar bättre lämpad för operativt fältarbete än för att sitta på ett kontor och administrera fastställda biståndsprogram. Nu hade han istället blivit chef för en ny enhet på kontoret i Calcutta, EPR, East Pakistani Refugee unit. FN hade snabbt försett kontoret med en väl tilltagen budget för att kunna handla upp allt som krävdes. Det sattes upp en administrativ stab och som operatörer ute i fält anställdes tre pensionerade, höga officerare från indiska armén och flygvapnet.

Nu behövde man någon som kunde avlösa Gullmar i arbetet med UNICEF:s ordinarie program och då hade han tänkt på mig. Kontakten med Sida var redan tagen av UNICEF och jag fick till och med namnet på den tjänsteman på Sida som jag skulle kontakta.

Innan jag beskriver fortsättningen av det indiska äventyret vill jag nämna något om mitt namnbyte. Som den uppmärksamme läsaren säkert redan sett, var telexet från Gullmar adresserat med Attention: Anders Waldman. Jag bytte till mamma Néans flicknamn våren 1970. Redan när jag var i femtonårsåldern började tant Elsa i Västerås att bearbeta mig med syftet att jag skulle byta till Waldman. Morfar och hans första fru Cecilia fick som jag tidigare nämnt enbart döttrar och tant Elsa var därför orolig att namnet Waldman skulle försvinna ur vår släkt.

När jag till slut bestämde mig för att byta blev tant Elsa förtjust och som belöning eller kanske snarare som minne skänkte hon mig morfars fickur som har AW graverat på baksidan. Särskilt förtjust var dock inte den dam i Bandhagen som ringde mig samma dag som namnändringsannonsen var införd i DN och SvD. Hon skällde som en bandhund över det smaklösa tilltaget som hon kallade det. Det hjälpte inte att jag förklarade att det var min mammas flicknamn och därför helt i sin ordning för mig att byta till. Till slut slängde hon på luren.

Så åter till Calcuttaäventyret.

Jag tog kontakt med den person på Sida som Gullmar hade hänvisat till. Ännu hade jag inget nämnt på RPS om vad som eventuellt var i görningen. Sidakontakten resulterade i en heldags intervju som jag tog ut en semesterdag för att kunna vara med på. Någon vecka senare fick jag beskedet att jag var antagen och att jag skulle inställa mig på UNICEF-kontoret i New

Delhi den 1 november. Jag skulle genomgå en speciell utlandsutbildning i oktober. Mitt kontrakt skulle räcka till utgången av 1972 dvs i fjorton månader.

Då var det dags att släppa nyheten på Rikspolisstyrelsen. Administrativt var jag placerad på Informationsenheten och det var dit jag skulle lämna min ansökan om tjänstledighet. Curt Falkenstam som var informationschef vid myndigheten var en pragmatisk person. Han såg värdet i att yngre tjänstemän prövade på olika saker, exempelvis utlandstjänstgöring. Dessutom skulle jag ju inte försvinna för gott. Han beviljade tjänstledigheten.

En dag på sensommaren ringde Calle Perssons sekreterare Aisa Hedén mig på snabbtelefonen.

– Vill du svara snäll och ta upp en bil från garaget och köra din polismästare till Centralen, frågade hon.

Ja, hon frågade nog inte egentligen. När Aisa uttryckte sig i form av en fråga, var det egentligen en order. Jag hade absolut inga problem med det. Aisa hade jag lärt känna som en effektiv och snabb person som hade ett stort och varmt hjärta. Det var enbart positivt att ha respekt för henne. Jag hade en stark känsla av att uppskattningen var ömsesidig.

”Min polismästare” hette Hugo Höfde och var den polismästare vars regnkappa jag tagit den där lördagen när det regnade och han skulle möta kungen på centralen. Höfde var en i alla avseenden stor person som jag tror väldigt få inom polisen i Göteborg kom närmare in på livet. Jag var lite spänd när jag satt i Valianten utanför St Eriksgatan 20 och väntade på honom. Han kom, steg in i baksätet, lade ifrån sig portföljen, lutade sig bakåt och sade.

– God dag Waldman, trevligt att träffas!

Jag svarade god dag och svängde ut på St Eriksgatan för att via Fleminggatan, Kungsbron och Vasagatan köra honom till Centralstationen. Ungefär när vi passerade Oscarsteatern, hörde jag honom säga från baksätet.

– Jag hörde av Rikspolischefen att Waldman skall bege sig till Indien för att arbeta. Själv har jag utbildat polismän i Persien. Det är viktigt med internationell erfarenhet. Jag tycker det är glädjande att yngre polismän tar tillfället i akt och skaffar nya erfarenheter. Det är alltid nyttigt. Därför tycker jag att vi lägger bort titlarna och säger Du. Jag heter Hugo.

– Tack, sade jag. Jag heter Anders.

– Tack Anders, sade han.

Samtidigt blev jag så perplex att jag helt missade att den framförvarande SL-bussen hade stannat och var ytterst nära att braka in i bakdelen på den. Du med Höfde? Det är inte sant!

Men det var det. Jag hörde honom säga det till mig bara en gång och det var tre minuter senare när han steg ur bilen på planen framför ingången till centralen.

– Tack ska du ha för skjutsen, Anders och lycka till, var hans avskedsord.

Oj, tänkte jag, här går det undan!

De tre utbildningsveckorna på en kursgård i Uppsala var väldigt annorlunda. En på tok för stor del av schema bestod av sensitivitetsträning som då var högsta mode. Metoden innebar att man arbetade i grupper och att man på olika sätt, medvetet eller omedvetet, påfrestade varandra till eller över bristningsgränsen. Det hände dessutom flera gånger att en deltagare mer eller mindre bröt ihop och började gråta på grund av den mentala stressen. En valde till och med att avbryta kursen och återvände hem. Syftet lär ha varit att man dels skulle lära känna sig själv och dels att kunna fungera bättre i grupp. Nja, jag vet inte. Jag tyckte att det kändes bara fånigt och väldigt, väldigt konstigt.

Den sista oktober lämnade jag Sverige och flög den långa vägen till New Delhi. Rum var bokat för mig på King David Hotel. Det enda minnet jag har från hotellet var de långa, tunga och mörkt röda draperierna för fönstret. Den natten inträffade något i delstaten Orissa som i hög grad skulle påverka mitt arbete under vistelsen i Indien.

Följande morgon hämtades jag av en bil från UNICEF och kördes till regionkontoret. Där togs jag emot av regionchefen David Carter och Indienchefen John Grün. Carter var engelsman och Grün holländare. Dagen fylldes med information och kontaktskapande möten. Det fortsatte även nästa dag och den 3 november på eftermiddagen flög jag de 130 milen till Dum Dum Airport i Calcutta. Där möttes jag av Roy som var en av kontorets chaufförer. Han körde mig till Hotel Hindustan där jag skulle bo den första tiden samtidigt som jag skulle börja söka efter ett eget boende.

Dagen därpå tog jag en taxi till UNICEF-kontoret som var inrymt i ett stort vitt hus beläget på en muromgärdad tomt med adress Nr 26 Lee Road. Kontorschefen Le Doré tog emot mig och mitt första intryck av honom var tyvärr inte positivt, något som under det kommande året skulle komma att bekräftas och förstärkas många gånger. Hans leenden nådde aldrig ögonen och han kändes inte trovärdig.

Vi satt först en bra stund på hans kontor och jag häpnade inför storleken på hans skrivbord. Bordsskivan hade säkert en yta av fem kvadratmeter och mitt för hans tunga, tronliknande och hjulförsedda kontorstol fanns en halvcirkelformad ursågning i bordsskivan. Den var gjord för att han skulle kunna köra in sin mage där. Passformen var perfekt. Golvet i den hal-

va av rummet där skrivbordet stod var höjt med cirka 15 cm och Le Doré stod alltid på den högre nivån när han hälsade på en besökare alternativt tog adjö. Nivåskillnaden kompenserade hans ringa längd. Le Doré var från början lokalanställd och hette då Doreswami som är ett relativt vanligt indiskt namn. När han sedan steg i graderna och blev internationell tjänsteman, bytte han till det franskklingande namnet Le Doré som betyder *den förgyllde*.

Efter pratstunden gick vi runt på kontorets två våningar och jag fick hälsa på alla som arbetade där, ett tjugotal personer. Återseendet av Gullmar blev givetvis höjdpunkten och han bjöd hem mig på middag redan samma kväll. Eftermiddagen tillbringade jag tillsammans med min sekreterare, en 25-årig indier som hette Mahalingam. Han visade sig vara värd sin vikt i guld. Han kunde UNICEF:s verksamhet utan och innan och vi kom sedan att arbeta ihop väldigt bra under det kommande dryga året. Varje eftermiddag kom han in med brevmappen som i sina många fack hade brev som jag skulle underteckna. Många av breven formulerade han alldeles själv. Jag behövde bara skriva under. De brev jag tog initiativet till behövde jag bara grovt beskriva innehållet i. Han stod för formuleringen även där och missade aldrig. Han var faktiskt den perfekta sekreteraren. Innan jag återvände hem lyckades jag få honom befordrad till personlig assistent vilket höjde hans lön och status rätt rejält.

Middagen hemma hos Gullmar och Ingerid på kvällen blev både trevlig och givande. De bodde i ett hus i New Alipur som är en förort i Calcuttas sydvästra del. Gullmar föreslog att jag skulle komma och bo hos dem medan jag letade efter ett eget hus. Jag accepterade tacksamt och checkade ut från hotellet redan påföljande morgon. Ett par veckor senare hade jag med viss hjälp hittat ett eget hus i samma förort. Det var i ett plan och hade fyra rum och kök. Sedan började rekryteringen av kock och städare. Färre än två anställda kunde man enligt vedertagen praxis inte ha. Genom olika kontakter fann jag Narvadur som var en Sherpa från Nepal och som under mer än tio år hade arbetat för en svensk familj som återvänt till Sverige bara några månader tidigare.

Narvadur var en man med mycket hög integritet. Han begärde att det i avtalet oss emellan skulle framgå att det var han som var chef för hushållet. Jag hade för min del absolut inga problem med det. Jag var enbart tacksam för hans vilja att ta ansvar. Han anställde Tony som var en 18-åring från området och som skulle vara städare. Min granne kom över ungefär samtidigt som mitt hyrda möblemang dök upp och föreslog att vi skulle dela på tvättare, trädgårdsmästare och nattvakt. Jag accepterade hans förslag efter att ha rådfrågat Narvadur – han var ju chef. Nu hade jag plötsligt fem personer anställda, varav tre till hälften, för mitt pyttelilla hushåll. Samtidigt förstod jag att upplägget bidrog till den lokala sysselsättningen och

att det därför hade en stor social betydelse. Jag blev också snabbt klar över att det var väldigt praktiskt för att inte säga nödvändigt för min del.

Mitt uppdrag vid UNICEF bestod till stor del av resor inom mitt geografiska ansvarsområde för att starta upp, modifiera, fullfölja, inspektera och utvärdera de olika projekten. När det var dags för en resa, informerade jag Narvadur om när jag skulle resa, vart jag skulle och hur länge jag skulle vara borta. När sedan Roy kom och hämtade mig för att köra mig till flygplatsen eller järnvägsstationen, stod det en resväska innanför ytterdörren. Det var Narvadur som hade packat den med assistans av Tony. Han missade aldrig något av det som skulle med. Dagen efter hemkomsten var sedan allt tvättat, struket och inlagt i respektive skåp och låda. Den delen skötte Tony på egen hand. Han var verkligen en klippa Narvadur, min hushållschef.

I köket var han dessutom lite av en mästare. Högst på min önskelista när jag hade middags-gäster var hans Lobster Termidor. En annan specialitet var den fisk som han först öppnade och tog ur och sedan fyllde med en stuvning vars recept var hemligt. Innan han ställde in den i ugnen, sydde han ihop snittet med nål och tråd. Om han vid något tillfälle tappade en kniv eller något annat på golvet, ropade han på Tony som fick komma och plocka upp det som tappats, diska det och överlämna det till Narvadur. Arbetsuppgifterna var strikt uppdelade.

År 1972 hade Indien 580 miljoner invånare. Idag är den siffran mer än fördubblad och har nått 1,2 miljarder. Invånarantalet i Calcutta varierade det året mellan åtta och elva miljoner beroende på vem jag frågade. Idag är det förmodligen femton miljoner eller mer. I den del av Indien där jag skulle arbeta fanns det då ungefär 120 miljoner människor. 30 miljoner av dem var kvinnor och barn och utgjorde vår målgrupp. Jag minns att jag hade svårt att greppa den siffrans storhet. Den var faktiskt cirka fyra gånger större än hela Sveriges befolkning det året.

Så rullade mitt arbete igång. Jag skulle svara för hälften av vårt geografiska arbetsområde med särskilt fokus på delstaten Orissa belägen vid Bengaliska Viken sydväst om Calcutta. Till huvudstaden Bhubaneswar var det ungefär femtio mil. Dit gick också den första av mina många resor. Från stationen i Howrah på andra sidan floden Hooghly tog jag nattåget till Bhubaneswar. Stockholms central multiplicerad med minst 100 var den syn jag mötte på stationen i Howrah. Folkmyllret var nästan bedövande och trängseln på gränsen till obehaglig.

Jag åkte *First Class Air Conditioned* vilket var bekvämt inte minst temperaturmässigt. Det fanns två sängplatser i en våningssäng, två fåtöljer och ett bord samt tvättrum i kupén. Enda bekymret var att jag aldrig visste om det var en man eller en kvinna jag skulle dela den med. Om det var en kvinna hade jag fått rådet att gå till sängs medan hon befann sig i tvättrummet.

Sedan skulle jag ligga med ansiktet mot väggen tills hon hade lagt sig. Hon skulle också få välja mellan under- och överslaf.

Väl framme möttes jag på perrongen av doktor PK Mohapatra som var utsedd till min officiella kontaktperson i Orissa. Vi kom att arbeta väldigt mycket tillsammans under det kommande året och blev också nära vänner. Vi fortsatte att brevväxla efter min återkomst till Sverige. Tyvärr gick han bort alldeles för tidigt.

PK och jag åkte runt i delstaten Orissa under en vecka och besökte en stor del av de projekt som stöttes ekonomiskt samt kunskaps- och utrustningsmässigt av UNICEF. Vi hade ett centralt avtal med centralregeringen i New Delhi och lokala avtal med respektive delstatsregering. De prioriterade områdena var kopplade till små barn och mödrar och fokuserade på hälsa, näring, sjukvård och utbildning. Om jag minns rätt var det totalt sju olika program.

Oftast åkte vi i en UNICEF-jeep på grund av de ofta mycket dåliga vägarna men ibland också i hans privatbil av märket Hindustan Ambassador. Ursprungligen hette den Morris Oxford och tillverkades i England men hela fabriken hade sålts och fraktats till Indien någon gång i slutet av 50-talet. Jag tror faktiskt att man fortfarande tillverkar Ambassador i Indien. Den är i alla fall den vanligaste svartgula taxibilen man ännu kan se i nyhetsinslag på TV från Indien.

• Personalen på ett
näringssterapicenter
i Chandabali i
Orissa på ett
gruppfoto tillsam-
mans med mig.

Det fanns ytterligare en Indienbyggd personbil med engelskt ursprung. I Europa hette den Triumph Herald och var nog mest känd för att den kunde svänga framhjulen nästan 90 grader. När den fabriken väl flyttats till Indien och tillverkningen startade, fick bilen det imponerande namnet Premier President.

Nästan två procent av Calcuttas befolkning eller 200.000 människor bodde med sitt enkla bohag på trottoarerna i stadens centrala delar. Varje morgon körde lastbilar omkring och samlade upp de som hade dött under natten. Som nyanländ västerlänning hade jag väldigt svårt att smälta detta. Kulturchock är förmodligen en adekvat benämning på min reaktion. Lika svårt var det att stanna med min UNICEF-jeep vid ett rött trafikljus inne i city och genast bli omringad av tiggande barn som ropade *Backschis! Backschis!* Allra värst var det när något av barnen tog bort det smutsiga och trasiga bandage de hade på ena handen och visade upp en lepraskada (spetälska).

Hindustan men med efternamnet Times hette den tidning som jag prenumererade på. Den fick jag på brickan tillsammans med *bed tea* som Narvadur bar in till mig varje morgon klockan sju. Han hade redan från början av sin anställning gett mig klart besked om att jag inte fick stiga upp innan jag druckit detta te.

– Det är viktigt för magen, var hans enkla kommentar.

Även om jag hade personal i huset på dagarna och en vakt i trädgården nattetid, började jag direkt att leta efter en lämplig hund. En schäfer skulle öka min trygghet och dessutom vara ett sällskap. En engelsk familj som skulle flytta hem efter några år i Calcutta hade bestämt sig för att söka ny husse till sin tvååriga schäfer Mac, en supersnygg och lagom stor hanhund. Jag betalade det begärda priset och Mac, som jag döpte om till Meck, flyttade hem till mig. Vi blev bästa kompisar och genom promenaderna med honom fick också jag välbehövlig motion.

Motion fick jag också genom att simma i bassängen som fanns i Calcutta Swimming Club. Det var en typisk engelsk klubb med alla faciliteter utöver utomhuspoolen som var imponerande stor. Där fanns en pub, ett klubbrum och en riktigt bra restaurang. Klubben var en perfekt plats för etablering av nya sociala och professionella kontakter. Jag var där nästan varje lördag och söndag om jag inte var på tjänsteresa.

Squash var också en fysisk aktivitet som jag ägnade mig åt. En av de tre officerarna som arbetade för Gullmar hette Claude Nambiar. Han var pensionerad fyrstjärnig överste och hade varit chef för ett indiskt fallskärmsjägerregemente. Det var en riktig tuffing som hade ganska många ärr på kroppen, både från kulor och från granatsplitter. Jag lyckades aldrig vinna ett

enda game mot honom trots att han var dubbelt så gammal som jag. Mycket goda vänner blev vi dock. Vi skulle komma att ses igen i Etiopien tre år senare.

I Hindustan Times kunde jag under den första veckan i Calcutta läsa många reportage om det som hade hänt i delstaten Orissa samma natt som jag kom till Indien. I Bengaliska viken hade en cyklon bildats och fem meter höga vågor hade under flera timmar vräkt in över en åtta mil lång kuststräcka i delstaten. Eftersom landskapet var flackt och höjde sig bara någon meter över havsytan, hade saltvattnet trängt en hel mil inåt land. 10.000 människor och 100.000 kreatur hade drunknat omedelbart, samtliga dricksvattenbrunnar hade fyllts med saltvatten och den just färdiga risskörden hade förstörts.

Genom Dr Mohapatra ställde jag flera gånger frågan om delstatsregeringen önskade någon hjälp från UNICEF men svaret var avböjande varje gång. Man hade läget under kontroll men lovade återkomma om behovet uppstod. De skulle de komma att göra.

Jag fortsatte därför mitt arbete med de ordinarie programmen. Det innebar att jag befann mig på resande fot mest hela tiden. Resorna gjorde jag i bil, i tåg eller per flyg. Det var fascinerande att resa i Indien. Jag besökte flera avlägsna byar där ingen i byn hade sett en vit man tidigare. I en by försvann alla invånarna springande in i den djungelliknande skogen när vi körde in i byn i vår vita jeep som hade UNICEF-dekaler runt om. Sedan satt vi där och väntade i över en timme innan de första byborna tveksamt kom gående tillbaka. Det visade sig att föregående gång en sådan jeep kommit, hade det inneburit vaccination av samtliga i byn. Många hade fått starka reaktioner med bland annat hög men kortvarig feber. Nu trodde de att det var dags igen. Därför flydde de.

Redan efter en knapp månad rasade min mage första gången. Jag gjorde så gott jag kunde för att undvika maginfektioner men eftersom jag tillbringade mer än hälften av min arbetstid på resa ute i de olika delstaterna var det oundvikligt att jag fick i mig något olämpligt. Min husläkare hette Mathews och var pensionerad engelsk militärläkare. Enligt gradbeteckningen som han förvarade inom glas och ram på skrivbordet hade han varit major. Efter ett knappt halvår i Calcutta och minst tre svåra magåkommor frågade jag honom om man inte skulle bli immun mot sådana efter ett tag.

– Dear Mr Waldman, svarade han, I've lived here for 32 years and I still suffer from it from time to time. Don't expect a miracle!

Sedan log han vänligt och skrev ut ytterligare en kur antibiotika. Vid den hälsokontroll som jag genomgick på Roslagstulls Infektionsklinik efter hemkomsten från Indien, redovisade jag

bland annat vilka mediciner jag fått utskrivna av läkaren i Indien. Den svenska läkarens lakoniska kommentar inför Dr Mathews dosering av antibiotika mot maginfektion var:

– Det där verkar vara den mängd man skulle ge till en elefant.

Jag klarade mig trots allt ganska hyfsat hälsomässigt. Vid några tillfällen hade jag intensivt ont i magtrakten, smärtor som senare skulle visa sig vara njursten.

En dag på våren 1972 meddelade Mahalingam att det stod en svensk i receptionen och bad att få träffa mig. Det visade sig vara den då kände psykiatrikern och miljökampen Nils-Erik Landell vars krönikor i Svenska Dagbladet jag gärna läste. Han hade fått veta av den svenska ambassaden i New Delhi att det fanns en svensk på UNICEF-kontoret i Calcutta. Inför FN:s miljökonferens i Stockholm 1972 – skit-VM kallat – hade Landell fått ett stipendium av ett försäkringsbolag. Kopplat till stipendiet fanns uppdraget att resa ett varv runt jorden och därefter skriva en rapport om människor i olika miljöer. Den skulle sedan distribueras till delegaterna under konferensen.

Nu ville Landell ha hjälp med att få besöka ett slumområde för sådana trodde han sig veta att det fanns i Calcutta. Min tanke gick genast till förorten Howrah på andra sidan floden. Där bodde då cirka två miljoner människor i en miljö som är svår att beskriva. Den måste upplevas på plats för att man skall kunna begripa hur verkligheten ser ut där. Allt avfall slängdes alldeles utanför husen. Det fanns inget grävt avlopp. Allt och jag betonar allt rann i smala diken längs gränderna. Stanken var helt enkelt fruktansvärd. Det var fullt av människor överallt och det var trångt, mycket trångt. Om man till detta lägger en kakafoni av oljud och en temperatur på närmare 40 grader under monsunperioden som är tre månader lång, börjar man närma sig den miljö i vilken invånarna i Howrah levde. En bisarr detalj var att benen på deras sängar var en meter långa för att klara de återkommande översvämningarna.

Jag ringde min kontaktman på socialkontoret i Howrah och han lovade att möta oss för en guidad tur i området. Vi var avrådda från att åka dit på egen hand. Säkerhetsrisken var för stor. Efter ungefär en halvtimmes besök bad Landell att få avbryta. Intrycken blev för starka. Han kände klaustrofobi och ville bara bort därifrån. Trots det korta besöket blev Calcutta-avsnittet i hans rapport bra.

Som polis reagerade jag starkt mot den korruption som jag tyvärr mötte på nästan alla områden i Indien. För min egna, privata del utgjorde den exempelvis skillnaden mellan att få ut ett postpaket från Sverige efter fem minuters eller en timmes väntan. Med en 100 rupee-sedel under avin gick det på fem minuter. Utan den tog det en timme. Korruptionen drabbade också

många av våra projekt. En personbil av fabrikat Renault 4L skulle ha levererats till en tbc-läkare i norra delen av Västbengalen våren 1969. Tre år senare kördes den fortfarande som privatbil i Calcutta av en hög tjänsteman vid delstatens hälsoministerium. Jag glömmer nog aldrig den bilen som hade registreringsnummer WBJ1220. Tyvärr såg jag den ofta i Calcutta, alltför ofta. I Indien var det på den tiden, och kanske fortfarande är, status att ha en kapitalvara som inte var märkt Made In India utan hade tillverkats i något annat land. I det här fallet lyste det Made In France om bilen.

Det grävsta fallet råkade jag dock ut för i ”min” delstat Orissa. Fem månader efter cyklonkatastrofen kommer det sent omsider en begäran om hjälp från delstatsregeringen. En kommission hade bildats under chefskap av en *Relief Commissioner*. Denne var indier med ett förflutet inom FN. Vi var en rad företrädare för olika internationella organisationer som hade kallats till hans sammanträdesrum. Där fick vi ta del av hans önskelista. Jag fastnade för en av punkterna. Man behövde tjugo stycken jeepar med enaxlade släpvagnar. De var samtliga öronmärkta för tjugo medicinska team som skulle arbeta inom det cyklondrabbade området. Det från början svåra läget hade under de gångna fem månaderna försämrats dramatiskt med svält och sjukdomar som följde. Den medicinska infrastrukturen var till stora delar bortspolad och lösningen hette mobila team.

Jag återvände till Calcutta, fick min beställning godkänd med raketfart och på två veckor lyckades vi få fordonen på plats. De flögs in från USA och frakten kostade i princip lika mycket som själva fordonen. Alla var dock mycket nöjda. Ett par veckor senare var jag åter i Bhubaneswar och PK mötte mig som vanligt vid tåget. Han körde mig till regeringsbyggnaden och när vi kom fram till den stora parkeringsplatsen, stelnade jag till. Jag kunde räkna till 18 uppenbarligen alldeles nya Willys-jeepar på den inhägnade och bevakade gård där parkeringsplatsen var belägen. Ingen av dem hade UNICEF-dekalerna och överst på dörrarna stod något med en text som jag inte kunde tyda. Däckssidorna på flertalet av fordonen hade dessutom målats vita. Det hela såg mycket märkligt ut och jag blev misstänksam.

PK var mycket besvärad och förklarade för mig, faktiskt med tårar i ögonen, att texten som var skriven på det lokala språket oryia var ett namn, en befattning och ett departement. Det kunde alltså stå *K. Singh, Director of Health Services, Department of Health, Government of Orissa* (här påhittat av mig). PK skämdes något alldeles förfärligt och jag blev upprörd, väldigt upprörd. PK berättade senare för mig att han skämdes alldeles förfärligt över hur hans chefer hade agerat. Han hade dessutom varit rädd för att händelsen skulle komma att påverka vår vänskap. Jag kunde lugna honom med att den risken var helt obefintlig. Det var ju inte något vis hans fel.

Det samtalet hade vi en kväll på altanen till en gammal engelsk "Inspection Bungalow". Dessa låg utspridda lite överallt på landsbygden och hade fram till Indiens frigörelse från britterna år 1948 använts av "herrarna" när de var ute och inspekterade "ägorna". Husen hade mellan fyra och sex sovrum och en relativt enkel inredning. Det fanns elektricitet i alla de som jag övernattade i. Sängarna hade fyra höga stolpar på vilka moskitnät var uppspända. Näten var viktiga eftersom malariamygg fanns i området. I varje rum fanns en stor takfläkt och när det var som varmast brukade jag dra fram sängen så att den stod rakt under fläkten, surra fast moskitnätet ordentligt, ställa fläkten på maxfart och krypa till sängs innanför nätet. Först då blev sovmiljön i den ofta 35-gradiga värmen acceptabel.

Just den här bungalowen hade ett fantastiskt läge med en helt underbar utsikt över en lång dalsänka. Vid altanens främre kant fanns en liten pool som hela tiden försörjdes med strömmande varmt vatten från en underjordisk källa. Där satt PK och jag och filosoferade precis som under många andra kvällar som vi tillbringade tillsammans under nästan ett år. Ofta berättade han spökhistorier och han underströk alltid att de var sanna och hämtade ur verkligheten. Jag undrar det, jag!

Tillbaka till regeringsbyggnaden i Bhubaneswar.

Jag kallade företrädarna för de olika departementen till ett möte där jag förklarade hur UNICEF såg på den uppkomna situationen. Jag betonade att agerandet från de höga tjänstemännens sida var fullständigt oacceptabelt och att det dessutom i strid med avtalet mellan delstaten Orissa och UNICEF. UNICEF sida hade gjort en snabb och oerhört kostsam insats för att hjälpa människor i nöd och här hade man självsvåldigt plockat undan 90% av den insatsen, till råga på allt för egen vinning. Det de hade gjort bröt flagrant mot alla regler och överenskommelser. Det var dessutom i högsta grad omoraliskt.

Jag uppmanade dem att omedelbart återställa fordonen i det skick de varit vid leveransen och sedan skicka ut dem till de slutliga mottagarna. Alternativet för UNICEF var att återta jeeparerna vilket var helt i enlighet med avtalet. Två veckor senare skulle jag återkomma och då även besöka samtliga tjugo läkarteam.

Vid återkomsten till kontoret i Calcutta blev jag uppmanad att ringa till John Grün i New Delhi, han som var organisationens Indienchef. Han var bekymrad, mycket bekymrad. Mitt agerande i Bhubaneswar hade gett eko ända upp i den indiska centralregeringens kansli i New Delhi. Grün hade fått ett telefonsamtal därifrån. Jag kunde vänta mig att bli förklarad person non grata och hemskickad. Jag svarade honom att det fick centralregeringen givetvis göra om de ansåg det befogat men jag skulle naturligtvis rapportera händelsen till Sida hemma i

• *Det är illa nog att se den här bilden på papper. Att se barnet i verkligheten är helt enkelt för mycket. Den här flickan och många fler räddade vi dock livet på.*

skulle fram och kyssa mina fötter varje gång jag besökte någon av klinikerna. Lite jultomte blev jag också. När barnen lämnade kliniken efter genomförd behandling fick de en liten färgglad leksak med sig hem. En liten kostnad för oss och en stor glädje för barnen.

Sverige. Grün lugnade sig en smula och samtalet avslutades. Inte blev jag hemskickad! När jag återkom till Orissa två veckor senare hade samtliga jeepar nått sina respektive destinationer och de tjugo medicinska teamen hade påbörjat sitt arbete. Efter den här beklagliga händelsen hade jag aldrig några problem med korruption i samarbetet med myndigheterna i Bhubaneswar.

Tillsammans med PK gjorde jag därefter många resor i det drabbade området. Det vi såg var uppskakande. Barnen såg förfärliga ut, magra och med uppsvällda magar. Läget på den drabbade kuststräckan var nog ungefär det som Gullmar Andersson hade upplevt i Biafra några år tidigare. Jag frågade därför honom om råd. Resultatet blev att vi beställde hem stora mängder av medlet K-mix2 som hade använts för intensivmatning av barnen i Biafra. K-mix2 var ett pulver som blandades till välling i rent, det vill säga kokat vatten. En fastställd mängd skulle barnen ha var tredje timme dygnet runt. Vällingen var ett koncentrat av näringsämnen och tillförde dessutom livsnödvändig vätska. De svagaste barnen fick också näring intravenöst under de första dygnet. På sex veckor gick de behandlade barnen från att ha varit nästan döda till att ha återfått glimten i ögat. Vi satte upp 20 sådana kliniker i Orissa och räddade flera tusen barn med den enkla men effektiva metoden.

Från och med leveransen av jeeparna och upprättandet av klinikerna för intensivmatning kom jag att arbeta nästan uteslutande med cyklonprojektet i Orissa. Det var oerhört givande och min belöning för arbetet i Indien var livsgnistan i ögonen på de behandlade barnen. Lite genant var det emellertid att samtliga mammor

En fråga jag ofta ställde mig under min återstående tid i Indien var:

– Varför reagerade inte myndigheterna i Orissa flera månader tidigare? Vi ställde ju dessutom frågan ett flertal gånger om det var något vi kunde hjälpa till med..

Jag fick aldrig något vettigt svar; mest bara undanflykter och hänvisningar till bristande resurser.

I augusti 1972 fick jag ett lite udda uppdrag. En FN-anställd svensk hade skadat ryggen i Dacca. I samband med en översvämning under monsunperioden hade han vadat i halvmeterdjupt vatten på en gata och trampat rakt ner i en brunn. Någon hade tagit bort brunnslocket utan att sätta upp någon varning och han såg inte hålet. Han flögs över till Calcutta och sedan skulle jag eskortera honom hem via London. Han behövde inte medicinsk assistans under resan och då bedömde man det som mera praktiskt och betydligt billigare att jag åkte med än att man hyrde in någon utifrån. Dessutom skulle jag få ett dygn i Stockholm.

Jag åkte ut till Dum Dum airport där svensken, vi kan kalla honom Leif, låg på en bår i ett vilrum och väntade på att resan hemåt skulle fortsätta. Vi skulle flyga med BOAC:s VC10 till London över natten och sedan vidare med SAS till Stockholm påföljande dag. Leif och jag placerades längst bak i planet. Hans bår satt på en speciell ställning över en stolsrad och jag satt på andra sidan mittgången. Vi blev ett par timmar försenade på grund av att man skulle montera på en femte motor under ena vingen. Planets ordinarie fyra motorer satt med två på vardera sidan längst bak på flygplanskroppen, ett utmärkt montage utifrån ljudsynpunkt. Den femte motorn var trasig och skulle hem för reparation. Det såg lite konstigt ut med den där udda motorn.

På Heathrow i London fick vi vänta i flera timmar eftersom den SAS-flight vi var bokade på redan hade gått när vi kom fram försenade. Vi fick tillbringa väntetiden på en sjukavdelning där Leifs nivå av smärtstillande medicin fylldes på. Eftersom Leif var bunden till sin brits bad han mig att gå till taxfree-shopen och köpa en Dunhill guldtändare till honom. Pengar skulle jag få när vi kom hem. Jag minns inte nu hur mycket tändaren kostade men jag fick göra ett rejält lyft ur min plånbok.

Väl framkomna till Arlanda skildes våra vägar. Leif åkte ambulans till ett sjukhus och jag åkte hem till gamle Cypernkollegan Ingemar Rostedt som erbjudit mig logi hemma hos sig på Kungsholmen. Tyvärr hade min resväska försvunnit, troligen i London, så jag hade varken ombyte eller toalettartiklar. Det löstes dock smidigt av SAS. Jag skulle bara vara hemma i ett dygn och när jag kom ut till Arlanda för återresan till Calcutta, stod väskan och väntade på

mig vid incheckningen. På den tiden hade SAS en flyglinje som mellanlandade i Calcutta så jag åkte ända dit från Stockholm i en av bolagets DC8-or.

Leifs löfte om betalning för guldtändaren visade sig tyvärr vara väldigt tunt. Han svarade aldrig på något av mina brev och pengarna uteblev. Något år senare talade jag med en kollega i Leifs hemstad och det visade sig då att ryggskadorna resulterat i sjukpensionering för hans del. Han hade dessutom utvecklats till en våldsbenägen A-lagare. Jag minns att han under flygrejsan talade mycket om sin framgångsrika karriär som amatörboxare.

En person som jag mötte flera gånger under året i Indien och som gjorde ett väldigt starkt intryck på mig var Moder Teresa. Hon hade ett antal kliniker i Calcutta, dels för fattiga människor i livets slutskede och dels för tbc-sjuka. Hon behandlades minst sagt styvmoderligt av stadens sjukvårdsmyndigheter och hade alltid brist på utrustning och mediciner. Hennes verksamhet ingick dessutom inte i det avtal som UNICEF hade med regeringen i Västbengalen. Det tyckte jag var helt tokigt så med ett visst mått av civil olydnad såg jag till att hon fick ta del av det överskott vi hade i vårt lager i hamnen. Där fanns både medicin och utrustning som av olika skäl blivit över och liggande kvar. Det var alltså ingen annan eller något annat projekt som blev lidande av att chauffören Roy och jag ibland besökte lagret och fyllde vår Dodge-van med sådant som jag visste att moder Teresa behövde.

Hon var en liten och tunn kvinna men med en energiutstrålning som sannolikt hade räckt för att försörja flera villor med både värme och ljus. Att hon var djupt tacksam för vårt bistånd var det ingen tvekan om. Hos henne drabbades inte heller våra bidrag av något som helst svinn för någons personliga vinning. Allt gick rakt ut i verksamheten. Hennes lokaler var mycket enkla men jag slogs varje gång av hur rent det var överallt. Där rådde verkligen ordning och reda.

På sensommaren 1972 var det en stor svart rubrik över Hindustan Times hela förstasida. **SKANAKER WINS FIRST OLYMPIC GOLD** stod det. Först begrep jag ingenting men sedan gick det upp ett ljus. Det var givetvis den svenska skytten Ragnar Skanåker. Det är inte så många andra länder som har ett Å i sitt alfabet. Några dagar senare blev det åter feta rubriker om olympiaden i München men då gällde det inte tävlingarna utan den terroristattack som främst drabbade ett antal idrottsmän från Israel.

Den 9 oktober 1972 skulle jag fylla trettio år och jag hade bjudit in hela den svenska kolonin i Calcutta, i alla fall de jag kände till. En av dem hette Ville och var drygt åttio år gammal. Han hade mönstrat av ett svenskt fartyg i Calcuttas hamn på 1920-talet och sedan blivit kvar i staden. Han berättade gärna färgstarka historier om vad han varit med om men

det uppstod alltid en tidslucka under 30-talet. Han ville aldrig tala om den. Andra svenskar visste dock att berätta att han under de åren drev en bordell för sjömän i närheten av hamnen.

Narvadur hade planerat en fin middag och jag skulle vara tillbaka i Calcutta från ett möte i New Delhi i god tid innan gästerna skulle komma. Tyvärr uppstod det en så kraftig storm i Calcutta den dagen att samtliga starter och landningar på Dum Dum Airport ställdes in under eftermiddagen och kvällen. Besviknen och lätt grinig fick jag istället checka in på ett hotell i New Delhi och återvända hem först följande dag. I huset fanns inte ett spår av födelsedagsmiddagen. Det var städat och såg ut precis som vanligt, tyckte jag. Ja, ända tills jag kastade en blick på barskåpet som var inrymt i ett vitrinskåp. Där var det alldeles tomt. Enligt Narvadur och de gäster jag senare talade med hade middagen var synnerligen lyckad. Några gäster hade vacklat hem först framåt gryningen nästa dag.

Ett par månader innan jag skulle återvända hem efter uppdraget i Indien, fick jag förfrågan från kontoret i New Delhi om jag var intresserad av fast anställning vid UNICEF och med placering i Katmandu i Nepal från den 1 januari 1973. Jag tackade nej. Det kändes rätt att återvända hem, bilda familj och fortsätta min polisiära karriär.

Den 22 december skulle jag flyga hem för att fira julen i Göteborg. Det kändes tungt att skiljas från Narvadur och Tony efter ett fint år tillsammans med dem. De hade verkligen sett till att mitt boende i Calcutta blev både bekvämt och trivsamt. Som avskedspresent fick de var sin ny cykel. Deras gamla höll knappt ihop. Gullmar och Ingerid hade blivit placerade i Dacca i Bangladesh (som var Östpakistans nya namn efter erhållen självständighet). De ville gärna överta min hund och Meck och jag fick lifta med ett litet fraktflygplan från FN den korta biten från Calcutta till Dacca. Det tog bara tjugo minuter.

Sista arbetsdagen hade jag farewell party på kontoret för all personal och några av våra externa kontakter. Min gode vän översten Claude Nambiar gav mig en väldigt annorlunda avskedspresent. I mitten av 60-talet hade han varit placerad vid ett regemente i norra delen av Västbengalen. En tiger hade gjort livet osäkert för invånarna i några intilliggande byar. Flera människor hade fått sätta livet till. Claude hade tagit med sig en rejäl bössa och skjutit tigern. Det var skinnet av den som han överräckte till mig. Det var inte riktigt slutberett men ändå mycket vackert. Jag skänkte det så småningom till Naturhistoriska Riksmuséet i Stockholm för forskningsändamål. Innan dess hade jag det uppspänt på en trapphusvägg i huset på Ekerö. En dag sa Johan:

– Du har en WWF-dekal på bilen men ett tigerskinn på väggen. Det rimmar inget vidare.

En kvart senare var tigerskinnet nedtaget.

Med hjälp av SAS-representanten i Calcutta fick jag en intressant resa hem. Den gick via Bangkok och innehöll två dagars boende på Oriental Hotel på SAS bekostnad. Så gick det att göra när flighterna inte stämde med kundens önskemål. Representanten som hette Sven ingick i vårt umgänge och fick smeknamnet Svarte Sven. Vi spelade rätt ofta krocket och när vi lotade färgerna, som styr spelordningen, fick han nästan alltid den svarta färgen.

.....

Rikspolisstyrelsen *Del II*

.....

När jag återvände till Sverige efter sejouren i Calcutta, började jag med att fira jul och nyår hemma i Backa tillsammans med mamma Néan och Kerstin med familj. Sedan bar det åter av till Stockholm. Via Svenska Bostäder hade jag fått kontrakt på en alldeles ny tvåa i Vårby Gård som ligger i Huddinge kommun strax utanför gränsen till Stockholm. Det blev visserligen betydligt längre till arbetet än från Fredhäll men samtidigt hade jag bara ett par hundra meter till Mälaren och en fin badstrand. Åt andra hållet låg skogen så jag kände mig rätt nöjd. Med tunnelbana till Hornstull och buss över Västerbron till Fridhemsplan kom jag till RPS på en dryg halvtimme.

På RPS hade man bestämt att besöksverksamheten och därmed också jag fortsättningsvis skulle sortera under Interpalsektionen på Polisbyrå II. Byråchefen hette Esbjörn Esbjörnsson och chefen för Interpol Stockholm hette Olle Jörnander. Olle hade varit den förste svenske representanten vid Interpols Generalsekretariat i Paris. Ja, egentligen låg det i Saint Cloud, en förstad precis utanför Paris men det var betydligt enklare för var och en att placera stället geografiskt om jag sade Paris. Med ett undantag blev jag väl mottagen på interpalsektionen. Undantaget var en äldre, lite vresig kollega från Borås. Han upplevde det närmast som en personlig kränkning att en ordningspolis skulle få sitta med bland det fina folket, det vill säga bland kriminalpoliserna. Jag svalde dock förtreten orsakad av hans avoga inställning och skötte mitt jobb så gott jag kunde.

Utöver de vid det här laget gamla vanliga besöksärendena fick jag ta hand om interpolärenden som handlade om samarbete mellan de nordiska länderna. Redan på den tiden fanns det en väl etablerad internordisk överenskommelse om förenklat polissamarbete. Enklast var norr-
männen.

– Kör honom till gränsen så tar vi hand om honom där, var deras stående kommentar när någon skulle utlämnas till Norge, oftast en norrman.

En annan mycket praktiskt lagd kollega var överkonstapel Karlsson i Mariehamn. Han var

polischef på Åland. Där satt det verkligen inte fast när det gällde samarbete. Han var dessutom van vid att hantera svenskar som på grund av alltför stor alkoholförtäring på färjorna hade ställt till det för sig.

Mina språkkunskaper kom inte alls till användning i det nordiska polissamarbetet. Finlänarna kommunicerade på svenska men värre var det ibland att förstå norrmän och danskar. De skrev på sina respektive språk. När jag fick en norsk efterlysning av en 13-årig flicka iklädd bland annat *dungeribukser me schleng* blev jag helt ställd. Ett telefonsamtal till Ivar Follestad vid Kriminalpolitisen (Kripas) i Oslo löste problemet snabbt. Flickan hade jeans som var utställda nertill.

Jag trivdes gott med arbetet på Interpol Stockholm. Vi var en liten enhet och stämningen var god, möjligen med undantag för den vresige kollegan från Borås då, förstås.

En fredag i februari 1973 stod jag ute i korridoren och pratade med några av kollegerna. Klockan var tjugo i fem och det var dags att gå hem. Då ringde telefonen på mitt rum, anknytning 134. Jag tvekade lite om jag skulle svara. Arbetsdagen var ju slut. Uppringaren verkade envis eftersom rätt många signaler gick fram; så många att jag beslöt mig för att svara. Det var Ewa Svensson från Göteborgspolisen. Hon hade varit på kurs i Stockholm under veckan och hade bestämt sig för att stanna kvar över helgen.

– Kan vi träffas, var hennes enkla fråga.

– Javisst, svarade jag.

Jag hade inget planerat för veckoslutet. Det blev en fin helg. En månad senare förlovade vi oss och den 2 juni gifte vi oss i Utby kyrka i Göteborg.

Olle Jörnander var en mycket pragmatisk person och ville att vi på sektionen skulle ”ut i fält” i tre månader vartannat år. Arbetsuppgifterna på interposektionen var ju inte direkt polisoperativa så Jörnanders beslut var nyttigt ur flera synvinklar. Det uppskattades också av samtliga utom en. Ja just det, han från Borås. På min lott föll det att praktisera på kriminalavdelningen i Handen. Det blev tre intressanta månader och jag arbetade större delen av tiden tillsammans med en kriminalinspektör som var ”rullande jourhavande på fältet”. Vi åkte på de mest varierande uppdrag och tog den första stöten. Den servicen uppskattades mycket av de som drabbats av brotten. Den inledande undersökningen direkt efter inkommen anmälan var dessutom givande för den fortsatta utredningen.

Klockan nio en morgon blev vi kallade till en brygga vid Gälö havsbad. Där skulle en pensionär vänta på oss. Vi åkte dit och mycket riktigt, en äldre man kom fram till oss. Han verkade lite upprörd.

– Jag var ute och gick här klockan fyra i morse och då kom det en bil i en förfärlig fart. Den körde rakt ut på bryggan och damp i vattnet.

– Men, sade vi, det är ju fem timmar sedan. Varför ringde ni inte direkt?

– Nej, svarade pensionären, inte kunde jag väl ringa polisen så tidigt på morgonen om nåt sånt.

Vi gick längst ut på bryggan men kunde inte se något. Vattnet var för djupt. Det blev en dykare från Kustbevakningen som gjorde fyndet av en Volvo Amazon som låg upp och ner på havsbotten. I bilen fanns en man. Mannen togs upp först och sedan bärgades bilen. Vi hittade ett avskedsbrev från honom på köksbordet i hans lägenhet. Det fanns inget som talade emot att det var frågan om ett självmord. Det hade självfallet inte förändrat något om pensionären hade ringt till polisen när händelsen inträffade. Självmordet hade ju fullbordats i alla fall.

Väl tillbaka på interposektionen efter tjänstgöringen i Handen, blev jag tillfrågad om jag ville ingå i RPS festkommitté. Den hade en årlig uppgift och den bestod i att arrangera en festlig middag med dans för de som arbetade vid myndigheten. Det var ett kul uppdrag och ”firmafesterna” uppskattades. Gästartist ett av åren var Sigge Fürst, entertainern som hade börjat vid polisen i Stockholm samtidigt med min gode vän Gösta Tufvesson. Det var intressant att prata med honom en stund efter hans bejublade framträdande. Det var då ungefär 50 år efter hans första fotpatrullering. Så är det för mig idag.

– Livet är fullt av sammanträffanden, eller hur?

.....

Etiopien

.....

Våren 1975 var det åter dags för ett långt telex till mig på Rikspolisstyrelsen. Gullmar Andersson var avsändare igen och den här gången befann han sig i Addis Abeba i Etiopien. Dit hade han blivit förflyttad från Bangladesh. Han var sedan flera år fast anställd hos UNICEF. I Addis hade han fått information om förskräckliga förhållanden för en nomadbefolkning på ungefär 125.000 personer i den sydöstra delen av landet. Etniskt sett var nomaderna somaliska och därmed muslimer till skillnad från den större delen av etiopierna som är kristna kopter.

Nomadernas bedrövliga tillstånd berodde på att regnen i deras ökenområde hade uteblivit nästan helt i fem år. Det hade därför inte varit möjligt för dem att odla någon av de grödor som utgjorde deras basföda. Samtliga floder i regionen hade dessutom sinat. Den etiopiska regeringen hade tyvärr inte vidtagit några som helst åtgärder för att hjälpa den drabbade befolkningsgruppen. Skälet till detta kan man givetvis spekulera kring. Kanske hade underlåtenheten etniska orsaker? Norska Redd Barna (Rädda Barnen på svenska) hade tagit initiativet till ett projekt för att hjälpa nomaderna. Till sin hjälp hade man tagit svenska Rädda Barnen, UNICEF, irländska Concern, brittiska Save the Children och amerikanska Catholic Relief Service.

För det första verksamhetsåret hade man fått ihop motsvarande fem miljoner kronor och fokus skulle ligga på rent vatten, elementär sjuk- och hälsovård samt skolgång för barn. En norsk pensionerad överste befann sig i Etiopien och hade redan startat upp projektet i El Kere district i Baleprovinsen. Han hade ett kontrakt på sex månader och skulle återvända till Norge i augusti månad. Byn El Kere ligger femtio mil fågelvägen i sydostlig riktning från Addis. Med bil är sträckan 80 mil och vägen går via provinshuvudstaden Goba. Därifrån till El Kere är det i huvudsak ökenkörning. De lastbilar som transporterade gods till projektet tog i allmänhet fem dagar på sig för resan.

Gullmar frågade i telexet om jag var intresserad av att bli projektledare under ett år. Tanken var att jag skulle arbeta nere i El Kere tre veckor varje månad och tillbringa den fjärde som

ledig tid i Addis. Ewa, Johan och jag skulle bo i samma hus som Gullmar och hans familj. Den etiopiska regeringen hade ställt ett större hus till Redd Barnas förfogande. Vi skulle få gott om plats.

Ewa och jag diskuterade för- och nackdelarna med erbjudandet och beslöt sedan att jag skulle acceptera. Johan var bara lite över ett år men vi bedömde att det skulle fungera bra även för honom. Med en svensk barnläkare på plats i Addis kändes det tryggt.

Jag fick åter tjänstledigt från RPS och min chef på Interpol Olle Jörnander medgav att han egentligen var lite avundsjuk. Han hade gärna själv tagit det erbjudna jobbet. Vi magasinerade möblerna från lägenheten i Vårby gård i Göteborg med baktanken att återvända dit efter äventyret i Etiopien. Stockholm var i och för sig bra men Göteborg kändes fortfarande som hemma. Vi hade känt av en viss hemlängtan rätt ofta.

Efter en lång rad vaccinationer tog jag flyget via London till Addis Abeba. Gullmar mötte mig på flygfältet och körde mig till huset i Debre Zeit. På kvällen bjöds jag på middag på en restaurang. Vi var ett rätt stort sällskap och satt runt ett antal mindre bord som bestod av en trätunna med en rund bordsskiva ovanpå. På skivan låg en lite märklig gråbeige duk som såg lite gummiaktig ut i mina reströtta ögon. På bordet stod många mindre skålar med olikfärgade stuvningar i.

När vi började äta bröt den etiopiska damen till vänster om mig plötsligt loss en bit av duken, formade en skål av den och plockade med den lite stuvning ur en av tallrikarna. Sedan stoppade hon alltsammans i min mun! Jag blev alldeles paff! Alla skrattade gott åt min reaktion som de hade suttit och väntat på. Det fick jag reda på efteråt. Maträtten vi åt heter *injera wat* och är en etiopisk nationalrätt. Injera är ett mjukt ”dukliknande” tunnbröd och wat är en stuvning som kan bestå av fisk, av kött eller av grönsaker med olika kryddningar. Många etiopiska familjer äter injera wat upp till tre gånger om dagen.

Detta att mata gästen visade sig vara en artighetsbetygelse och alltså något jag skulle känna mig hedrad av. Jag vande mig snabbt vid den traditionen, åtminstone för den kvällen. Efter middagen återvände vi till huset som skulle bli Ewas, Johans och min bas under det kommande året.

Det låg i stadsdelen Debre Zeit och hade fram till hösten 1974 varit bostad för en brorson till kejsar Haile Selassie. Strax innan kejsaren avsattes och fängslades tillsammans med en rad av sina närmaste medarbetare och släktingar, hade brorsonen ramlat i husets entrétrappa och fått ett brott på den övre delen av ryggraden. Han hade flugits till London för specialistvård,

något som sannolikt räddade hans liv. Hade han befunnit sig i Addis när statskuppen genomfördes, hade han troligen blivit mördad.

Huset låg på en tomt som var ungefär två hektar stor. Byggnaden var alldeles rund med en likaledes rund bar som ett nav i centrum. Rummen strålade ut mot sidorna ungefär som tårtbitar. Vardagsrummet var den största biten och utgjorde ungefär halva byggnadsytan. Mitt i rummet stod en enorm genombruten öppen spis. Till taket var det säkert sex meter och den ena väggen var täckt av stora plattor av natursten. Hela väggen ut mot altanen var av glas. Tomten som egentligen var en park hade bland mycket annat en proffsbyggd entous-cas tennisbana. Många av de exotiska växterna på tomten var belysta under kvällar och nätter.

Efter några dagars introduktion i Addis var det dags för avfärd till El Kere. Resan skedde med flyg. Redd Barna hade ett avtal med Axum Air, ett litet privatägt flygbolag som enbart hade mindre flygplan. Det största, en Piper Aztec, kunde ta fem passagerare. Resan ner till El Kere tog två timmar och gick bland annat över ett område som kallas Rift Valley. Det kan närmast beskrivas som ett frodigt grönt Grand Canyon.

• Hanna Elverum med en liten patient

I El Kere landade vi på en bana av grus vilket var premiär för min del. Sidvinden var så stark att vi landade nästan på tvären. Sånt där lägger man aldrig märke till som passagerare i större flygplan men att på det viset parera för sidvind är helt normalt. Jag har alltid varit lite flygfnattig och trivdes gott i högerstolen vid sidan av kapten Igazu. Piper Aztec är tvåmotorig vilket innebär att i princip alla instrument är dubblade. Lite att hålla ordning på med andra ord. Direkt efter landningen var det dags för tankning. Under ett solskyddande tak vid sidan av

landningsbanan fanns det ett litet bränsleförråd. Vi hjälpte Igazu att pumpa över tillräckligt med bränsle till flygplanet för hans flygning tillbaka till Addis.

Varje torsdag genomfördes en flygtransport ToR Addis El Kere för personalbyte och för komplettering av vissa färskvaror och medicin. Övrigt gods kördes på lastbil.

Vår bas i El Kere var inrymd i ett nedlagt fängelse i utkanten av byn. Vi bodde i två vita längor, hade förråd i ytterligare en och matsal i en fjärde. Matsalen hade nätväggar. Från den hade vi en vacker utsikt över byn och den dalsänka den låg i. Alldeles bakom vår bas lutade marken brant uppåt mot en vertikal bergvägg som bildade en vid halvcirkel.

Inne på gården stod en ställning med en stor vattentank överst. Tanken satt säkert två och en halv meter över marken. Upp till tankens topp ledde en stege och under tanken var det ett litet rum med fyra väggar och en dörr. Det var vår dusch. En lokalanställd man hade som enda arbetsuppgift att bära vatten från källan nere i byn och hälla det i tanken. När vattentanken i köket var tom, skulle han fylla även den. Till källan och tillbaka var det ungefär en kilometer och han bar två 20-litersdunkar på axlarna med hjälp av ett ok. Vi var omkring 15 personer som bodde på basen så det gick åt rätt mycket vatten varje dag. Solen värmdes vattnet till en behaglig temperatur.

En av mina första åtgärder efter ankomsten var att köpa en åsna som kunde transportera sex vattendunkar istället för mannens två. På det viset hann han med även andra arbetsuppgifter på dagarna. Jag minns hur stolt han blev över att ha blivit befördrad från vattenbärare till åsnedrivare. Det fanns ett högt staket runt vår bas och en öppning med en grind som bemannades dygnet runt av två vakter. Avlösning skedde klockan sex på morgonen och klockan sex på kvällen. Vakterna var muslimer och hade en madrass som bönematta intill den stol som de vanligen satt på. Inom några minuter efter varje avlösning hände alltid samma sak. Mattans riktning justerades med kanske fem grader. Det var uppenbart att vakternas uppfattning om riktningen till Mekka varierade en aning.

Den pensionerade etiopiske majoren Bekele var min ställföreträdare, en lågmäld och behaglig medarbetare som fungerade mycket effektivt. Den civile administratören i El Kere var egentligen en rätt besvärlig person men eftersom han i sin militära bakgrund hade kaptens grad hade majoren Bekele inga problem med att hålla honom stången. På plats hade vi alltid fyra sjuksköterskor och åtta etiopiska sjukvårdare som vi rekryterat i Addis. Sjuksköterskorna kom från Norge, England, Irland och USA. I byn El Kere hade vi anställt ett tiotal personer, bland annat vakterna och vattenbäraren.

Vår fordonsflotta bestod av fyra Land Rover och en Scania 36 lastbil. Chauffören hette Fanto och var en bjässe. Tyvärr var Scaniamotorn lite för vek för de lastbehov vi hade ihop med den vägmiljö som den skulle köras i. Fanto gjorde dock vad han kunde för att det skulle fungera, ökenmiljön till trots.

I El Kere hade vi en klinik som var öppen från måndag till fredag varje vecka. Parallellt med det reste vi också ut till sex andra byar inom tio mils avstånd och höll klinik där i mellan tre och fem dagar. Sedan fortsatte vi till nästa by. Personalen växlade mellan den stationära verksamheten i El Kere och den rörliga. Arbetet var i högsta grad fältmässigt men fungerade bra tack vare personalens höga ambitionsnivå. Ofta kom patienterna från byar som kunde ligga en eller ett par mil från den plats där vi hade vår klinik. Ibland gick de för egen maskin och ibland bars de av vänner eller anhöriga. Någon infrastruktur för kollektivtrafik fanns inte. Svårast var det med de patienter som hade en alltför allvarlig sjukdom eller skada för att kunna behandlas av oss lokalt. Allra värst var det givetvis när detta gällde barn. Vi hade nämligen ingen möjlighet att föra dem vidare till ett sjukhus för kirurgi eller annan specialistvård. De fick återvända hem med oförrättat ärende, i många fall mot en säker död.

Historiskt sett hade det aldrig funnits någon sjuk- eller hälsovårdsverksamhet i El Kere District. Detta var första gången. Många av patienterna hade brännmärken i en linje runt midjan. Enligt den lokala medicinska traditionen skulle ont fördrivas med ont. Det innebar att man brände patienten med glödande kol för att exempelvis bota magbesvär. Ofta var dessa brännsår infekterade och oerhört svåra att behandla.

I de flesta byarna fanns det koranskolor för barnen och till de skolorna skänkte vi små griffeltavlor och kriter. Det kändes mera meningsfullt än pennor och anteckningsblock. Det låg dessutom närmare deras egen tradition som var träskivor och kol.

I El Kere och de övriga sex projektbyarna serverade vi varm mat bestående av en näringsrik gröt till sammanlagt 15000 personer en gång per dag. I princip alla människor i de sju byarna, inklusive El Kere, var undernärda på grund av de uteblivna regnen som omöjliggjort odling av spannmål och grönsaker. Matlagningen sköttes av personer i respektive by och de fick en liten ekonomisk ersättning plus mat för sitt arbete.

Säkert dricksvatten är en grundläggande mänsklig rättighet, tycker jag. Men så ser det inte ut på många håll i världen. Jag hade sett det i Indien tre år tidigare och nu såg jag det här. I området fanns två stora floder men de hade i flera år varit torra fåror. Det var tragiskt att se kvinnor och barn sitta och gräva sig ner i bottensanden med plåtburkar. Visserligen fann de lite vatten men inte mer än högst en liter per timme. Vattnet luktade dessutom ammoniak. Vi

hade en plan att gräva 45 brunnar under det första året. Vi hade fått hjälp av hydrologer från UNICEF att märka ut lämpliga platser. UNICEF lånade också ut en av sina brunnborrare till oss. Han hette Fredrik och var smålänning.

Fredrik började i byn Hargele och upplägget var att han skulle utbilda 20 män i byn genom att de fick vara med och arbeta med de två brunnarna. Betalt fick de i form av mat. Arbetet bestod av att gräva brunnarna för hand, att spika ihop gjutformar till brunnringarna och därefter att gjuta ringarna. En icke förhandlingsbar detalj i projektet var att vi inte skulle tillföra något som de i byn inte kunde skaffa fram själva. Undantaget var givetvis den kunskap som Fredrik bidrog med. El Kere District gränsade till Somalia och var ett i säkerhetsavseende känsligt område. Tillgången på varor var därför i hög grad selekterad och styrdes med järnhand av den etiopiska militären. Allt som kunde anses vara krigsmateriel var totalt förbjudet. Straffen för överträdelser var hårda.

Som sambandsmedel hade vi mobila kortvågsstationer från Motorola och de var helt fantastiska. Jag hade kontakt med kontoret i Addis varje kväll och så även med de mobila teamen. Redan efter det att han hade arbetat ett par dagar i Hargele anropade Fredrik mig och begärde att jag skulle skaffa fram dynamit till honom. De hade stött på ett skifferlager och kunde inte ta sig igenom det. Eftersom sprängmedel var en förbjuden vara i området blev mitt svar nej. Fredrik återkom flera gånger med samma begäran och förmodligen blev han lite sur på mig för mina nekande svar. Vår filosofi var emellertid benhård. Byborna måste själva kunna skaffa allt som behövdes för en eventuell ny brunn även när vi hade lämnat området. Dynamit hade varit en fullständigt omöjlig produkt för deras del.

En kväll hörde jag på hans röst i radion att något positivt hade hänt. Han lät upprymd. Han hade hittat en lösning men det hade tagit några dagars arbete att skapa förutsättningar för den. Halva arbetsstyrkan hade samlat vatten och halva hade samlat torr ved. Därefter hade man stoppat ner all veden i hålet och tänt eld på den. När sedan skifferlagret var tillräckligt uppvärmt, hade man hållt kallt vatten på det. Och se, skiffret sprack och arbetslaget kunde gräva vidare.

De två brunnarna grävdes alldeles intill floden Wabe Shebeles torra bädd och de blev mellan fem och sju meter djupa. Efter drygt tre veckors arbete var de färdiga. Vattentillströmningen var långt över den förväntade och vattenkvalitén dessutom utmärkt. Jag minns fortfarande nästan med glädjetårar i ögonen den lycka som präglade både oss och befolkningen i Hargele när vi officiellt överlämnade brunnarna till byn vid en enkel ceremoni. Den ägde rum en torsdag och jag hade flugit ner från El Kere med kapten Igazu. Som en extra present bjöd han på

• *Gullmar, Ingerid och jag framför den Piper Aztec som jag fick spaka ett antal timmar.*

mitt förslag de fem medlemmarna i byrådet på en kort men mycket uppskattad flygtur över byn. Jag tror att vi lämnade ett bestående avtryck i Hargele. Där fanns nu dessutom tjugo män som visste hur man grävde brunnar.

Efter Hargele blev det ett månadslångt avbrott i vattenprojektet. Fredrik skulle åka på semester och vi kunde inte få någon ersättare för honom.

Under hösten kom det ner ett flygplan från svenska flygvapnet till Etiopien. Det var en fraktmaskin byggd 1943 och av modellen DC 3. Två eller möjligen tre besättningar inklusive flera mekaniker skulle utföra totalt 400 timmars biståndstransporter för olika projekt inklusive vårt. Jag glömmer aldrig det flygplanets första besök i El Kere. Den grusbelagda landningsbanan var ungefär en kilometer lång och gick i östvästlig riktning dvs med öknerna på den södra sidan. Därifrån blåste det nästan alltid och ofta rätt hårt. Väster om banan var det en uppförsbacke till byn och bortom om byn reste sig den halvcirkelformade branta bergväggen. Landning skedde därför alltid i västlig riktning och start i östlig.

Jag stod nere vid landningsbanan för att ta emot dem och Swedish Relief 76, som var planetets anropssignal på flygradion, dök också upp enligt tidtabell. Först gjorde piloten två cirklar

runt landningsbanan och försvann sedan österut för att vända och påbörja inflygningen. Det blåste rätt hårt in mot banan från vänster sida. Finalen såg allt annat än förtroendeingivande ut. DC3-ans beteende liknade mest av allt en skadeskjuten kråkas flaxande. Den var ju dessutom militärt grå. Alldeles före landningsbanan avbröt piloten, gav full gas och började ta höjd. Han insåg nog att bergväggen skulle bli ett problem och han svängde därför brant åt höger. Det blev några nervpirrande sekunder innan jag såg att flygplanet skulle gå klart för berget.

Därefter var DC3-an försvunnen i drygt en halvtimme. Så dök den upp igen. Den här gången var anflygningen betydligt brantare och jag upplevde det som att piloten dängde ner flygplanet på landningsbanan. Allt gick bra och man taxade fram till där jag stod, alldeles intill bränsleförrådet. Motorerna stannade, dörren öppnades och en enkel trappa fälldes ut. Först ut var den överstelöjtnant som var befälhavare ombord. Hans beige flygaroverall var alldeles blöt, förmodligen av svett. Hans kommentar var kort.

– Det här var fan i mej första och sista gången vi landade här!

Då hördes ett skratt alldeles bakom honom. En välkänd nuna dök upp i form av greve Carl Gustaf von Rosen. Han hade följt med som stigfinnare och rådgivare och hans kommentar löd:

– Så säger dom alltid efter första landningen i det här blåshålet men lugn, dom kommer tillbaka!

Det gjorde de också och det blev dessutom ett kärt återseende ett drygt år senare när jag hälsade på dem på Transportdivisionen på Malmslätt i Norrköping. Just den DC3-an heter numera Daisy och ägs av föreningen Flygande Entusiasterna. Hon passerar ibland över Ekerö på sin väg till eller från Bromma flygplats och jag känner igen hennes motorljud långt innan jag ser henne. Det är bara hon som låter så.

Ewa flög med henne en gång i Etiopien. Sällskap hade Ewa av den norska sjuksköterskan Oline. De mellanlandade först i El Kere och fortsatte sedan rakt söderut till Hargele där jag befann mig. Den flygningen tog normalt cirka 20 minuter. Den här trippen tycktes dock bli avsevärt längre och piloten svängde flera gånger rätt skarpt åt både höger och vänster samtidigt som han steg och sjönk. Efter en stund kom mekanikern ut i kabinen och frågade:

– Är det nån som vet var vi är?

Det visade sig att besättningen hade en handritad karta som tydligen inte hade fungerat särskilt bra för dem. De hade helt enkelt flugit vilse. Efter en stund ropade Oline till. Hon hade känt igen en torr flodbädd som visade sig vara Wabe Shebele. Den följde man ett stycke i

sydostlig riktning och hittade Hargele om än något försenade. Ewa var rätt tacksam över att få flyga raka vägen hem till Addis med kapten Igazu några dagar senare. Han hittade alltid vägen.

Greve Carl Gustaf von Rosen träffade jag sedan flera gånger under vistelsen i Etiopien. Han var en i många avseenden ovanlig och mycket intressant person. Varje gång vi träffades tog han upp frågan om flygcertifikat för min del.

– Det är helt omodernt att resa med bil i det här landet om man vill hinna åstadkomma något, var hans återkommande kommentar.

– Du får så mycket mera utträttat om du flyger!

Enligt honom skulle det inte kosta så mycket att ta flygcertifikat i Addis Abeba. Dessutom disponerade han en rätt stor enmotorig Cessna som stod på flygfältet. Ägaren hade av för mig okända skäl känt sig tvungen att lämna landet när Haile Selassie störtades och hade lämnat kvar planet i von Rosens vård. Han erbjöd sig att ge mig privatlektioner i det flygplanet. Det skulle dessutom bli så mycket billigare än på en flygskola. Visserligen kände jag mig mycket lockad av erbjudandet men insåg samtidigt att jag nog borde fokusera på projektet i El Kere istället. Jag har ångrat det beslutet många gånger sedan dess.

Sommaren 1976 mördades von Rosen under en trappa i en källare där han hade sökt skydd. Det gick många rykten kring bakgrunden till mordet men eftersom jag inte har någon förstahandsinformation vill jag inte spekulera. Det var ett privilegium att få lära känna denne märkliga man. Hans gärning på biståndsområdet är för alltid bevarad i ljust minne. Han har säkert skaffat sig ett eget flygplan i den himmel där han finns sedan snart 40 år.

I Addis återsåg jag den indiske officeren Claude Nambiar. Han hade fått en tidsbegränsad anställning som problemlösare hos UNICEF. Det var Gullmar som hade plockat in honom baserat på det fina jobb Nambiar hade gjort i Indien. Tyvärr blev resultatet inte så bra. Claudes fru hade gått bort strax efter det att jag lämnade Calcutta och han hade tagit förlusten väldigt hårt. Lösningen hade han försökt finna genom en på tok för stor alkoholförtäring och på bara tre år hade han gått ner sig väldigt mycket. Han fick därför återvända till Indien när kontraktet gick ut. Det kändes väldigt tungt för oss som hade lärt känna honom under helt andra förhållanden.

Den 23 oktober lämnade ett team El Kere för att öppna vår klinik i fem dagar i Hargele. Jag hade valt att följa med eftersom jag tyckte det var viktigt att följa verksamheten där den bedrevs. Lite praktisk nytta kunde jag ju dessutom göra. De nio milen tog normalt fyra tim-

mar genom öknen. Redan när vi passerade flygfältet i El Kere upptäckte vi en kolsvart molnfront som var på väg mot oss från söder. En timme senare ösregnade det. Det var ungefär som monsunregnen i Indien. Det formligen vräkte ner.

Vi åkte i tre jeepar och det tog inte många minuter innan den första sjönk ner i det som tidigare var snustorr ökensand men som nu alltmer liknade en mjuk lervälling. De planerade fyra timmarna blev istället nitton som alla präglades av att vi slet med att få loss bilarna som hela tiden körde fast. Fyrhjulsdriften var helt värdelös. Det var vinscherna framtill som räddade oss.

De två sjuksköterskorna från Irland satt kvar i sin Land Rover och underhöll sig och oss genom att nästan hela tiden spela samma låt på kassettbandspelaren: Bridge over troubled waters med Simon & Garfunkel. Som tur var tog bandspelarens batteri slut fram på småtimmarna så vi fick lite arbetsro. Det blev alldeles för mycket ”bro över mörka vatten”. Varje gång som jag sedan dess hör den inspelningen, reagerar jag rätt starkt. Den är för mig för evigt förknippad med en ruskigt arbetsam upplevelse och en lång natt.

När vi väl kom fram till Hargele hade det blivit den 24 oktober, vilket är den internationella FN-dagen. Det är faktiskt också skälet till att jag kommer ihåg att det var just den dagen vi upptäckte vad som hade hänt i Hargele. Det första vi lade märke till var att byn hade blivit större. Ytterligare en ring av hyddor hade rests utanför de ursprungliga. Den syn vi mötte i dessa nya hyddor var förskräcklig. Mina tankar ledde mig tillbaka till Orissa i Indien år 1972 och till de hemska bilder jag sett ännu tidigare från Biafra. Efter en snabb runda till alla de nya hyddorna insåg vi att det inte skulle bli tal om någon normal klinikverksamhet den här gången. Här gällde det att rädda liv.

Vi improviserade fram en ”intensivvårdavdelning” dit 24 barn omedelbart fördes. Som tur var ingick det gamla beprövade pulvret k-mix2 i vår standardutrustning och vi kunde omedelbart påbörja intensivmatning var tredje timme. Tyvärr dog två av barnen redan första natten och strax efter gryningen nästa dag hämtades tre av föräldrarna. Förklaringen vi fick var att de skulle vakta familjens kamel. När vi försökte förklara att barnen skulle dö om de inte fick vård, blev det förbluffande svaret från föräldrarna via vår tolk:

– Ett barn kostar inget men en bortsprungen eller stulen kamel kostar mycket pengar!

Vad svarar man på sådant?

Senare samma dag såg jag de sista timmarna i livet för en man som hade blivit stungen av en skorpion under natten. Hans dödskamp var bland det värsta jag varit med om och det fanns

inget vi kunde göra för honom. Vår egen enkla metod för att hålla skorpionerna borta från våra tältsängar nattetid var att ställa ner sängbenen i vattenfyllda konservburkar modell större. Dagtid hade vi alltid grova skor som skydd.

I början av december 1975 började det komma in rapporter om attacker mot polisstationer och administrativa kontor i vårt distrikt. Läget hade varit spänt mellan Etiopien och Somalia under en längre tid och enligt den information vi nu fick var det reguljära somaliska förband som agerade långt inne i Baleprovinsen. Vi följde utvecklingen så gott vi kunde och veckan före jul hade läget blivit så spänt att Ingerid i Addis och jag i El Kere via radio kom överens om att vi, i alla fall tillfälligt, skulle lämna El Kere. Den 20 december kom det en lastbil till byn med förnödenheter till polisen och den civile administratören. Chauffören kunde rapportera att det varit lugnt längs vägen från Goba som är huvudstad i Baleprovinsen. Vi beslöt snabbt att ge oss iväg.

Vi lastade våra personliga tillhörigheter på Scanian tillsammans med de mediciner som inte krävde förvaring i kylskåp. En av våra jeepar var inte i körbart skick så den lämnade vi kvar och tog de andra tre. Trots att vi var sjutton personer som skulle resa, rådde det ingen platsbrist. I Scanian kunde tre åka, i de två större jeeparerna fanns det plats för tio personer och i den mindre för sju. Vi lämnade El Kere vid tvåtiden när vi hade ätit lunch och räknade med att nå Goba sent på kvällen nästa dag. Jag hade kommit överens med Ingerid i Addis om att vi skulle ha radiokontakt varje hel timme för att rapportera läget. Det fungerade perfekt under den första dagen.

Vid midnatt stannade vi efter att ha avverkat femton mil på tio timmar. 15 km/h är en realistisk hastighet under de förutsättningarna. Stress och brist på tålamod är inga bra egenskaper i samband med bilkörning i öknen. För den egna bekvämligheten och för att vara rädd om fordonen, gäller det att ta det lugnt. Vi övernattade under bar himmel och åt en enkel frukost vid sextiden på morgonen när det hade börjat ljusna. Sedan fortsatte vi.

Efter ungefär en kvart stannade den första jeepen. Laddningslampan lyste. Vi lät Fanto fortsätta med lastbilen eftersom det till viss del var han som tvingade oss att hålla nere vår hastighet. Scania-36:ans svaga motor orkade helt enkelt inte med ett högre tempo. Det visade sig att felet med jeepen var ett av lagren på generatorns axel hade skurit. Vi var dock tvungna att ha generatorn på plats eftersom dess remskiva behövdes för att sträcka remmen som även drog vattenpumpen. Lösningen var att dränka generatorn i olja, sätta tillbaka den och hoppas att smörjningen skulle räcka. Vid behov kunde vi också repetera dränkingen.

Sedan startade vi igen. Klockan var då ungefär halv åtta och klockan åtta skulle jag ha första radiokontakten med Addis. Jag hade bra koll på klockan för att inte missa tidpunkten för radioanropet och minns att jag såg att klockan var fem i åtta. Just då small det.

Det började dock med att den norska sjuksköterskan Oline ropade till. Hon satt till höger om mig i framsätet och hade upptäckt en vit kartong med blå dekor på marken mellan spåren efter Scanian som hade kört där någon timme före oss. Kartongen var emballage för en viss sorts antibiotika och skulle absolut inte ligga där. Mer hann jag inte tänka innan en intensiv skottlossning bröt ut. Samtidigt som jag stannade jeepen skrek jag Ner! och hoppade ut genom min dörr. Där ute gjorde jag mig så liten som möjligt. Några skrek i jeepen framför min och sedan hörde jag att en kula slog genom vindrutan på min Land Rover. Då kom det ett skrik också från den.

Jag tittade upp och såg den engelska sjuksköterskan Joan Emersons ansikte innanför den bakre sidorutan. Det rann blod ner för hennes kinder.

– Nu är det slut, tänkte jag. Nu har de skadat en och då dödar de väl oss allesamman.

Efter någon minut upphörde skottlossningen och det enda som hördes var jämranden från jeepen framför oss. Från min var det tyst.

Vegetationen bestod av buskar på den plats där överfallet ägde rum. Plötsligt började buskarna röra på sig. Åtminstone var det vad jag först tyckte. Sedan upptäckte jag att rörelsen åstadkoms av män, en massa män. De var minst trettio stycken klädda i brunt, grått och grönt. De bar inga uniformer men hade kläder i diskreta färger. På axlar och mössor hade några fäst delar av buskar. Det var det som hade förvillat mig. Alla var beväpnade, några med gevär och andra med kulsprutepistoler.

När väl skjutandet hade slutat blev jag alldeles lugn. I alla fall kändes det så. Jag började jobba igen. Oline Nauckhoff, den norska skjutsköterskan i framsätet av min Land Rover fick order att kontrollera läget i den första jeepen där någon uppenbarligen skadats. Hanna Elverum, också hon norsk sjuksköterska, som satt i baksätet tillsammans med Joan Emerson, ropade till mig att Joan hade skador i båda ögonen och att någon just stal vår stora akutväska från bagageutrymmet.

Den där akutväskan var mycket innehållsrik men nu var den plötsligt borta. Vi hade inte längre tillgång till första förband, morfin, rengöringsvätskor och väldigt mycket annan medicinsk utrustning för akuta ändamål. Samtidigt blev vi berövade våra personliga tillhörigheter. Jag minns att någon drog livremmen ur mina byxor, en annan tog mina glasögon och en tred-

je tog det jag hade i mina fickor. Jag såg också hur några tömde min Land Rover på de personliga tillhörigheter som vi hade lastat i den, kameror, bandspelare och annat.

Syster Hanna tog av sig sin vita blus och rev den i strimlor som hon använde för att lägga ett primitivt förband över Joans ögon. Oline kom tillbaka från den första jeepen och rapporterade att föraren fått båda låren genomskjutna men troligen inte fått någon skelettskada. Värre var det med den man som satt till höger om föraren. Samma kula, som kommit in genom vänsterdörren och passerat förarens båda lår, hade stannat i hans vänstra lår efter att ha slagit av lårbenet. Den ena brottytan stack ut genom huden och det blödde ymnigt. Oline fick tag på några handdukar och sprang tillbaka för att förbinda sårerna och om möjligt stoppa blödningarna.

Vi hade två tolkar med oss på färden och en av dem, Yussuf som kom från Imi, en av projektbyarna, kom krypande fram till mig på alla fyra.

– I am sorry Mr Anders, I am sorry Mr Anders, upprepade han en lång stund.

Han var oskadd och fick nu mycket att göra. Jag bad honom hålla sig intill mig och rapportera allt han hörde folket i angripargruppen säga till oss och om oss.

Sedan upptäckte man Motorolaradion i min Land Rover. Han som hittade den, ropade något och en man som sedan visade sig vara chef för gruppen, kom springande. Han pekade på mig och enligt Yussuf gav han mig order att demontera radion och sedan sätta ihop den så att de skulle kunna använda den. Då trodde jag för andra gången att det var slut med oss, eller i alla fall med mig. Radion drevs av jeepens batteri och kunde inte fungera utan det. Dessutom var flera av kablarna dragna genom hål som borrats i fordonets metallinredning så för att få loss alltsammans var jag tvungen att dra isär lödda kopplingar. Dem kunde jag givetvis inte sätta ihop igen. Läget verkade vara hopplöst. Jag plockade i alla fall loss radioutrustningens olika delar.

Sedan blev det plötsligt alldeles lugnt. Huvuddelen av angriparna samlades runt ledaren och bara några stycken bevakade oss. Yussuf ställde sig inom hörhåll och kom sedan tillbaka med beskedet att man beslutat döda oss allesammans. Vi var för många och de för få för att de skulle kunna ta oss med som gisslan.

Strax därefter kom ledaren fram till mig, tog mig i armen och förde mig till en buske eller möjligen ett träd. Minnesbilden är lite suddig. Sedan backade han några steg och gjorde mantelrörelse på sin Kalashnikov. Under tiden stod Yussuf på knä i sanden alldeles intill mig och pratade så snabbt så att jag bara uppfattade hans röst som ett smatter. Samtidigt gestikulerade

han våldsamt, bland annat genom att peka på mig och rakt upp i himlen. Han med vapnet tycktes lyssna. Plötsligt säkrade han AK47-an och hängde den över axeln.

Sedan kom han fram till mig och fattade båda mina händer och höll ett litet tal. Yussuf över-satte. Till min stora häpnad bad mannen om ursäkt för att de hade anfallit oss. De hade fått uppfattningen att vi vitingar var amerikaner och att de etiopier som vi hade i gruppen var regeringsanställda från Addis. Han önskade oss fortsatt trygg resa i beskydd av Allah, släppte mina händer och ropade något till truppen. Plötsligt var de alla på väg bort från oss. De försvann snabbt ut i öknen bland buskarna.

Jag samlade ihop min grupp och vi gick snabbt igenom våra nya förutsättningar. Vi hade tre skottskadade kamrater, befann oss minst åtta timmars resa från Goba och hade inte längre någon radioutrustning. Ja, givetvis var det ännu värre att vi inte hade akutväska kvar. Med den i behåll hade vi kunnat göra den fortsatta färden betydligt mindre smärtfylld för de skadade än vad som nu skulle bli fallet. Det började bli varmt och förmodligen skulle det bli minst 35 grader fram på dagen. Klockan var troligen bara nio när vi blev lämnade ensamma. Ingen av oss hade någon klocka kvar så det fick bli en uppskattning. Någon ropade till och visade upp en tvåliters plastdunk med vatten. Den hade legat under ett av sätena och hade inte blivit upptäckt.

Nu var vi fjorton personer varav tre med skottskador, två liter vatten, 35-gradig värme och åtta timmars bilkörning framför oss. Det var inte direkt ett positivt läge. Vi hade dock totalt 27 platser i de tre jeeparna vilket var en liten men dock tröst.

Tre däck hade blivit sönderskjutna och tre reservhjul var precis det vi hade med oss. Som tur var hade angriparna lämnat kvar domkraft och fälgkors. Hjulen byttes snabbt. Sedan delade vi upp oss så att de två med benskadorna fick ligga i var sitt baksäte och Joan fick halvsitta lutad mot Hanna Elverum till höger om mig. Sedan startade vi igen. Efter en kvart stannade jeepen framför mig i ett moln av vattenånga. Motorn var överhettad och vi upptäckte då att kylaren var genomskjuten. Vi var tvungna att överge den Land Rovern för vi hade ingen möjlighet att reparera den sortens skada. Något vatten till en bilkylare hade vi dessutom inte. Vår lilla vattenmängd var avsedd för våra skadade kamrater.

Vi var fortfarande fjorton personer, varav minst två behövde ligga ned, men antalet platser hade plötsligt sjunkit till sju. Det var ju givetvis en av de stora jeeparna som vi tvingades överge. Lösningen blev att några fick sitta på taket där det fanns ett stabilt takräcke.

De följande timmarna var för att beskriva det rakt ut, ett rent helvete. Det var fortfarande

ökenkörning som gällde och det var inte många sekunder i taget som bilarna inte lutade, krängde eller stötte emot någon ojämnhet. De tre skadade, som inte hade någon som helst bedövning, skrek och jämrade sig hela tiden. Efter hand tog deras röster slut och klagoropen övergick i otäcka råmanden. Jag satt mest och försökte i förväg finna lösningar på de två problem som jag upplevde som de mest överhängande:

Vad händer om vi blir överfallna igen?

Vad gör vi om ytterligare en Land Rover ger upp?

Jag såg dessutom för mitt inre den tecknade bilden av en man krypande genom öknen med tungan hängande som slips på grund av värme och brist på vätska. Jag kände mig faktiskt som den där tecknade figuren i flera timmar den dagen.

Efter några timmars körning fick jag plötsligt se en helikopter som kom emot oss rakt framifrån. Först trodde jag att det var en hägring men när jag fick höra motorljudet och den dessutom gjorde en sväng runt och sedan landade framför oss i ett dammoln, förstod jag att det var verklighet. När jag sedan kände igen den holländske TBC-läkaren Harm Schneider och hans kanadensiske pilot, blev jag bara lycklig; mycket lycklig. Harm hoppade ur helikoptern redan innan rotorn hade stannat och sprang fram till mig. Jag berättade att vi hade tre skadade och de fick genast Harms fulla uppmärksamhet. Han gav morfininjektioner, spjälkade det brutna lårbenet och lade om de enkla förbanden med mera proffsig utrustning. Det syntes tydligt i ögonen på våra skadade kamrater att de uppskattade det han gjorde, inte minst när morfinet väl tog och de delvis domnade bort.

Sedan flyttade vi över de skadade till helikoptern. När piloten spänt fast dem i baksätet, kom han över till oss med en femliters vattendunk. Den fick gå laget runt och vattnet gjorde underverk för oss. Jag minns att vi kramades till höger och vänster när helikoptern hade lyft. Vi kände en underbart befriande lättnad. De återstående timmarnas körning till Goba gick jämförelsevis snabbt och väl framme där möttes vi av en svensk läkare som hade flugit ner från Addis på uppdrag av Ingerid och Gullmar.

Efter en dusch och en lätt middag fick jag en liten vit tablett av läkaren och sedan sov jag djupt i nästan tolv timmar. Nästa morgon flög jag till Addis och fick återse Ewa och Johan, något som jag hade tvivlat på flera gånger under den föregående dagen. Samma hade det varit för Ewa i Addis. Under nästan hela dagen svävade hon i en förskräcklig ovisshet om hon var fru eller änkefru Waldman.

Det visade sig senare att Fanto i Scanian hade blivit stoppad av gruppen utan att ett enda

skott avlossades. Innan han släpptes iväg, hade han pekat bakåt och menat att säga United Nations. Istället blev det United States vilket för våra angripare innebar en dramatisk skillnad och som troligen kan förklara deras angrepp på oss. Det faktum att ledaren för gruppen insåg sitt misstag och till och med bad om ursäkt gjorde att den upplevda kränkningen på något vis nästan försvann. Den minskade i alla fall i styrka. Jag respekterade honom för hans mod att göra så. Jag kan tänka mig att flertalet andra skulle agerat helt annorlunda, inte medgivit misstaget utan istället fullföljt med en för oss terminal konsekvens. När min Land Rover senare återkom till Addis kunde jag med hjälp av syftning mellan in- och utgående kulhål konstatera att jag skulle ha fått ett stort hål ungefär mitt på bröstbenet om jag hade suttit kvar ytterligare cirka fem sekunder i förarsätet efter anfallets inledning. En sådan skada hade varit direkt dödande.

Det visade sig också att Joan Emerson hade lutat sig ner mot golvet när skottlossningen inleddes men att hon sedan reste sig upp igen och då träffades i ansiktet av metallsplitter, troligen från inredningen i mitt ryggstöd. För mig fick uttrycket maximal otur ett ansikte, Joans. Hon blev tyvärr blind på båda ögonen. Otäckt i sammanhanget var också det faktum att hon hade endast tre veckor kvar på sitt kontrakt. Hon skulle fylla 39 år och hade planerat att avsluta sina internationella engagemang efter tio år i olika länder. Hon skulle bosätta sig hemma i England för gott och starta ett nytt liv.

På det sjukhus dit Joan hade förts med Harm Schneiders helikopter hade man inte den kompetens som krävdes för den sorts ögonskada hon hade drabbats av. Det bestämdes därför att hon skulle flygas hem till England och läggas in på ett ögonsjukhus i London för specialistvård. Vi åkte ut till flygplatsen och tog farväl av henne den dag hon skulle lämna Etiopien. Jag slogs av hur samlad hon verkade men det var nog Joan i ett nötskal, alltid lugn och logisk. Hon hade varit en enorm tillgång för projektet.

När vårt radioanrop uteblivit på morgonen blev det en febril aktivitet i huset i Debre Zeit. Utan att veta vad som hade hänt, tvingades man utgå från ett värsta-scenario. Man fortsatte att bevaka radion och kontinuerligt göra anrop. Man kontaktade de berörda ländernas ambassader och det etiopiska hälsoministeriet. Den svenska ambassaden återkom och meddelade att man fått besked från etiopiska myndigheter om att allt var lugnt i området och att vi var kvar i El Kere. Det där visste Ingerid, Gullmar och Ewa omedelbart att det inte stämde och det ökade förstås deras oro. Vi hade ju lämnat El Kere 15 mil bakom oss redan dagen innan. När ingen av de myndigheter man kontaktade, etiopiska såväl utländska, vidtog några som helst konkreta åtgärder, återstod bara att försöka själv. Man aktiverade helt enkelt det egna nätverket.

Harm och hans pilot riskerade faktiskt sina liv när de flög iväg för att söka efter oss. När Harm fick läget klart för sig, tog han sin pilot med sig ut till flygfältet i Addis där den fulltankade helikoptern stod. Sedan lyfte de utan att ha lämnat någon färdplan och följde vägen mot Goba och sedan vidare mot El Kere. Det hela var givetvis en vild chansning men den gav resultat. Att utan tillstånd och färdplan flyga i de delarna av Etiopien var på den tiden egentligen livsfarligt och kunde medfört nedskjutning. Alla inte föransmällda flygplan förutsattes nämligen vara fientliga.

För min och familjens del fanns det nu bara en lösning, den att avbryta engagemanget i Etiopien och återvända hem. Ewa var gravid med en beräknad nedkomst i slutet av maj 1976 och det kändes inte aktuellt att utmana ödet igen. Spänningen mellan Etiopien och Somalia fortsatte att öka vilket gjorde det omöjligt för oss att arbeta nere i El Kere. Sommaren 1976 bröt det ut krig mellan de två länderna.

I mitten av sjuttioalet tror jag inte att begreppet krishantering var uppfunnet, inte heller debriefing. Den psykiska belastningen i form av skuld känslor över att ha tagit beslutet om evakuering och de konsekvenser som det hade fått blev mycket tung för mig. Behandlingen hette Valium och bestod av två tabletter om dagen, en på morgonen och en på kvällen. Idag hade man givetvis gjort något helt annat. På dagarna gick jag i ett märkligt rus och på nätterna sov jag djupt och länge. Inne i huset var det hela tiden liv och rörelse men jag behövde lugn och ro. Jag brukade därför gå ut i den stora trädgården för att söka upp någon avskild plats där jag kunde sitta ner alldeles för mig själv och fundera. Jag minns att jag grät rätt mycket och att jag tyckte att det kändes skönt. Efter en vecka var Valiumkuren slut. Tyvärr valde jag då att börja röka igen efter att ha hållit upp sedan sommaren 1969. Det var givetvis dumt men kändes nödvändigt just då. Beslutet resulterade i ytterligare en viktökning; i stort sett lika stor som den förra.

Vi firade julen tillsammans med Gullmar och Ingerid och sedan reste Ewa och Johan hem. Jag stannade ytterligare en månad för att skriva rapporter och gå igenom konsekvenserna av det som hade hänt. Bland andra träffade jag militärattachén på den brittiska ambassaden under en halv dag. Han var mycket intresserad av den grupp som hade attackerat oss och den vapenutrustning som de hade använt. Ambassadens faktakunskap var alldeles uppenbart mycket god. Mot slutet av samtalet fick jag till och med reda på namnet på den man med kaptens grad som ledde den enhet som anföll oss. Engelsmännen hade till och med information om från vilket reguljärt somaliskt arméförband den kom. Det är vad man skulle kunna kalla *Advanced Military Intelligence* när den är som bäst.

• *Joan Emerson.*

Mot slutet av januari 1976 var jag färdig med mitt uppdrag och packade resväskan. Resan hem skulle gå via London och jag planerade in en övernattnig där. Jag vill om möjligt få träffa Joan Emerson. Det visade sig att hon låg kvar på det sjukhus som hon hade förts till i december. Det var med viss bävan som jag steg in på den ögonavdelning där hon vårdades. Hon var ensam patient i en sal för fyra och låg på sängen och lyssnade på musik när jag kom. Vi kände båda glädje över att träffas igen och det gjorde att jag kunde slappna av. Spänningen släppte. Jag satte mig ner på en stol och vi pratade om hennes situation och om läget i Etiopien. Sedan kom hennes lunch in på en bricka som ställdes på nattduksbordet vars skiva kunde svängas in över sängen, precis som på svenska sjukhus.

Joan bad mig att gå och titta på utsikten genom fönstret medan hon åt. Jag glömmer aldrig hennes lunch som bestod av schnitzel, stekt potatis och gröna ärtor. Sköterskan skar upp schnitzeln i mindre bitar innan hon gick. Sedan stod jag där vid fönstret och tittade ut mot den regniga omgivningen. Samtidigt hörde jag hur ärtor, potatisbitar och delar av schnitzeln föll ner på golvet och Joans kommentar:

– Oh god, I'll never learn how to do this right.

Då rann tårarna ner för mina kinder.

När hon hade ätit färdigt återvände jag till hennes sängkant. Hon bad om ursäkt för att hon hade kört iväg mig. Hon förklarade att det var helt omöjligt för henne att äta i sitt mörker när någon var i närheten och, som hon upplevde det, tittade på hennes fumlighet. Joan berättade sedan för mig att hon fått slutgiltigt besked av läkarna om att hennes syn var förlorad för gott. Det fanns inget man kunde göra för att återge henne synförmågan. Jag var djupt förundrad över hennes lugn när hon talade om den grymma sanningen för mig. För mig kändes hennes öde djupt tragiskt och grymt orättvist. Efter ungefär en timmes ytterligare samtal, tog vi farväl och jag åkte till Heathrow för att ta flyget hem. Det kändes fint att ha fått träffa henne igen och jag märkte att hon delade min känsla.

Jag har flera gånger försökt nå henne via engelska Rädda Barnen men förgäves. De har ingen information om henne. Jag kan bara hoppas att hon trots överfallets svåra konsekvens för henne fick ett bra liv hemma i England. Det hade hon gjort sig förtjänt av många gånger om.

Jag har onekligen Yussuf från Imi att tacka för att jag lever idag. Detsamma gäller för alla övriga i den grupp som blev attackerad i öknen mellan El Kere och Goba på morgonen den 21 december 1975. Utan hans envisa och slutligen framgångsrika övertalning, hade vi alla blivit skjutna och lämnade kvar i öknen. Innan jag reste från Addis Abeba i januari 1976 träffade jag honom en sista gång och kunde framföra min tacksamhet till honom såväl muntligt som mera materiellt. Det är min förhoppning att det har gått bra för honom i livet.

Våra planer på att återvända till Göteborg kom på skam. Det plötsliga uppbrottet från Etiopien hade saboterat våra möjligheter att under ordnade former skaffa nya jobb vid polisen i Göteborg. Vi bestämde därför att än en gång återvända till Stockholm. Vi hyrde en möblerad lägenhet i Bandhagen för några månader och jag återvände till Interpolssektionen på Rikspolisstyrelsen. Ewa fortsatte att vara hemma med Johan.

.....

Rikspolisstyrelsen *Del III*

Interpols Generalförsamling

.....

Rikspolisstyrelsens flyttade under 1975 från sina många olika platser i Stockholm till ett gemensamt huvudkontor i och med att tre huskroppar byggdes på tomten där Kronprinsessan Lovisas Barnsjukhus tidigare hade legat. Adressen var Polhemsgatan 30. Genom bygget kom hela kvarteret Kronoberg att bli polisiärt. En helt vanlig arbetsdag på Interpol Stockholm våren 1976 plingade det i snabbtelefonen.

– Hej, det är Esbjörn. Kan du komma in till mig?

Esbjörn Esbjörnsson, byråchef och ansvarig för den kriminalpolisiära delen av Rikspolisstyrelsen (RPS) var redan då lite av en legendar. Han hade varit med sedan polisen förstattes år 1965. Esbjörn var en mycket operativt lagd jurist som gärna deltog i polisverksamheten så konkret som det bara gick. Tommy Lindström som var chef för Rikskriminalen var hans vapenbroder.

Gunilla Pernback, hans trogna sekreterare under många år, såg lite lurig ut när hon vinkade in mig till Esbjörns rum. Där satt han som vanligt med fötterna på skrivbordskanten. Bordsskivan hade där en del skrapmärken efter många års funktion som fotstöd.

– Bra att ha fötterna högt. Det ökar blodflödet genom hjärnan, hävdade Esbjörn alltid som anledning till sin för byråchefer något okonventionella sittställning.

– Sätt dig, var hans första ord. Sedan kom det:

– Calle (Rikspolischef Carl G Persson, RPC) har bestämt att vi skall söka värdskapet för Interpols Generalförsamling nästa år. Han har också bestämt sig för att kandidera till posten som President för Interpol. Vi vill att du tar ansvaret för arrangemanget nästa år förutsatt att vi nu får det, förstås.

Här gick det undan! Jag försökte ta in vad han egentligen hade sagt.

– Ansvar för arrangemanget?

– Ja, fortsatte Esbjörn, själva konferensblocket sköter man förstås från Generalsekretariatets sida men allt annat, lokaler, transporter, program, inkvartering, minnesgåvor osv osv, det är sånt som du får ta hand om.

– Dessutom har vi bestämt att du skall åka med till Accra i Ghana i höst. Det är där de organiserar årsmötet i år. Det kan vara bra att vara på plats och se hur det går till, inte minst bakom kulisserna. Fundera till imorgon och kom tillbaka med ett besked, ett positivt sådant, klippte han av med samtidigt som han med en nick åt mitt håll signalerade att audiensen var slut. Sedan sträckte han sig efter telefonluren.

Jag lämnade hans tjänsterum för att gå tillbaka till min egen modul.

– Grattis, sa Gunilla med ett brett leende. Nu har du allt fått något att bita i.

Jag gick in på mitt rum, stängde dörren och satte mig ner. Jag tittade ut genom fönstret som vette mot B-huset, Säpos del i kvarteret Kronoberg. Tankarna snurrade på högvarv i skallen. Frågorna hopade sig men särskilt många svar fann jag inte. Däremot insåg jag att Interpol sannolikt inte skulle överväga att komma till Stockholm för att ha sitt årsmöte mer än en gång under min livstid. Det avgjorde saken. Samtidigt som jag en halvtimme senare gick ut i fikarummet för att dricka eftermiddagskaffe, hade jag bestämt mig. Det var klart att jag skulle svara ja, dock under förutsättning att Ewa gick med på det. Johan var då två år och Magnus var inne på finalen för att befolka världen vilket han också gjorde ungefär en månad senare, den 30 maj.

Resten av den dagen försvann in i lite av ett töcken. Det var svårt att finna rätt koncentration för de vanliga arbetsuppgifterna. Jag satt mest och lät en massa frågor kring Interpolkonferensen snurra runt i huvudet. En efter en hamnade de på ett papper i skrivmaskinen. Ja, på den tiden var personliga datorer ett okänt begrepp. Det var vanlig manuell skrivmaskin som gällde. Tjugo i fem var det dags för hemfärd. Jag städade skrivbordet rent från papper och lämnade C-huset, det som ligger vid Polhemsgatan 30 med Kronobergsparken på andra sidan gatan.

Jag tog tunnelbanan hem till lägenheten i Bandhagen. Strax före påsk hade vi bestämt oss för ett atriumhus på Ekerö. Det var kollegan och gode vännen Helge Eriksson som hade tipsat oss om ett hus som skulle säljas men som ännu inte lämnats över till någon mäklare. Vi hade gjort slag i saken, åkt till adressen, knackat på och talat om att vi kanske ville köpa deras hus. Efter att ha sett oss omkring i huset och fått en klar uppfattning om boendekostnaden, bestämde vi oss. Några dagar senare skrev vi kontrakt och tillträde skulle vi få den 1 juni.

Medan vi satt och åt middag, släppte jag nyheten. Ewas reaktion var lugn och logisk.

– Tror du att du orkar med det ska du givetvis acceptera. Det mesta här hemma fixar jag.

Ewa hade varit hemmaarbetande sedan Johans födelse, ett beslut vi tog för att ge honom en trygg start. Att arbeta båda två med stressig lämning och hämtning på dagis varje dag kändes inte som ett bra alternativ. Ekonomin fick vi i balans trots att det bara var jag som hade en inkomst. Det var en viktig förutsättning. De flesta andra barnfamiljerna i vår omgivning valde den traditionella lösningen med dagis men vi avundades dem inte deras stressade liv. Totalt kom Ewa att arbeta hemma i nio år, något som hon förstås straffas för idag när det gäller pensionens storlek.

Med Ewas godkännande i ryggen, åkte jag till jobbet nästa morgon med ett leende på läpparna. På väg in till Interpolsektionens korridor passerade jag Gunilla Pernbacks rum.

– Hej, hälsa Esbjörn att jag har ett svar på hans fråga från igår, sa jag och gick mot mitt rum.

En timme senare kom Esbjörn in på mitt tjänsterum och tittade uppfordrande på mig.

– Nå, hur blir det?

– Jag accepterar, sa jag, men jag vill ha en budget, välja mina medarbetare själv och rapportera direkt till dig och RPC. Dessutom vill jag att du informerar Gruvfors (Hilding Gruvfors, chef för Interpol Stockholm) om vad ni bestämt och om de konsekvenser det får för mitt arbete som här på sektionen.

– Bra! Taget! Det var Esbjörns korta kommentar.

Sedan fortsatte han:

– Ta en vecka på dig att lägga upp en plan så drar vi den tillsammans för RPC så fort vi får tid hos honom.

Den närmaste veckan jobbade jag halvtid med de ordinarie arbetsuppgifterna och den andra halvan med det nya uppdraget. En stor del av den tiden gick åt att läsa gamla dokument om tidigare Generalförsamlingar. Jag medger gärna att min oro steg i takt med allt det jag läste. Det här var betydligt större än jag hade anat. Men, har man fått något kanske för stort i båten, gäller det att ro i riktning mot land och gärna så fort som möjligt. Efter lite drygt en vecka kände jag mig mogen för en första föredragning. Vi fick tid hos RPC och infann oss i ”tornet” på utsatt tid. Internt på RPS kallades RPC-korridoren för tornet, dels för att ledningen satt där och dels för att den låg på plan elva, högst i upp i C-husets södra del.

Calle var på gott humör. Interpol var viktigt för honom och han ville sätta Sverige på den internationella poliskartan igen. Han hade gjort det en första gång tio år tidigare när han tillträdde som landets första rikspolischef. Utnämningen var en logisk följd av att han hade lett det statliga utredningsuppdrag som resulterat i förstatligandet av polisväsendet 1965. Den fantastiska utveckling av polisen som blev den direkta effekten av bytet av huvudman från kommun till stat gav ett välförtjänt eko runt om i polisvärlden. Inte minst den tekniska utvecklingen fick många att höja på ögonbrynen. Calle var mannen bakom verket och även den som såg till att utvecklingen sköt fart.

Från de historiska dokumenten hade jag fångat upp att det fanns ett standardupplägg av det program från torsdag till torsdag som Interpols Generalförsamlings möte omfattade. Inledningsdagen var det kutym med cocktailparty, på lördagen något kulturellt, på söndagen något mera nöjesinriktat och på tisdagen middag på inbjudan av regeringen. Resten av tiden var avsedd för årsmötesförhandlingar och ett stort antal seminarier på olika ämnesområden. Det var inte mitt bord som tur var.

Med hjälp av råd och synpunkter från goda vänner och en del proffs på området föreslog jag:

- Cocktailparty i kvarteret Kronoberg integrerat med en utställning om svensk polis på torsdagen
- Föreställning på Drottningholms Slottsteater på lördagen
- Utfärd i Stockholms skärgård på söndagen och
- Regeringens middag på tisdagen.

Den första och den sista programpunkten förfogade vi över själva. På Drottningholms Slottsteater var antalet föreställningar per år begränsat av hänsyn till slitageproblemet. Visserligen hade jag talat med dem och fått besked om att spelprogrammet för 1977 ännu inte var spikat men jag hade ingen aning om det skulle gå vägen så som jag hade tänkt. Mellan 400 och 500 deltagare i en skärgårdsutflykt krävde flera mindre eller ett större fartyg. Flera båtar kändes fel. Alla borde befinna sig ombord i samma fartyg och därför återstod endast de rederier som trafikerade Åland och Finland med last av ätande, drickande och shoppande passagerare. Min första kontakt med rederiet Silja gav ett något nedslående resultat. Någon sådan charter hade man aldrig utfört men man lovade i alla fall att tänka på saken.

RPC och Esbjörn nickade instämmande till min presentation av programupplägget. Det kändes tydligt att jag låg rätt. Känslan förstärktes dessutom av Calles besked att han gärna hjälpte

till genom att dra i sina trådar i regeringskansliet och på andra ställen om så behövdes. Han skulle komma att ringa ett flertal för projektet viktiga telefonsamtal under det kommande året.

Sedan pratade vi om en rad andra praktiska frågor: Plats för konferensen, vilka hotell som skulle bokas, transporter, minnesgåvor till delegaterna, dokumentation, logotype, värdinnor och värdar samt "uniform" till dem, pressinformation etc etc. Efter mötet kände jag mig stärkt. Det förtroende RPC och Esbjörn visade mig kändes väldigt bra. Att jag bara var 33 år och förste byråsekreterare vid RPS med en grundtjänst som kriminalinspektör i Göteborg kändes inte längre som en belastning, åtminstone inte i det här avseendet.

Mannen från Borås arbetade fortfarande vid Interpolsektionen och hans min när vår chef en vecka senare på ett sektionsmöte talade om vilket uppdrag jag fått var obetalbar.

Jag hade föreslagit att successivt få plocka in tolv kolleger som skulle arbeta med olika delområden under såväl planering som genomförande. Jag hade gjort en lista över de tolv som jag alla kände väl sedan tidigare och som jag hade ett odelat förtroende för. RPC hade lovat att tala med respektive kollegas polismästare för att möjliggöra deras medverkan i projektet. Det gjorde han också så småningom och fick acceptans från samtliga. Jag tror till och med att en och annan polismästare, särskilt i de mindre polisdistrikten, var lite stolt över att personal från hans distrikt skulle få vara med och arbeta i det här för svensk polishistoria rätt speciella evenemanget.

Frågan om ekonomi var också uppe.

– Högst en miljon vill jag att det kostar, sa Calle P.

Jag noterade det och lovade återkomma så snart som möjligt med ett första utkast till budget. Gunnar Emanuel Sträng var fortfarande finansminister och Calles troligen bäste vän i regeringen. Det hade redan då blåst kring vår käre rikspolischef flera gånger och Sträng var den som med sin stora tyngd i Kanslihuset hjälpte honom med för polisverksamheten bra lösningar. När orkanen bröt ut kring Geijer-affären hade Sträng avgått vilket troligen delvis bidrog till det för svensk polis ödesdiga resultatet att Calle tvingades avgå som RPC våren 1978. Det är kanske förmätet av mig men jag vill gärna hävda att Sverige hittills bara har haft en riktigt bra rikspolischef och han heter Carl G Persson.

Den miljon Calle var beredd att spendera på Interpolkonferensen fanns givetvis inte i Rikspolisstyrelsens budget utan han förutsatte att Sträng skulle öppna sin börs - inte den egna, gummisnoddsförsedda utan statens - och besluta om ett riktat tilläggsanslag. Så blev det också

och gränsen på en miljon nåddes men överskreds inte. I 2014 års penningvärde motsvarar beloppet drygt fyra miljoner. Drottningholmsteatern och Silja Line var de största enskilda kostnadsposterna.

Med det positiva resultatet av dragningen för Calle som bränsle, satte jag igång med att strukturera projektet. Såväl min chef Hilding Gruvfors som hans ställföreträdare Åke Andersson hade varit med på flera möten med Generalförsamlingen på olika håll i världen och jag fick många tillfällen att intervju dem. Så också Esbjörn Esbjörnsson som var välkänd på den internationella polisarenan. Han hade varit med på varje årsmöte sedan 1965.

Jag tittade på hotell och talade med företrädare för dem. Jag fortsatte dialogen med Silja Line där det till min förtjusning börjat lossna så smått. Drottningholmsteatern blev allt mer ett intressant alternativ och teaterns marknadsavdelning lämnade till slut ett positivt besked på vår förfrågan. Jag bad Calle P om hjälp med en fråga till Riksdagens förvaltningsdirektör om vi skulle kunna få arrangera Interpolmötet i det dåvarande och högst temporära riksdagshuset i Kulturhuset vid Sergels Torg. Riksdagen har som bekant ”sommarlov” fram till början av oktober och det polisiära mötet skulle äga rum den 1 till den 8 september. Svaret kom snabbt och var jakande. Skönt!

Jag tillbringade många timmar i telefon med de tolv kolleger som jag hoppades få med mig i planerings- och genomförandegruppen. Efter några smärre justeringar på grund av två som blev tvungna att tacka nej av personliga skäl, kunde jag sätta in namnlistan i personalpärmen redan femton månader innan det eventuellt skulle bli dags för ett möte i Stockholm. En viktig kontakt var också den jag hade med Maria Bergenstierna som jag pluggat franska tillsammans med på kvällsgymnasiet några år tidigare. Hon var då flygvärdinna på SAS men hade därefter sadlat om och blivit auktoriserad guide i Stockholm och drev sin verksamhet i företagsform. Hon specialiserade sig på utländska gruppers besök i Sverige och primärt då i Stockholm. Hon tänkte på idén att bli chefvärdinna. Hennes första uppgift blev att tillsammans med mig välja ut nio andra värdinnor som skulle arbeta tillsammans med henne. Ett av kraven var att varje värdinna skulle behärska minst två av Interpols officiella språk: engelska, franska, spanska och arabiska.

Sommaren gick och i slutet av augusti månad reste jag med den svenska delegationen till Ghanas huvudstad Accra. Det var en oerhört spännande upplevelse att få träffa kolleger från nästan 100 länder. Med mitt anteckningsblock i handen försökte jag leva mig in i och dokumentera hur konferensen bedrevs, såväl socialt som mötetekniskt. Det blev så småningom femtio handskrivna sidor i det där spiralbundna A4-blocket och en rätt stor del av innehållet

handlade om fällor och fel som man borde försöka undvika. Blocket finns numera i en pappbox någonstans i Rikspolisstyrelsens stora arkiv.

I Accra blev höjdpunkterna för oss i den svenska delegationen att Calle P valdes till Interpols President (ordförande) på fyra år och att mötet tacksamt accepterade den svenska invitationen att förlägga den 45:e Generalförsamlingen till Stockholm ett år senare. Nu var det allvar!

Ett speciellt minne från resan var att den företogs i första klass på flyget vilket var premiär för min del. Det var ungefär som att resa med Operakällaren i knäet. Under resan hem fick jag besked av Calle P att han ville att jag skulle ta hand om hans sekretariat i rollen som Interpolpresident. Hur svarar man på det? Ja, inte med ordet nej i alla fall. Samtidigt sa han att jag med omedelbar verkan skulle släppa arbetsuppgifterna vid Interpolsektionen. Esbjörn, som också var med på planet, lovade att informera Gruvfors på Interpol Stockholm. Det här verkade få rena rama ketchupeffekten. Nya och spännande arbetsuppgifter radades upp!

Den första åtgärden efter hemkomsten var att ta telefonkontakt med de tolv kollegerna som satt hemma och väntade på besked. Det blev ett härligt liv i luckan hos allesammans. Jag pratade även med Maria Bergenstierna som också hon blev väldigt glad. Det här skulle verkligen bli ett annorlunda uppdrag även för henne. Hon lovade att inleda sin rekrytering av värdinnor omedelbart. Ja, hon medgav faktiskt att hon redan hade tjuvstartat!

Nu var det mycket som skulle sättas igång. Jag hade gjort en lång lista över åtgärder, allt indelat i ämnesområden och med angivande av start- och stopptid. Bland de första punkterna fanns klädsel till värdar och värdinnor. Maria och jag besökte den specialavdelning inom Gulins konfektion som var inriktad på just profilkläder. Ganska snabbt fastnade vi för blå kavajer och ljusgrå byxor respektive kjolar. Till detta skulle vi värdar ha vita skjortor och blågult randiga slipsar. Värdinnorna skulle ha vita blusar och blågula scarfs. På bröstfickan skulle det svenska polisemblemet i tyg sys fast. Vi skulle dessutom bära små emaljflaggor på kavajslaget för att visa gästerna vilket eller vilka språk vi behärskade. Jag fick låna en uppsättning och efter mannekängande hos Calle Persson fick klädseln godkänt. Esbjörn, som också var närvarande vid visningen, döpte oss skämtsamt till Blåjackor.

Hotellen valdes ut och offerter på transporter togs in från ett antal bussföretag. Genom tekniska byrån på RPS fick vi löfte om bärbara radioapparater, tyvärr inte lika små och smidiga som dagens men ändå. Behörighetskorten formgavs och från Polaroid fick vi hyra kameror med vilka vi kunde producera ett färdigt kort på bara ett par minuter. All dokumentation, från program och deltagarlistor till utskrivna tal och beskrivning av det svenska smörgåsbordet, togs fram och översattes till de officiella Interpolspråken.

INTERPOL

Stockholm

1977

• Den officiella logotypen för generalförsamlingen i Stockholm. Formgivare: Bertil Ankarberg

Skeppet finns på en hällristning i Tanum i Bohuslän och kan dateras till omkring 2000 år före Kristi födelse. Till logotypen finns en text som lyder:

”I tusentals år har havets vägar sammanlänkat länder och folk. Skeppet kan därför ses som en symbol för det internationella samarbete som kännetecknar vår tid. INTERPOL är en av de många organisationer som sammanbinder den värld vi lever i.”

Vi fick disponera en stor del av VIP-rummet på Arlanda för de cirka 400 delegaternas ankomster som tidsmässigt var så utspridda att vi fick hålla till där i fem dagar. Efter ankomst och fotografering fick varje delegat en specialframtagen portfölj med konferenssymbolen i relief. I den fanns all dokumentation samt några gåvor bl a en plakett med symbolen och en LP-skiva med Göteborgspolisens musikkår

och sångkör. Den brittiska delegation blev så förtjust i mottagningsgruppen på Arlanda att de bad att få stanna kvar där; givetvis på skämt. Bussar körde delegationerna till respektive hotell. Medlemmarna i exekutivkommittén (styrelsen) fick egna bilar som vi fått låna av SAAB och Volvo och som kördes av bilkårister.

Dagen före den högtidliga invigningen i riksdagshusets plenisal hade Interpolstyrelsen ett möte i en av lokalerna i huset. Plötsligt började huset att vibrera. En viss oro spred sig bland styrelseledamöterna för att något allvarligt var på väg att hända men det visade sig rätt snabbt att skakningarna kom från en jättelik centrifug i källaren. Den kunde ibland komma i svängning och åstadkomma vibrationer i hela fastigheten på det där viset.

Torsdagen den 1 september var det så dags för den officiella invigningen. På slaget klockan tio trädde Kung Carl XVI Gustaf in i plenisalen ledsagad av Rikspolischefen. En fanfar spelades medan de gick fram till sina platser framme vid podiet. Därefter framfördes kungssången av Stockholmspolisens musikkår och båda körer. Rikspolischefen äntrade sedan talarstolen och hälsade alla välkomna varefter han överlämnade ordet till justitieminister Sven Romanus som förklarade konferensen officiellt invigd. Sedan följde en världspremiär i form av en specialkomponerad Interpolfanfar. Noterna till den överlämnades till Interpols generalsekretare Jean Népote som framförde organisationens tack till svenska myndigheter för invitationen till Stockholm.

• Calle Persson i samspråk med statssekreterare Henry Montgomery under cocktailpartyt. Jag i bakgrunden.

• Samme Calle tillsammans med justitieminister Sven Romanus och dennes fru. Jag är inte långt borta!

• Calle Persson med hustru Titti (Kerstin) på väg in på Drottningholms slottsteater under överinseende av Rolf Lewijn från Malmö, också han gammal Cypernkollega

Som avslutning spelades och sjöngs den svenska nationalsången varefter Interpolstyrelsens ledamöter presenterades för kung Carl Gustaf. Efter ett kort lunchuppehåll satte det egentliga konferensarbetet igång.

Under hela genomförande kunde vi gång på gång konstatera hur viktigt det varit med repetitioner. Och repeterat hade vi gjort. Vi kände verkligen att arrangemanget satt och att vi hade full kontroll. Redan första kvällen med cocktailpartyt på plan fyra i kvarteret Kronoborg blev det succé. Ambitionen var att presentera hela den svenska polisorganisationen och det lyckades vi verkligen med i fyra korridorer, i polismuséet, i en hörsal samt i de två gymnastikhallarna och i simhallen. Överallt fanns det aktiviteter, utrustning och – kanske framförallt – språkkunniga och trevliga poliser och civilanställda. Vi värdar och värdinnorna deltog givetvis också. Calle Persson gick omkring med Interpols generalsekreterare och det formligen lyste omkring honom. Det var alldeles tydligt att han var mycket nöjd med arrangemanget.

På lördagskvällen samlades vi i den anrika slottsteatern vid Drottningholms slott där baletten Dansvurmen visades. Varje besökare hade fått en fyrspråkig presentation av föreställningens innehåll. I pausen serverades det förfriskningar i foajén där även dansarna och musikerna i 1600-talskläder medverkade. Den positiva effekten var total.

På söndagen disponerade vi en av Silja Lines Finlandsfärjor mellan klockan tio på förmiddagen och fyra på eftermiddagen. Tre timmars kryssning i låg fart ut i skärgården och knappt tre timmar hem igen skulle det bli. Vädret var perfekt och som bonus var det segelbåtens dag i Svenska

• *Interpols legendariske generalsekreterare Jean Népote i mitten flankerad av bland andra rikspolischefens hustru Titti till höger.*

Dagbladets regi. Skärgården var fylld med vita segel. Jag tillbringade en del av resan vid vår mobila basradiostation på fartygets kommandobrygga och utsikten därifrån var nästan hisnande i all sin prakt.

De tre barerna som var öppna hade vi försett med öl, vin och sprit som vi kört ombord efter att ha handlat alltsammans på öppet köp på Systembolaget. Vi kunde alltså returnera de öppnade buteljerna efteråt. Det var ett tungt lastat Mercaskåp som Rolf Lewijn hade ansvar för. Natten före hade bilen stått inlåst på polishusgården på Kungsholmen.

Svenskt mörgåsbord serverades i två matsalar och delegaterna hade fått en fyrspråkig skriftlig presentation av denna svenska delikatess och i vilken ordning vi brukar äta de olika rätterna. Som underhållning hade vi med oss Dalapolisens Spelemän samt en mässingsoktett och en trio från Stockholmspolisens musikkår. Mexikos rikspolischef blev så till sig av musiken som framfördes av spelemännen från Dalarna att han övertog taktpinnen och ledde orkestern vid flera tillfällen. Det fungerade bra, kanske mest tack vare att musikanterna inte tittade så mycket på dirigenten när de spelade.

Det blev tyvärr smolk i bågaren tre gången på söndagen. De första två tillfällena stod läns-polismästaren i Stockholm för. Vårt avtal med rederiet innehöll den ovillkorliga klausulen att vi skulle lämna fartyget senast klockan fyra på eftermiddagen, detta för att de skulle hinna städa innan det var dags för ordinarie avgång klockan sex. När fartyget lagt till strax före klockan fyra gick vi värdar och värdinnor därför igenom hela båten för att se till att ingen dröjde sig kvar. I en av barerna fann jag läns-polismästaren i Stockholm som höll hov med ett antal unga tjänstemän från justitie- och finansdepartementen, medbjudna av enbart protokollära skäl. När jag vänligt och artigt informerat dem om att fartyget lagt till i Värtahamnen och anledningen till att vi måste lämna fartyget, tittade läns-polismästaren upp mot mig, gjorde en grimas och sa:

– Om du ska städa kan det väl inte vara så dj-a bråttom.

De unga tjänstemännen skrattade.

När sällskapet strax därefter lämnade båten, vände sig samme läns-polismästare med en axelryckning till en av våra värdar som stod vid landgången och sa:

– Det här var väl inte så dj-a märkvärdigt!

På en skala ett till tio i ämnet vett och etikett blir betyget inte särskilt högt, i alla fall inte över tre. Nio år senare skulle han köra utredningen om mordet på Olof Palme i diket men det är en helt annan historia.

Det tredje smolket var betydligt allvarligare och kunde slutat illa. Jag hade stigit upp vid sextiden på morgonen denna söndag och därefter arbetat i ungefär 13 timmar. Halv nio på kvällen satt jag hemma vid köksbordet med en lättöl upphälld i ett glas och fötterna i en balja med ljummet saltvatten. Kroppen gick långsamt ner i varv efter många timmars koncentration. Vätskebrist är inte ovanligt när man arbetar intensivt och fötterna kändes som uttrampade väfflor. Då ringde telefonen. Ja, den fasta telefonen. Mobiler fanns inte då.

Det var Ingemar Rostedt, en av konferensvärdarna med ansvar för kontakten med de hotell

där delegaterna var inkvarterade. Han hade just blivit kallad till ett av hotellen. Hans besked förändrade mitt sinnestillstånd på några sekunder.

- En delegat har försökt dra ner en tjeje från room-service i sängen. Kom hit!
- Jag kommer, svarade jag och bröt samtalet.

Sedan släppte jag klykan och ringde till Calle Persson. Jag hörde hur vit han blev i ansiktet när jag kort berättat vad som hade hänt.

– Lös problemet, sa han, kosta vad det kosta vill. Sätt honom på ett plan härifrån! Hela konferensen kan sänkas om det här kommer ut!

Vi avslutade samtalet, jag klädde mig, satte mig i bilen och styrde mot Stockholms östra del. Hjärnan gick på högvarv hela vägen dit. Ingemar mötte mig i lobbyn och gav mig fler detaljer. Bland annat visade det sig att delegaten var enbart fransktalande så jag kallade dit Sigvard Rönnbäck också. Sigvard hade ett år tidigare återvänt till Stockholm efter att ha varit svensk representant vid Interpol i Paris i tre år. Han var mycket duktig i franska. Hans assistans behövde jag väldigt mycket i det här prekära läget.

Den aktuella delegaten, vi kan kalla honom MW, visade sig vara på middag hos sitt lands ambassadör så det enda vi kunde göra var att sätta oss i lobbyn och vänta. Det fick vi göra i nästan tre timmar. Samtidigt var det bra. Vi fick gott om tid att samla oss och planera en strategi för samtalet med honom.

Kvinnan ville inte göra en anmälan men villkorade det med att delegaten skulle be om ursäkt och dessutom byta hotell. Hon hade i det hänseendet hotelldirektörens fulla stöd. Strax före midnatt kom delegaten hem till hotellet. Jag bad om ett samtal och vi satte oss i ett rum i anslutning till lobbyn. Jag beskrev läget för honom. Han tittade på mig över näsryggen och sa:

- Det där har inte hänt. Jag har inget att tala med er om.

Sedan fortsatte vi samtalet och fortsatte och fortsatte. Jag försökte på alla vis få honom att förstå det allvarliga i situationen men han blånekade. Till slut, efter en dryg timme, kastade jag in ett sista kort och sa:

– Monsieur W, kvinnan sitter i ett rum härintill och väntar på besked från mig. Jag kommer nu att informera henne om er inställning till hennes anklagelse. Hon kommer då att gå ut på gatan och gå femtio meter åt vänster där det ligger en polisstation. Där kommer hon att göra en formell anmälan mot er. En kvart senare kommer två polismän hit till hotellet och hämtar

er till förhör som skäligen misstänkt för det brott hon anmält er för. Någon timme därefter kommer jourhavande åklagare troligen att anhålla er för brottet.

Jag fortsatte:

– Imorgon kommer Sveriges två största kvällstidningar ut strax efter lunch. Om ni har tur kommer det endast att stå att en interpoldelegat gripits och anhållits misstänkt för brott. Om ni har otur kommer ert hemlands namn och en precisering av brottet också att stå på löpsedeln.

Sedan satt jag tyst och tittade honom rakt in i ögonen utan att göra en min.

Då men först då började han uppenbarligen att tänka i andra banor. Sedan sa han:

– Ja ja, något hände på rummet men inte helt i detalj så som kvinnan har sagt. Jag gjorde något dumt. Det medger jag.

Jag hämtade kvinnan och delegaten bad henne om ursäkt. Hon accepterade. Sedan gick delegaten till sitt rum, packade sin väska och Ingemar Rostedt körde honom till ett av de andra hotellen. Själv fick jag låna en telefon på hotellet och ringde hem till Calle och avrapporterade. Han hade bett mig ringa oavsett vad klockan var när vi var färdiga. Han suckade djupt och sa:

– Tack för hjälpen. Nu kommer jag att kunna sova gott till imorgon bitti.

Dagen efter incidenten promenerade MW från Sergels Torg ner till NK och köpte en stor och troligen väldigt dyr kristallskål som han sedan bad en av våra värdinnor att buda över till kvinnan på hotellet. Jag skulle tro att hon blev positivt överraskad.

Resten av dagarna fram till fredagen, när MW och övriga delegater åkte hem, kollade jag oroligt kvällstidningarnas löpsedlar på tobaksaffären på Drottninggatan ovanför den breda trappa som leder ner till plattan. Även om kvinnan på hotellet lagt det hela bakom sig kanske hon hade någon väninna som skulle inse det värdefulla i att informera någon av kvällsdrakarna. Nyheten skulle säkert ge 10.000 kronor i kontant ersättning. Så blev det som tur var inte. Jag mötte MW ett år senare i Panama City men till det mötet återkommer jag.

Kvar på vår del av programmet för konferensen var nu endast regeringens middag i Gyllene Salen i Stadshuset. I Accra i Ghana hade toastmastern endast talat engelska vilket hade upprört de delegater som var begränsade till något av de andra officiella Interpolspråken. Det misstaget skulle vi inte upprepa. Jag tog upp saken under ett av våra många planeringsmöten och ställde frågan om vem som kunde vara lämplig att ”toastmastra” på svenska, engelska,

• Vid dansen efter middagen blev Ewa uppbyggd av sin kusin Jan-Åke Ahl, han som varit min handledare under polisutbildningen i Göteborg.

tyska, franska, spanska och arabiska för att tillfredsställa kraven på rätt språk. Vi hade lagt till de svenska och tyska språken som en ren artighet. Jag blev inte helt glad när alla i gruppen pekade på mig och sa:

– Du!

Jag fick en känsla av att de hade konspirerat om detta ända sedan de fått dagordningen till vårt planeringsmöte. Stämningen i det här goa gänget var emellertid så fin att jag egentligen kände mig smickrad. Jag hade fått deras förtroende och det lovade jag mig själv att göra mitt yttersta för att motsvara.

Talarlistan vid middagen var redan fastställd så för mig återstod bara att skriva motsvarande antal manus på svenska och sedan få de översatta till övriga de språken. De första fyra hade jag inga större problem med men arabiska och spanska var nya för mig. Jag fick hjälp av två av värdinnorna för att få betoning och uttal på rätt köl, skrev själv om de båda versionerna rent fonetiskt och sedan övade jag. Oj vad jag övade. Trots det tror jag inte att jag någonsin varit så nervös som när jag satt och väntade på de trumpetstötter som kungjorde att något skulle hända i talarstolen.

De två trumpetarna hade fått alla samtal i salen att avstanna och jag kände hur allas blickar följde mig på promenaden fram till podiet. Väl uppe vid talarstolen blev jag plötsligt alldeles lugn. Jag läste så tydligt jag kunde och dessutom långsamt. Sedan minns jag att applåderna följde mig hela vägen tillbaka till min plats. Så blev det också efter mina två följande introduktioner av talare. Om jag kände mig som en kung? Jo, förvisso! Någon sade till mig efter middagen att jag fick längre applåder än talarna. Om jag ler vid minnet? Ja!

Direkt efter konferensens avslutning vid lunch på torsdagen tömdes riksdagshuset på våra tillhörigheter och efter en slutgenomgång med värdar och värdinnor på fredag eftermiddag, där även Calle Persson deltog, blev det stor kram- och avskedsföreställning. Vi hade lyckats och vi hade lyckats långt över förväntan! Under våren och sommaren 1977 var det ett antal olyckskorpar på RPS, en av dem från Borås (!), som ihärdigt framhöll att det hela skulle bli en

katastrof med ett så rutinerat gäng som organisatörer och genomförare. Skönt, tyckte jag, att deras profetior kom på skam.

Calle Persson var nog den som gladdes mest och han bjöd in oss tretton värdar och tio värdinnor till en alldeles egen fest i den så kallade underofficersmässen vid polishögskolan i Ulriksdal tre veckor senare. Det blev en skön återförening i ett härligt gäng.

Sedan började vardagen igen.

• Gänget som gjorde't. Calle Persson syns till vänster om skylten. Det är jag i glasögon. Teckningen är gjord av Bertil Ankarberg

.....

ADC till RPC

.....

Några veckor efter avslutad Interpolkonferens, när jag dels hade fått möjlighet att ta igen all förlorad sömn och dels arkiverat hela ärendet, blev jag inkallad till Calle Persson. Han såg lite högtidlig ut, tyckte jag. Dessutom reste han sig, gick runt skrivbordet och tog mig i hand. Det brukade han aldrig göra.

– Du ska veta att jag och övriga i ledningen är mycket tacksamma för det fina genomförandet av generalförsamlingen. Det här blev en rejäl fjäder i hatten för svensk polis.

Sedan pekade han på en hög med papper som låg i en korg i ena hörnet av hans stora skrivbord.

– Det här är tackskrivelser från medlemsländer som var här på mötet. Aisa håller räkningen på dem och nu är det över åttio stycken.

Calles ansikte strålade. Han var riktigt nöjd och belåten. Jag växte nog någon centimeter och blev rakare i ryggen. Sedan fortsatte han.

– Jag vill att du fortsätter att hjälpa mig med mitt arbete för Interpol. Aisa hinner inte med att göra det också. Hon kommer att sköta biljetter och hotell precis som förut men jag vill att du tar hand om resten. Jag vill ha en svensk polis med mig när jag är ute och reser så vi har beslutat att befordra dig till polisintendent. En förste byråsekreterare är inte så mycket att komma med när man ska umgås i internationella poliskretsar. Jag vet inte ens hur man över-sätter den byråkratiska titeln till engelska.

Jag vet inte om jag blev blek eller rodnade men det kändes som om hela C-huset gungade. Polisintendent!? Calle tog upp ett papper från skrivbordet.

– Grattis, du har verkligen förtjänat det här!

Han överlämnade papperet som innehöll befordringsbeslutet, skakade min hand och klap-pade mig samtidigt på höger axel. Det kändes ungefär som om jag dubbades till riddare.

Sedan tog Calle upp en liten plastask från skrivbordet. Den innehöll visitkort. Anders Waldman, Polisintendent, Police Chief Superintendent stod det på dem. Sedan var besöket slut.

– Tala med Aisa, sa Calle, vi skall till USA i oktober.

Jag gick igenom USA-resan med Aisa. För en gångs skull hade hon inte bråttom. Aisa var ofta så snabb i sin effektivitet att vi andra hade lite svårt att hänga med. Nu tog hon det lugnt och blev mera personlig än hon brukade vara.

– Jaha, nu ska du vara Aide de Camp för Calle på riktigt, sa hon med ett brett leende.

– Det är bra, fortsatte hon, han trivs ihop med dig.

Besöket i USA hade föreslagits av Stuart Knight som var chef (Director) för US Secret Service. Stuart satt också sedan några år i Interpols styrelse. Han och Calle hade ett mycket bra samarbete och jag förstod att de uppskattade varandra även på det personliga planet. Stuart var ”special agent” den där olycksaliga novemberdagen 1963 i Dallas och ingick i president Kennedys skyddsgrupp. Fem år tidigare hade han aktivt bidragit till att avvärja ett mordförsök på vicepresident Richard Nixon i Caracas i Venezuela. Som chef för Secret Service fick han dessutom uppleva ytterligare två attentat mot sittande presidenter, Gerald Ford år 1975 och Ronald Reagan 1981.

Två centrala punkter stod på programmet. Calle skulle hålla ett anförande om Interpol och internationellt polissamarbete på IACP:s årliga konferens i Los Angeles och sedan besöka Stuart Knight och hans Secret Service i Washington. Utöver skyddet av presidenten har Secret Service också ansvaret för bekämpningen av förfalskningar av den amerikanska dollarn. Vid Interpols generalsekretariat fanns och finns fortfarande en särskild enhet som arbetar mot förfalskningar och bedrägerier. När det gäller kampen mot sedelförfalskning är samarbetet mellan Interpol och Secret Service mycket nära.

IACP står för International Association of Chiefs of Police och är i grunden en amerikansk organisation för polischefer. Många polischefer runt om i världen är också medlemmar och det årliga konventet är en mäktig händelse. Parallellt med dussintals seminarier arrangeras en teknisk mäsas med ett oerhört brett utbud av utrustning som är framtagen för att användas i polisarbetet. Fokus ligger på vapen och skydd mot beskjutning.

Direkt efter konventets officiella invigning skulle FBI-chefen William ”Bill” Webster hålla det första anförandet. Därefter skulle Calle prata i nästan en timme om Interpol och det internationella kriminalpolissamarbetet. Jag hade skrivit femton sidor med stor och gles text. Sedan hade jag skurit ner A4-sidorna till A5 det vill säga halva höjden. Det var så Calle ville ha det.

I mitt bagage fanns alltid min tjänsteskrivmaskin, en Facit Privat, en rejäl bunt papper, ett par burkar Tip-Ex för korrigerering och en lång sax. Calle kom gärna med ändringar i sista minuten så det gällde att alltid vara beredd.

När applåderna efter Websters tal hade tystnat gick organisationens ordförande fram till mikrofonen för att introducera Calle Persson, president för Interpol och rikspolischef i Sverige. Till Calles och min fullständiga överraskning lämnade minst 80% av de närvarande upp emot 5000 åhörarna sina platser för att – som jag uppfattade det – bege sig ut i utställningsområdet eller till någon av de dussintals barerna. Ordföranden såg först helt ställd ut men återfann snabbt fattningen och presenterade Calle som sedan stod och talade inför en synnerligen glest befolkad men enormt stor konferenshall. Jag led med honom. Ordförandens ärligt menade ursäkt efteråt hjälpte inte är jag rädd. Calle var bister.

Från Los Angeles bar det av till Washington där vi möttes av Stuart Knight redan ute på flygplatsen.

US Secret Service bildades mot slutet av det amerikanska inbördeskriget, närmare bestämt år 1865. Myndigheten låg från början under Finansdepartementet och hade som uppgift att skydda den amerikanska dollarn mot förfalskningar. Det sägs att två av tre dollarsedlar var falska på den tiden. Knappt trettio år senare fick Secret Service i uppdrag att skydda presidenten, en uppgift som de fortfarande har kvar parallellt med bekämpningen av sedelförfalskning. Dollarn är på grund av sin stora spridning världens mest förfalskade valuta. Organisatoriskt lyder Secret Service sedan drygt tio år under departementet Homeland Security.

Det dygn vi tillbringade i Washington blev till bredden fyllt av olika programpunkter. Höjdpunkten var besöket i Vita Huset inklusive Secret Service olika installationer och funktioner djupt under den vita byggnad vi ser så ofta på TV. Man skulle nästan kunna likna Vita Huset vid ett isberg med en liten del synlig ovanför ytan och en närmast kolossal anläggning osynlig under jord. Vitt är huset också, precis som ett isberg.

Efter en tidig middag bar det iväg till Dullesflygplatsen för vår resa till Paris. Det var söndag kväll och Calle skulle vara med på ett viktigt möte morgonen därpå vid Interpol i Saint Cloud. Jag har svårt för att somna under flygresor så jag var rätt mosig när vi landade i Paris på måndagsmorgonen utan att jag egentligen fått sova något alls. Calle, däremot, hade fått sova i rätt många timmar. Vi hann åka via hotellet och duscha innan det var dags att åka ut till generalsekretariatet och det inplanerade mötet. På kvällen åt vi middag tillsammans med generalsekreteraren Jean Népote och divisionschefen Raymond Kendall. Både Népote och Kendall berömde konferensarrangemanget i Stockholm. Jag trivdes väldigt bra under den måltiden. På tisdagsmorgonen flög vi hem till Stockholm.

I mars 1978 var det dags för nästa långa resa tillsammans med Calle Persson. Jag hade nu fått ett smeknamn bland kollegerna på RPS. Jag kallades skämtsamt för talskrivare och trunkbärare något som jag absolut inte hade något emot; snarare tvärtom. Det var ju faktiskt det jag mest höll på med, i alla fall det där med talskrivier. Sina väskor skötte Calle i praktiken själv. Jag trivdes med arbetsuppgifterna och samarbetet med RPC. Det var alltid något på gång så det var med en viss känsla av spänning som jag åkte in till Kungsholmen från Ekerö på mornarna.

Resan skulle gå till Thailand, Malaysia och Indonesien och var föranledd av att herointrafiken från dessa tre länder till Europa hade ökat dramatiskt. Som president för Interpol skulle Calle förhandla med de tre ländernas polischefer om hur man skulle kunna förbättra samarbetet med syftet att minska tillgången i Europa på heroin från Sydostasien.

Resan tog nästan två veckor och Calle möttes med stor respekt i de tre huvudstäderna. Hans engagemang i Interpolfrågor var väl känt liksom hans kompetens på området. Förhandlingarna fick önskad effekt och nya satsningar gjordes från båda håll för att göra heroinet mindre tillgängligt på den europeiska marknaden.

Besöket i de tre länderna fick lite av statsbesökskaraktär, något som för min del var en helt ny upplevelse. Vi hämtades av poliseskorterad kortege ända ute vid flygplanet vid ankomsten och hade sedan säkerhetspersonal runt omkring oss hela tiden. Calle hade dessutom en personlig Aide de Camp från respektive polisorganisation så jag kunde slappna av en del i alla fall i det avseendet.

Den avslutande middagen i Bangkok var ståtlig. Värd för middagen var den thailändske polischefen som var en fyrstjärnig general. Vid det U-formade bordet satt vi uppskattningsvis tjugo personer med en meters lucka mellan kuverten. Vi var tre européer. Förutom Calle och jag deltog även den svenske ambassadören Jean Christophe Öberg, han som fick smeknamnet "Katastrof" med anspelning på mellannamnet. När middagen led mot sitt slut tog poligeneralen till orda. Han talade i positiva ordalag om internationellt polissamarbete i allmänhet och Calle Persson och Interpol i synnerhet. Han avslutade sitt tal med att peka på en överste och säga:

- Nu skall överste NN guide våra svenska gäster i Bangkok By Night. Ha det så trevligt mina herrar!
- No general, if I may, hördes ambassadör Öberg utbrista, herrarna är inviterade till mitt residens för en drink och ett samtal.

Översten som omedelbart hade rest sig upp i givakt när generalen pekade på honom, såg helt förvirrad ut. Med en handrörelse fick generalen översten att sätta sig ner igen. Jag vet inte vad översten hade planerat inom ramen för Bangkok By Night men vad det nu än var, gällde det inte längre.

Troligen blev ambassadören livrädd inför vad rikspolischefens nattliga runda i Bangkok skulle kunna ge för rubriker i svensk press. Polisgeneralen tog bildligt talat emot Öbergs ”protest” på ett silverfat men jag kan tänka mig att han innerst inne tyckte att ambassadören var fånig. Det tyckte i alla fall Calle och jag och vår uppfattning stärktes av det nästan löjligt korta besöket i residenset innan vi kördes tillbaka till hotellet. Det var uppenbart att det var ett rent svepskäl, detta med drincken och samtalet.

Värd för vårt besök i Indonesien en av Calles allra bästa Interpolvänner, polisgeneralen Widodo Budidarmo. Han hade varit med på Interpolkonferensen i Stockholm ett halvår tidigare då även jag träffat honom och fått fin kontakt. Hans hustru ägde ett företag som producerade batik och träarbeten som gjordes av invecklade rotslingor. Hon erbjöd Calle och mig att göra var sitt batikverk och vi accepterade gärna. Mitt blev nästan en kvadratmeter stort och mycket färggrant. Våra ”konstverk” levererades till hotellet i god tid före avresan.

Många år senare fann jag min batiktavla i en byrålåda hemma och bestämde mig för att låta rama in den. Damen i ramaffären studerade mitt konstverk, hummade lite grann och frågade sedan:

– Vilken konstnär har gjort den här?

Jag fann mig snabbt.

– Det är en tidig Waldman från hans indonesiska period.

Jag såg hur damen funderade och funderade men hon kunde uppenbarligen inte finna någon Waldman i sitt interna konstnärsminne. Just när jag öppnade dörren för att lämna butiken, log jag och sade:

– Waldman, det är jag det.

Mitt leende fick henne att slappna av.

Redan innan vi gav oss iväg på resan till sydostasien hade Calle bestämt sig för att avgå som rikspolischef. Ja, egentligen fick han nog rätt mycket hjälp från Regeringskansliet med det beslutet. Datum var satt till 31 mars, bara några veckor efter vår hemkomst. Det här hade redaktionen för programmet Kvällsöppet i SVT fångat upp och programledaren Åke Wil-

helmsson gjorde ett raljerande inslag om det i ett av de program som sändes medan vi fortfarande var på resa. Han beskrev den som en ren nöjesresa utan polisiärt innehåll. Jo, kanske fanns det en viss polisiär anknytning i alla fall. Calle hade ju en polisintendent med sig. Det var jag det. Calle fick telefonbesked hemifrån om vad som hade sagts och gick formligen i taket. Han hade under flera år fått löpa gatlopp i media och hade fått det allt svårare med kontakterna visavi media.

Resultatet av programinslaget blev att Calle JO-anmälades. När JO fann att syftet med resan var kopplat till Interpols ambition att minska heroinleveranserna från Sydostasien till Europa, att Calle var president för Interpol samt att den svenska regeringen avsatt särskilda medel för polisens internationella verksamhet, beslöt JO att lägga ner ärendet. Mycket oväsen men väldigt lite ull, skulle man kunna säga.

Calle Persson lämnade Rikspolisstyrelsen och hans flyttlass gick till Halmstad där han hade blivit landshövding. Jag fortsatte att vara hans minisekretariat för uppdraget som Interpolpresident. Kontakterna blev givetvis inte lika nära och direkta som de hade varit när vi satt i samma hus. Sista gången vi sågs i C-huset på Kungsholmen var när han bad mig komma in och hämta två stora bärkassar med pärmar och dokument. Jag skulle tills vidare förvara dem i mitt kassaskåp.

Där blev bärkassarna kvar i flera år. Sedan ringde Calle plötsligt en dag och vi stämde träff nere på Polhemsgatan där jag överlämnade dem till honom.

– Det ska bli en bok, sa Calle.

En bok blev det och den fick namnet *Utan Omsvep*. Jag har läst den flera gånger. Den är mycket detaljrik och beskriver många händelser som inträffade under min tid på RPS och inte minst under den tid jag arbetade nära Calle. Jag känner igen mycket av det som beskrivs i boken.

Hösten 1978 var det åter dags för Interpols Generalförsamling och det var Panama som fått förtroendet att stå som organisatör. Calle ingick inte längre i den svenska delegationen. Den bestod istället av rikspolischefen, en byråchef och ett departementsråd från justitiedepartementet. Calle och jag representerade Interpol, inte Sverige.

När dokumentationen inför Panama kom, fann jag till min överraskning att MW åter skulle representera sitt afrikanska land. Det var ju han som hade ställt det för sig på ett hotell under generalförsamlingen i Stockholm året innan. Jag funderade mycket över hur han skulle reagera när vi träffades igen, denna gång i Panama City.

Till min överraskning och glädje gav han mig en riktig björnkram när vi redan första dagen möttes i konferenslobbyn. Han drog mig lite åt sidan och berättade sedan att han nu ytterligare en gång fick representera sitt land mycket tack vare vår diskreta hantering av incidenten i Stockholm. Om det han gjort i Stockholm hade blivit känt på hemmafronten hade han, som han uttryckte det, bara försvunnit. Samtidigt som han sade det höll han sin högra hand formad som en pistol med pipan/pekfingret mot sin tinning. Han bad att få bjuda mig på en drink under mötet i Panama. Det fick han naturligtvis och vi hade en lång och trevlig pratstund i baren några dagar senare. Ett fint minne! För den sortens informella samtal räckte min skolfranska ganska bra och jag behövde ingen tolk som hade varit fallet i Stockholm. Inom parentes var hans kram den enda jag fick i Panama.

För två mindre fina minnen från konferensen i Panama stod en av de svenska delegaterna. Söndagens sociala program ägde rum på en jättelik hacienda, som är en bondgård av det större formatet, belägen en bit utanför huvudstaden. Där helstektes grisar, oxar och får och där bjöds på underhållning i form av sång, musik och dans. Stora runda bord med parasoller var utställda på en jättelik gräsplan. Det var där vi skulle sitta och äta.

För att serva Calle låg jag som vanligt lite före i programmet och gick därför fram till ett av borden och markerade några platser, i första hand för Calle Persson och den eller de delegater han valde att invitera till sitt bord. Jag noterade att det på varje bord stod två spritflaskor, en Black Label whisky och en Hennessy konjak, fina sorter båda två. Just som jag hade vikt upp ett halvdussin stolar kom det svenska departementsrådet fram till bordet. Han hade med sig en axelväska av det lite större formatet. Han öppnade den ena dragkedjan, placerade whiskyflaskan i väskan, stängde blixtlåset och ställde ner den under bordet. Sedan satte han sig ner utan ett ord. Det hela gick blixtsnabbt.

Strax därpå kom Calle med två kolleger från exekutivkommittén (styrelsen) och slog sig ner vid bordet. Någon märkte att en flaska saknades på vårt bord. En kypare tillkallades och två minuter senare stod en ny flaska Black Label hos oss. Jag skämdes å den svenske delegatens vägnar men han verkade helt oberörd. Den andra tabben från hans sida kom två dagar senare.

Under besöket hade Calle Persson tilldelats en personlig assistent, en ung och mycket parant panamansk kvinna i 30-årsåldern. Hon var dotter till en av Panamas högsta polischefer. Om jag minns rätt hette hon Anna och hade studerat statskunskap vid ett av landets universitet och sedan specialutbildat sig inom området turism. Hon tycktes kunna allt på de flesta områden om Mellanamerika i allmänhet och Panama i synnerhet. Hon var en utmärkt guide vid de tillfällen när Calle fick några timmar ledigt och vi tre tillsammans med en chaufför kunde ta

en tur i eller utanför huvudstaden. Bland annat besökte vi Panamakanalen och fick se slussning av jättelika fartyg på mycket nära håll. Jag fick till och med åka med i ett av de lokomotiv som mycket långsamt och försiktigt drar fartygen genom slussarna.

På kvällen en av konferensens sista dagar var det högtidlig statsbankett. Tyvärr tappade festen lite av sin lyster när Anna kom fram till mig efter middagen och berättade att hon blivit uppvaktad på ett mycket obehagligt sätt av en av mina landsmän. Det visade sig att det var departementsrådet som i berusat tillstånd flera gånger hade försökt förmå Anna att följa med honom till hotellet. Anna hade förgäves försökt avvisa honom på ett artigt sätt och nu började hon bli desperat, inte minst på grund av att flera i omgivningen sett och hört hans klumpiga ragningsförsök. Lösningen blev att Anna höll sig intill mig resten av kvällen och därigenom slapp ytterligare uppvaktning från min landsman. Om jag skämdes? Ja! Samtidigt var det kanske tur att Anna inte skvallrade för sin pappa. Då hade det förmodligen tagit hus i helsike för den drumlige svensken.

En stor händelse i Interpols historia tilldrog sig i Panama City. Organisationens generalsekretäre sedan femton år, fransmannen Jean Nepote, hade avböjt omval till ämbetet och skulle avgå. Calle skulle i sin roll som president hålla ett särskilt tal till den avgående generalsekretären. Eftersom det var ett hyllnings- och tacktal till en för Interpol mycket betydelsefull och uppskattad person blev innehållet väldigt annorlunda i jämförelse med de anföranden om internationellt polissamarbete som jag hade vant mig vid att skriva. Jag arbetade väldigt länge med det, naturligtvis i nära samarbete med Calle. Till slut var vi båda nöjda och Jean Nepote fick stående ovationer efter det. Eftersom Calle fick applåder flera gånger under sitt tal, var det uppenbart att åhörarna tyckte om det de hörde. Generalförsamlingen enades sedan om en resolution i vilken Nepote utnämndes till hedersgeneralsekretäre för sina betydelsefulla insatser för Interpol och det internationella kriminalpolissamarbetet. Nepote efterträddes av sin ställföreträdare, fransmannen André Bossard men det är en helt annan historia.

I och med att Calle lämnade posten som rikspolischef och istället blev landshövding minskade hans möjligheter att vara lika aktiv som Interpolpresident. Han hade inte längre tillgång till reseanslaget vid Rikspolisstyrelsen. För min del innebar förändringen att det blev mindre av sekretariat och mera av handläggning av ärenden vid Interpolsektionen. Som jag kommer till i nästa kapitel placerades jag sommaren 1979 vid Interpols Generalsekretariat i Saint Cloud och kom ännu längre bort från Calle Persson rent fysiskt. Han hade då dessutom flyttat 16 mil norrut på Västkusten och blivit landshövding i Göteborg. En tung centerpartistisk riksdagsman skulle lämna Riksdagen och vill väldigt gärna komma hem till Halland. Calle var artig och flyttade på sig.

Någon gång på våren 1979 ringde Calle och ville ha min hjälp. Han hade skrivit ett brev som han skulle skicka med en SAS-kapten på en flight till Arlanda senare samma dag. Brevet var adresserat till Torbjörn Fälldin som då var statsminister. Calle bad mig hämta brevet hos piloten och överlämna det till Fälldin. Överlämnandet skulle ske till honom personligen. Ingen annan fick på några villkor ta befattning med det.

Jag ringde till till Statsrådsberedningen och fick beskedet att statsministern skulle befinna sig i riksdagshuset när jag och brevet skulle komma till Stockholm från Arlanda. På Arlanda fungerade det precis som det var tänkt. Med brevet i portföljen körde jag in till Stockholm, gick in i riksdagshusets reception, legitimerade mig och anmälde att jag hade ett brev till statsministern. Bakom disken stod den vaktmästare som av många ansågs vara den informelle chefen för hela riksdagen. Inget ont i det. Han var en artig och korrekt person men han var chefen med stort C.

Bra, sade han, jag tar hand om det och lämnar det till statsministern som just nu sitter i möte.

– Nej tyvärr, sade jag, landshövding Carl Persson har instruerat mig att lämna det i statsministerns hand.

Vaktmästaren blängde på mig uppenbart störd över att han inte ansågs vara behörig att hantera brevet. Han hänvisade mig till en soffa för att vänta på Fälldin. Där fick jag sitta i nästan två timmar innan statsministern dök upp tillsammans med en grupp medarbetare. Jag gick fram till honom, presenterade mig och överlämnade brevet. Han såg förvånad ut men tog emot det och gick en bit åt sidan. Där öppnade han kuvertet och läste brevet. Därefter tittade han bort mig, nickade och log och stoppade sedan ner brevet i kavajfickan.

Jag har ibland funderat över vad som stod i brevet. Kanske gällde det Geijeraffären som då var i full blom och där Fälldins namn hade nämnts. Jag räknar dock inte med att någonsin få reda på vad Calle hade skrivit och har ju inte heller med det att göra. Min roll var enbart budbärarens.

Hösten 1979 genomfördes Interpols generalförsamling i Kenyas huvudstad Nairobi. Jag ingick i gruppen från Paris som skulle arbeta under konferensen och fick dela min tid mellan Calles och sekretariatets arbetsuppgifter. Den svenska delegationen bestod av samma personer som föregående år i Panama. Här var det inte en av dem som gjorde bort sig utan faktiskt hela trion och det dessutom samtidigt.

En av de sociala programpunkterna ägde rum på en anläggning ungefär motsvarande Skansen i Stockholm. Vi åt och drack och underhölls i en jättelik cirkusliknande byggnad. Nå-

gon timme efter middagen ropades det ut i högtalarsystemet att baren skulle vara gratis i ytterligare en timme. Den skulle i och för sig fortsätta att vara öppen även senare men då förväntades man köpa sina drinkar.

Konferencieren hann knappt stänga av mikrofonen förrän den svenska delegationen i samlad trupp och under stor brådska korsade dansgolvet och satte kurs mot barbordet där det stod mängder av små 5 cl flaskor med sprit av olika sorter. Snabbt fyllde de tre sina kavajfickor med småflaskor och återvände därefter till sitt bord. Fickorna putade då ut ungefär som pistolhölster. Calle blev alldeles svart i blicken och Raymond Kendall, divisionschef vid Interpols generalsekretariat, som satt intill Calle, skakade på huvudet:

- No, not again! We've seen all that before. Where are their manners?

Det är inte roligt att vara ute i den internationella miljön när höga chefer hemifrån så totalt brister i känslan för vett och etikett.

”

Idag, när manuskriptet till boken skickats till tryckeriet, nåddes jag av budskapet att Carl G Persson gick bort igår. Enligt uppgift somnade han in stilla i kretsen av sina närmaste. Svensk Polis har sorg. Formgivaren av förstatligandet av polisen 1965 och dess högste chef fram till våren 1978 blev 95 år så när som på en månad. Calle P, som han allmänt kallades, blev en stark förebild för oss som var poliser på 60-, 70- och 80-talet. Vi fick dra nytta av den enorma utveckling han genom sitt starka ledarskap åstadkom för svensk polis.

Vi som hade förmånen att arbeta nära honom lärde känna en ämbetsman av den gamla stammen, helt igenom ärlig och mycket kompetent. Hans fasta handslag och personliga engagemang inspirerade medarbetarna i organisationen och sporrade dem att accelerera från ett redan högt tempo.

För mig personligen kom Calle att betyda oerhört mycket, också för min professionella karriär och han gav mig möjligheten att växa på flera plan. Jag är stolt över att ha fått arbeta tillsammans med honom. Calle fattas mig men det ljusa minnet av honom lever kvar.

Ekerö den 7 november 2014

Anders Waldman

”

Interpols Generalsekretariat i Paris

Med början efter förstatligande av polisen år 1965 stationerades en svensk polis vid Interpols Generalsekretariat som då låg på Nr 105 rue Armengaud i Saint Cloud, en förstad strax väster om Paris. Man kan enkelt säga att St Cloud ligger på andra sidan av Boulogner-skogen och floden Seine. Det började med polisintendenten Olle Jörnander och sedan rullade det på i treårsintervaller. Mellan 1976 och 1979 var det gode vännen Åke Stolpe, också en gammal Cypernkollega, som var placerad där. Han var förresten hemma i Stockholm och hjälpte till med Generalförsamlingen 1977, en riktigt go värmlänning.

Vintern 1978/79 fick jag frågan av interpolsektionens chef om jag var intresserad av att avlösa Åke och arbeta vid generalsekretariatet i tre år. Det kändes helt rätt att svara ja, så det gjorde jag. Det uppstod dock genast ett problem.

Mina företrädare hade varit i Paris på tjänsteresa rent teknisk sett. De bodde i en liten lägenhet på rue Copernic i den centrala delen Paris bara fem minuters promenad från Triumfbågen. De hade besök av sina anhöriga endast under korta perioder och var istället själva hemma i Sverige relativt ofta. Jag skulle däremot ha familjen med mig hela tiden och Johan skulle dessutom börja i skolan redan efter ett år. Det skulle aldrig kunna fungera ekonomiskt med en tjänsteresa som grund. Enbart skolavgiften skulle få ekonomin att kapsejsa. Personalavdelningen och facket var till ingen hjälp alls så jag ringde till de som kunde mera: Statens Utlandslönenämnd.

Oj, sa handläggaren där när jag hade presenterat RPS-upplägget, tre år på tjänsteresa i Paris. Det låter för mig lite som Stanley och Livingstone. Det finns betydligt modernare lösningar idag.

Jag gillade liknelsen. Han lovade att titta på frågeställningen och återkomma. Några dagar senare fick jag ett brev från honom där han beskrev de ekonomiska förutsättningarna för stationering i utlandet, i princip likadana som de som gäller för UD-personal. Jag överlämnade en kopia av brevet till personalavdelningen där man lite generat konstaterade att det där kunde

de ju själva ha letat fram. Även facket fick en kopia. På det viset blev jag den förste svenske polisen med sin utlandsstationering baserad på korrekta ekonomiska förutsättningar.

Boendet i Paris, eller rättare sagt i förstaden Neuilly sur Seine, löste sig lika enkelt. Ett samtal med Byggnadsstyrelsen resulterade i ett erbjudande om en sexrummare på 170 kvadratmeter. I början av 50-talet hade Byggnadsstyrelsen låtit bygga ett hus med åtta stora lägenheter. Från början var de avsedda för diplomater vid den svenska ambassaden. Det var då det. År 1979 bodde det inte längre några ackrediterade diplomater från den svenska ambassaden i huset. De bodde mestadels i villor längre västerut mot Versailles eller i fina våningar i Paris centrala delar. I huset i Neuilly bodde istället sekreterare och tjänstemän från olika internationella organisationer, precis som jag med min familj. Tyvärr fanns det inga andra barn i huset. Vi bodde emellertid på entréplanet och hade utgång till en jättelik altan på baksidan. Den kunde vi använda för att smidigt komma ut i trädgården som var rätt stor och omgiven av ett staket. Det kändes tryggt och Johan och Magnus hade fina utrymmen till lek.

Den här våningen var nästan 60% större än atriumhuset vi hade haft på Ekerö så vi blev tvungna att komplettera möblemanget ganska rejält. Det var dessutom dags att göra det för vår begränsade ekonomi efter giftermålet 1973 hade styrt valet av de möbler vi då hade haft råd att köpa. Nu hade vi dessutom förmånen att kunna köpa allting på utförsel, med andra ord utan moms. Vi passade också på att köpa en ny Volvo 245 GLE som jag stolt hämtade hos Volvo Tourist And Diplomat Sales på Hisingen. Även den var befriad från svensk moms och försågs i Paris med franskt konsulärt registreringsnummer.

Lägenheten i Neuilly skulle bli ledig den 1 september så därför bestämde vi att jag skulle åka ner ensam och köra dubbelt med Åke Stolpe över sommaren, givetvis med avbrott för semester. Jag bokade ett rum på Hotel Copernic som låg på samma gata som Åkes lägenhet. Huset på Ekerö sålde vi och de nya ägarna skulle tillträda när vårt flyttlass gått i slutet av augusti. Beslutet att sälja huset fattade vi än en gång med baktanken att flytta hem till Göteborg efter vistelsen i Paris. Vi kände oss mätta på Stockholm. Hur det blev med det återkommer jag till ganska snart.

Sommaren gick fort och jag fick besked av chefen för polisdivisionen, engelsmannen Raymond "Ray" Kendall att jag skulle efterträda en fransman vid namn Serge Langlais som avdelningschef och ansvarig för två grupper: Bedrägeri och Förfalskning. Jag hade väntat mig att bli en i ledet men nu blev det helt annorlunda, sannolikt beroende på min tjänstegrad som polisintendent. På franska heter motsvarande titel Commissaire Divisionnaire. Så här i efterhand tycker jag nog att det hade varit bättre om jag sluppit chefskapet. Jag fick nämligen

Kendalls fru Antoinette som assistent på den ena av mina två grupper; ingen käck lösning. Jag nöjer mig med den kommentaren.

Langlais gav mig en bra introduktion till mitt uppdrag. Min avdelning bestod av totalt 25 poliser från olika länder och fem civilanställda. Det var lite av en kulturchock att få uppleva arbetstempot vid generalsekretariatet. Arbetstiden var förlagd till mellan nio och fem och vid halv tiotiden hade de flesta kommit. Att börja dagen med en kopp kaffe var en djupt grundad vana. Sedan måste man diskutera de senaste nyheterna men vid tiotiden satt de flesta vid sina skrivbord. Några började till och med att arbeta, åtminstone lite smått.

Lunchrasten var officiellt 45 minuter lång med en restaurang på bottenplanet i byggnaden. Maten var ypperlig och kanin var en ofta återkommande delikatess. De flesta franska kollegerna drack vin till maten men jag höll mig till mineralvatten. Jag hade gärna druckit öl men det fanns inget svagare än starköl så jag avstod. Jag körde ju bil till och från kontoret. Vid halvtvåtiden var de flesta tillbaka på sina arbetsplatser men då hade arbetstempot sjunkit något till viss del beroende på vinintaget under måltiden. Många köpte en helbutelj, skrev sitt namn på etiketten och drack ur den under högst två luncher. Sedan var flaskan tom. Vid halvtretiden fylldes den hall där kaffemaskinerna stod och vid fyrtiden började de flesta förbereda hemgången.

Jag ironiserar visserligen lite kring det här men, som man säger, ingen rök utan eld.

Det fanns ungefär 200 anställda vid Generalsekretariatet och 75% av dem var fransmän. Övriga var kolleger från olika länder som liksom jag var sekonderade till Generalsekretariatet under kortare eller längre perioder. I mina två grupper fanns poliser från Frankrike, Spanien, England, USA, Australien och Danmark; allt i en skön blandning. Samarbetet fungerade väldigt bra och vi lärde mycket av varandra.

Av själva polisarbetet vid Generalsekretariatet hade jag inte särskilt mycket att lära mig. Metoderna var gammaldags och baserade på tungrodd fransk administration. Att återkalla en efterlysning av en för brott misstänkt person tog vanligen sex veckor. Det var lätt att tänka sig konsekvenserna för den som friats från misstankar om brott i ett land och som sedan reste exempelvis till Seychellerna och stoppades i passkontrollen på grund av den tidigare efterlysningen. Inlåsningsen blev givetvis mer eller mindre omedelbar och kunde dessutom vara ganska länge innan korrekt information nått myndigheterna på ö-gruppen. Rättssäkerheten var i det avseendet helt oacceptabel.

En engelsk kollega och jag satte oss ner och utformade en process som gjorde att en

avlysning kunde lämna Generalsekretariatet via kortvågsradio senast dagen efter att den inkommit. Inom samma tidsrymd sändes en förenklad blankett med samma innehåll per post. Jag är inte säker på att alla fransmän i administrationen gillade metoden. Det blev ju bara knappt 10% kvar av arbetsinsatsen. Vad skulle man använda den frigjorda tiden till?

På den tiden kommunicerade Generalsekretariatet och de nationella Interpolkontoren med varandra via kortvågsradio. På översta våningen i St Cloud satt det allvarsamma män i halvlånga blå rocka och sände morsetecken med telegrafnycklar. Signalerna gick därifrån till ett slott ett tjugotal mil söder om Paris. Där fanns sändare och mottagare kopplade till ett antal stora antenner. I slottet fanns det också ett par möblerade lägenheter som vi kunde hyra, exempelvis över en helg. Lagom avstånd från Paris var det ju dessutom. Särskilt spännande för Johan och Magnus var den vallgrav som omslöt slottet. I vallgraven fanns en liten roddbåt som användes flitigt av sönerna. Över en vindbrygga måste man också gå för att komma till eller från slottet.

Vi gjorde ofta utflykter över veckosluten till mindre städer eller större byar inom en radio på cirka 30 mil från Paris. I princip alla de ställen vi besökte hade det gemensamt att det mitt i byn eller staden låg ett torg. Runt torget fanns borgmästeriet, ett hotell, en kyrka och en restaurang. Där fanns också nästan alltid ett minnesmonument över de två världskrigen med namn på de från samhället som stupat. Maten på den lilla restaurangen var i allmänhet mycket god och servicen personlig. Johan och Magnus fick alltid mycket uppmärksamhet. De trivdes gott språksvårigheterna till trots.

Polisiärt sett hade jag som sagt inte så mycket att lära av verksamheten i St Cloud förutom via de internationella kollegerna. Mycket var gammaldags. Personregistret exempelvis bestod av över fyra miljoner kort uppdelade i två enorma ”kortregistertrummor”. De var närmare en meter i diameter och i varje trumma fanns närmare 100 kortsnurror. I den ena trumman var korten insatta i alfabetisk ordning baserat på begynnelsebokstaven i efternamnet. I den andra trumman satt korten också i ordning efter efternamnen men inte i alfabetisk ordning utan i fransk fonetisk ordning. Det tyska namnet Haas satt följaktligen under H i den ena trumman och under A i den andra. På franska uttalas nämligen inte H i början av ett ord, inte heller ett S i slutet. Namnet Haas uttalas bara som A, inget H och inget S. En viss logik fanns det trots allt i systemet men det kändes väldigt gammaldags, inte minst för mig som svensk polis och van vid modernare system baserade på datorkraft.

Arkivet för personakter var inte helt pålitligt. Det var dessutom indelat i en aktuell och en historisk del. Var gränsen mellan de två gick lärde jag mig aldrig. Jag uppfattade det som att

den flöt. Om man exempelvis begärde upp akterna på Clark Olofsson fick man upp tre, de tre som fanns i det aktuella arkivet. I det historiska arkivet fanns det ytterligare fyra som man emellertid måste beställa separat för att få tillgång till. Inte i någon av akterna fanns det heller någon sammanfattning av det sammanlagda innehållet i de sju akterna. Man måste läsa alla dokumenten varje gång; ett irrationellt system. Jag försökte få en ändring till stånd men den franska motståndsrörelsen var mig för stark. I mina två grupper införde vi dock regeln att alltid lägga sammanfattningar som benämndes resuméer i samtliga akter när det fanns fler än en och dessutom i de båda arkiven. Det blev en liten och begränsad men dock utveckling i rätt riktning.

Efter ett år började Johan i den svenska skolan belägen inte så långt från Triumfbågen. Ewa och Magnus följde honom dit varje morgon och hämtade honom på eftermiddagen. Det blev väldigt mycket åkande med tunnelbanan, särskilt för Ewa och Magnus. När skoldagen var kort valde de ibland att stanna kvar och den då fyraårige Magnus fick gärna låna några läroböcker och tillsammans med Ewa prova på skolan redan tre år i förväg. Skolan var mycket bra med proffsiga lärare och små klasser. Den drevs i B-form med två årskurser i varje klass.

I vårt hus i Neuilly fanns det inga andra barn men vi såg franska barn utanför de omgivande husen. Ja, inte i fastigheten som låg i en park alldeles bakom vårt hus. Där bodde ägaren av varumärket l'Oreal och i den parkliknande trädgård som omgav den slottsliknande byggnaden såg vi mest bara tjänstefolk som piskade mattor, vallade hundar eller arbetade med rabatter och gräsmattor.

Jag frågade därför Madame Dorscheid, vår consierge (portvakt) som höll ordning i vårt hus hur vi lämpligen skulle göra för att få kontakt med grannarnas barn.

– Oh Monsieur, svarade hon, det är bara att skicka ett inbjudningskort och hälsa barnen välkomna att leka med era barn en viss dag mellan angivna klockslag. Ni bör också ange om förfriskningar eller mat kommer att serveras.

Vi avstod. Neuilly är en blandning av Östermalm och Djursholm och det var i alla fall på den tiden väldigt tätt mellan Bentleybilar och flottare modeller av Mercedes och BMW. Johan och Magnus klarade sig fint själva. Det kändes skönt.

Jag körde oftast bil till kontoret men de dagar jag i förväg visste att det skulle bli representation eller andra utsvävningar, tog jag buss, tunnelbana och tåg. Kollektivtrafiken fungerade alldeles utmärkt. Bussen stannade på rue de Longchamp alldeles intill huset där vi bodde. Med

tunnelbanan var det sedan bara en hållplats till centret La Defense och med tåget därifrån till St Cloud tog det inte många minuter. Där blev det visserligen en lång trappa upp till gatan där kontorsbyggnaden låg men den fysiska träningen behövde jag.

Varje onsdag var vi ett internationellt gäng som åkte till en närbelägen skola där vi hade en två timmars bokning för volleyball. Ofta blev det en öl i omklädningsrummet eller på en bar i närheten efter matcherna. Stämningen var alltid på topp. Det enda som avvek var att de franska kollegerna bytte om till gångkläder utan att först duscha medan vi andra tog en lång skön dusch innan vi klädde om. Inte så konstigt kanske att dofteliminerande hudprodukter är storsäljare i Frankrike. Så gjorde de tydligen redan på 1600-talet, lade på väldoftande oljor istället för att tvätta sig. Huvva!

Mitt första år i Paris var också mitt sista som ADC till Calle Persson. Han avgick som president för Interpol hösten 1980. De gånger han besökte Generalsekretariatet det där sista året, hämtades han oftast på flygplatsen av organisationens chaufför och tjänstebil. Ibland bad han

• Jag som Interpoldelegat vid en FN-konferens i Geneve på ämnet piratkopiering av varumärkesskyddade produkter.

dock att jag skulle möta honom. Då brukade jag också köra honom till flygplatsen när besöket var slut. En av de gångerna åkte vi från St Cloud in till Paris och det hotell där Calle hade bott. Han skulle checka ut. Kreditkort var inte lika vanliga då som nu och Calle hade fått traktamente och hotellkostnaden utbetalda i franska franc i Interpols kassa.

Jag var tillsammans med honom inne i lobbyn när hans skulle checka ut men plötsligt blev det tvärstopp. En signal ljud och en röd lampa på en dosa på portierdisken lyste. Den 500-francsedel som Calle hade betalat med var förfalskad. Det var därför som larmet gick. Först mulnade både Calle och jag men sedan brast vi i skratt. Sedeln kom från Interpol, den världsledande organisationen mot förfalskning av sedlar. Till och med portiern log när vi berättade. Jag tog upp en likadan sedel ur min plånbok och ”löste ut” Interpolpresidenten. André Bossard, den nye generalsekreteraren log inte när han fick reda på vad som hade hänt. Han tyckte händelsen var utomordentligt pinsam. Kassachefen fick betala priset med en rejäl utskällning.

André Bossard var flera nummer mindre i befattningen som generalsekreterare än sin företrädare, den legendariske Jean Népote. Han hade en speciell egenhet när man föredrog ett ärende för att få ett beslut. Jag hörde honom aldrig säga Oui eller Non. Det blev istället:

– Cher Monsieur Waldman, en principe je ne suis pas contre!

Det betyder ungefär:

– Käre herr Waldman, I princip är jag inte emot ert förslag.

Där kunde man tala om att ha ryggen fri. Om effekten av förslaget blev dålig, kunde han säga att han inte godkänt det och om den blev bra kunde han säga att i alla fall inte varit emot det.

I början av juni 1980 kom det ett telex från Rikspolisstyrelsen. Avsändare var Hans Lagerhorn på Bevakningssektionen. Han var chef där och var samtidigt ansvarig för samordningen av skyddet för kungafamiljen. Nu var det så att Kungaparet skulle avlägga ett officiellt statsbesök i Frankrike i midsommarveckan och eftersom ingen av de två medföljande svenska livvakterna talade eller förstod franska, undrade Lagerhorn om jag kunde ställa upp och hjälpa till som språkbrygga. Jag skulle inte arbeta med själva personskyddet, endast översätta när så behövdes. Besöket skulle pågå i tre dagar och Lagerhorn skulle skicka programmet per post.

Jag clearade frågan med Ray Kendall. Han hade inga invändningar. När dokumenten kommit från Stockholm tog jag kontakt med den kommissarie vid Voyages Officielles som stod angiven som kontaktman. Han hette Leclerc och skulle vara chef för den franska livvakts-

grupp som skulle arbeta med det svenska kungaparet. Voyages Officielles är en avdelning inom den nationella franska polisen som arbetar med personskydd i samband med statsbesök, ungefär som Säpos personskyddsgrupp gör hemma i Sverige.

På morgonen den dag besöket från Sverige skulle inledas, hämtade Leclerc mig vid bostaden och vi for ut till flygplatsen Charles de Gaulle där kungaparet skulle landa. Efter det ceremoniella mottagandet flögs vi i två stora vita statshelikoptrar in till Paris där vi landade på en gräsyta inte långt från Place de la Concorde i södra änden av Champs-Élysées. Efter ett kort besök i den franska statens officiella logi för besökande statschefer, skulle kungen lägga ned en krans vid den okände soldatens grav. Den ligger mitt under Triumfbågen. Leclerc hade bestämt att jag skulle åka i Parisprefektens bil utrustad med en bärbar radio för kommunikationens skull. Prefektens bil går först i alla officiella korteger, till och med före motorcykel eskorten. Jag kan lova att det var en mäktig känsla att i framsätet på den bilen svänga upp på Champs-Élysées från Place de la Concorde och finna att hela den enormt långa och breda avenyn var totalt tömd på fordon. Inte ens en cykel fanns i sikte! På båda sidor vajade hundratal franska och svenska flaggor och vi åkte mitt i gatan. Det var en njutning!

Sedan följde ett fullmatat program med bland annat presidentens middag i Versailles, besök i Bernadotte-muséet i Pau och hos biltillverkaren Renaults utanför Paris. Det blev tre långa men väldigt intressanta dagar, en helt ny värld för min del. Påföljande dag satt jag åter på kontorsstolen i St Cloud. Vardagen var tillbaka!

Några månader senare påmindes jag om besöket och livet fick en liten om än kortvarig guldkant. Det kom en inbjudan från det franska Inrikesdepartementet. Jag skulle få medalj! Vid en kort men högtidlig ceremoni tilldelades jag och ett tjugotal andra personer Ordre National Du Mérite, den franska förtjänstorden. Jag blev riddare och det var minsann ingen dålig belöning för tre dagars arbete.

I januari 1981 kom det en inbjudan från IBM till Interpol. Den första datorn var under installation på generalsekretariatet och valet hade fallit på IBM. Inbjudan som kom var för två personer och avsåg ett femdagars seminarium om "Computer Crime", databrott. Seminariet skulle hållas på Loewes Hotel i Monaco, det där hotellet som ligger precis vid havet och som har en gata i en tunnel genom fastigheten. Genom den tunneln kör F1-bilarna under Monacos Grand Prix varje år.

Generalsekretären bedömde att seminarieprogrammet passade bäst för oss som arbetade med bedrägerier. Därför skulle jag åka tillsammans med Alain Fougairolle som var en civilanställd fransman. Han arbetade med sekretariatets datoruppbyggnad.

Det blev fem spännande dagar i Monaco och den som gjorde det djupaste intrycket på mig var en två meter lång amerikan vid namn Donn B. Parker. Han var forskare vid Stanford Research Institute i USA och tycktes kunna väldigt mycket om hur man kunde missbruka datorernas möjligheter i brottsligt syfte. Hans dramatiska beskrivning av hur ett tredje världskrig till stor del skulle komma att utkämpas mellan datorsystem i olika länder lämnade ingen av oss oberörd.

Väl tillbaka i St Cloud avrapporterade jag mina intryck från seminariet till min chef Raymond Kendall och generalsekreterare André Bossard. Båda tog de beskrivna problemställningarna på allvar. Mitt förslag att vi skulle arrangera ett databrottsseminarium på generalsekretariatet senare samma år fick ett snabbt godkännande. Ja, Bossard körde givetvis först sin vanliga stil att han inte var emot förslaget men Kendall satte ner foten och hävdade att det här var viktigt. Jag började genast arbeta med planeringen tillsammans med Alain Fougairolle.

Någon månad senare deltog den svenske rikspolischefen Holger Romander i en konferens i St Cloud och strax innan han skulle åka hem till Sverige igen bad han att få prata med mig i enrum.

– Kan du tänka dig att återvänd till RPS redan i höst, frågade han. Hans Lagerhorn på Bevakningssektionen skall gå i pension och i samband med det slår vi ihop den enheten med Roland Asplunds sektion. Roland blir chef över helheten. Numerärt måste dock Lagerhorn ersättas och då tyckte vi att du skulle kunna vara lämplig.

Nu stod jag åter inför ett vägval. Visserligen var Interpolarbetet intressant men här dök det nu upp en möjlighet till ett semioperativt uppdrag på ett helt nytt och klart spännande område. Jag tackade ja. Den här gången skedde det på stående fot och utan samråd med Ewa. Där rök också vår plan att återvända till Göteborg efter perioden i Paris. Åter hade det hänt något som skulle ändra vår planering.

Under påsken var vi hemma och tittade på hus på Ekerö. Vi fann ett passande radhus inte så långt från där vi hade bott före Parisäventyret. Vi slog till. Semestern tog jag tidigt det året och den 14 juli anlände jag ensam med Tor Line-färjan till Amsterdam. Familjen stannade kvar i Göteborg över sommaren. Övervakning av packning och lastning av möblemanget inför hemtransporten kunde jag sköta på egen hand. Under överfärden från Göteborg hade min hals slammat igen ungefär som under tågresan från Sollefteå till Stockholm tolv år tidigare. Det var dags för halsfluss igen. Följden blev densamma. Jag slutade röka, denna gång efter knappt sex års bolmande. Tyvärr reagerade kroppen ungefär som 1969. Jag gick upp i vikt igen och det ganska rejält. Nu vägde jag nästan 20 kilo mer än våren -69.

Planeringen för mitt seminarium fortsatte och en av dem som jag engagerade var Hans Wranghult, byråchef vid RPS registerbyrå. Han hade breda och djupa kunskaper om hur det svenska person- och belastningsregistret hade datoriserats. Han var dessutom jurist och mycket kunnig på den lagstiftning som hade en bäring på databehandling av personinformation. Det slutliga programmet såg bra ut och dess stjärna var Donn B. Parker från USA.

The Interpol International Seminar On Computer Crime var historiskt sett det första i sitt slag för poliser och åklagare. Det blev en framgång och förhoppningsvis en vändpunkt i många polisorganisationers hantering av den brottstypen. Jag kände mig nöjd. Drygt 40 deltagare följde de olika föreläsningarna med stigande intresse. Den enda dippen på den positiva kurvan stod kriminalchefen vid New Scotland Yard för. Han begärde ordet under avslutningen och tackade Interpol för att seminariet hade arrangerats. Sedan tillade han.

– Det här var intressant, sade han, men inget som vi kommer att behöva lägga några resurser på ”at the Yard”. Det här är enbart science fiction.

Jag undrar vilken som skulle blivit hans kommentar idag med de gångna trettio åren i backspegl. Databrottsligheten har ju faktiskt utvecklats som Donn B. Parker prognostiserade i Monaco i januari 1981, om inte värre.

Ett par veckor senare kom det en flyttbuss till rue de Longchamp och vårt hem gav sig iväg på en 180-milaresa tillbaka till Ekerö.

.....

Rikspolisstyrelsen *Del IV*

Statsbesök

.....

Den 1 september 1981 var jag tillbaka på RPS. Den här gången på Bevakningssektionen som höll till på plan tio i C-huset med utsikt över Kronobergsparken. Förmiddagen tillbringade jag tillsammans med sektionschefen Roland Asplund. Han presenterade de kolleger som jag skulle arbeta tillsammans med och sedan gick vi i detalj igenom mina kommande arbetsuppgifter.

De var i korthet att arbeta med säkerhetsplaneringen i samband med officiella och inofficiella besök i Sverige av företrädare från andra länder, oftast ministrar. Vidare skulle jag samordna säkerheten kring de svenska statsråd som hade personskydd, i första hand när de befann sig på resa i Sverige eller i utlandet. Riksdag och regering tillhörde också kundkretsen liksom de främmande beskickningarna i Sverige. De utländska ambassaderna låg i och för sig till största delen inom Stockholms polisdistrikts domäner men de ville gärna även ha kontakten med den centrala polismyndigheten – RPS – som de upplevde som ett polisiärt högkvarter även i operativ bemärkelse.

Statschefens (kungafamiljens) säkerhet samordnades också från den här enheten. Det var en gammal Cypernkollega till mig, Yngve Larsson, som efter Lagerhorns pensionering hade fått den tunga uppgiften på sitt bord. Det var därför också han som fick ta hand om de två eller tre statsbesök från utlandet som ägde rum i Sverige varje år. Statsbesök blir det formellt först när det är det främmande landets statschef som avlägger besöket och det sker på inbjudan av den svenske kungen.

Mitt elddop blev den amerikanske försvarsministern Caspar Weinberger som skulle komma till Stockholm bara en dryg månad efter min start på det nya jobbet. Hans besök avlöpte väl från säkerhetssynpunkt och jag fick genast bra kontakter med såväl försvarsdepartementet som den amerikanske ambassaden där Norman Bishop blev min kontakt. Han ringde mig därefter då och då, även mellan de ofta återkommande högnivåbesöken från USA. Särskilt glad blev jag när Norman ringde för att informera mig om att ambassadens österrikiske kock

hade cheesecake på lunchmenyn. Då blev det gärna ett tjänsteärende för min del till den amerikanske ambassaden vid lunchtid.

Vi förde statistik över de uppdrag vi hade varje år och den brukade landa på mellan 220 och 250 besök som vi hanterade. Den polisiära insatsen vid besöken baserades på två kriterier: Hotbild och protokollär nivå. Hotbilden var den grundläggande aspekten när skyddsnivån skulle läggas fast. Vi hade mycket stor flexibilitet och kunde variera säkerhetsnivån inom mycket vida ramar. Ett besök av en fackminister från Danmark blev oftast bara ett informationsärende. Vi skickade helt enkelt besöksprogrammet till berörda polisdistrikt för kännedom och utan krav eller förslag på åtgärder. En minister med en konkret hotbild fick det skydd från polisen som vi bedömde skulle räcka och omfattningen av det kunde variera väldigt mycket. Svårast var egentligen de tunga besöken från USA. En ex-president kunde ha med sig ett säkerhetsteam på runt 30 personer som dessutom var väldigt aktiva på fältet, gärna på egen hand. För oss på Bevakningssektionen gällde det att vara på alerten och markera att ansvaret låg hos svensk polis.

Hotbilsbedömningens egenskap att alltid vara färskvara krävde att vi kontinuerligt studerade gästens hotbildsnivå inför och under besöket. Svensk polis hade och har givetvis även idag det formella ansvaret för gästens säkerhet så länge denne befann sig på svensk mark. Med mycket kort varsel kunde vi också anpassa skyddsåtgärderna under pågående besök. Det här ställde stora krav på goda kontakter med berörda polisenheter i hela landet och sådana byggde jag upp så snabbt jag någonsin kunde. Det var i första hand kommissarierna hos länspolischeferna jag samarbetade med samt respektive ordningsavdelnings stab i Stockholm, Göteborg och Malmö. Hela upplägget baserades på den information vi fick från RPS/SÅK eller Säpo som organisationen kallas till vardags. Vårt samarbete med SÅK fungerade väldigt bra och präglades av förtroende och smidighet.

Efterhand etablerade jag även kontakt med företrädare för de olika departementen vilket, inte minst med tanke på sekretessen, var en absolut nödvändighet. Jag hade redan i början av min tjänstgöring på Bevakningssektionen märkt att jag kunde ringa upp i princip vilket departement som helst och säga att jag hette Waldman och ringde från Rikspolisstyrelsen. I nästa ögonblick kunde jag få detaljerad information om ministerns program för resten av den dagen eller påföljande dag. Inte bra! När väl särskilda kontaktpersoner utsetts, kände jag mig mycket tryggare; sannolikt de också.

Så här i efterhand kan jag säga att tiden vid Bevakningssektionen var den absolut bästa under hela min polisiära karriär. Jag åkte bokstavligt talat med ett leende till jobbet varje mor-

gon. Det blev en hel del kvällar och helger med arbete också men med den goda marktgjäst jag hade hemma fungerade familjelivet i alla fall bra. Ewa hade börjat arbeta som kommunal dagbarnvårdare med barnen hemma i vår bostad och det kändes tryggt med tanke på Johan och Magnus. Från och med hemkomsten från Paris gick det inte längre att leva på en lön. Något måste ha hänt med kostnadsbildningen i Sverige under våra två år i Frankrike.

Mina arbetsdagar var fyllda med intressanta samtal och planeringsmöten på svenska, tyska, engelska och franska inför kommande ministerbesök från utlandet. Vidare kallades jag flera gånger i veckan till någon ambassad i Stockholm för diskussion om ett aktuellt problem eller ett förestående besök.

I de fall en gästande minister eller annan VIP skulle ha livvaktsskydd från Säpo skulle Rikspolisstyrelsen även ställa förare och fordon till förfogande för gästens transporter under besöket. För det ändamålet fanns ett par polisinspektörer på RPS som alternerade mellan att köra RPS-ledningen och gästande VIP:ar.

Statschefer och stats- och utrikesministrar, fick åka i en förlängd Cadillac från mitten av 60-talet. För dem gällde nämligen särskilda protokollsregler kopplade till deras status. Cadillacerna hade i princip ingen fysiskt skydd alls vilket ställde till problem vid flera tillfällen.

Rikspolischefen tog upp problemet med dåvarande justitieministern Ove Rainer som visade sig vara en handlingens man. Han ringde nämligen personligen till Volvochefen P-G Gyllenhammar och frågade om man på Volvo var intresserade av att bygga en statsbesöksbil. Gyllenhammars svar kom direkt.

– En sådan bil vill vi bygga och vi ska göra det i nationens intresse!

Till min glädje blev jag utsedd att vara Rikspolisstyrelsens representant gentemot Volvo i projektet. Åke Kempe hette min kontakt på Volvo Specialvagnar. Från UD fick jag synpunkter på bilens inredning och från Säpo deras krav på skalskydd det vill säga vilken form av angrepp genom beskjutning, gasning eller sprängning som bilen måste kunna stå emot.

Det blev rätt många resor till Göteborg under projektets gång. Där arbetade man parallellt med flera karosser och mer än en gång fick jag besöka provbanan i Hällerred utanför Borås. Där testades bilarna i en rad olika moment. De resurser Volvo satsade i projektet var extremt imponerande och visade tydligt vilka muskler företaget hade. Ett och ett halvt år senare kunde Volvo leverera en ny statsbesöksbil. Det var en 90 centimeter förlängd Volvo 760 GLE som blev resultatet av deras arbete.

Någon gång mitt under projektets gång inträffade en märklig händelse. Det knackade på

• *Den första svenskbyggda statsbesöksbilen från Volvo. Foto: Volvo PV.*

dörrposten till min öppna dörr till tjänsterummet och utanför tröskeln stod en av RPS avdelningschefer, Lars-Erik Freeman. Han basade över fordon, teknik och utbildning. Han hade varit med ända sedan förstatligandet av polisen 1965 och varit operativt ansvarig för den stora tekniska utveckling som då hade inletts. Vid flera tillfällen hade han förordat bilmärket BMW för vårt projekt, en bepansrad personbil med standardlängd och helt svängbart högersäte för exempelvis en tolk. I vårt Volvoprojekt skulle tolken sitta på det vänstra, uppfällbara sätet bakom föraren. Den lösningen hade fastslagits av UD redan från början. BMW-lösningen hade de avvisat direkt. Säpo hade samma uppfattning. I bilens högra framsäte skulle en livvakt sitta, ofta var det dessutom chefen för livvaktsteamet som satt där.

Nu stod Freeman där i korridoren utanför mitt rum och inledde en flera minuter lång, intensiv och högljudd utskällning av projektet i allmänhet och mig i synnerhet. Han hade rekryterats från försvaret 1965 och jag fick en stark känsla av kaserngård där jag helt förstummad satt och lyssnade på honom. Plötsligt tystnade han och försvann åt höger i riktning tillbaka mot tornet. Jag gick fram till dörren och tittade efter honom där han med bestämda steg avlägsnade sig. När jag tittade åt vänster i den nästan 100 meter långa korridoren såg jag att det stack ut huvuden ur nästan vartenda rum. Det var en mycket märklig syn. En kamera hade suttit fint i det ögonblicket. Jag fick aldrig någon förklaring till utbrottet. Min egen, högsta personliga teori var att det kanske berodde på Freemans armbandsur med bokstäverna BMW på urtavlan. Till och med Calle Persson hade haft synpunkter på den. Det minns jag.

För vanliga ministrars transport fanns det två något förlängda Mercedes 450 SEL på RPS. De användes även i samband med utbildning av Säpo:s livvakter och jag fick ibland vara med som figurant och spela rollen av skyddsobjekt. Överfallen skedde nästan alltid vid i- eller

urlastning. Det innebar i nio fall av tio att jag föstes in i Mercans baksäte och fick en eller två livvakter över mig.

När föraren sedan superaccelererade framåt för att komma ut ur farozonen var det inte så farligt. När chauffören istället gjorde motsvarande acceleration bakåt och bytte färdriktning genom en så kallad J-sväng, tappade jag fullständigt orienteringen. J-svängen är en 180 graders vändning bakåt i ungefär 50 km/h, inget för en genomsnittlig bilist. Statsbesökschaufförerna var oerhört skickliga och kunde bildligt talat dansa balett med en limousine.

Några av de besöksärenden jag arbetade med minns jag särskilt väl.

En minister från Seychellerna besökte Sverige inofficiellt och från ett av de departement han besökte fick jag veta att han hade en livvakt med sig. Jag tog fram besöksprogrammet och såg var ministern befann sig just då. Jag åkte dit och träffade livvakten. Det visade sig vara en fransk poliskommissarie som tidigare arbetat som rådgivare till polisen på Seychellerna. Ministern hade ringt och bett att han skulle följa med till Stockholm så de hade träffats på flygplatsen i Paris innan de tillsammans steg på planet till Stockholm.

På min fråga om han var beväpnad, svarade han ja. Eftersom det inte fanns någon hotbild mot ministern och det inte var aktuellt med svenska livvakter eller någon annan polisiär åtgärd, fanns det ingen anledning att den franske kollegan skulle vara beväpnad. Han hade ju dessutom inget tillstånd att bära vapen i Sverige. Vi kom därför överens om att jag skulle ta hand om hans revolver och lämna den hos polisen på Arlanda, där han kunde hämta den när han lämnade Sverige några dagar senare. Jag beskrev också de svenska nödvärnsreglerna för honom så att han i alla fall skulle ha någon uppfattning om gällande svensk lag i det avseendet.

Dagen efter ringde man från en statlig myndighet som den gästande ministern besökte och berättade att man sett ett vapen innanför kavajen på en person som åtföljde ministern. Jag ryckte ut igen och fransmannen sade lite urskuldande:

– Jag har alltid ett reservvapen med mig.

Även det vapnet hamnade i min portfölj för att transporteras till Arlanda. Vid det här laget var jag emellertid lite misstänksam så jag frågade honom om hans arsenal var slut nu.

– Nej, svarade han, jag har en liten till på hotellrummet.

Jag hade därför två pistoler i portföljen när jag senare på dagen åkte ut till Arlanda igen. Kollegerna på Arlanda var redan på den tiden vana vid det mesta och det krävdes en rejäl

avvikelse för att de skulle höja på ögonbrynen. Den franske kollegans vapenarsenal var en sådan. De höjde på ögonbrynen.

Zimbabwes president Robert Mugabe besökte Stockholm 1981 och bodde i sin egenskap av statschef på Haga slott tillsammans med en stor medföljande grupp, ett så kallat entourage. Från Stockholm flög man sedan vidare till Oslo. När sällskapet lämnat Haga fick jag ett telefonsamtal från Personskyddet på Säpo. I samband med städningen på slottet hade man hittat en revolver under en fåtölj.

Samtidigt fick jag veta att delar av uppvaktningen hade haft party en stor del av natten före avresan och att det hade varit ganska blött. Även livvakterna hade deltagit med liv och lust. Troligen hade en av dem tappat sitt vapen och sedan inte märkt det när det var dags för avfärd.

Efter att först ha ringt till kollegan Ivar Follestad vid Kripos (Kriminalpolitisen) i Oslo, satte jag mig i bilen och for till Haga där jag hämtade upp vapnet. Därefter fortsatte jag till Arlanda och via SAS stationschef fick jag kontakt med en flygkapten vid SAS som skulle flyga till Oslo någon timme senare. Han lovade ta med bössan mot löfte att den skulle hämtas av polisen i Oslo. Så blev det också och jag kan tänka mig att den zimbabwiske livvakten var både generad och lättad när han återfick vapnet.

Ett av de många besöken kom från Schweiz och om jag minns rätt var det justitieministern som kom till Stockholm. Året var 1982. Den schweiziske ambassadören bjöd på middag i sitt residens under besöket och Rikspolischefen Holger Romander och jag var bland de inbjudna. Jag fick lifta med Romanders transport tillbaka till RPS och under den resan tog jag upp en idé som jag hade funderat över ett tag.

De utländska ambassadörerna inbjöds kontinuerligt till olika delar av det offentliga Sverige för att studera arbetet vid exempelvis en myndighet. Försvaret stod för flest inbjudningar. Polisen hade de aldrig besökt. Varför inte bjuda in dem till en studiedag hos oss? Jag hade redan stämt av det hela med min sektionschef som tyckte att idén var god.

– Intressant idé, tyckte Romander. Kom med ett förslag!

Programupplägget hade jag redan satt på papper och det fick han redan nästa dag. Han kallade in mig någon dag senare och meddelade att han accepterade förslaget. Jag fick i uppdrag att kontakta UD och att starta planeringsarbetet. Det skulle ske parallellt med mina ordinarie arbetsuppgifter på Bevakningssektionen.

Jag ringde upp UD:s protokollchef Jan af Sillén som tänkte på idén och lovade distribuera in-

bjudan till beskickningarna så fort han fått vårt skriftliga underlag. Vi bestämde gemensamt ett datum och planeringen satte igång.

I tre veckor före den för besöket bestämda dagen var det fint väder i Stockholm och likaså i tre veckor efteråt. Regnet strilade dock hela den dag som vi hade ett 70-tal diplomater på besök. De togs emot i Rikspolisstyrelsens entré på Polhemsgatan och kördes sedan i två bussar ut till Polishögskolan där de efter en kopp kaffe med tilltugg fick slå sig ner i aulan. Rikspolischefen hälsade dem välkomna och sedan fick jag äntra scenen.

På den hade jag sedan show i två timmar med en inledande presentation av den svenska polisorganisationen och sedan en uniformsexposé från de olika arbetsuppgifter som polisen har. Mest uppskattning fick den polishund som skällde när jag uppmanade honom att ”Say hello to our guests”. Det var givetvis uppgjort på förhand med hundföraren som viskade ”skall” till hunden samtidigt. Succé gjorde den i alla fall. Därefter promenerade hela gruppen under snabbt inköpta paraplyer till matsalen där bjöds på en bricklunch från dagens matsedel som översatts till engelska, tyska, franska och arabiska.

Efter lunch fick de följa teoretisk respektive praktisk polisutbildning under ett par lektionstimmar. På den stora trafikövningsplanen hade vi låtit bygga en läktare som rymde 100 personer. Som tur var hade den försetts med tak och under läktaren stod två stora byggvärme-fläktar. Filtar var också utlagda så jag tror inte att någon blev vare sig blöt eller frusen.

Ute på planen stod jag, för dagen iförd en vit polisiär regnkappa och keps mot regnet, och via mikrofon ledde åskådarna genom de olika uppvisningar vi hade, främst med fokus på körskicklighet. Bland annat fick diplomaterna åka med i polisbilar som gjorde såväl handbromsvändning framåt som J-sväng bakåt på polishögskolans halkövningsbana. Just det momentet verkade av leendena att döma vara det mest uppskattade inslaget under besöket. Ganska många ville åka en gång till och det fick de givetvis

Finalen var en stor och allvarlig trafikolycka som snabbt byggdes upp med de två bussarna som ridå mellan läktaren och scenen. Ridån gick upp genom att bussarna kördes åt sidan och två krockade skrotbilar med många skadade och ett par mindre bränder blev synliga för publiken. Sedan anlände polisbilar, brandbilar och ambulanser med sirener och blåljus. Räddningsinsatsen blev rätt omfattande och kulminerade med att en polishelikopter landade strax intill, plockade upp en av de skadade och därefter lyfte igen.

Sedan var programmet slut och gästernas bussades tillbaka till Kungsholmen varifrån de fortsatte hemåt med egna transporter. Vädret till trots blev besöket en framgång. Det bekräfs-

tades också några veckor senare när Rikspolischefens korg för inkommande post fylldes med tackbrev från en lång rad ambassader i Stockholm. Han var ungefär lika nöjd och belåten som Calle Persson hade varit fem år tidigare efter Interpols Generalförsamlings möte i Stockholm även om det här arrangemanget var i betydligt mindre skala.

När vi någon månad senare begärde att få en egen tjänstebil till Bevakningssektionen och därmed slippa vara beroende av biltillgången i den gemensamma poolen var det av någon anledning mycket lätt att få igenom ett positivt svar. Någon hade ”nämnt” bilbehovet till Rikspolischefen som uppenbarligen hade ”tyckt till” hos fordonssektionen. Tjänster ger gentjänster. Jag fick själv hämta bilen på Volvo i Göteborg i samband med en tjänsteresa dit i projektet med den nya stasbesöksbilen. Det blev en behaglig åktur tillbaka till Stockholm i en splitter ny polisutrustad Volvo 760 GLE. Bland annat var den klassad som utryckningsfordon med en så kallad Kojaklampa med magnetfot.

Besviken på rikspolischefen skulle jag tyvärr komma att bli fyra år senare när ett märkligt upplägg och Tipp-ex blev den direkta orsaken till att min polisiära karriär nådde sin slutpunkt.

PLO-ledare Yasser Arafat första besök i Sverige ägde rum i slutet av april 1983. Besöket var privat. Det var det socialdemokratiska partiet han skulle besöka. Hans hotbild låg högt upp på skalan. Planeringsmötena avlöste varandra och garden sattes väldigt högt. Inget fick hända. En fördel med besöket var att det skulle bli kort; högst ett dygn. Det var i alla fall det man indikerade. Å andra sidan förstod vi att flexibiliteten måste vara stor. Ändringar kunde komma att ske med ytterst kort varsel.

Mina externa kontaktytor under planeringen var det socialdemokratiska partiet, den person som skulle bli attacherad till Arafat och den dåvarande PLO-representanten i Stockholm. Av praktiska skäl hade jag dessutom en kontinuerlig diskussion med UD. Redan någon månad före besöket träffade jag en företrädare för PLO:s livvaktstyrka. Vi hade ett mycket bra möte och jag kände mig övertygad att samarbetet med dem skulle fungera utan problem.

Ett problem var dock att Arafat själv alltid bar vapen. Under hans uniformsliknande kavaj hängde ett stort hölster som av allt att döma innehöll en grovkalibrig revolver. Ett beväpnat skyddsobjekt var helt uteslutet för svensk polis. Till min förvåning blev avväpningen helt odramatisk. Arafat hade enligt hans egen livvaktchef accepterat vår svenska hållning utan protester. Enligt samma källa var det första gången någonsin som Arafat hade uppträtt obeväpnad under ett besök i ett annat land.

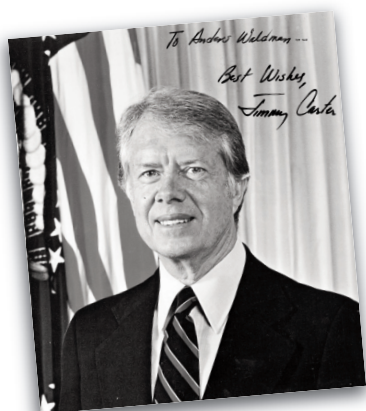
Det var även första gången som en piketgrupp ingick i eskorten. Från Stockholmspolisens sida var man inte alls förtjust.

– Så har vi aldrig gjort förut, var deras kommentar framförd av ”Pinn-P”, en chef vid polisen i Stockholm som jag återkommer till.

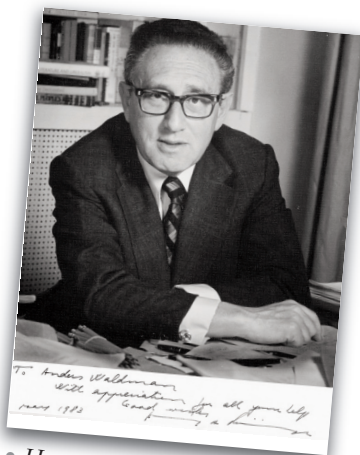
Från Bevakningssektionens och Säpo:s sida stod vi emellertid på oss och så fick det också bli. Besöket genomfördes enligt plan. Det varade i 25 timmar och helt utan störningar. Livvakterna från PLO skötte sig exemplariskt. Alla kunde andas ut. Möjligen funderade Arafat över varför den svenske livvakten som gick till höger om honom helt kort lade handen på hans högra höft varje gång de lämnade Grand Hotel där Arafat bodde under besöket. Vad han troligen inte förstod var att det var vårt sätt att kontrollera att han inte bar sitt vapen.

Efter besöket fick jag två presenter och ett korrespondenskort med en hälsning från Arafat. Presenterna var en snyggt broderad klänning till Ewa och till mig en liten staty av jungfru Maria gjord i sandelträ.

Några välkända nunor som jag mötte:

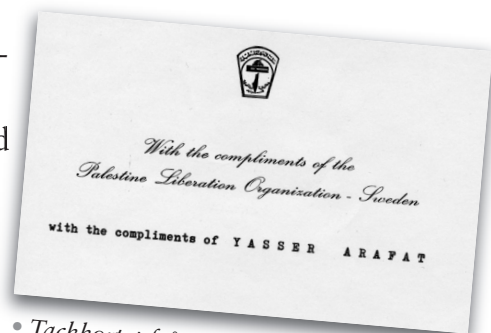
• Jimmy Carter, USA:s president 1977-81

• Henry Kissinger, USA:s utrikesminister 1973-77

• Alexander Haig, USA:s utrikesminister 1981-82

• Tackkortet från Yasser Arafat.

Stockholms-Konferensen

Tidigt på våren 1983, när jag hade arbetat på Bevakningssektionen i närmare två år, ringde Jan af Sillén som var protokollchef på Utrikesdepartementet vid UD. Vi hade haft många kontakter i samband med de officiella ministerbesök som jag hade handlagt. Kemin mellan oss hade fungerat bra och grundats på ömsesidig respekt och förtroende.

– Nästa år inleds en stor konferens här i Stockholm och den beräknas pågå i tre år, sade af Sillén. Vi skulle gärna se att du hjälpte oss med säkerhetsarbetet och vill anställa dig som tjänsteman i det internationella sekretariatet, fortsatte han.

– Jag har talat med rikspolischefen (Romander) om att få disponera dig under konferensens genomförande. Romander ville helst ställa en byråchef från Säpo till vårt förfogande men vi vill ha dig eftersom vi känner dig och vet att samarbetet fungerar bra och så får det bli. Vill du vara med?

Själv hade af Sillén utsetts till exekutivsekreterare vilket var benämningen på chefen för det av svenskar bemannade sekretariatet vid konferensen.

Samtalet avslutades med att vi kom överens om en tidpunkt när han, UD:s säkerhetschef Jacob Douglas och jag skulle träffas för att jag skulle få ytterligare information. Douglas, som hade en bakgrund som generalstabsmajor, hade tidigare varit chef för Rikspolisstyrelsens tekniska byrå, så vi kände varandra rätt väl. Bland annat deltog vi båda i besöket hos tyska Bundesgrenzschutz år 1978.

33 europeiska länder samt USA och Kanada skulle sammanträda i Kulturhuset i Stockholm. Det var i samma lokaler som Interpolkonferensen ägt rum i år 1977. Konferensen skulle pågå från januari 1984 till september 1986 under arbetsnamnet Stockholms-konferensen. Formellt sett var konferensens namn Conference on Confidence and Security-building Measures and Disarmament in Europe. På svenska hette den Europeiska Säkerhets-Konferensen, ESK. År 1995 blev den en organisation som fick namnet Organisationen för Säkerhet och Samarbete i Europa, förkortat OSSE.

• Den svenska delegationen vid återbesök hos tyska Gränspolis (Bundesgrenzschutz) 1978. Fyra från vänster Sven Mattsson, sedermera ABAB, sexa Sture Egnéus, flockledaren från polisskolan i Göteborg 1963, åtta från vänster Jacob Douglas, sedermera UD och Stockholms-Konferensen. Längst till höger Hilding Gruvfors, Interpol Stockholm och till vänster om honom, jag.

Lokalerna skulle ges exterritorialitet det vill säga få samma status som ett främmande lands ambassad. Skäl- och tillträdesskyddet skulle läggas på hög nivå och vi skulle ha en egen bevaknings- och säkerhetsstyrka inne i byggnaden. Stockholmspoliserna skulle inrätta en polisstation i fastigheten men belägen utanför själva konferensområdet.

Jacob Douglas skulle vara ansvarig säkerhetschef under planeringsperioden och konferensens första tre månader. Jag skulle då vara biträdande säkerhetschef och sedan ta över ansvaret när Douglas återvänt till UD. Under den inledande fasen skulle deltagarländernas utrikesministrar vara närvarande och därför behövde säkerhetsenheten ha en starkare bemanning på ledningsnivån.

I Madrid pågick en motsvarande konferens sedan några år. Stockholm skulle avlösa Madrid som värdstad 1984. Det beslöts att det från svensk sida skulle göras ett studiebesök där och att Douglas och jag skulle ingå i besöksgruppen. Vi två skulle studera säkerhetsupplägget och när vi återvände hem några dagar senare fyllde av intryck var vi överens.

– Så där skulle vi inte göra!

Bevakningsstyrkan i Madrid utgjordes av kpistbeväpnade vakter med en militärinspirerad uniform där byxbenens nedre del var instoppad i grova marschkängor. Vi försökte intervjua dem men eftersom vi inte talade spanska och de inte talade engelska fick vi ingen kontakt annat än genom tolk. Redan i planet hem myntade Douglas och jag uttrycket *vänlig fasthet* och det kom senare att präglade bevakningsarbetet under Stockholmskonferensen.

ABAB hade redan ett flerårigt bevakningsavtal med Regeringskansliet och trots protesterna från Securitas togs beslutet att avtalet skulle omfatta även konferensen. Inom ABAB fanns dessutom nästan tjugo års erfarenhet från uppdrag hos Regeringen, Riksdagen, Försvaret och Polisen vilket ansågs mycket meriterande i det här läget. Inte minst imponerade antalet skyddsvakts- och vapenutbildade väktare inom ABAB. Samtliga vakter i konferenscentret skulle nämligen vara beväpnade.

Konferensbyggnadens lokaler delades upp i olika säkerhetsområden. Tillträde till lokalerna hade delegaterna i första hand genom huvudentrén där de passerade genom metalldetektorbågar och fick sina väskor och portföljer röntgade. På plan nio fanns 35 kontorsrum, ett till varje delegation. Dessa rum hade samma status som respektive lands ambassad och vi i säkerhetsteamet hade inte tillträde dit. I fastigheten men utanför konferensområdet hyrde vissa delegationer ytterligare kontorsytor som också hade ambassadstatus. Det hela kändes inledningsvis något invecklat men jag vände mig rätt snabbt. Fastigheten försågs med ett helt nytt larmsystem på rekordtid och företaget Telelarm var väl värt en eloge för sin imponerande insats. Till och med i hissarna fick de systemet att fungera.

Mitt under planeringsarbetet blev jag sjukskriven i sex veckor. Min vänstra njure hade slutat fungera och måste tas bort. Det krävdes två rejäla hål, ett på sidan och ett nedanför naveln, för att få ut alltsammans. Allt gick emellertid bra och efter en dryg månads konvalescens var jag tillbaka i selen igen. Parallellt med planeringsinsatsen för Stockholms-Konferensen arbetade jag som vanligt med besöksärenden på RPS. Samma dag som jag opererades inledde ex-presidenten George Bush (pappa till George W) ett inofficiellt besök i Stockholm som föredragshållare för ett antal näringslivstoppar. Han lämnade Stockholm redan efter ett dygn. Två av de svenska livvakterna som hade arbetat med Bush, tittade upp till mig på sjukhuset när de hade släppt av honom på Arlanda. De hade stannat vid en av trafikplatserna längs E4 mot Stockholm och repat en försvarlig bukett blommor i en slänt. De hade verkligen repat för både rötter och jord var med. Sjuksköterskorna som tog hand om buketten, trimmade den och satte den i en vas, skrattade hjärtligt.

Ett av många problem under det förberedande säkerhetsarbetet var att säkra det under-

jordiska tillträdet till fastigheten. Stockholm är som en myrstack under markytan och den häftigaste detaljen vi fann var att man via en lucka i golvet i möbelaffären under springbrunnen mitt på Sergels Torg kunde klättra ner för en stege och nå ett horisontellt schakt. Genom det schaktet kunde man sedan krypa under hela plattan, svänga till vänster under den breda trappan vid Drottninggatan, nå Kulturhusets ena vertikala schakt och via kabelstegar komma ända upp till taket.

På varje våningsplan fanns det olåsta dörrar och i flera fall ledde de dörrarna rakt in i de sammanträdesrum där konferensens delegater skulle sitta och förhandla. Inte bra! Inte bra alls!

Vid ett av besöken under den breda trappan svängde vi till höger istället för till vänster och hamnade i SL-personalens fikarum. De såg något förvånade ut när vi steg in genom den olåsta bakdörren som troligen aldrig öppnats tidigare. Framför den stod det dessutom ett lågt skåp men det sköt vi lätt åt sidan med hjälp av dörren.

Kulturhusets enorma glasfasad ut mot Sergels torg var ett annat stort bekymmer för oss. Vi ville helst inte tänka på konsekvenserna inne i huset av att en sprängladdning utlöstes på plattan eller på Drottninggatan. Lösningen kom från England. Konflikten på Nordirland hade legat bakom många finurliga uppfinningar när det gällde att skydda sig mot sprängladdningar. I vårt fall blev det ”glasfångande gardiner”.

Innanför varje glasyta mot Sergels torg monterades sådana gardiner. De var av ett elastiskt konstfibernmaterial, dubbelt så breda som fönstrens bredd och 50% längre än fönstrens höjd. Gardinerna såg helt normala ut med mjuka vertikala veck. Gardinernas extra längd var nerstoppad i smala diskreta lådor på golvet strax innanför fönstren. Längst ner hade gardinerna en väl tilltagen fäll och inuti denna låg ett metallband som tyngd. Vi fick studera gardinernas effekt i samband med några praktiska sprängprov och blev mycket imponerade.

Fönsterrutan splittrades inåt i rummet av laddningens tryckvåg och gardinen blåstes upp som ett spinnakersegel. Det fångade upp 100% av glassplittret som liksom rann ner på golvet. Inte vid något tillfälle rämnade gardinen och släppte igenom några glasbitar. Möblerna i de här lokalerna placerades på ett angivet säkerhetsavstånd från fönstren för att ge gardinerna fritt spelrum om något hände. Vi kände oss trygga och vi hade dessutom skapat ett naturligt insynsskydd i sammanträdesrummen. Kostnaden för installationen var allt annat än försumbar men den kändes i sammanhanget välmotiverad.

Till slut hade vi täppt till alla hål och byggnaden var säkrad. Det högtidliga öppnandet av

konferensen skulle ske på förmiddagen den 17 januari 1984 och sent på kvällen dagen innan kände vi att vi var slutgiltigt förberedda. Jacob Douglas och jag skulle för säkerhets skull övernatta i var sitt vilrum för att vara på plats om något ytterligare trots allt skulle inträffa. Säpos tekniker med sina bombhundar hade lämnat fastigheten efter en sista kontroll. Huset var tätt och allt var klart!

Just som vi skulle säga god natt, ropade man på oss via radion från godsentrén. Där stod plötsligt en lastbil med säkert hundra blomkrukor av kolossalformat innehållande stora gröna växter. Den här leveransen fanns inte med i något av de papper vi hade tillgång till och någon annan information om den hade vi inte heller fått. Det hela kom följaktligen som en total överraskning för oss. Sekretariatets fastighetsansvarige fanns kvar i huset och han såg något generad ut när han insåg sin informationsmiss.

För oss var det bara att kalla tillbaka Säpo-gruppen och klockan hann gå flera timmar in på invigningsdagen innan vi äntligen fick vår efterlängtrade och mycket behövliga vila.

Så kom då den stora dagen när alla delegationerna ledda av sina respektive utrikesministrar skulle invadera byggnaden. De två tyngsta var som vanligt George Schultz från USA och Andreij Gromyko från dåvarande Sovjetunionen. Programmet var minutplanerat och efter en högtidlig invigningsceremoni i plenisalen skulle ett antal sociala evenemang gå av stapeln.

Utrikesministrarna skulle åka till kunglig lunch på Stockholms slott. Det var följaktligen 35 små korteger som skulle köra den korta vägen över till slottet och fordonen var uppställda i kö på Drottninggatan och på Klarabergsgatan ända bort till i höjd med Centralstationen. De stod i ländernamnens franska alfabetiska ordning, en vanlig lösning i högtidliga, diplomatiska sammanhang. Bakom informationsdisken ovanför rulltrappan i Kulturhuset stod en yngre UD-tjänsteman, en så kallad HUB, för att i en mikrofon ropa upp ländernas namn i takt med att rätt fordon kom fram.

Tyvärr blev något fel för Sovjetunionen ropades upp ungefär tio bilar för tidigt. Det medförde att Andreij Gromyko och hans uppvaktning via rulltrappan kom ner till entrén utan att hans limousin var framkörd. Han kunde ju inte gärna ta rulltrappan tillbaka upp de tre våningarna så han blev därför stående alldeles innanför ytterdörren tillsammans med sin delegationschef och några livvakter. Jag stod alldeles intill och var just då djupt besviken över att jag inte förstod ryska. Det hade varit intressant att höra vad Gromyko sade till sina medarbetare om den fatala missen. Hur det gick med UD-tjänstemannens fortsatta karriär vet jag inte men händelsen blev nog inte direkt en positiv punkt i hans CV.

I konferensbyggnaden fanns en läkarmottagning som var bemannad varje dag som konfe-

rensen pågick. Delegationerna hade fri tillgång till mottagningen vars personal även hade ett uttryckningsansvar i händelse av en olycka eller ett akut sjukdomsfall. Vi hade samövat med den medicinska personalen som var inhyrd från Previa, ett privat företag med inriktning på företagshälsovård. Redan under invigningsveckan blev det skarpt läge. En delegationschef kollapsade i sin bänk i plenisalen. Efter bara 50 sekunder fanns läkare, sjuksköterska och bårbärare vid hans sida. När han några minuter senare bars ut på trottoaren stod ambulansen redan där och väntade. Många var djupt imponerade av den effektiva insatsen. För oss var den att kvitto på att övning ger färdighet.

Efter invigningsveckans turbulenta tempo skruvades takten ner och övergick så småningom i en jämn lunk. Man arbetade i tre tremånaders terminer per år och mellan dessa terminer var jag tillbaka på RPS och arbetade med statsbesöksplanering precis som tidigare.

Vaktstyrkan från ABAB bestod av över 100 väktare som arbetade i tvåskift. Bevakningsbranschen arbetar traditionellt så. Man arbetar i tolv timmar från 07 till 19 eller från 19 till 07, två dygn den ena veckan och fem den andra. Tvåfemschema kallar man det. ABAB hade gjort ett fantastiskt fint urval och med något enda undantag fungerade deras personal väldigt bra. Den fasta vänligheten gick hem hos alla och förstärktes av den lilla enkla detaljen att lägga till ”Sir” eller ”Ma’m” i samtalen med delegationerna. Sådant märks och uppskattas. För oss svenskar kan det kännas lite uppstyltat att säga ”min herre” eller ”min fru” men på den internationella spelplanen är det helt naturligt att göra det och dessutom ett bevis på artighet och god uppfostran.

I samband med Lucia 1984 och 1985 höjde vi stämningen under några dagar. Väktarna bar tomteluvor för att signalera den instundande julen, något som lockade fram leenden hos såväl delegationerna som väktarna själva. Det blev en positiv krydda och sådana behövdes. Vardagen blev ofta enformig och händelselös för bevakningspersonalen. Timmarna före ett möte i huset strömmade det in folk och arbetstempot höjdes. När sedan mötet väl kommit igång blev det åter alldeles lugnt. För oss med övergripande ansvar för säkerhet och arbetsledning för väktarna gällde det att hela tiden ”hålla grytan kokande” i form av kontinuerligt hög nivå på såväl beredskap som noggrannhet. Jag tycker att vi lyckades riktigt bra med det under de nästan tre år som konferensen pågick.

Vi var lyhörda för delegationernas synpunkter och när vi exempelvis märkte att de började tröttna på att köra sina magnetbandsförsedda behörighetskort i läsaren i huvudentrén bara för att få se en grön lampa tändas, fann vi en lösning. Vi bad en låsfirma att installera en hydraulisk anordning som öppnade entréns inre dörr när kortet godkännts i läsningen. Vips var bekymret borta.

På Kulturhusets tak stod 35 flaggstänger och vid varje terminsstart och terminsslut i konferensen bussade ABAB 35 elever från väktarskolan till konferenscentret för att se till att samtliga flaggor hissades respektive halades samtidigt. Snyggt! Min formella kontakt hos ABAB hette Sven Mattsson och han var företagets vice VD. Sven hade en bakgrund som polisöverintendent vid polisen i Stockholm. Han kom att i hög grad påverka min fortsatta yrkeskarriär några år senare.

Operativ chef för väktarna vid Stockholmskonferensen var ABAB:s Skånechef Allan Semb, en kunnig, lugn och klok man. Vårt samarbete fungerade fantastiskt bra och vi kom även att genom Sven Mattssons försorg återknyta kontakten några år efter det att konferensen hade avslutats.

Vi fick många studiebesök vid säkerhetsenheten under konferensens förlopp. De flesta kom från utlandet och berodde oftast på att man där skulle ha en konferens med hög säkerhetsnivå och att man ville studera hur vi hade löst olika problem hos oss. Ett av besöken resulterade att jag blev utnämnd till Honorary Colonel of the State of Arkansas Police, det vill säga hedersöverste eller hederspolismästare vid Delstatpolisen i Arkansas i USA. Det festliga med den utmärkelsen var att diplommet var daterat på min födelsedag 1985, den 9 oktober.

Under en period på nästan tre år i en internationell miljö råkar man givetvis ut för rätt många rätt märkliga händelser. En av dem för min del var ett värvningsförsök som riktades mot mig av en sovjetisk medborgare som vi kan kalla GT. Allt oftare sökte han upp mig och det blev alltid en liten pratstund. Han var en synnerligen trevlig person och det visade sig att vi hade påtagligt många gemensamma nämnare. Efter ett tag tyckte jag dock att antalet ”spontana” möten började bli lite för stort och med tanke på hans nationalitet valde jag att tala med en av mina kontaktmän på Säpo. Han lovade undersöka och återkomma. Nu blev det inte han som återkom utan en kollega till honom som meddelade att GT var överste inom den sovjetiska underrättelsetjänsten KGB och att den information jag lämnat Säpo om honom tydde på att han hade inlett ett värvningsförsök riktat mot mig.

Målet var uppenbarligen att få mig att bli underrättelseagent när det gällde den svenska polisen. Säpomannen som ringde mig talade dessutom om att han utsetts till att vara min handledare och beskrev sedan hur vi på olika sätt skulle hålla kontakt. Han berättade också för mig vad som skulle bli GT:s nästa steg och när ungefär jag kunde vänta mig det. Hans prognos stämde precis och så höll det sedan på i ungefär ett år. Kollegan på Säpo aviserade och GT bekräftade genom att göra det som kollegan beskrivit. Under det här året träffade jag GT vid ett ganska stort antal tillfällen och han bad mig alltid om tjänster som hela tiden låg inom det

tillåtnas ram. Det kunde gälla offentliga rapporter, trycksaker eller bara ett liten helt öppen informationsbit. Den gemensamma nämnaren var att allt rörde den svenska polisen. Jag återkopplade hela tiden till min handledare på Säpo. Jag var också förberedd på att det förr eller senare skulle komma en begäran om information som, om jag tillmötesgick den, skulle innebära någon form av brott mot gällande lag eller polisiär föreskrift från min sida. Det var då jag i praktiken skulle ha varit fast om jag nu inte hade haft min handledare på Säpo.

Efter ungefär ett år lämnade GT plötsligt Stockholm och återvände till Moskva. Han sade inte ens adjö. Från handledaren fick jag beskedet att värvningsförsöket av något skäl avbrutits. En trolig orsak var att man från sovjetisk sida förstått att Säpo blivit inblandat och att GT därför var förbrukad som värvare. Jag saknade honom faktiskt lite grann. Vi hade haft många trevliga pratstunder, inte minst om musik i allmänhet och boogie-woogie i synnerhet.

Under de tre åren vid Stockholmskonferensen var det endast en person som jag hade lite svårt med och det var en av de lägre svenska tjänstemännen i exekutivsekretariatet. Jag väljer att kalla honom TO. Säkerhetsreglerna för fastigheten var strikta och mycket tydliga. En icke förhandlingsbar sådan regel var att allt gods skulle föras in via en särskild godsentré. TO tyckte detta var enbart fånigt och det inträffade gång på gång att han beställde leveranser av enskilda paket till husets huvudentré. Skälet var troligen att det var bekvämare för honom att hämta det där in i godsentrén som låg lite längre bort.

Detta skapade två problem. För det första blev det bekymmer för den polisman eller väktare som bevakade tillträdet till terrassen framför ingångsdörren. In på terrassen fick endast ackrediterade personer gå och här kom det nu en som var obehörig och som dessutom hade ett paket med sig. Det fanns en särskild entré för besökare men den låg på Drottninggatan. Om nu trots allt varubudet släpptes in i entréhallen och paketet vid röntgenundersökningen visade sig innehålla något farligt, hade det blivit tvärstopp. Följden hade troligen blivit att vi tvingats stänga huvudentrén, kanske i flera timmar, i avvaktan på klartecken från polisens bombgrupp. Detta ville eller kunde TO uppenbarligen inte förstå.

Till slut blev jag så trött på honom att jag kontaktade teknikerna på Säpo och bad dem hjälpa mig genom att tillverka en bombattrapp av kartongen till en lite större bordsräknare. Någon vecka senare levererades den. På utsidan såg den helt ofarlig ut men när man öppnade locket slöts en strömkrets och en stark signal ljud. När man sedan drog ut innehållet blev till och med jag lite skraj trots att jag visste att det var en attrapp. Två dynamitstavar med tändhattar, en dragströmbrytare, några kablar och ett batteri gjorde att det såg ut som om ”bomben” skulle kunna explodera när som helst.

Vid det kommande ledningsmötet i sekretariatet placerade jag kartongen mitt på bordet. Alla såg den när de kom in i rummet men ingen reagerade. När vi nådde punkten säkerhetsfrågor på dagordningen frågade jag om det var någon som hade lust att öppna kartongen. Då anade man tydligen oråd för ingen anmälde sig som frivillig. I ögonvrån såg jag hur TO liksom krympte i sin stol. Biträdande exekutivsekreteraren Folke Löfgren repade emellertid mod efter en liten stund och drog till sig kartongen. När han löste ut ”bomben” och den starka ljudsignalen fyllde rummet, studsade nog alla runt bordet nästan en decimeter. När Folke dragit ut innehållet ur kartongen så det blev synligt för alla, blev det väldigt tyst i rummet. Efter det och min förklaring att laddningen skulle ha dödat samtliga kring bordet och dessutom orsakat stora strukturella skador på såväl inredning som väggar, insåg till och med TO att han varit helt fel ute. Därefter kom alla leveranser till honom via godsentrén. Attrappen använde jag senare i utbildningssyfte.

En dryg månad innan konferensen skulle gå i mål i september 1986 arrangerades det sista sociala evenemanget under konferensens tre år, en lördagsutflykt i Stockholms skärgård. Turen skulle gå ut till Bullerön i skärgårdens yttre del där man skulle lägga till och hämta upp lunchen. Den bestod av flundror som tillsyningsmannen där ute hade rökt. På fredagsmorgonen bröt det nästan ut panik i sekretariatet. Det hade då utfärdats stormvarning för lördagen och i det vädret var det uteslutet att åka ut i ytterskärgården med två hundraåriga skärgårdsbåtar.

Innan jag gick in till det möte där problemet skulle diskuteras, ringde jag till gode vännen, kollegan, grannen och polishelikopterpiloten Gösta Roos. Jag beskrev problemet och frågade om det gick att lösa med en helikopter. Båtfärden skulle nämligen bli av trots allt men genomföras i den inre delen av skärgården. Dit måste flundrorna följaktligen transporteras.

– Inga problem, sade Gösta, det där ordnar vi, du och jag. Jag har tillgång till en helikopter.

Han nämnde också priset och vid ledningsmötet i sekretariatet strax därpå kunde jag lätta på den bekymrade stämningen. Jag fick kostnaden godkänd och tidigt på lördagsmorgonen åkte Gösta och jag i en hyrd Jet Ranger helikopter ut till Bullerön. Att i det blåsvädet landa en helikopter på en liten äng omgiven av klipphällar kräver sin man och jag var tacksam att det var Gösta som höll i spakarna. Han var en erfaren och mycket skicklig pilot.

Vi lastade fisklådorna och flög direkt till Waxholm dit delegaterna transporterats i bussar för att gå ombord på de två skärgårdsbåtarna. Informationen om min luftburna fisktransport spred sig snabbt bland delegaterna. Det var till och med någon vitsig delegat som tyckte att man skulle kalla flundran för flygfisk.

Konferensen skulle sluta den 6 september 1986. Det visade sig dock att man inte skulle hinna bli färdig med slutdokumentet under den dagen. Vad göra? Jo, en tjänsteman i sekretariatet fick i uppdrag att ordna det så att då båda klockorna vid podiet i plenisalen stoppades en stund före midnatt den 6 september. På det viset kunde man låtsas att det fortfarande var den dagen även om alla övriga klockor i fastigheten fortsatte att gå. Lite hink och spade blev det trots allt mitt i den djupt allvarliga diplomatin. När väl slutdokumentet var undertecknat, startades klockorna igen. Konferensen var åter i takt med tiden.

.....

Rikspolisstyrelsen *Del V*

Uppbrott

.....

Under vintern 1985/86 blev det klart att Roland Asplund som var en kunnig och mycket omtyckt chef för Bevakningssektionen på RPS skulle gå i pension. Det var också dit jag skulle återvända när väl Stockholms-konferensen var slut. Tjänsten som chef för Bevakningssektionen kungjordes som ledig och jag skickade in min ansökan. Dels ville jag gärna ta ansvaret för verksamheten och dels hade jag blivit uppmanad av såväl kollegerna på sektionen som fackklubben att göra det. Tre kriterier nämndes i kungörelsen:

- Polischefsutbildning.
- Vana vid den typ av verksamhet som bedrevs vid Bevakningssektionen.
- Mycket goda språkkunskaper.

Jag visste att det gick att få dispens från kravet på polischefsutbildning. Jag hade arbetat i nästan tre år vid Bevakningssektionen och jag behärskade utöver svenskan också engelska, tyska och franska. Jag hade dessutom lett ett stort antal planeringsmöten med ambassadpersonal och kolleger från utlandet på de tre främmande språk jag behärskade.

Strax efter det att min ansökan gått iväg, fick jag ett telefonsamtal från Anders Wetterlind, kommissarie vid ordningsavdelningens stab vid Stockholmspolisen. Vi hade samarbetat väldigt bra under min tid på Bevakningssektionen och hade byggt upp ett stort och ömsesidigt förtroendekapital. Dessutom hade vi roligt när vi samarbetade. Han pikade mig så ofta han kunde för att jag inte hade gått kommissariekursen på polishögskolan. Jag returnerade alltid med att jag hade hoppat över den graden och därför tyckte utbildningen var onödig. Hans budskap vid telefonsamtalet var:

– Du vet väl att du får Pinn-P som chef när du kommer tillbaka till RPS, sade han.

Jag blev alldeles kall och svarade:

– Om det blir så, slutar jag vid polisen!

Sedan berättade Anders att länspolismästare Hans Holmér i Stockholm kommit överens med

Rikspolischefen Holger Romander om att Pinn-P skulle få tjänsten efter Asplund. Stockholm hade tidigare hjälpt RPS med ”personalärenden” vid flera tillfällen och nu var dags för RPS att återgälda tjänsterna. Pinn-P (som givetvis heter något annat) var polisintendent vid ordningsavdelningen i Stockholm och hade gjort sig omöjlig på flera befattningar på grund av sina stora samarbetssvårigheter. Man hade till och med i något fall tvingats göra en organisatorisk förändring på grund av svårigheterna med honom.

Jag fick nu verkligen något att fundera över men hoppades naturligtvis innerst inne att det skulle lösa sig på något vis för min del. Jag uppfyllde ju två av kriterierna och Pinn-P knappt ett, det om vana vid verksamheten. Han kunde inte ens säga god dag på engelska och det skulle följaktligen behövas tolkhjälp vid kontakterna med främmande ambassader och utländska kolleger.

– Så långt kan väl i alla fall Rikspolischefen inte sänka sig, tänkte jag.

Framåt våren 1986, medan jag fortfarande arbetade vid konferensen, fick jag ett telefonsamtal från en god vän vid Rikspolisstyrelsens personalavdelning.

– Jag vill att du skall veta vad som är på gång, sade han.

Sedan beskrev han upplägget i handläggningen av ärendet som gällde den aktuella tjänsteställningen. Holmér och Romander var överens om att Pinn-P skall få tjänsten. Man skulle emellertid vara bussiga och ge mig ett ”golden handshake” genom att vi båda skulle få det högsta vitsordet till den sökta tjänsten. Pinn-P skulle dock få den tack vare sin senioritet.

Jag sov dåligt de närmaste nätterna och funderade mycket på vilka alternativ jag hade. Sedan ringde vännen från personalavdelningen igen efter några dagar.

– Nu är det nya bud, sade han. Man har nu upptäckt att du blev polisintendent redan 1977 och att Pinn-P blev det först fyra år senare. I och med det är det du som har senioriteten och skall ha tjänsten. Det här stjälpas deras upplägg. Därför har Esbjörnsson fått order om att sänka ditt vitsord från det högsta till det näst högsta. Sedan är saken klar. Pinn-P får tjänsten.

Det kändes ungefär som om marken under mig rämnade. Jag blev både ledsen och arg, mycket arg, ja rent ut sagt förbannat. Samtidigt blev jag oerhört besviken på den nationella ledningen av svensk polis. Min slutsats kom snabbt.

– Nu är det slut!

Det blev också så som Anders Wetterlind och min kompis på personalavdelningen hade sagt. Pinn-P fick tjänsten.

Så småningom fick jag del av akten som innehöll tillsättningsärendets samtliga handlingar. Där kunde jag tydligt se spåren efter Tipp-Ex i vitsordsrutan. Det var alltså så de hade gjort. Det bästa ord jag kunde komma på för att beskriva tillvägagångssättet var: Ruttet.

Ytterligare en intressant detalj är det förhandlingsprotokoll från en formell förhandling som hölls den 10 april 1986 mellan polismyndigheten i Stockholm och de två fackliga organisationerna TCO och JUSEK. Förhandlingen hade påkallats av JUSEK (fackförbundet för jurister inom bland annat polisen) och gällde det lämplighetsvitsord som Pinn-P hade fått till den sökta tjänsten. JUSEK yrkade att han skulle ha det näst högsta vitsordet istället för det högsta som han hade fått. I första hand hänvisade JUSEK till Pinn-P:s ”samarbetsvårigheter” och i andra hand till hans ”bristande kunskaper i främmande språk”.

Rimligen borde JUSEK i första hand ha hänvisat till kravet på polischefsutbildning för att hävda sina egna medlemmars intresse men man valde istället de två konkreta kompetensbristerna. Det kan jag inte tolka på annat vis än att de ansåg dessa brister vara mycket betydelsefulla i sammanhanget. Polisledningen i Stockholm ignorerade JUSEK:s yrkande och vidhöll sitt tilltänkta beslut varpå det fastställdes.

Den 11 augusti sammanträdde Rikspolisstyrelsens styrelse. På dagordningen stod bland annat tillsättningen av en ny chef för bevakningssektionen. Styrelsen beslöt att förordna Pinn-P på tjänsten som polisintendent vid bevakningssektionen. I det andra stycket av den aktuella paragrafen i protokollet står det:

”

Bohman framhöll att det är angeläget att rikspolisstyrelsen i den framtida rekryteringen strävar efter att upprätthålla de formella krav som är fastlagda för respektive tjänster så att de framtida möjligheterna att få den kvalificerade personal polisväsendet behöver, inte försvåras.

”

Denna Bohman hette Gösta i förnamn och var Moderaternas partiledare mellan 1970 och 1981. Vid tiden för styrelsesammanträdet satt han i riksdagen och var ledamot av Rikspolisstyrelsens styrelse.

Hans inlägg kan nog anses ligga så nära en reservation mot tillsättningsbeslutet som man kan komma. Jag fick sedermera höra att det var en hög tjänsteman inom polisen i Stockholm och med goda kontakter inom Moderaterna som blev så illa berörd över hanteringen av till-

sättningsärendet att han tog en direkt kontakt med Gösta Bohman inför styrelsens möte och förklarade vad som hade hänt.

Jag kan bara hoppas att Romander, Holmér och övriga inblandade i ”komplotten” mindes Bohmans uttalande när det så småningom visade sig att Pinn-P kört verksamheten vid Bevakningssektionen i diket och att de då skämdes över sina respektive roller i sammanhanget.

Parallellt med att jag skötte uppdraget som säkerhetsansvarig under Stockholms-konferensens sista termin, sökte jag efter alternativ till arbetet vid Rikspolisstyrelsen. Någon tanke på att återvända dit och hamna under Pinn-P hade jag absolut inte. Jag skulle förmodligen komma att få tjänstgöra som hans tolk. Det hade jag ingen lust att ägna mig åt. Mina idéer om hur man skulle kunna vidareutveckla verksamheten vid Bevakningssektionen tänkte jag inte bjuda honom på. Mitt löfte till Anders Wetterlind något halvår tidigare stod fast.

– Jag slutar vid polisen!

Nu skulle en ny epok i mitt yrkesliv inledas.

Vinge Integrated Protection VIP AB

På Säpo fanns det en polisintendent vid namn Alf Karlsson. Under min tid på Bevakningssektionen hade jag haft många kontakter med honom eftersom han var en av kollegerna vid ”hemliga polisen” som jag diskuterade hotbilder med inför högnivåbesök från utlandet av ministrar och liknande.

Mer än en gång hade vi pratat om näringslivet och de möjligheter som fanns där, särskilt om man kunde nischa sig. För min del hade det enbart varit ett intressant samtalsämne. Jag trivdes då bättre än någonsin inom polisen med de arbetsuppgifter jag hade. Säkerhetsplanering av ministerbesök från utlandet verkade vara mitt önskejobb. Nu blev det plötsligt helt annorlunda. Jag var frustrerad och djupt besviken och det krävdes ett nytänkande för att jag skulle komma på fötter igen.

När jag nu åter tog upp frågan med Alf visade det sig att han nyligen diskuterat samma sak med P-G Vinge som var säkerhetsdirektör på Industriförbundet. P-G var Säpo-chef under 60-talet då bland andra överste Stig Wennerström fastnade i Säpo:s garn. Det var samme Vinge som fick sparken mot slutet av 60-talet sedan han beskyllts för att ha påstått att statsminister Olof Palme var en säkerhetsrisk och spion för Sovjetunionen. P-G skrev en bok om det där och tillbakavisade anklagelserna. Ord står fortfarande mot ord och hur det egentligen förhöll sig har jag ingen aning om.

Nu var vi plötsligt tre och vi träffades en kväll hemma hos P-G i villan i Nockeby där jag också hade nöjet att första gången få möta hans charmerande hustru Asta.

Vårt samtal den kvällen blev långt och resulterade i en informell avsiktsförklaring att vi skulle starta ett säkerhetskonsultföretag. P-G hade de viktiga kundkontakterna och Alf och jag operativt sett färsk kompetens.

Vi registrerade bolaget Vinge Integrated Protection, VIP AB och satte in 100.000 kronor som aktiekapital.

Jag tog tjänstledigt från Rikspolisstyrelsen i sex månader för att pröva annan verksamhet och kastade mig ut i något som jag egentligen inte visste så mycket om. Johan och Magnus var nu tretton respektive elva år och även om Ewa förvärvsarbetade, kände jag naturligtvis ett stort eget ansvar för familjens försörjning.

De första tre månaderna satt vi runt ett pingisbord i gillestugan hemma hos Alf i Kälvesta i västra Stockholm. Någon lön var det inte aktuellt med i det läget. Vi ville inte inleda med att skuldsätta oss utan skulle försöka få verksamheten att komma igång med ett minimum av investeringar. P-G:s idé var att vi skulle utnyttja hans goda relationer med Wallenbergsfären med syftet att teckna säkerhetsabonnemang med några av de stora företagen där.

De skulle betala en abonnemangsavgift i början av året och sedan kunna ropa av så mycket tid från oss som de ansåg sig behöva. I avtalen skulle ingå löpande hotbildsbedömning av företagen och ett antal nyckelpersoner. Vi skulle även göra årlig översyn av skal- och tillträdesskydd samt teknisk säkring mot avlyssning i ett givet antal lokaler. Vi lyckades över förväntan och fick skriva avtal med flera av de aktuella industriföretagen.

Hos Fastighets AB Förvaltaren hyrde vi bra lokaler på Franstorpsvägen i Sundbyberg. De byggdes dessutom om så att de skulle passa oss. Vi fick fyra kontorsrum, ett pentry och en liten lektionssal. Genom P-G:s breda kontaktnät pryddes väggarna med ett 20-tal färgstarka oljemålningar av Olle Olsson. Vi trivdes rätt bra i den fina arbetsmiljön.

Byggnadsstyrelsen hade magasinerat en stor del av möblemanget från Stockholms-konferensen och hos dem kunde vi köpa helt fräscha möbler till behagligt låga priser. Redan under våren 1987 kunde vi anställa en kvinnlig medarbetare som skötte telefon och administration. Vi tre säkerhetskonsulter utförde en stor del av arbetsuppgifterna utanför kontoret. Samtidigt var tillgänglighet A och O för verksamheten. Det här var före mobiltelefonernas tid så därför krävdes det att någon svarade i telefonen på Franstorpsvägen. Dit kunde vi ringa med jämna mellanrum under dagarna för att höra om det var något nytt på gång.

Verksamheten i vårt lilla företag rullade på riktigt bra och vi fick successivt nya kunder. Det kändes tydligt att vi hade satsat rätt. Vi hade ingen egentlig marknadsföring. Oftast var det någon av våra etablerade kundkontakter som hade talat väl om oss med någon annan som sedan blev vår kund. Bättre marknadsföring finns inte. Inte billigare heller.

Av hänsyn till de sekretessavtal vi tecknade med våra kunder vill jag inte närmare gå in på för vilka företag vi arbetade och vad vi i detalj gjorde. Det skulle kännas som ett svek även om det gått rätt många år vid det här laget.

En intressant detalj kan jag dock avslöja. Vi genomförde en grundlig riskanalys avseende en av de centrala personerna i vår kundkrets. Det som särskilt bekymrade oss var resvägen till och från bostaden. På ett visst avsnitt av den fanns det ingen alternativ möjlighet. Just där var man tvungen att alltid köra samma väg. I vår analys poängterade vi den riskfaktorn.

Ungefär ett halvår senare gjorde polisen ett nedslag hos ett gäng som hade långt framskridna planer på att kidnappa den här personen och pressa företaget på pengar. Planen var att ta honom till fånga just längs det där känsliga vägvägnittet. Tydligare kvitto går det knappast att få på att en riskanalys ligger rätt.

Hos flera av våra kundföretag fanns det en eller flera direktionschaufförer. De hade mycket varierande utbildning men det de hade gemensamt var att de ville vidareutbilda sig. Deras arbetsgivare hade samma uppfattning men problemet var att utbudet av sådan utbildning i Sverige var nästan lika med noll.

Vi satte oss ner och funderade över de affärsmässiga möjligheterna och jag tog kontakt med Ruben Börjesson som var trafikpolis i Nyköping och en av Rikspolisstyrelsens bästa instruktörer på fordonssidan. Han hade även medverkat vid den där polisdagen för de utländska ambassadörerna i Stockholm drygt fem år tidigare.

Ruben kom med ett mycket bra förslag. Skavsta flygplats utanför Nyköping hade stora outnyttjade ytor. Det rörde sig dels om en hel start- och landningsbana och dels om ett antal grusade och asfalterade vägar samt en stor betongplatta på säkert en hektar. Jag tog kontakt med flygplatschefen, en synnerligen positiv och konstruktiv herre som gick under smeknamnet Rea-Pelle vilket syftade på hans bakgrund som fältflygare. Vi gick gemensamt igenom de tillgängliga ytorna med utgångspunkt för våra behov. Inget kändes omöjligt och hyran var human. Flygverksamheten hade givetvis förtur på samtliga ytor men förutsättningarna för samarbete kändes bra, mycket bra. För att säkerställa de grundläggande säkerhetskraven från flyget gentemot våra aktiviteter på flygplatsområdet skulle vi få tillgång till radioutrustning med vilken vi kunde kommunicera med flygledartornet. Det där visade sig fungera helt perfekt. Vår anropsignal blev Viktor Ivar Petter, VIP. Det gillade vi!

Skavsta hade tidigare varit ett militärt flygfält, närmare bestämt mellan 1941 och 1980, med namnet Södermanlands Flygflottilj, F 11. Vid infarten låg den gamla brandstationen kvar med stort garage, kontorsutrymmen och, faktiskt, ett antal logement på andra våningen. I garaget fanns kompressor för tryckluft, fordonslyft och en hel del verktyg. Ruben log och tyckte att det bara var att sätta igång.

Vår affärsidé var att erbjuda två utbildningsnivåer, skyddsförarutbildning och säkerhetsförarutbildning. Den förstnämnda var avsedd för livvakter, direktionsschaufförer och företagsledare. För den kom vi senare att intressera även Kriminalvårdens transportorganisation och Riksbankens värdetransportörer med sina tunga lastbilar. Säkerhetsförarutbildningen riktade sig till vanliga bilister som under en dag skulle få en duvning i att backa, bromsa och styra. Inte minst som event-dag för företag blev det här en intressant produkt. Att få köra bil på ett hårdhänt men kontrollerat och säkert sätt tilltalar de flesta vardagsbilister. Verksamheten fick namnet *Skavsta Advanced Driving Academy*.

För endagsutbildningarna använde vi bilar från Opel och för de längre och betydligt mer avancerade skyddsförarutbildningarna lånade vi in bilar från olika företag som gärna ställde sina exklusiva modeller till vårt förfogande. De hade naturligtvis ett intresse av att låta våra kursdeltagare få testa bilarna under tuffa förhållanden. Det kunde ge affärer. Kurserna var mellan tre och fem dagar långa. Det här var under ABS-bromsarnas barndom och våra kursfordon var försedda med urkopplingsbara ABS-bromsar just för att eleverna skulle få möjlighet att kontinuerligt uppleva skillnaden mellan de två bromssystemen i samband med praktiska prov. Detta blev mycket uppskattat. Jag tror att varenda en av de elever vi hade på de avancerade kurserna såg till att få en tjänstebil med låsningsfria bromsar när det nästa gång var dags att byta till en ny bil.

Vi behövde också ha blött underlag för vissa övningar men vädergudarna var tyvärr inte att lita på. Vi sökte därför en mera pålitlig lösning och fann den på Överskottslagret i Solna: en Scania brandbil från 1965 med en vattentank på fem kubikmeter. Den var jag och hämtade för att köra den till Skavsta. Bränslemätaren stod på kvarts tank när jag startade så det skulle nog gå bra, antog jag. Jag kom bara ungefär en mil. Sedan var det stopp. Mätaren stod retfullt kvar på samma ställe. Det visade sig senare att den alltid stod på kvarts tank oavsett hur mycket diesel det fanns i tanken. Vi fick mäta med sticka istället.

Jag kallade på en bärgare som kom med en 20-liters bränsledunk och en duktig chaufför som kunde lufta gamla dieselmotorer. Det krävdes på den här motorn och min tekniska kompetens hade sin begränsning långt före en sådan åtgärd. Sedan körde jag till Skavsta.

Vi kom igång med verksamheten på flygfältet och anställde efter en tid en medarbetare som skötte den administrativa delen av verksamheten på plats. Vid varje kurstillfälle hyrde vi in instruktörer, utöver Ruben som var vår chefsinstruktör också ett antal andra duktiga poliser och sist men absolut inte minst rallyåkaren Björn "Nalle" Johansson, en naturbegåvad pedagog och en gudomligt skicklig bilförare.

Endagskurserna började med en kort teoridel i en lektionssal som vi möblerat med konferensmöbler från Stockholms-konferensen. Där berättade Ruben om vad dagen skulle innehålla, rätt mycket om våra säkerhetsföreskrifter och om den teoretiska skillnaden mellan ABS-bromsar och konventionella bromsar.

Det första momentet på övningsbanan var att lära sig sitta rätt i förarsätet. I stort sett samtliga elever behövde justera sin sittställning. De allra flesta satt för långt från ratten vilket innebär problem i en akut situation som kräver exempelvis en undanmanöver. Tipset var att sitta bekvämt lutad mot ryggstödet och med raka armar kunna lägga handlederna på rattens översida utan att behöva luta sig framåt. Då satt man optimalt och när väl alla elever gjorde det, startade övningarna. Inledningsvis var det fyra moment i en oval bana. Först slalom framåt, sedan fickparkering, så slalom bakåt enbart med hjälp av inre och yttre backspeglar och slutligen att köra respektive backa över en planka med ena sidans hjul. Slalom bakåt var det många som hade problem med men när de väl lärt sig de enkla knepet med de yttre backspeglarna, försvann svårigheterna.

Nästa moment var att tvärbromsa i upp till 70 km/h på torrt underlag, först med ABS och sedan utan. Sedan gjordes samma övning på blöt vägbana och där hade vi användning av vattensprutan på brandbilen. Vägverket hade hjälpt oss med en tio meter lång och en meter bred vit platta av samma sort som finns på övergångsställen. Med ena sidans hjul på den plattan tvärbromsade eleverna. När den var torr uppstod inga direkta svårigheter men när den var blöt blev inbromsningen utan ABS en dramatisk historia med ett rejält snedställ på fordonet. Flera elever hamnade faktiskt på den förlåtande gräsytan utanför banan. Med ABS blev inbromsningen helt odramatisk. Efter lunch fortsatte övningarna med tvärbromsning i kurva och med undanmanöver på rak väg, det så kallade älgprovet. Eleverna inledde med 50 km/h och sedan ökades hastigheten successivt i fyra etapper upp till 70 km/h. Också på en kort och rak grusväg fick eleverna uppleva skillnaden mellan de två bromssystemen. De övningarna orsakade rejäla skador på vägbanan som vi fick återställa till ordinarie skick efter varje utbildningstillfälle. På flygplatsen fanns en vägghyvel av äldre modell och mot att vi köpte ett nytt startbatteri till den fick vi disponera den utan kostnad. För min del innebar det att jag fick lära mig hantera ett helt nytt slags fordon. Jag gillade att köra vägghyvel!

Innan deltagarna återvände hemåt efter kursens slut, samlades vi för fika och utdelning av diplom. För de allra flesta blev dagen på Skavsta en mäktig aha-upplevelse. Min syster Kerstin var med på en av provdagarna som vi hade innan verksamheten startades formellt. Efter genomförd utbildningsdag sa hon med ett brett leende:

• Jag och instruktörerna inför en skyddsförarkurs. Stående från vänster: Inge Bisther, jag och Nils Rangdén . Framför oss sitter Björn "Nalle" Johansson och till höger om honom Ruben Börjesson

upp fordonen inför avresa och hur man gör det vid ankomst. Agerande vid angrepp mot stillastående fordon eller under färd var också viktiga inslag. Vi hade dessutom väldigt fysiska övningar med skrotbilar där eleverna lärde sig att passera ett blockerande fordon med våld genom att helt enkelt trycka undan det. Då var det viktigt att sikta mot rätt del av den andra bilen. Ett av de tuffare momenten var att köra en snäv manöverbana på tid med täckt vindruta och med övriga kursdeltagare som åskådare. Där testades stresståligheten ibland över gränsen.

Ett genomgående tema under kurserna var: Kör offensivt eller defensivt men alltid aktivt! Sluta inte köra förrän bilen står still och är helt blockerad!

Efter ett tag dök det upp ett nytt behov: En vinterversion av det vi gjorde på Skavsta.

– Älvdalen, var Rubens lakoniska kommentar.

Och så blev det. Ruben och jag åkte upp till Älvdalen över ett par dagar och återvände hem med överenskommelser med både Hotell Älvdalen där deltagarna skulle bo och den lokala motorklubben som skulle hjälpa oss med sjöisbanan på Nässjön strax utanför samhället. Älv-

– Så många tvärbromsningar som jag gjort idag har jag inte gjort sammanlagt sedan jag tog körkort för över trettio år sedan!

Den längre skyddsförarutbildningen inleddes ungefär som endagskursen men sedan blev det helt andra övningar som varvades med teori. Den innehöll bland annat detaljerad information om tillvägagångssätt, modus operandi, vid kända angrepp i samband med bilkörning.

Eleverna fick lära sig hur man taktiskt och tekniskt samarbetar med livvakter i ett annat fordon, hur man ställer

• *Flisorna rök när en vägspärr skulle forceras.*

dalen är ett säkert köldhål och där behöver man inte riskera milda vintrar. På Nässjön slungades en bana som var nästan fyra kilometer lång. Det var viktigt att slunga och inte ploga. Plogningens hårda vallar orsakar helt onödiga skador på bilarna vid avåkning och avåkningsar hade vi många varenda dag. Med snöslungan skapas istället en snäll inbromsningsyta utanför banan. Vi fick inte heller några fordonsskador där.

I Älvdalen finns även en landisbana med flera vägovaler men den var till nästan 100% bokad av ambulansverksamheten i Östergötland. Efter förhandlingar med dem fick vi använda den mycket fina anläggningen, i alla fall under delar av vissa dagar. Dessutom lät ett skogsföretag oss disponera flera skogsbilvägar som vi kunde stänga av med hjälp av bommar. Utbudet på övningsbanor var således tämligen brett.

Vinterkurser körde vi också för utländska deltagare och alldeles särskilt minns jag en polis från Australien som blev alldeles förskräckt när han förstod att han skulle köra ut på Nässjöns is. Han steg ur bilen och vägrade fortsätta ut på isen. Han var mycket upprörd. Sådana risker var han inte beredd att ta. Först när vi borrat ett hål i isen och visat honom att den var 70 cm tjock och att man kunde köra ett godståg över sjön, tog han mod till sig och körde ut.

Vi hade väldigt få missöden i de här utbildningarna trots att många övningar låg på eller

över gränsen för vad både förare och fordon klarade. Det var i och för sig ett av syftena: Att få lära sig var gränsen går och hur det känns att överskrida den. De få incidenter vi hade begränsades till plåtskador. En av dem skedde på väg hem till hotellet från Nässjön. Vid utfarten till Rv70 stod en stoppskylt och där sammanstötte två av våra bilar. Föraren i den påkörande bilen skrev i skadeanmälan att *”den framförvarande bilen hade stannat vid stoppskylten. Sedan trodde jag att den hade kört därifrån”*.

I juni månad 1987 var det dags för mig att begära avsked från min tjänst på RPS. Mina sex månaders tjänstledighet för att pröva annan verksamhet var slut så jag skickade in min ansökan. Några dagar senare ringde biträdande rikspolischefen Ulf Waldau och ville tala med mig om det där.

– Jag vill riva din ansökan och istället ge dig sex månaders tjänstledighet till, sade han.

– Men, svarade jag, det går ju inte. Enligt bestämmelserna får man ta ut högst sex månaders tjänstledighet för prövande av annan verksamhet.

– Bekymra dig inte om det, svarade Waldau. Det beslutet kan vi ta här oavsett vad bestämmelserna säger.

– Varför vill ni göra så, frågade jag lite misstänksamt.

Då kröp det fram.

– Hm, det blev inte så bra det här med Pinn-P, sade Waldau, bland annat har hovet hört av sig med för oss lite besvärande frågor och synpunkter, fortsatte han. Det här blev inte alls bra. Vi vill att du kommer tillbaka mot slutet av året så skall vi ordna ett bra jobb till dig här på RPS.

– Tack, svarade jag. Låt mig fundera på det.

Sedan tänkte jag efter lite. Det kunde ju vara tryggt att få sex månader till och sedan formellt lämna anställningen. Efter det som hade hänt i samband med att jag sökte tjänsten efter Asplund var det absolut inte aktuellt för mig att återvända till RPS.

Samtalet avslutades strax därpå och sedan satt jag tyst en lång stund och tittade ut mot lekplatsen utanför där en grupp dagisbarn lekte. Jag tror emellertid inte att jag såg dem genom den röda hinna jag upplevde att jag hade framför ögonen. Svordomar är inte min specialitet men när det gällde RPS-ledningens hantering av det här ärendet var jag beredd att svära. Jag sökte och beviljades sex månaders tjänstledighet ytterligare. Sedan sade jag upp mig och då var det ingen som ringde.

År 1989 miste jag en av mina allra bästa vänner, Ewas pappa Arne. Han arbetade i många år på SKF i Gamlestaden i Göteborg och bodde tillsammans med sin Ingrid i Kortedala. På kvällarna extraknäckte han som urmakare hemma i lägenheten. Han hade en sekretär där lådor och fack var fyllda med detaljer till urverk, klockglas och en massa mystiska verktyg. Han hade alltid ett flertal klockor inne för service eller reparation och jag tror han trivdes gott med sin extra syssla.

I slutet av 30-talet byggde han och några kamrater en liten sportstuga vid Öxsjön i Lerum ett par mil öster om Göteborg. De bar allt material genom skogen och upp på den kulle på sjöns södra sida där de köpt en tomt. Redan från början hade de elektricitet om än bara 12 volt i stugan. Strömmen som de lagrade i ett bilbatteri fick de via en liten generator kopplad till en propeller på en stång intill stugan. Successivt byggdes stugan ut och efter några år löste Arne ut de andra delägarna.

Min kontakt med Arne blev bra redan vid vårt första möte och fördjupades sedan allt mer. Vi blev bästa kompisar och hade alltid trevligt tillsammans. Han lärde mig dessutom en massa nyttiga saker när det gällde snickeri och annat praktiskt. Vi byggde bland annat en friggebod på tomten vid sommarstugan och den blev snabbt Johans och Magnus populära tillhåll. Jag hann aldrig ärva några praktiska kunskaper i snickeri och liknande av pappa Edvin eftersom han gick bort så tidigt. Det blev istället Arne som långt senare lärde mig en hel del om det.

Även om avståndet från Ekerö till Lerum var lite avskräckande, åkte vi till stugan flera gånger om året. Det var en lugn och behaglig plats trots sitt namn: Stormen. Jag skulle tro att den fick sitt namn efter grannhuset som låg före Arnes hus på vägen och hette Lugnet. *”Efter lugnet kommer stormen”*.

Under sin sista vår blev Arne sjuk och trots sjukhusvård blev han bara sämre. Vårt sista möte var under midsommarhelgen och jag hämtade Ingrid och Arne inne i Göteborg. Han kunde inte längre köra bil och jag minns att jag fick bära honom mellan bilen och stugan. Vi åt en traditionell sill-lunch men Arne klarade inte mer än en halv kopp välling. Det var tragiskt. En dryg vecka senare gick han bort. Jag saknar honom ännu.

ABAB - Stroke - Nedtrappning

Engagemanget i VIP AB gav väldigt mycket på en rad olika områden. Vårt nätverk inom näringslivet växte snabbt och vi fick personlig kontakt med topparna inom flera av Sveriges största företag. Den kanske mest spännande av dem alla var Jan Stenbäck som på den tiden var huvudägare och den tongivande inom koncernen Kinnevik. Vid ett av våra operativa besök på deras huvudkontor vid Skeppsbron i Stockholm avbröt Stenbäck ett pågående ledningsmöte i över en timme för att istället följa oss i vårt arbete och diskutera riskanalyser och de åtgärder som analyserna kunde leda till. Han var mycket intresserad!

Samtidigt var vi bara tre konsulter och en administratör. Det innebar att vi fick vara allsysslare och sköta mycket som egentligen låg helt vid sidan av själva konsulteriet. I längden skulle det bli ohållbart, tyckte jag. Mina kolleger tyckte delvis annorlunda. Jag har alltid hävdad principen att man skall syssla med det som man är bra på och för oss gällde det att ha så många fakturerbara timmar som möjligt varje månad. När vi gjorde annat än konsultade utgjorde vi endast en kostnadsmassa och det gav inga intäkter. För att kunna utveckla verksamheten tyckte jag det var viktigt att vi tänkte om. Längre än så hann vi inte i våra diskussioner för plötsligt hände åter något som skulle få betydelse för min framtid.

En dag på våren 1990 ringde nämligen vice VD Sven Mattsson på ABAB och undrade om vi kunde träffas över en lunch. Jag tackade ja. Vad han egentligen ville visste jag inte men vi hade fått en mycket nära och bra kontakt under Stockholms-konferensen så jag ville gärna träffa honom igen.

Han hade bokat bord på en restaurang på Östermalm och vi åt oss igenom en god lunch och pratade inledningsvis mest om gamla tider inom polisen, om Palmemordet och om Stockholms-konferensen. Det var först vid kaffet som han kom till det egentliga syftet med lunchen.

– Skulle du kunna tänka dig att komma över till oss, löd hans raka fråga.

Ända sedan bildandet i mitten på 60-talet hade Allmänna Bevaknings AB, som företaget egentligen hette, haft monopol på vissa bevakningsuppdrag för staten, i första hand för

försvaret. Successivt växte ABAB:s affärsportfölj. Antalet uppdrag för näringslivets olika delar sköt i höjden och på den statliga sidan kom uppdragen även att omfatta riksdag, regering och polisen. Ett volymmässigt litet men prestigemässigt stort kontrakt var det som företaget hade med Skattkammaren på Stockholms slott, där riksregalierna förvarades under hög säkerhet.

Nu skulle man göra en organisatorisk förändring i bolaget och sökte någon som kunde ta sig an bevakningsproduktionen för de statliga kunderna, en i sig rätt omfattande affär. Befattningen kallades avdelningschef och om den avdelningen hade varit ett eget bevakningsföretag hade det varit ett av landets största. Redan då var bevakningsbranschen en oligopol historia med två jättar, ABAB och Securitas, som hade runt 85% av marknaden och ett par hundra mindre företag som delade på resten.

Jag såg enbart möjligheter i Svens fråga och svarade att jag var intresserad. Erbjudandet var emellertid villkorat med ett antal faktorer och de måste falla på rätt plats innan det var dags att diskutera anställningsvillkor. Den första faktorn var att VD Bertil Hammar skulle godkänna mig i enlighet med den farfarsprincip som ABAB hade. Jag skulle rapportera till Sven och Sven rapporterade till Bertil. Bertil var följaktligen min ”farfar” organisatoriskt sett. Den andra faktorn var att jag skulle genomgå ett grundligt lämplighetstest hos ett rekryteringsföretag. Den tredje var en hälsokontroll.

Bertil Hammar träffade jag på Park Avenue Hotel i Göteborg. Ewa, Johan, Magnus och jag hade semester och befann oss i svärföräldrarnas stuga i Lerum öster om Göteborg. Bertil besökte ABAB:s kontor i Göteborg en av dagarna så det passade att han och jag träffades inne i staden. Efter vårt flera timmar långa samtal på hotellet gav han klartecken till Sven. ”Barnbar-net” Waldman var godkänt så långt.

Väl tillbaka i Stockholm genomgick jag hälsokontrollen; också den med godkänt resultat. Sedan kallades jag till lämplighetstestet som skulle ta en hel dag. Testledare var en psykolog vid namn Gudrun B. Förmiddagens fyra timmar ägnades åt en lång rad tester som, om jag minns rätt, samtliga genomfördes på tid. Sedan fick jag en timmes lunch och då var jag mer än lovligt trött i huvudet. Den första frågan som Gudrun ställde till mig när jag kom tillbaka var:

– Vilken sorts traumatisk upplevelse hade du i tidig skolålder?

Frågan kändes spöklik. Hon kände mig inte närmare och hade ju faktiskt ingen aning om att pappa Edvin hade dött bara en månad efter min åttonde födelsedag. Hur kunde hon nu, fyrtio år senare hitta någon form av spår från den händelsen? Tyvärr fick jag inget uttömmande svar på min fråga:

– Hur kan du veta det?

– Det är en yrkeshemlighet, svarade hon bara med ett svårtolkat leende..

Även eftermiddagen blev fyra timmar lång och den ägnades åt en rad närgångna intervjuer på olika områden. Även de var betydligt tuffare än jag hade kunnat ana. Jag kände mig inte helt övertygad om att få jobbet när jag åkte hem till Ekerö. Det blev därför en glad överraskning när Sven påföljande kväll ringde och talade om att jobbet var mitt om jag ville ha det. Därefter följde en kort förhandling om lön och andra anställningsvillkor och sedan var det klart att min anställning skulle börja den 1 september.

Ja, nästan klart skulle jag kanske skriva. Vid morgonkaffet på VIP AB dagen därpå informerade jag mina två kolleger om att jag fått och accepterat ett erbjudande om anställning hos ABAB. P-G Vinge hade gått i pension året innan och sålt sin del i företaget till en annan före detta polis. Denne hade gjort sig känd bland annat för sin korta stubin och sitt dåliga humör. Ett tag under den där kaffestunden trodde jag att samtalet skulle sluta i handgemäng men som tur var blev det inte så. Glad var han dock inte, den nye delägaren. Jag löstes ut ur företaget och min andel köptes senare av en annan före detta polis.

Den 1 september var en lördag så det var först två dagar senare som jag inställde mig i receptionen hos ABAB på Tegeluddsvägen 84 på Gärdet, strax intill Frihamnen i östra delen av Stockholm. Sven Mattsson kom och mötte mig och vi började med en kopp kaffe och en lång och informativ pratstund på hans rum två trappor upp. Därefter blev jag presenterad för ABAB:s ny tillträdde VD, Gudrun Sköld Adenberg. Bertil Hammar hade lämnat företaget någon månad tidigare och efterträts av Gudrun som fram till dess hade varit chef för Handelsdivisionen.

Gudrun upplevde jag som en glad och hejig värmländska och vi hamnade snabbt på samma våglängd. Hon skulle dock inte bli så gammal i gården, hon heller. Företagets förste VD satt i nästan 25 år men därefter blev VD-bytena tämligen frekventa med tjänstgöringsperioder på bara två à tre år.

Min introduktion gick rätt snabbt och plötsligt fann jag mig sittande vid ett skrivbord på ett kontorsrum i full färd med att basa över en massa väktare som dygnet runt producerade bevakning åt våra kunder. Genom monopolställningen var det ärligt talat inte så mycket fråga om försäljning utan mera om att ta emot och effektuera beställningar. Hög kvalitet på utförandet var en viktig princip och i det avseendet fann jag snabbt att vi låg tämligen rätt. Priserna höjdes varje år och täckningsbidraget, det vill säga skillnaden mellan våra intäkter och

våra kostnader, var bekvämt högt. Det skulle också ganska snabbt visa sig att det var monopoluppgragen som höll företaget på fötter. Övriga uppdrag var knappt ens lönsamma. Många resulterade i röda siffror.

Det här förhållandet fungerade trots allt rätt bra under mitt första år. Sedan fick Securitas slutligen lön för sin lobbymöda gentemot riksdag och regering vilket resulterade i att det författningsstödda bevakningsmonopolet försvann. Därefter gick det ganska snabbt utför på resultatsidan för ABAB. Allt eftersom de tidigare monopoluppgragens avtal gick ut hände något för bolaget helt nytt. Uppdragen gick ut på offentlig upphandling. Det första förlorade vi till Securitas och det var FRA (Försvarets Radioanstalt) på Lovön, ett uppdrag som ABAB hade haft sedan 1965 när bolaget startade sin verksamhet. Jag glömmer nog aldrig telefonsamtalet som bekräftade att vi hade förlorat upphandlingen. Jag befann mig på en konferensresa med mina grupp- och sektionschefer på en båt ToR Mariehamn på Åland.

Flera av mina rådgivare och vänner tog det dock inte lika hårt som jag.

– FRA bytte för bytandets skull, sa de. De kände friheten och ville utnyttja den.

Jag ville gärna tro dem men kände mig inte helt övertygad. Successivt rullade de övriga, tidigare skyddade uppdragen ut på upphandlingslistan. Vi kämpade hårt och tog hem samtliga. Det kändes fint även om nu lönsamhetsnivån blev en helt annan; betydligt sämre. Så var det dags för Regeringskansliet, ett av våra verkliga prestigeuppdrag. Deras handläggning drog ut på tiden och det kände jag som ett hot. Riktigt eländigt blev det när jag fick ett informellt besked per telefon från Förvaltningskontoret i Rosenbad.

– Ni håller på att förlora det här uppdraget. Securitas ligger bättre till. Ni måste hitta på något nytt och bättre om ni ska ha någon chans, något som höjer den personella kvalitén, löd budskapet.

Jag funderade, jag funderade och jag funderade. Vad skulle vi kunna tillföra i sista momangen i denna förhandlingsupphandling? Vi arbetade vid den här tiden väldigt aktivt med att utveckla datorstödet i all vår verksamhet. Det var bara ett år in på 90-talet och datorerna fanns visserligen lite överallt men oftast som solitärer. Kunde vi skapa ett datoriserat bevakningsstöd? DBS?

Min hjärna gick nästan varm i allt detta funderande. Min professionella omgivning bidrog tyvärr inte med särskilt mycket. I korridoren mötte jag en av de som arbetade just med vårt datorstöd. Jag drog in honom på mitt rum, stängde dörren och förklarade problemet. Han log.

– Inga problem, sa han, vi är just i slutfasen av arbetet med en modell där vi skall förse samtliga väktare på ett större bevakningsobjekt med datorer. Tanken är att de skall använda dem som stöd i det dagliga och nattliga arbetet. Vi har alldeles för många pärmar med instruktioner och åtgärdsplaner. Det är hopplöst att hålla dem uppdaterade. Vi får för många missar. Så kan vi inte ha det!

Det var snubblande nära att han fick en kram. Han blev helt paff när han i nästa ögonblick fick en direkt order att sätta in alla sina resurser på att utforma det just uppfunna DBS-systemet och återkomma med en projektplan inom 48 timmar. Om han behövde externa konsulter, var det bara att beställa. Nu var det bråttom! Jag tror inte att det gänget sov särskilt mycket under de 48 timmarna men en dryg timme före full tid hade jag all dokumentation på mitt skrivbord. En timme senare låg projektet på Regeringskansliets bord. Resultatet blev att vi fick behålla uppdraget och hos Securitas blev man väldigt förvånad. Där hade man nämligen också fått ett informellt besked från Rosenbad några dagar tidigare, dock med lydelsen att de låg bäst till för att vinna upphandlingen.

Under hösten 1990 eskalerade oron i och omkring Kuwait på grund av Iraks krav på suveränitet över Kuwait. Det hela slutade med att irakiska trupper invaderade Kuwait. Hotbilden mot några av de ambassader som bevakades av ABAB-vakter försämrades och med detta följde krav från polisen på ökad bevakning. När det senare visade sig att en USA-ledd invasion av Irak troligen skulle komma till stånd för att driva ut de irakiska trupperna från Kuwait, uppstod en helt ny förutsättning. Polisen i Stockholm, som var vår uppdragsgivare, begärde en detaljerad plan över hur den fortsatta ambassadbevakningen, som beräknades bli ungefär dubblerad, skulle kunna produceras av oss. Efter ett dygn låg planen på polisens skrivbord och de returnerade med en tuff kravspekifikation.

Från det att USA hade inlett en invasion av Irak hade vi två timmar på oss att bemanna alternativt öka bemanningen vid vissa ambassader och sex timmar för att slutgiltigt nå den högre bevakningsvolymen. Klockan tjugo minuter över tolv en natt mot slutet av januari 1991 ringde man från ABAB:s ledningscentral och väckte mig. Beskedet jag fick var att stockholmspolisen just hade begärt verkställighet av planen för den ökade ambassadbevakningen. Kriget hade brutit ut. Från ledningscentralens sida hade man omedelbart satt igång med den avtalade förstärkningen av vissa objekt. Jag klädde mig, satte mig i bilen och körde in till ”tegelhögen” som huset på Gärdet kallades. Tio minuter i två, det vill säga 1½ timme efter start, var det första steget utfört och strax före klockan fem på morgonen var hela organisationen på plats. Vi hade all anledning att känna oss nöjda. Vi hade klarat polisens krav med god marginal.

Kuwaitkriget som i USA fick namnet Desert Storm var givetvis inte över på en vecka. Det tog flera månader, ja nästan ett halvår innan kriget tog slut. För ABAB:s del blev detta en stor logistisk utmaning och påfrestning. Avtalet med polisen i Stockholm om ambassadbevakning var skrivet så att det egentligen inte fanns någon övre gräns för den personalstyrka vi skulle vara beredda att ställa till förfogande. Det finns inte heller någon gräns för hur lång vår uthållighet med den utökade volymen skulle vara. Med i princip dubblerad personalåtgång blev vi tvungna att flyga in väktare till Stockholm från hela landet, ja faktiskt från Malmö i söder till Kiruna i norr. Kravet på ordningsvaktsförordnande och vapenlicens ställde dessutom stora krav på snabba insatser av vår utbildningsavdelning. Från Securitas sida tog man ideligen kontakt med polisedningen i Stockholm och hävdade att vi inte skulle orka med den dramatiskt ökade bevakningsproduktionen och att de givetvis var beredda att ställa upp för att hjälpa till. Vi släppte dock inte taget och lyckades hålla undan vår konkurrent. Det blev en fråga om prestige och det hade inte varit bra för oss vid nästa upphandling om polisen kunnat konstatera att vi inte hade lyckats hålla vad vi lovat i avtalet.

Ett akut problem blev istället övertidsspärren på 200 timmar per år. Ganska snabbt var det många väktare som nådde eller till och med överskred gränsen. Från företagets sida inleddes en förhandling med Transportarbetareförbundet som är väktarnas fackliga hemvist. Kravet från företagets sida var att övertidstaket temporärt skulle lyftas bort och som kompensation skulle alla berörda väktare som arbetade med den förstärkta ambassadbevakningen få fem kronor mer per timme i lön. Facket gick med på kravet men villkorade medgivandet med att femkronorna skulle tillfalla avdelning fem vid Transportarbetareförbundet i Stockholm. Om jag kände ett djupt förakt? Ja, verkligen!

Länspolismästare Hjälmsjö i Stockholm, förmodligen ivrigt påhejad av Securitas ledning, ringde flera gånger och frågade om vi verkligen skulle orka hålla ut.

– Ja, svarade jag, vi har kraften och uthålligheten.

Det kändes fint att kunna säga det och att sedan, när det hela var över, kunna konstatera att det faktiskt hållit hela vägen fram. När kriget så småningom var slut, återgick vår verksamhet successivt till den vardagliga lunken i alla fall när det gällde ambassadbevakningen. På andra håll hände det saker, inte minst på Arlanda, knappt fyra mil från Tegeluddsvägen.

Luffartsverket beslöt nämligen att lägga ut bevakning och säkerhetskontroll vid flygplatsen på entreprenad och inledde en omfattande upphandlingsprocess. Vi förstod direkt att detta skulle bli Sveriges i särklass största bevakningsuppdrag och satsade stort på att ta hem det. Teamet vi satte ihop för att ro det hela i land arbetade stenhårt och jag försökte medverka så

mycket som möjligt dels för att sporra och dels för att öka tyngden. Som väntat gick vi till final mot Securitas och efter verkligt tuffa förhandlingar med Luftfartsverket, där vi fick skriva rejält på vissa delar av anbudet, stod vi som segrare. Den 1 april 1992 startade vi upp på Arlanda.

Under tiden hade det dykt upp nya orosmoln på ABAB-himlen. Resultatet för år 1991 var ungefär som tidigare. Vi förstod emellertid allt tydligare att förlusten av monopolet och de många till betydligt lägre prisnivåer omförhandlade avtalen skulle förändra resultatet till det sämre för min division. Den dåliga lönsamheten hos de båda andra divisionerna, Handel och Industri, gjorde inte saken bättre för bolagets totala resultat. Så blev det också. Månadsrapporterna bekräftade våra farhågor redan i början av år 1992.

Samtidigt pågick det ett projekt som syftade till profilbyte och namnändring på koncernen från Procordia Service AB till Partena AB. De fyra dotterbolagen skulle heta Partena Security (ABAB), Partena Cater (Sara Cater Partner), Partena Clean (Renia) och Partena Care (Svensk Hemservice). Inom ABAB växte det fram en rätt stark motståndsrörelse mot namn- och profiländringen men vi var samtidigt många som insåg att det låg en del negativa vibrationer i namnet ABAB, bland annat genom kopplingen till det tidigare statliga monopolet. Det var först när en ny och mycket snygg logotype för Partena Security i sista minuten presenterades som protesterna klingade av. Dag för profiländringen var satt till onsdagen den 6 maj.

Påskhelgen tillbringade familjen i sommarstugan utanför Lerum. Efter svärfar Arnes bortgång hade Ewa fått ”Stormen”, som stugan kallades, i gåva av sin mor Ingrid. På skärtorsdagen som var den 16 april pep det i min personsökare. Det var ett 031-nummer som jag inte kände igen. Rösten som svarade i telefonen kände jag dock igen. Den tillhörde Christer Carlsson, VD och koncernchef för Procordia Service AB. Han bodde i Lindome söder om Göteborg men veckopendlade till Stockholm. Han ville träffa mig omedelbart i ett angeläget ärende och när han hörde att jag befann mig i Lerum, sa han kort.

– Jag är där om en timme. Möt mig vid motorvägsavfarten vid Hulan!

Jag kände mig lite skakad. Den sortens kontakt från en person i hans ställning brukar bara betyda en sak: Man åker ut. Jag mötte Christer vid Hulan och eskorterade honom upp till stugan som låg vackert på en höjd med utsikt över Öxsjön. Ewa hade dukat fram kaffe med dopp. Sedan gick Ewa och pojkarna ut lite diskret. Christer och jag satte oss ner vid bordet. Den vackra utsikten som jag normalt njöt av när jag satt vid matbordet, märkte jag nu inte ens. Christer gick rakt på sak.

- Gudrun Sköld Adenberg lämnade VD-jobbet i ABAB igår. Jag vill att du går in som tf VD tills vi funnit en definitiv lösning.

Jag blev helt ställd. Christers besked kändes överkligt. Visserligen hade Gudrun förändrats på grund av bolagets sviktande lönsamhet. Hon fungerade bättre i medvind. Det här kom dock som en oväntad blixtnöjd trots den mörkt molniga himlen över ABAB. Jag tackade spontant nej. Sedan fortsatte diskussionen och en timme senare hade mitt nej blivit ett ja men under förutsättning att förordnandet enbart var temporärt. Vi skakade hand och Christer for iväg i riktning mot Lindome. Resten av påskhelgen gick mest i funderingarnas tecken. Tillförordnad VD? Oj!

Väl tillbaka på jobbet efter påskhelgen fick jag börja med att flytta in i VD-rummet. Gudruns sekreterare fanns kvar och det var tur. Hon kunde alla rutinerna runt VD-n och det blev extra viktigt nu. Jag hade haft fullt upp på min egen nivå och inte funderat så mycket över Gudruns dagliga rutiner. Min första uppgift blev att bena ut det program som Gudrun hade lagt upp för rundresan i landet och alla kund- och personalträffar hon skulle leda med anledning av profilbytet. Jag ville först av allt veta vad som väntade mig redan efter tre veckor. Den 6 maj skulle profilbytet ske och "Eriksgatan" till de största lokalkontoren inledas.

Efter lunch sammankallade jag ledningsgruppen. Koncernchefen deltog i mötet och inledde med att tala om att jag utsetts till tf VD och skulle överta taktpinnen, i alla fall temporärt. Min nya roll kändes inte till alla delar bekväm eftersom jag på ett ögonblick hade gått om flera av de som stått ovanför mig i hierarkin. Obehagskänslan försvann dock snabbt när ledningsgruppens överraskning lagt sig och jag kunde känna det tydliga stödet från samtliga. De var lika bekymrade över företagens läge som jag och beredda att ta krafttag för att medverka till en förändring.

Den inplanerade rundresan på grund av namn- och profilbytet gick fint och innehöll massvis med positiva kund- och personalkontakter. Vad jag inte visste var att jag ungefär ett år senare skulle repriserat den i ett helt annat ärende. Under besöken vid merparten av lokalkontoren, företaget hade ett femtiotal sådana i landet, passade jag på att sitta ner med chefer och personal för att presentera mig och mina tankar om företaget för framtiden. Jag fick samtidigt ett mycket bra tillfälle att lyssna på vad de tyckte; en bra inledning.

Ungefär en vecka in i varje månad kom resultatrapporten för den gångna månaden. Den läsningen blev alltmer dystert ju längre året gick och parallellt med den utvecklingen kom rapporter om att det fanns ett antal riskkapitalbolag som var intresserade av att köpa koncernen. Snart nog blev jag medveten om att det som lockade dem var Partena Securitys nedåtgående resultatrend som, om den kunde vändas, skulle ge dem en bra vinst.

Mot slutet av året köptes vi också mycket riktigt av Industrikapital AB som ägdes och leddes av Björn Sawén och Harald Mix. Ungefär samtidigt gick vi i mål med ett årsresultat som hade ungefär samma siffror som föregående år. Den stora skillnaden var att 1991 års resultat föregicks av ett plustecken och 1992 års av ett stort minustecken. Vilken början för en färsk VD! Dessutom hade styrelsen i början av hösten bett mig att acceptera rollen som ordinarie VD, vilket jag gjorde. Uppgiften kändes trots allt inte helt övermäktig; i alla fall inte då. I styrelsen satt Rikspolisstyrelsens överdirektör Ulf Waldau, samme man som fem år tidigare hade försökt locka mig tillbaka till RPS efter den misslyckade utnämningen av Pinn-P till chef för Bevakningssektionen. Waldau och övriga fick lämna Partena Securitys styrelse efter Industrikapitals förvärv av bolaget. Styrelsen bantades till ett minimum och gjordes betydligt mera operativ.

Industrikapital planerade att finnas kvar som ägare i högst tre år och under den tiden skulle resultatet från 1992 förbättras med 80 miljoner kronor, detta på en omsättning på cirka 900 miljoner. För min del innebar det här helt nya förutsättningar. Vi hade inte kraft och kompetens nog i företaget att åstadkomma detta på egen hand så ett externt konsultbolag kopplades in. Resultatet blev en åtgärdslista på 243 punkter som skulle genomföras på 18 månader. Det blev ett slit och ett släp. Samtidigt som åtgärdsprogrammet genomfördes med månatlig revision skulle den dagliga verksamheten med affärer, kundvård och personalansvar fortgå i princip som vanligt.

Det var inte bara de dagliga affärerna som tog upp min tid. Det hände andra roliga saker också. Exempelvis blev vi kontaktade av en grupp tekniker och dataprogrammerare som hade en intressant idé. GPS (Global Positioning System) var något nytt och spännande. Den här gruppen hade börjat utveckla ett system för bilar där man i en larmcentral skulle kunna följa ett fordon's position och färd via en datorbaserad digital karta. De amerikanska myndigheterna hade minskat felvisningen i GPS-systemet och det började bli alltmer exakt också för civila användare. Tänk att snabbt kunna lokalisera en stulen bil eller ett just utlöst överfallslarm från en värdetransport med en precision på bara några meter!

Efter knappt ett år var projektet operativt och hade fått namnet MobiSafe. Vi beslöt att satsa hela vår monter vid 1993 års säkerhetsmässa i Stockholmsmässan på MobiSafe. Vi kände på oss att vi var ensamma om konceptet och följaktligen låg i täten på marknaden. Vi hade identifierat en lång rad olika, mycket intressanta användningsområden. Ett av dem var för polisbilar, i första hand som en säkerhetsdetalj och i andra för att lättare kunna dirigera rätt polisbil till ett uppdrag. Vår monter på mässan bestod av ett stort tält med en scen där det fanns en

minilarmcentral med två operatörer och en jättelik TV-skärm. På golvet mellan scenen och en väl tilltagen läktare stod Fredrik Belfrage som då var en av Sverige bäst kända röster.

Under en femton minuter lång föreställning fick besökarna följa en personbil i Stockholms city som en rörlig blinkande punkt på den digitala karta som visades på TV-n. Fredrik Belfrage kunde dessutom via mobiltelefon dirigera bilen att köra åt olika håll. För säkerhets skull bad han då och då en av åskådarna att välja vilken väg bilen skulle köras för att eliminera eventuella misstankar om att vi hade i förväg uppgjorda färdvägar. Montern blev en formidabel succé. Vi hade från början tänkt oss en föreställning i timmen men redan första dagens förmiddag blev vi tvungna att maximera antalet föreställningar till tre per timme tack vare det massiva intresset. Trots det var kön utanför hela tiden lång. När mässan var slut hade vi haft 2700 besökare inne i montern för att se den femton minuter långa föreställningen. Projektledaren för säkerhetsmässan sade efteråt att det nog skulle komma att bli ett svårslaget rekord. Jag undrar om det står sig än idag, 21 år senare.

Och sedan då? Ja, det visade sig tyvärr att vi var för tidigt ute. Tekniken kostade fortfarande lite för mycket och när det gällde polisen satte facket stopp. De ville inte ha den kontrollen på polisbilarnas besättningar. Det skulle kränka polisernas integritet, hävdade de. Vårt argument att det i första hand var en säkerhetsfråga och i andra hand en logistisk tillgång ignorerades. Idag sitter sådana utrustningar i alla polisbilar och i tusentals andra fordon. Det är inte alltid affärsmässigt bäst att vara först. Äran av urpremiären fick vi i alla fall.

Jag nämnde nyss att företagets styrelse blivit mera operativ. Minst en gång i månaden, ofta två, träffades den och det fanns nästan alltid bara två punkter på dagordningen: Ekonomi och åtgärdsprogram. Det blev väldigt tydligt att det var Partena Securitys ekonomiska återhämtning som var tanken bakom Industrikapitals förvärv. Min kontaktman vid det externa konsultföretaget som hjälpte oss med åtgärdsprogrammet, blev ett för mig helt avgörande stöd. Utan hans noggranna uppföljning och kloka synpunkter hade projektet sannolikt inte kunnat ros i land. Nu sjönk istället antalet utestående punkter relativt snabbt från den ursprungliga nivån och när vi slutligen gick i mål återstod det bara sju punkter. Dem bedömde vi till slut som helt ogenomförbara. Årsredovisningen för verksamhetsåret 1993 visade att vi hade nått ända fram. Partena Security var åter på banan resultatmässigt; ett friskt företag.

Vägen dit hade emellertid varit plågsam. Tjänstemannaskaran hade minskat från lite drygt 300 till 170 vilket även hade påverkat min egen stab. Över 500 väktare hade fått lämna företaget. Med särskilt tungt sinne minns jag en kvinnlig arbetsledare som tvingades lämna sin anställning. Hon skrev ner sina tankar och när jag fick reda på det och dessutom fått läsa vad hon skrivit,

beslöt jag med hennes medgivande i ryggen att vi skulle trycka det i bokform. Än idag får jag en klump i halsen när jag läser hennes beskrivning av känslor, tankar och upplevelser.

Under nedskärningsprocessen repeterade jag Eriksgatan från föregående år men den här gången var budskapet ett helt annat. Med på resan var koncernchefen och min personaldirektör. Samtidigt som vi framförde ett tungt budskap, försökte vi gjuta mod i personalen. Detta att vi reste runt och tog oss rejält med tid för att informera, lyssna, diskutera och försöka svara rakt och entydigt på alla frågor tror jag gav den sökta effekten. Man tappade inte sugen trots att det såg illa ut och att ett antal medarbetare vid merparten av kontoren blev uppsagd på grund av arbetsbrist.

Plågsamt var också det personalärende vid regionkontoret i Göteborg som drabbade mig även på det personliga planet. En god vän och kollega från polisen ringde mig en dag och undrade om det fanns någon öppning för honom i vår organisation. Han hade lämnat polisen några år tidigare och hade först provat sina vingar i ett annat företag inom säkerhetsbranschen. Nu ville han vidare. Regionchefsjobbet i Göteborg var vakant och jag föreslog att han skulle skicka in sitt cv till vår personalavdelning. Jag poängterade samtidigt att jag var jävig och inte skulle komma att befatta mig med hans ansökan överhuvudtaget. Till personaldirektören sa jag att hans ansökan skulle behandlas precis som alla andra och att jag inte hade någon som helst uppfattning om hans lämplighet. Jag ville stå helt fri från handläggningen.

Hur det nu var så fick han jobbet. Han var den klart mest meriterade och det började också bra. Han hade redan många etablerade kundkontakter i Göteborgsområdet och han värvade flera av dem över till Partena Security. Efter ungefär ett halvår började det dock komma in synpunkter på hans ledarstil. Den gemensamma nämnaren var att klagomålen kom från kvinnliga medarbetare och att de gällde rena ragningsförsöken från hans sida. Jag åkte ner till Göteborg och träffade två av de drabbade kvinnliga medarbetarna. Deras berättelser var trovärdiga och det var helt uppenbart att de inte kände till varandras upplevelser. Det visade sig dessutom att städerskan, som kom från Partena Clean och hade utländsk bakgrund, vägrade städa hans tjänsterum om han befann sig i det. Från såväl väktarnas som tjänstemännens fackklubbar kom det nu krav på att chefen skulle bort eftersom han utnyttjade sin ställning när han gjorde närmanden mot ett antal kvinnor i personalen. Informationen hade spridit sig.

Jag kallade upp regionchefen till Stockholm och tillsammans med personaldirektören försökte jag under ett väldigt långt och mycket jobbigt samtal få honom att förstå det allvarliga i situationen. Han blånekade dock och diskussionen gick i baklås. Resultatet blev en med facket framförhandlad uppsägning grundad på personliga skäl. Personaldirektören skrev ett avtal

med honom men förbisåg tyvärr behovet av en konkurrensklausul under det år han skulle få lön från oss. Tjänstebilen fick han också behålla dock med villkoret att han skulle stå för bränslekostnaden själv. I princip samma dag som han lämnade vårt kontor nära Järntorget, steg han in på Securitas kontor vid Svingeln i Göteborg och erbjöd sina tjänster.

Han bearbetade därefter väldigt metodiskt alla våra större kunder i Göteborgsområdet för att locka över dem till Securitas. Han lovade också Securitas att han skulle se till att de skulle få bli bevakningssponsor vid friidrotts-VM i Göteborg 1995. Hans anställning hos Securitas var också villkorad till just det löftet. Jag kände mig väldigt illa berörd av hans agerande men kunde av förklarliga skäl inte göra någonting på juridisk grund. Han bröt inte mot något avtal och det omoraliska i beteendet var inte heller mycket att göra åt. Jag ringde honom trots allt efter ett tag och framförde synpunkten att han i alla fall borde lämna tillbaka tjänstebilen när han nu arbetade för vår huvudkonkurrent. Då blev han hotfull i telefonen och jag avslutade därför samtalet. Partenagruppen blev så småningom sponsor till friidrotts-VM och Partena Security stod för bevakningen. Min då före detta vän fick sluta vid Securitas. En lång vänskap hade fått ett abrupt och mycket tråkigt slut.

Tjänsten som regionchef i Göteborg annonserades ut och två kandidater, en man och en kvinna, gick till final i personalavdelningens beredningsarbete. Det bestämdes att jag skulle träffa de två på Landvetters flygplats. Efter ungefär två timmars samtal med dem var och en flög jag tillbaka till Stockholm och kände mig rätt nöjd. Jag hade fastnat för mannen. Han verkade lugn och trygg och mycket kunnig på säkerhetsområdet. Hon däremot var lite av ett yrväder. För säkerhets skull blev de två inbokade för var sin heldag hos Gudrun B, hon som hade testat mig sommaren 1990. Hennes uppgift blev nu att försöka fastställa vem av de två som var lämpligast, inte minst med utgångspunkt från att det var mig de skulle rapportera till. De här heldagstesterna hade en välfylld prislapp men det var ändå bara växel pengar jämfört med kostnaden för en felrekrytering. Gudrun B:s återkoppling till mig blev en rejäl överraskning.

– Han har *en* styrka och det är hans manipulativa förmåga och hon har *en* svaghet och det är hennes ambition att arbeta med för många saker samtidigt, löd hennes besked.

Hoppsan! Tänk en så felaktig uppfattning man kan få och hur lätt man kan bli manipulerad.

Ulla Schröder hette (och heter fortfarande) hon som anställdes som regionchef i Göteborg och det var verkligen ett lyckokast. Hon hade visserligen ingen erfarenhet av arbete med säkerhet och bevakning men hennes kvalitéer på områdena personalledning, affärsmässighet och

kundhantering var betydligt viktigare, inte minst på det då något nedgångna Göteborgskontoret. Hon fick det på fötter igen och det gick rätt snabbt.

Jag har många positiva minnen från samarbetet med Ulla men ett av dem höjer sig över bruset. En relativt stor kund hade sagt upp avtalet med oss på grund av bristande kvalitet redan innan Ulla tillträdde som regionchef. Hon åkte dit för att träffa kundens säkerhetschef och göra en snygg avslutning. När samtalet led mot sitt slut, reste de sig upp och säkerhetschefen tittade närmare på Ullas visitkort.

– Schröder, sa han. Känner du någon som heter Ulf Schröder?

– Javisst, svarade Ulla, jag har varit gift med honom i trettio år.

– Men oj då, svarade säkerhetschefen, Ulf och jag har ju tävlingsseglat ihop i många år.

Sedan satte de sig ner igen och förhandlade fram ett nytt bevakningsavtal.

Strax efter det att Ulla hade anställts sökte jag upp Securitas Göteborgschef på dennes kontor. Besöket var av social natur. Även om vi var bittra konkurrenter kunde vi umgås. Vi hade ju dessutom ett flertal ömsesidiga intresseområden som bland annat torgfördes i Bevakningsföretagens Riksförbund, BFR, där jag under en period var vice ordförande.

– Jag ville informera dig om att jag anställt en ny chef för Partena Security i Göteborg, sa jag.

– Jaha, sa han, det var intressant. Vad heter han?

– Det är en hon, sa jag. Hon heter Ulla Schröder.

Då lutade han sig bakåt i stolen, fällde upp glasögonen i pannan och lade händerna bakom nacken.

– Ett fruntimmer! Du är fan inte klok, utbrast han.

Jag bara log. Det gjorde inte han några månader senare när han upptäckte vilken duktig affärskvinna Ulla var. Han fick skruva upp tempot rejält bara för att försöka hålla jämna steg med henne. Skadeverkningarna efter Ullas företrädare eliminerades nästan helt. Skönt!

Inom Partena Security hade vi en liten grupp väktare som hade genomgått den rätt speciella utbildningen för att få arbeta som livvakt. Vi fick sådana uppdrag från såväl näringslivet som från polisen. Vi märkte under 1992/93 att uppdragen som avsåg skydd för hotade och miss-handlade kvinnor ökade markant. Den polisiära livvaksresursen var starkt begränsad så polisen valde att köpa tjänsten från oss. För att ytterligare öka kompetensen hos våra livvak-

ter anställde jag en polis som i många år arbetat som livvakt på Säpo. Han kunde ytterligare styra upp verksamheten i rätt riktning kompetensmässigt. Bland de åtgärder vi vidtog var att inleda ett samarbete med ordföranden för Riksorganisationen Kvinnojourer i Sverige (ROKS). Hon deltog sedan i delar av den grund- och vidareutbildning vi hade för de väktare som ingick i livvaktgruppen. Åtgärden uppskattades ömsesidigt eftersom den ökade vår personals kunskap om och förståelse för det allvarliga samhällsproblem som våld och hot mot kvinnor redan då utgjorde.

Vår bevakning av utländska beskickningar i Stockholm var unik på det viset att det var det enda bevakningsuppdraget i Sverige som baserades på en internationell konvention: Wienkonventionen från 1963 avseende konsulära och diplomatiska förbindelser. Den föreskriver bland annat det ansvar som värdlandet har för en främmande beskicknings skydd och säkerhet. Våra väktare hade följaktligen rätt bra på fötterna för sitt viktiga uppdrag. Samtliga hade ordningsvaktsförordnande och bar skjutvapen.

Det paradoxala med ambassadbevakningen var att en nyanställd väktare möttes av beskedet från personalavdelningen att *”du får börja på ambassad och sedan får du byta till något bättre”*. Jag undrar fortfarande ibland över vem det var som en gång i tiden bestämde att man skulle säga så. Tänk så fel det var! Fördelen med att anställningen inleddes med ambassadbevakning var emellertid att samtliga väktare i Stockholm fick både ordningsvaktsförordnande och vapenutbildning direkt efter anställningen. De var följaktligen användbara också på en rad andra områden utan kompletterande utbildning.

När jag lämnade huvudkontoret för ett kundbesök eller liknande hade jag som princip att alltid söka upp minst en väktare för ett kort men ofta mycket givande samtal. Det här gjorde att jag som VD fick ett ansikte hos en stor del av personalen, åtminstone i Stockholmstrakten. Julaftonsnatten 1963 skruvade jag upp besöks- och kontaktprojektet rätt rejält. Efter medgivande hemifrån kom jag överens med personal- och försäljningscheferna om att vi tillsammans skulle göra en nattlig runda på Östermalm i min husbil och besöka samtliga ambassadväktare som var i tjänst. Besöken skulle vi göra hos väktarna på deras respektive bevakningsobjekt, inte i någon av rastlokalerna. Med i husbilen hade vi en avlösningsväktare, te, kaffe, choklad, lussebullar och pepparkakor. Vi startade klockan elva på kvällen och var färdiga först klockan fyra på juldagens morgon. Flera av väktarna trodde att de såg i syne när de upptäckte en husbil så dags den natten och där hos dem.

– Kanske är det en tysk husbilist som förirrat sig, trodde flera.

Rundturen blev mycket uppskattad och det talades om den länge efteråt. Den blev också

startskottet till en rejäl satsning på ambassadväktarna. I samarbete med UD, polisen i Stockholm och Säpo arrangerade jag tre kvällar i polishuset med en tredjedel av väktarna närvarande vid varje tillfälle. Där gavs information från UD och polisen om förutsättningarna för och betydelsen av ambassadbevakningen. Det märktes att väktarna tog till sig av det de fick höra. De sträckte liksom på sig i bänkarna. En kvinnlig kommissarie från Säpo berättade därefter om ett fall där tre väktare hade rapporterat att en Mercedes misstänkt ofta passerade förbi eller stannade till i närheten av den ambassad de bevakade. I bilen fanns det alltid tre män. Säpos utredning visade att det mannen höll på med var rekognoscering inför det uppdrag de hade: Att döda det landets ambassadör. Nu kunde de istället gripas och därefter snabbt utvisas ur riket. Det var väldigt intressant att se väktarnas reaktion direkt efter den redogörelsen. Hela gänget fick liksom stå i blicken. Det var precis det jag ville uppnå med projektet: Att höja statusen på uppdraget.

– Det vi gör är viktigt, dj-gt viktigt, var kommentaren från flera av väktarna.

Stålbaden under 1993 och 1994 slutade för min del med en krasch. Under drygt två år hade jag haft en normalarbetstid på mellan 60 och 80 timmar per vecka. Dessutom hade jag alltid en välfylld portfölj med mig hem för ytterligare någon timmes arbete, ibland mer. Till detta tvingades jag lägga känslan av en närmast konstant negativ stress som buffert mellan de nya ägarna och personalen. Ägarna fokuserade helt och enbart på den ekonomiska utvecklingen i siffror, gärna med flera decimaler. Utöver pressen som utgjordes av deras tuffa krav hade jag ansvaret för drygt 4000 anställda och en lång rad betydelsefulla kunder. Det blev tyvärr ohållbart i längden.

Den 4 november 1994 hade jag tillsammans med personaldirektören deltagit i en facklig förhandling i Malmö. Under flygresan hem kände jag en helt överklig trötthet. Jag sov under nästan hela flygningen och tvekade faktiskt att själv köra hem från Bromma flygplats. Så trött var jag. Med hjälp av frisk luft och en promenad på Bromma piggade jag dock till och körde hem till Ekerö. Jag hälsade på Magnus som satt och pluggade och Ewa som stod och strök. Sedan åt jag en försenad middag och satte mig framför TV:n i vardagsrummet. Jag såg sista delen av ABC-nyheterna minuterna före halv åtta. Sedan försvann jag. Vad som därefter hände under kvällen är fullständigt raderat från mitt minne.

Jag minns fortfarande överhuvudtaget inte någonting. När vi senare rekonstruerade kvällen tillsammans visade det sig att jag bland annat hade talat i telefon med en av mina regionchefer i 45 minuter. Regionchefen hade förundrats över att jag talade ovanligt långsamt och delvis sluddrigt samt att jag var tyst i långa perioder när jag egentligen skulle svarat på någon fråga.

Ewa och Magnus upplevde att jag var delvis frånvarande och märkte samma saker med mitt tal. De trodde dock att jag bara var tröttare än vanligt och att mitt beteende var symptom på just trötthet.

Nästa morgon kunde jag inte ta mig ur sängen. Allt snurrade. Med min egen blodtrycksmätare tog jag blodtrycket och häpnade: 217 över 137. Inte konstigt att jag var halvt medvetslös. Efter telefonsamtal till doktor Peter Schrader blev det iltransport till akuten på St Görans sjukhus. Där kunde man konstatera att det var en stroke jag drabbats av, turligt nog inte av värsta sorten men ändå. Jag blev inlagd på en strokeavdelning och där tillbringade jag flera veckor. Vänstersidan var försvagad och jag försökte avstå så mycket som möjligt från att prata. Sluddrandet gjorde mig generad. Det kändes som om jag var berusad.

Efter en vecka började jag få lämna sängen för kortare promenader, till en början med en stödjande eskort. Tur och retur dagrummet var kanske totalt trettio meter men kändes de första gångerna som ett maraton. Jag piggnade dock till allt mer. Fortare än väntat gick det också. Jag besökte dagrummet flera gånger om dagen. Där fanns en bokhylla och en bok skriven av Alf Henriksson blev min återkommande lektyr. Den innehöll dagsrim och en av verserna sitter fortfarande kvar i mitt minne:

”

Årligen knoppas vårarna

Vårligen hoppas dårarna

Svårligen stoppas tårarna

”

Henriksson lek med ord är fascinerande!

Jag hade emellertid fortfarande vissa problem med balansen och styrkan i vänster arm och vänster ben. Flera gånger om dagen blev jag undersökt och ett av momenten var att jag skulle försöka träffa nässpetsen med höger eller vänster pekfinger. Fingret hamnade lite överallt i ansiktet men inte på nässpetsen. Det där kändes överkligt. Ena dagen hade jag full direktiv rätt över en organisation med mer än 4000 medarbetare och nästa dag kunde jag inte ens träffa min egen nässpets.

Så småningom ansåg läkarna att jag hade återhämtat mig tillräckligt och att jag var medicinskt färdigbehandlad. Jag fick åka hem och blev inledningsvis sjukskriven i en månad. När jag kom hem fann jag att vardagsrummet såg ut som en mindre blomsterhandel med massor

av buketter. Jag blev starkt berörd av att merparten av blommorna kom från enskilda eller grupper av väktare. Uppenbarligen var jag någon för dem, inte bara en titel långt bort och högt upp.

På hemmafronten försökte jag få tag på mig själv igen. På något märkligt vis kändes det stundtals som om jag befann mig utanför mig själv. Jag fick ingen ordning på någonting. Dessutom funderade jag i allt mer svarta banor över det jag hade råkat ut för. Från att ha varit ledare för ett rätt stort företag hade jag blivit en ynkelig person som egentligen inte orkade med något eller någon alls. Lite grann blev det som i Addis Abeba kring julen 1975. Jag drog mig undan och höll mig för mig själv; orkade inte med vare sig omgivningen eller mig själv. Först långt senare förstod jag hur frustrerande det måste ha varit för Ewa, Johan och Magnus. Jag befann mig som i en bubbla och de var utanför.

Framtiden tycktes ha hamnat bakom mig. Min plan hade varit att rida ut det ekonomiska oväder som Partena Security hade råkat in i och sedan leda företaget vidare på ett betydligt lugnare vatten. Allt kändes nu istället hopplöst, så hopplöst att jag i mitten av december till och med planerade att komma till ett definitivt avslut. Planen blev så konkret att jag mätte mynningen på avgasröret till min tjänstebil. Den var fem gånger åtta centimeter i en liggande rektangel. På Ekesiö Bygg i Ulvsunda fanns en mjuk ventilationsslang som skulle passa perfekt.

Det var min läkare och vän Peter Schrader som jag har att tacka för att det inte gick så långt. Under den där svåra perioden hade vi dagliga kontakter per telefon och träffades dessutom också väldigt ofta. Han kunde läsa mig som en öppen bok och även i telefon redan efter ett par minuters samtal avgöra hur jag mådde. Han ledde mig igenom och ut ur den svarta tunneln, något som jag är honom djupt tacksam för.

Efter drygt tre månader bedömdes jag vara i tillräckligt bra form för att återvända till arbetet men inte som VD. Peter Schrader och den läkare på St Göran som hade behandlat mig efter min stroke, uteslöt helt möjligheten att det skulle fungera. Jag hade därför valt att avgå och skulle istället glida in i en mindre krävande stabsfunktion på försäljningssidan. Redan efter ett par veckor tvingades jag emellertid backa ner till halvtid. Jag orkade helt enkelt inte med mer än halva dagar. Efter lunch släcktes ljuset om liknelsen tillåts. Istället försökte jag med en arbetstid mellan tio och två.

Under större delen av återstoden av 1995 kämpade jag på men upplevde mycket starkt de begränsningar jag fått på grund av min stroke. Koncentrationsförmågan, minnet och uthålligheten var de som drabbats hårdast. Jag fann därför under hösten att jag borde lämna företaget och istället satsa på en verksamhet där jag kunde styra arbetstiden och arbetsuppgifterna

helt själv. Samtidigt övertalade Peter Schrader mig att ansöka om halv sjukpensionering. Det kändes bittert men innerst inne insåg jag att det var den bästa för att inte säga den enda lösningen.

I slutet av december sålde Industri Kapital Partenagruppen till franska Sodexho och genom den affären fick jag ett visst startkapital för återstoden av mitt liv. Vi i koncernledningen hade nämligen redan två år tidigare erbjudits att teckna ett aktie- och optionsavtal med Industri Kapital. Det innebar en viss tröst i ett i övrigt prekärt läge.

Efter ansökan och en omfattande utredning blev jag sjukpensionär till 50% sommaren 1996. Samtidigt som det kändes bittert att tvingas till det kändes det som en befrielse. Med det beslutet i fickan var det betydligt lättare att acceptera att jag blivit halvtidare. Det var inget att hymla om längre. Mot slutet av året gick jag hem från Partena Security. Jag hade bestämt mig för att arbeta vidare med säkerhetsfrågor i egen regi.

Utredningen som begärdes av Försäkringskassan innan de beslöt om min 50%-iga sjukpensionering innehöll en serie tester och genomfördes på Sophiahemmet av en läkare och en psykolog. Flera av testerna var identiska med de som Gudrun B utsatt mig för år 1990. En jämförelse gjordes mellan de olika resultaten och på det viset kunde man på Sophiahemmet fastställa i procentsiffror hur mycket vissa av mina funktioner hade försämrats på grund av min stroke.

Jag hade sedan tidigare ett litet företag, AW Konsult Ekerö AB, och tog från och med årsskiftet 95/96 endast sådana uppdrag som attraherade mig till såväl innehåll som omfattning. Nackdelen med att arbeta som ensamvarg är att man mister den sociala gemenskap som en företagsmiljö erbjuder samt att man inte utvecklas professionellt på samma vis som man gör i en grupp. Nackdelarna uppvägdes för min del av den frihet och den brist på press som mitt rätt kravlösa egenföretagande innebar. Det var inte försörjning jag sökte. Det var sysselsättning och i första hand på det mentala planet som jag behövde. Jag trivdes rätt gott med min nya livssituation och lärde mig äntligen att använda ordet nej.

Tio år senare fick jag via min doktor Peter Schrader en förfrågan från ett företag nära Stockholm om jag kunde hjälpa dem med en säkerhetsgenomlysning. Peter var företagsläkare hos dem. Jag skulle finnas där tre halva dagar i veckan. Det fungerade riktigt bra och redan efter ett några veckors ”snokande” hade jag funnit en del rätt komprometterande detaljer. Det var så illa att det i praktiken kanske kunde röra sig om såväl knarkinförsel som människohandel. Notera att jag skrev att det kanske kunde röra sig om. Jag hade ännu inga bevis, snarare indikationer.

Sent en kväll när jag var ensam hemma och satt och tittade på en film på TV, ringde det på dörren. Jag minns att jag kastade en blick på klockan eftersom det var ganska sent och rätt ovanligt med besök vid den tiden. Klockan stod på 22.02. Det här var i början av januari så det var kolsvart ute.

Jag öppnade ytterdörren och sedan har jag en liten minneslucka. Det blev dock ett kort handgemäng och jag hamnade ett stycke in i hallen. Framför mig stod två helt okända och svartklädda män. Deras kragar var uppfällda och baseballkepsarnas skärmar var djupt neddragna över ansiktet. Båda hade solglasögon av den modell där även glasen är svängda bakåt mot tinningarna. Den ene hade ett långt baseballträ i ena handen.

– Heter du Anders Waldman?

– Ja.

– Tala inte! Nicka eller skaka på huvudet. Säg inget!

– *Nick*

– Du ska sluta med det du håller på och jobbar med i (platsens namn)!

– *Nick*

– Det finns flera på Ekerö som heter Waldman. Släktingar, va?

– *Nick*

– Gör nu som jag har sagt så händer det inget mer!

– *Nick*

– Blanda inte in polisen för då kommer vi tillbaka rätt snart!

– *Huvudskakning*

Sedan gick de. Besöket tog bara mellan en och två minuter. Jag var helt omtumlad men fick tag i en penna och ett papper och skrev ner den korta dialogen ordagrant. Jag gjorde också ett försök till beskrivning av de två männen. Det var bara den ene som yttrade sig och han talade ren svenska utan någon som helst dialekt eller brytning. Han med baseballträet sa inte ett ord. När jag idag ser det papper som jag skrev på, märker jag tydligt hur uppskakad jag måste ha varit. Det är inte lätt ens för mig själv att tyda min stressade skrivstil.

Det var först fram på småtimmarna som jag lyckades somna men då hade jag redan bestämt mig. Nu fick det vara nog. Så värdefull var inte min sysselsättning så att jag skulle riskera liv och hälsa, i synnerhet inte när även Ewa samt Johan och Magnus med familjer kunde bli in-

blandade. Tidigt nästa morgon kontaktade jag kundföretagets VD som jag också träffade senare på dagen. Han accepterade mitt skäl för att avbryta uppdraget.

Jag talade senare med en gammal kollega på Rikskriminalen och han kunde bekräfta att den här sortens händelser hade börjat bli alldeles för vanlig i Sverige. Målsäganden, vittnen, poliser, åklagare, kronofogdar och socialsekreterare skräms till passivitet och tystnad. Utifrån sin erfarenhet uppskattade han att mina två objudna gäster fått minst 25.000 kronor var för sin korta men resoluta arbetsinsats i min hall.

.....

Husbilsliv

.....

På Rikskriminalen på Rikspolisstyrelsen fanns det en kollega som hade köpt sig en husbil. Han berättade ofta om den och till slut blev jag så intresserad att jag bad att få titta på den. Den stod parkerad i närheten av Kvarteret Kronoberg där RPS ligger eftersom kollegan bodde i det intilliggande kvarteret.

Husbilen var inte särskilt stor, bara lite drygt sex meter lång. Den var byggd i Frankrike och av fabrikatet Pilote. Jag blev förtjust i det jag såg. I början av 80-talet hade vi hyrt en liten husvagn under tre veckor en sommar men det blev helt fel. Det regnade hela första veckan och husvagnens tak läckte på tre ställen. Dessutom var den på tok för liten för den sortens väder. Det krävs en del utrymme när två vuxna och två barn tvingas vara inomhus dag efter dag på grund av ett envist regnväder.

Kollegan erbjöd mig att hyra husbilen och sommaren 1989 gjorde vi slag i saken. Vi hyrde den i tre veckor och styrde mot England, Skottland och Wales. Det var ju inte direkt någon försiktig och blygsam inledning men resan gick bra och vi blev helt tända. Senare samma år köpte vi en likadan husbil men av en senare årsmodell.

Om jag nu ska vara riktigt ärlig gick den första resan inte helt bra. Vi åkte färja från Göteborg till Fredrikshavn på Jylland och stannade för att rasta bland en massa andra bilar på en sandstrand i Lökken. Solen stekte så jag fällde ut markisen ett par meter. Fem minuter senare låg markisen på husbilens tak, ditblåst av en överraskande vindby. Jag lyckades samla ihop delarna så gott det gick och kunde även rulla in markisen igen. Vi steg ombord och jag startade för att köra därifrån. Då grävde framhjulen ner sig i sanden. Det krävdes tio snälla danskar för att få upp oss ur gropen. De skrattade och vinkade när vi åkte därifrån. Jag undrar vad de tänkte.

Resten av resan emellertid gick bra och vi hade massor av härliga upplevelser längs vår väg genom det brittiska kungadömet. Vi upplevde vår hittills brantaste uppførsbacke strax utanför den lilla staden Bath. Backens lutning var på 20%. Husbilen hade en bensinmotor på omkring

• Vår första husbil, en integrerad Pilote.

80 hästkrafter men trots att den var lågt växlad krävdes ett aktivt arbete med den femväxlade lådan för att hålla farten. I backen vid Bath var jag nere på ettans växel innan vi nådde krönet. Annat är det med dagens turboladdade, oerhört effektiva dieselmotorer.

Vi fann ganska snart att husbilslivet passade perfekt för våra önskemål. Det har sedan starten blivit många sköna resor. Under de första femton åren åkte vi till största delen i Sverige och helst norr om Dalälven. År 1993 tog vi med min syster Kerstin och hennes man Sten på en treveckors tur kors och tvärs genom Norrland. Nästan 450 mil blev det. Tur med vädret hade vi också. Det kändes som om vi hade ett alldeles eget högtryck med oss längs Blå Vägen, Silvervägen och Nordkalottvägen. Alldeles särskilt minns jag en lunch i Tornehamn som ligger

vid Torne Träsks västra ände. Det var ett par dagar efter midsommar. Snön var fortfarande meterdjup, det var plus 22 grader och det fanns musöron på björkarna. Vi upplevde tre årstider samtidigt och det är nog faktiskt enda gången hittills som vi gjort det. Sverige är fantastiskt!

Efter ett kort besök i Narvik körde vi norrut på den norska sidan och upplevde midnattsolen vid en havsvik tillsammans med en lika hänförd engelsk familj. Vi fortsatte sedan i riktning mot Haparanda norr om Torne Älv, det vill säga på den finska sidan. Tanken var att åka båt över en sjö fram till inom promenadavstånd från treriksröset. Vi kom tyvärr en kvart för sent och båten hade redan lämnat hamnen. Rätt besvikna fortsatte vi vår resa men redan efter ett par kilometer löstes vårt problem. En helikopter flög över vägen på låg höjd framför oss och gick in för landning på en heliport. Vi svängde in dit och hade tur. Piloten hade en lucka på 20 minuter inför nästa uppdrag och den luckan fyllde vi med en kort tur fram till Treriksröset där vi hovrade någon minut över det stenmonument som markerar gränspunkten mellan Sverige, Norge och Finland. Sedan flög vi i en vid båge över den karga naturen tillbaka till heliporten. Resan var värd varenda krona av de 700 den kostade.

Från den resan är det ytterligare ett minne som sticker ut. Vi körde i inlandet på väg norrut och på E4 söderut längs kusten från Haparanda och ner till Örnsköldsvik. Där vek vi av i sydvästlig riktning mot Rissne utanför Sollefteå där min yngste farbror Sven bodde. Han gick bort för några år sedan men var som man säger i Göteborg, en ”riktigt go gubbe” som jag gärna träffade ofta. Vid lunchtid hade vi kommit till Sidensjö och jag parkerade utanför kyrkan som ligger vackert på en höjd. Eftersom jag hade gjort mitt arbetspass som chaufför under förmiddagen och de andra tre skulle ansvara för matlagningen, steg jag ur och gick ett varv runt kyrkan. På baksidan hörde jag klassiskt pianospel genom ett öppet fönster.

Jag steg in genom kyrkporten och fick se en liten flicka som satt och spelade på ett piano som stod alldeles utanför altarringen. Solljuset föll in genom fönstret och landade på hennes långa ljusa hår. Det tillsammans med hennes mjuka pianospel blev en nästan religiös upplevelse. Jag backade diskret ut i vapenhuset och tog trappan upp till läktaren där jag sedan satt i ungefär en kvart och bara njöt. När hon slutat spela gick jag ner, tackade henne för underhållningen och gav henne en sedel som tack. Hon log blygt, neg och sprang iväg. Kanske var det hennes första gage?

Någon månad senare träffade jag min läkare Peter Schrader och berättade om min fina upplevelse. Han lyste upp och sa:

– Det måste ha varit en av systrarna Mattsson!

När han såg min mycket förvånade min, tillade han:

– Jag jobbade en tid som distriktsläkare där uppe för några år sedan och redan då var de där systrarna musikaliska underbarn.

Den spelande flickan bör idag vara runt 35 år gammal. Jag har ofta undrat över hur det sedan gick för henne på den musikaliska vägen genom livet. Att hon hade talang var helt uppenbart. Har hon manne fått fler gager?

Möbleringen framtill i vår Pilote var mycket praktisk. Där fanns fyra bekväma fåtöljer som vi satt i under färd. De kunde svängas in mot mitten där vi ställde ett runt pelarbord. Det var mysigt att sitta där och fika eller ta ett glas vin på kvällen. Utsikten var fin genom de stora fönstren, lite som på en veranda. Ovanför fåtöjlerna fanns en dubbelsäng som vi fällde ner nattetid. Längst bak fanns en u-soffa runt ett bord och hela den avdelningen kunde bäddas ner till en bekväm dubbelsäng. På ömse sidor mitt i bilen fanns kök och tvättrum. Det hela var med den tidens mått närmast ett under av funktion och kvalitet.

Under årens lopp bytte vi sedan upp oss och hade som störst en KABE-husbil som var nästan nio meter lång. År 2012 bytte vi tillbaka till Pilote. Cirkeln var slutet.

De första åren vi åkte husbil var vi rätt ensamma på vägarna i den fordonskategorin. Vi hajade faktisk till när vi mötte en ”kollega”, inte minst i norra delen av Sverige. Möjligheterna till lugn och ro var i stort sett obegränsade där uppe och vi hittade nästan alltid en alldeles egen sjötomt för övernattningsarna vid havet, vid en sjö, vid en älv eller vid något annat vattendrag. Idag är det helt annorlunda. Antalet husbilar har fördubblats sedan 1989.

Det ideella föreningslivet har alltid attraherat mig. Jag var nog bara runt 18 år när jag fick mitt första styrelseuppdrag. Det var i en politisk ungdomsklubb hemma i Backa. Sedan dess har det rullat på. När vi hade köpt vår första KABE husbil år 2006 kändes det naturligt att gå med i KABE Husbilsklubb. Där blev jag sedan ordförande under tre år.

Medlemskapet i en annan förening blev helt annorlunda och inte särskilt långvarigt. Här följer en rent ryslig historia som tyvärr är alldeles sann.

Husbilsklubben.se (HBK) bildades i slutet av november 2006. Flera av stiftarna hade kort dessförinnan lämnat styrelsen i en annan husbilsklubb i samband med ett extra årsmöte. Det var föranlett av påstådda oegentligheter bland annat på det ekonomiska och skattetekniska planet. Revisorn och valberedningens sammankallande hade begärt detta extra möte. Enligt trovärdiga källor tömdes dessförinnan den gamla klubbens ställplatsregister och informatio-

nen överfördes till HBK:s hemsida. Åtgärden utfördes av den gamla klubbens webbadministratör som sedan fick motsvarande funktion i HBK.

Domänen www.husbilsklubben.se hade skapats redan den 4 september 2006 det vill säga två och en halv månad före det extra årsmötet i den andra klubben, en i sammanhanget intressant detalj.

Efter att ha fått tips om HBK av en god vän beviljades jag medlemskap i klubben den 11 december 2006 och fick medlemsnummer 56. Jag var då helt ovetande om bakgrunden till att HBK hade bildats. HBK var i mina ögon en modern form av ideell förening med hela sin verksamhet förlagd till ett internetforum.

När jag blev medlem var forumet fortfarande i sin linda men jag fann det mycket givande och deltog med liv och lust i de olika diskussionerna. Med min myndighets- och polisiära bakgrund tyckte jag det var särskilt intressant att följa upp och förklara innebörden av olika bestämmelsers effekt på husbilslivet. Jag tog också ofta kontakt med berörda myndigheter, i första hand Polisen och Vägverket, för att få specifika frågor sakligt belysta. Av de många tacken jag fick på forumet var det tydligt att insatsen uppskattades.

Någon gång i början av år 2007 upptäckte jag att landets vägkartor endast innehöll de campingplatser som var organiserade i SCR (Sveriges Camping- och Stugföretagares Riksorganisation). Jag fann det lite märkligt eftersom jag visste att det fanns minst lika många campingplatser till som inte var organiserade i SCR. De fanns emellertid inte med på kartorna. Jag tog kontakt med Lantmäteriet i Gävle och ställde frågan:

– Tycker ni det är lämpligt att Lantmäteriet som är finansierat med skattemedel aktivt bidrar till osund konkurrensbegränsning genom den här selekteringen av landets campingar?

Frågan tog skruv och det dröjde inte många dagar innan jag fick beskedet att de skulle se till att samtliga kända campingplatser fördes in i kartmaterialet. Jag talade också med KAK, M och några kartförlag och de meddelade unisont att de skulle acceptera förändringen. De insåg det logiska behovet! Två år senare kom effekten. Alla kända campingar fanns med från och med 2009 års kartupplaga. Det blev visserligen en liten skillnad mellan karttecknet för en SCR-camping och en som inte var medlem i SCR med det spelade mindre roll. Alla fanns med och det var huvudsaken. Särskilt trevligt var det att lite senare läsa de uppskattande orden om min insats i ledaren i branschtidningen Husvagn & Camping.

Våren 2007 genomförde HBK sitt första årsmöte. Det skedde i en skola i Floby strax utanför Falköping. Vi var många som åkte dit och det var speciellt kul att träffa några av dem som jag

kommunicerat med under det gångna halvåret. Inte minst gällde det hedersmannen Farbror Claes (hans användarnamn på forumet) som visade sig vara minst lika trevlig i verkligheten.

Föreningstekniskt var mötet ingen höjdare men vi är ju alla barn i början, tänkte jag. Föga anade jag vad som skulle komma ett och ett halvt år senare. Kanske borde jag reagerat när ansvarsfrihet föreslogs och beviljades den sittande interimsstyrelsen utan att ett enda ekonomiskt dokument hade redovisats. Kassören fick frågan om hur mycket pengar det fanns i kassan.

– Ungefär 75.000 kronor, svarade han.

En och samma person stod sedan för årsmöteskvällens båda klavertramp. Det var en man i övre medelåldern som först – i gravt berusat tillstånd – vandrade omkring på scenen i en dryg timme med en mikrofon framför munnen och förrättade vinstdragning i lotteriet. Det blev tyvärr mer fyllesnack än dragning av vinster. Vi var rätt många som suckade djupt.

Några timmar senare kom han raglande ut bland de uppställda husbilarna, gick fram till ett högt staket, lutade sig mot det och tömde blåsan. På andra sidan gatan, ungefär tjugo meter bort, satt ett antal villaägare i sina trädgårdar och njöt av den sköna vårkvällen. Deras bestående minne av HBK:s första årsmöte blev troligen fylloets anatomiska exponering.

Ungefär samtidigt som HBK fyllde ett år inträdde en successiv förändring av tonen på forumet, tyvärr till det sämre. Allt fler inlägg innehöll helt onödiga påhopp och sarkastiska kommentarer. En stor del av dessa inlägg gjordes efter midnatt och jag skulle tro att alkohol spelade en stor roll i sammanhanget. Visserligen minskade mitt intresse en aning på grund av det här men jag fortsatte trots allt att skriva på forumet. Det blev emellertid inte längre lika tätt mellan mina inlägg.

Tyvärr bidrog ett par av webadministratörerna också till försämringen genom den ton de använde mot medlemmarna. De där två uppförde sig ungefär som värsta sortens gammaldags idrottsplatsvaktmästare. Jag undrade rätt ofta över hur det kunde komma sig att styrelsen inte reagerade på funktionärernas beteende. Det var först långt senare som jag förstod vilka två det var som hade den egentliga men samtidigt informella makten i klubben; två av webadministratörerna.

I början av december 2008 hettade det till i två trådar på forumet. Den ena gällde inbetalning av medlemsavgiften för 2009 och den andra gällde frågan om vem som egentligen ägde domänen www.husbilsklubben.se

Webadministratören Håkan Månsson med medlemsnummer 1 i HBK deltog i båda diskus-

sionerna och det märktes tydligt att han blev irriterad över frågeställningarna. Beträffande domänägandet hävdade han att det måste vara en fysisk person som var registrerad ägare. Där hade han helt fel. En juridisk person kunde lika väl stå som ägare. Det informerade jag honom om men inte på forumet utan i ett personligt mejl. Jag ville inte att han skulle bli ytterligare irriterad genom att han tillrättavisades publikt. Beträffande medlemsavgiften hävdade han i ett ilsket sista inlägg att den medlemsavgift som inte var registrerad hos klubben den 31 december skulle resultera i att vederbörande medlem stängdes av från forumet. I inget av dessa två fall hade han något stöd i stadgarna för sina påståenden. Han var enbart förbannad och hade uppenbarligen förlorat omdömet. Många har senare påstått att alkohol skulle ha spelat en icke oväsentlig roll men om det har jag ingen uppfattning.

Senare på kvällen den 11 december 2008 upptäckte jag att jag inte längre kunde logga in på forumet. Jag möttes istället av ett spärrmeddelande.

vBulletin-meddelande

Du har stängts av på grund av följande skäl:
Ej Onskvärd HBK Medlem

Datum då avstängningen kommer att upphävas: Aldrig

- *Ett fullständigt osannolikt spärrmeddelande*

Först trodde jag att det hade inträffat ett tekniskt fel på klubbens server och sedan att det rörde sig om ett dåligt practical joke. Jag mejlade en fråga till Håkan Månsson men fick inget svar. Jag mejlade även till klubbens ordförande

Carina Ollén men även från hennes sida var det tyst, alldeles tyst. Jag skickade också ett mejl till styrelsens allmänna epostadress. Det svar jag fick tre dagar senare, återkommer jag till.

Två dagar efter utestängningen från forumet fick jag och ett drygt dussin andra medlemmar ett mejl från Håkan Månsson där han meddelade att han stängt av ett antal medlemmar från forumet. Som skäl angav han att han fått nog av ”de påhopp som en liten klick medlemmar anser sig ha rätt att göra gentemot oss som arbetar ideellt med HBK”. Det vore en grov underdrift att säga att jag blev förbluffad. Vad då för påhopp?

Lite senare i december mejlade jag till Håkan Månsson och bad honom beskriva vad jag hade gjort för att drabbas av hans illa genomtänkta beslut till avstängning. Jag har ännu inte sommaren 2014 fått något svar från honom. Inte heller från dåvarande ordföranden Carina Ollén har jag fått något svar på de mejl jag skickade till henne dagarna efter avstängningen.

Den 13 och 16 december gjorde klubbens sekreterare Leif Nivebro två långa inlägg på forumet under rubriken ”Information från styrelsen” där han framförde en rad svepande och grundlösa beskyllningar mot oss som hade utestängts. En intressant detalj var att han i ett av

dem skrev att ”självkänt kan vi inte leda i bevis att så är fallet vad gäller påståendet att en grupp manipulativa medlemmar bildat ett nätverk för att störa och skapa oro i klubben”. Detta häpnadsväckande uttalande från sekreteraren i en ideell förening med nästan 3000 medlemmar får stå för hans räkning och utan ytterligare kommentar från min sida.

Den 15 december kom det äntligen ett livstecken från klubben. Det var undertecknat av ”Styrelsen”. I det skrev man att man redan under våren 2008 hade diskuterat mitt medlemskap i HBK sedan jag blivit vald till ordförande i KABE Husbilsklubb. Man hade kommit fram till att jag skulle få vara kvar som medlem fram till årsskiftet men inte därefter. Jag tolkade beskedet som att det var ett styrelsebeslut och begärde omedelbart att få en kopia av det aktuella protokollet eller åtminstone av den aktuella paragrafen i protokollet. Trots flera påminnelser till sekreteraren Leif Nivebro fick jag aldrig någon kopia. Av det drog jag slutsatsen att det inte fanns något protokollerat beslut. Saken blev inte bättre för min del genom det här. Jag misstänker numera på goda grunder att mejlet från den 15 december varken hade ett protokollerat styrelsebeslut som grund eller var författat av styrelsen. Snarare var det en av klubbens två informella ledare som stod bakom skrivningen. Han hade och har fortfarande den för en ideell förening bisarra ovanan att agera som om vore han styrelseledamot, eller ännu hellre ordförande, trots att han bara är funktionär och webadministatör.

Den 15 december skapades ett forum för oss som hade utestängts, detta för att vi skulle kunna kommunicera på ett effektivt sätt. Forumet fanns under domänen www.husbilsklubben.com som hade registrerats av en datakunnig medlem redan en dag före utestängningen. Han hade gjort registreringen som en ilsken reaktion på att Håkan Månsson i ett inlägg på forumet klargjort att även domännamn gränsande till www.husbilsklubben.se var säkrade av klubben. Medlemmen ville i det läget bara bevisa att Håkan Månsson är en gång farit med osanning på forumet. I början av januari 2009 ändrades domännamnet till www.husbilsforumet.se.

Den 19 december skickade vi utestängda ett mejl till samtliga medlemmar i HBK där vi kortfattat berättade vad som hade hänt. Vi hade ju inte längre tillgång till forumet och kunde följaktligen inte kommunicera med medlemmarna på något annat sätt. Dessutom spred sekreterare Leif Nivebro klandervärd information om oss utan att ha någon som helst saklig grund. Vi var avstängda och kunde inte bemöta anklagelserna. Innan mejlet skickades talade jag med en jurist på Datainspektionen för att försäkra mig om att utskicket inte stod i strid med någon lagstiftning. Beskedet från juristen var glasklart. Klubbens matrikel fanns öppet tillgänglig på forumet och till den fanns inga restriktioner kopplade. Vårt budskap var av klubbintern

karaktär och innehöll inte något politiskt, religiöst eller kommersiellt budskap. Det stred följaktligen inte mot någon lag eller författning! Jag kanske ska tillägga för tydlighetens skull att det inte heller i klubbens dåvarande stadgar fanns något förbud mot att skicka mejl till andra medlemmar, vare sig enskilt eller i grupp.

Den kompakta tystnaden från styrelse och webadministration fortsatte. Jag fick ibland känslan att jag inte fanns, att alltsammans var en mardröm. Kränkningen berörde mig mycket starkt. Jag misstänkte att nästa steg skulle bli uteslutning ur HBK. Något annat skäl till tystnaden kunde jag inte finna.

Så blev det också. Måndagen den 29 december fick jag ett mejl med ett infogat brev i pdf-format från HBK:s styrelse undertecknat av ordförande Carina Ollén. Styrelsen hade beslutat att inte bevilja mig fortsatt medlemskap och skälen var två.

- Mitt namn stod under det massutskickade mejl som vi sände till samtliga HBK-medlemmar den 19 december.
- Jag hade registrerat mig på forumet Hubilsklubben.com.

I brevet hänvisade Carina Ollén till ett antal paragrafer i de då gällande stadgarna för HBK som underlag för beslutet om uteslutning. Jag bad en jurist granska texten i de åberopade paragraferna i relation till de två angivna skälen för uteslutning. Juristen tog god tid på sig, lade sedan samman papperen, suckade och skakade på huvudet. Till råga på allt hade man mage att flera gånger senare beteckna vårt mejlutskick som illegalt. Med vilken rätt kunde styrelsen ifrågasätta Datainspektionens juridiskt grundade besked till oss att utskicket var legalt?

I mars 2009 fick jag plötsligt ett mejl från Leif Nivebro. Till mejlet var fogat en kopia av styrelseprotokollet från den 28 december då uteslutningsbeslutet togs. Det protokollet hade jag inte efterfrågat utan det var protokollet från det tillfälle under våren då styrelsen hade diskuterat mitt medlemskap som jag hade begärt en kopia av. Ju mer jag läste i det mejlade protokollet, desto mera häpen blev jag.

Det första som slog mig var att webadministratören Gunnar Olsson deltog i mötet som ”adjungerad styrelsemedlem”. Ja, det står faktiskt så i protokollet. Dessutom uppdrogs det till Gunnar Olsson att justera protokollet.

Adjungerad till ett visst styrelsemöte kan man givetvis bli för att man har en viss specialistkompetens eller speciell information i en fråga som skall behandlas av styrelsen. Styrelsemedlemmar utses av årsmötet, inte av någon annan.

Det är endast ledamöter i en styrelse som har behörighet att justera protokollen. En adjungerad person har aldrig rätt att justera. Den här detaljen med obehörig protokolljustering är faktiskt så allvarlig att protokollet saknar giltighet vilket i sig innebär att beslutet om utslutning (egentligen: ej beviljat fortsatt medlemskap) formellt sett inte gäller. Det där hade styrelsen lätt kunnat ordna genom ett nytt, kort möte med korrekt hantering men det har man såvitt jag vet inte valt att göra.

På HBK:s hemsida finns ett inre forum som benämns ”styrelserummet”. Man skulle rimligen kunna tänka sig att det bara är ledamöter och suppleanter i styrelsen som har behörighet dit. HBK bestämde redan tidigt att styrelseprotollen skulle vara hemliga. Om det kan man givetvis tycka en hel del men det finns inget formellt hinder för styrelsen eller årsmötet att fatta ett sådant beslut. I analogi med sekretessen kring styrelseprotokollen bör naturligtvis också styrelsens diskussioner omfattas av motsvarande sekretess. Så är det inte i fallet HBK. Det är faktiskt fler icke-styrelsemedlemmar än styrelsemedlemmar som har behörighet till styrelserummet. Samtliga webadministratörer, medlemservice, valberedning och revisorer har behörighet. Med det systemet anser jag att styrelsens integritet är allvarligt kränkt, i synnerhet med hänvisning till den sekretess man omgärdat styrelseprotokollen med.

Det fanns en person i styrelsen som blev mycket illa berörd över hur jag och de andra utestängda och senare uteslutna medlemmarna behandlades. Genom denna persons försorg har jag fått ta del av ett antal skärmdumpar från styrelserummet, endast sådana med en direkt bäring på min person. En skärmdump är en kopia av en bild eller en sida som visats på dataskärmen.

Bland skärmdumparna var det några stycken som stack ut. Klockan 11.38 på julafton 2009 skrev webadministratören Gunnar Olsson i styrelserummet att han ”kollat lite på nätet om denne man (Anders Waldman; min am.), som förvånat mig (Gunnar Olsson; min anm.) med sitt sätt att agera med tanke på att han haft vissa ”ansvarsfulla” uppdrag i statens tjänst. Bland annat som polis som han dock slutade med någon gång vid tiden för Palmemordet.” Efter de orden hade han lagt in ett citat från en rapport som en av de många privatspanarna i Palmemordet sammanställt. Där stod mitt namn nämnt.

Jag kan inte tolka Gunnar Olssons skrivning och citat på annat sätt än att han på ett subtilt och samtidigt mycket obehagligt sätt insinuerade att jag skulle haft något med mordet på Olof Palme att göra. De kloka och omdömesgilla personer som jag visat skärmdumpen för har reagerat mycket starkt och tolkat det precis som jag. Gunnar Olssons inlägg var helt enkelt skrämmande!

Fem dagar senare gjorde sekreteraren Leif Nivebro ett inlägg på styrelserummet. Inlägget var en kopia av en skrivning som jag sammanställt till årsdagen av vår uteslutning. Den hade jag lagt ut på husbilsforumet.se, det forum som vi uteslutna skrev på. I min skrivning kommenterade jag i detalj de ovan beskrivna formella felen som begicks i samband med styrelsemötet den 28 december 2008. Några timmar efter Leif Nivebros inlägg skrev styrelseledamoten Gert Hansson att ”man kan ju i efterhand rätta till detta” och syftade då på det formella felet att man utsett en obehörig till att justera protokollet. Det här är faktiskt det enda exempel jag lyckats finna på att någon i HBK-styrelsen begripit att man agerat felaktigt. Det respekterar jag Gert för och han hade helt rätt. Man kunde ha repeterat styrelsemötet, skrivit ett nytt protokoll och låtit en ledamot justera. Enkelt och korrekt!

Den 27 augusti 2011 kl 23.12 publicerade webbadministratören Gunnar Olsson på styrelserummet ett mejl som jag skickat till HBK och märkt ”Att.: Ordförande Lasse Larsson” och vars sista mening löd: ”Lasse, detta är adresserat till dig personligen och jag hoppas det når dig utan någon som helst påverkande åtgärd från någon mellanhand på väg fram till dig.” Så skrev jag på grund av att jag inte litade på att webbadministratörerna, som är de som tömmer HBK:s epostlåda, skulle kunna hålla fingrarna i styr.

Det blev som jag misstänkte. Med orden ”Eftersom all tidigare korrespondens med denna man delgivits hela styrelsen lägger jag även detta här” lade Gunnar Olsson ut texten till allmänt beskådande på ”styrelserummet”. Det är svårt att finna ett tydligare belägg för att HBK-styrelsen saknade integritet och att klubben de facto styrdes av informella ledare. Jag hade givetvis inget emot att Lasse Larsson tog upp mitt mejl som en ”inkommande skrivelse” vid nästa styrelsemöte och då delgav ledamöterna innehållet. Absolut inte! Det jag vände mig emot var Gunnar Olssons regelvidriga tilltag att helt enkelt strunta i ordförandens integritet och utan dennes medgivande lägga ut mejlet i styrelserummet till beskådande även för hela den stora grupp icke-medlemmar i styrelsen som hade tillträde dit.

I början av år 2009 begärde jag hos ordförande Carina Ollén att få delta i årsmötet 2009 för att där formellt begära årsmötets överprövning av styrelsens uteslutningsbeslut. Hon förvägrade mig den möjligheten. Jag bad då en jurist att skriva ett formellt brev till HBK:s styrelse med krav på återgång av beslutet om uteslutning. Carina Olléns svar till juristen innehöll flera osanningar men väldigt få svar på juristens berättigade krav och frågor. Detsamma gällde hennes framträdande vid den hearing som föregick årsmötet 2009 och som var begärd för att skapa klarhet i det som drabbat oss i december 2008. Hon talade mest om tiden efter den 11 december då Håkan Månsson hade utestängt mig och de andra från forumet. När

mötets ordförande bad henne berätta om vad som hade föregått utestängningen blev det bara ett par svepande kommentarer utan relevans i sakfrågan.

Märkligt var också det som hände alldeles i början av hearingen. Vi var två i den uteslutna gruppen som hade skickat in fullmakter som medgav HBK:s styrelse rätten att under hearingen berätta allt som rörde oss två. Vi ville inte att styrelsen skulle kunna undanhålla någon information om oss av diskretions- eller sekretesskäl. Webadministratören Gunnar Olsson begärde då att fullmakterna skulle ogiltigförklaras eftersom hearingen inte var ett årsmöte. Mötet beslöt emellertid klokt nog att säga nej till hans begäran.

Den hårdaste kritiken för inkompetens i hela den här soppan vill jag dock rikta mot klubbens dåvarande revisor, redovisningskonsulten Lars W, då anställd vid ett globalt revisionsföretag med placering i Borås. Han fick kontinuerligt information från mig och flera andra via mejl redan från helgen den 13-14 december om vad som hände. I början av februari 2009 skickade jag honom dessutom ett rekommenderat brev med en omfattande dokumentation över vad jag och flera andra råkat ut för. Han valde att inte lösa ut försändelsen som efter en månad returnerades till mig. Jag ringde honom då och frågade varför han inte hade kvitterat ut försändelsen. Svaret var att han inte ville ha brev utan mejl. Jag skickade honom då sammanställningen infogad i ett mejl. Sedan hände ingenting.

Till årsmötet skrev han en ren revisionsberättelse trots att en synnerligen allvarlig händelse inträffat i klubben under verksamhetsåret; en grupputeslutning av medlemmar. Av hans agerande drar jag slutsatsen att han inte förstått eller möjligen nonchalerat sin uppgift som medlemmarnas revisor i den ideella föreningen husbilsklubben.se. Om Lars W hade varit auktoriserad revisor hade hans agerande resulterat i en anmälan till disciplinnämnden i Föreningen Auktoriserade Revisorer. En auktoriserad revisor bedöms nämligen av den nämnden även avseende externa uppdrag av ideell natur. Policyn i det företag han arbetade för var dessutom att sidouppdrag, även av ideell karaktär, var förbjudna.

Det var inte mycket som blev rätt i det här fallet. Jag vet inte vad som då och även senare drev ledamöterna i styrelse och vissa webadministratörer i HBK att agera så omänskligt som de gjorde. Det kan inte enbart bero på inkompetens. Rätt många har under årens lopp talat om sektliknande tendenser i klubbens ledning och webadministration och det kanske ligger sanningen ganska nära. Andra talar ganska mycket om de stora pengar som cirkulerar i klubben. Ett obestridligt faktum är att medlemmarna i Valberedningen har medlemsnummer 6, 9, 11, 15 och 305 och att den sammankallande heter Carina Ollén. Sådant borgar för konnuitet och man kan med viss rätt undra: I vilken riktning?

Vilka två som i praktiken bestämde i HBK på den tiden och som troligen fortfarande i stor utsträckning gör det? Svaret är entydigt: Webadministratörerna Gunnar Olsson från Malmö och Håkan Månsson från Lidköping. Avslutningsvis i det här avsnittet vill jag betona med eftertryck att klubbens forum är något av en guldgruva när det gäller information, att klubbens medlemmar är helt vanliga och till allra största delen genomtrevliga människor. Det är den styrande nomenklaturans tillkortakommanden när det gäller föreningsarbetet som är så oerhört stötande. Den synnerligen allvarliga kränkning jag och mina medarbetare utsattes för i den etiopiska öknen den 21 december 1975 mildrades i väsentlig mån genom att den somaliske kapten som anförde gruppen som attackerade oss, bad om ursäkt när han insett sitt misstag. Det hade också HBK-styrelsen kunnat göra den 12 eller 13 december 2008 men de avstod. Frågan hänger fortfarande i luften: Varför?

Ewas och mitt husbilsliv fortsatte givetvis trots den flagranta kränkningen. Vi hade inlett husbileriet med en rejäl utlandsresa och därefter under cirka femton år mest hållit oss till den norra delen av Sverige. Från och med år 2006 riktade vi åter blickarna mot utlandet och har sedan dess gjort ett stort antal resor till en rad olika länder i Europa. I början höll vi oftast till i Frankrike och Tyskland under höstarna efter att ha tillbringat somrarna i Sverige. Mellan september och december 2010 gjorde vi den första av våra riktigt långa resor. Den blev 1100 mil lång och gick genom sju länder. Vändpunkten låg vid fyren Cabo Sao Vicente i Portugals (och Europas) sydvästligaste hörn. Två år senare blev det ännu längre eftersom vi då inledde resan till Medelhavet med en sväng österut till bland annat Ungern.

Vintern 2013/14 låg vi mest stilla på en liten camping i staden La Herradura som ligger ungefär sex mil öster om Malaga. Efter flera besök där har den lilla staden gett oss en behaglig hemkänsla. Det är skönt att koppla av vid husbilen 100 meter från stranden och låta öronen fyllas av bruset från havsvågorna när de bryts mot stranden.

Den kontinentala delen av Europa har kommit väldigt mycket längre i utvecklingen för husbilsturismen än Sverige. I Tyskland och i Frankrike finns det tusentals strategiskt placerade så kallade ställplatser (från det tyska ordet Stellplatz) anpassade till husbilar. Det kan ofta röra sig om en parkeringsplats med särskilt stora rutor och möjlighet till påfyllning av vatten, tillgång till el samt avlopp för grävatten och toalett. I Sverige finns det ännu bara några dussin sådana ställplatser.

I Frankrike finns det dessutom cirka 2000 husbilsplatser upplåtna av vinodlare, bönder, konstnärer och konsthantverkare. France Passion heter konceptet och servicenivån är vanligen något begränsad men man får stå där över natten alldeles gratis. Tanken är givetvis att man

skall intressera sig för gårdens produkter och även köpa något. Inte minst på vingårdarna har vi många gånger bunkrat fantastiska viner. De smakar extra gott när man fått se produktionen och dessutom provsmakat på plats under ledning av odlaren själv.

Sedan starten har vi besökt följande länder: Norge, Danmark, Finland, Holland, Belgien, Storbritannien, Luxemburg, Tyskland, Frankrike, Spanien, Portugal, Italien, Monaco, Kroatien, Slovenien, Ungern, Slovakien och Tjeckien. Vi har oftast undvikit motorvägar. På det viset har vi fått se så mycket mera av de länder vi besökt. Från motorvägen kan det ofta vara vacker utsikt men byar och mindre städer ger så oändligt mycket mer. Där kan vi stanna och komma ännu närmare något som väckt vårt intresse.

Husbilslivet har blivit lite av en livsstil för oss. Att husbilen har det personliga registreringsnumret ANDRUM är ingen tillfällighet. Det är resultatet av ett aktivt val. Känslan när vi startar en resa med välfylld husbil är svår att beskriva. Den måste upplevas. Det är bara att hoppas att vi ännu har många år kvar med möjligheten att resa runt och finna nya smultronställen.

.....
Epilog
.....

Nu återstår endast det här avsnittet. Det som är avsett som en avrundning på de föregående sidornas innehåll. Jag har gjort en komprimerad resa genom mitt liv, en resa som inneburit många återseenden, såväl glada som smärtsamma. Under resans gång har många ytterligare minnen dykt upp, sådana som jag haft lagrade djupt inne i hjärnans arkiv och som krävt en nyckel för åtkomst. Nyckeln har ofta varit ett annat, redan nedtecknat minne.

Sammanfattningsvis skulle jag kunna säga att en rätt fattig liten pojke fick ett rikt liv. Fattigdomen gällde i första hand bristen på egen historia men också till viss del det faktum att mamma Néan efter pappa Edvins alltför tidiga bortgång fick det väldigt svårt att få ekonomin att gå ihop; ofta gjorde den nog inte det. Rikedomen har i första hand bestått av min familj och den mångfald jag mött i form av upplevelser och sysselsättningar. Allt kunde tagit slut den där morgonen i den etiopiska öknen men någon eller något ville annorlunda.

Det har varit roligt att skriva, det har varit betydligt lättare än jag hade väntat och det har gått väldigt mycket fortare än jag hade kunnat ana. Särskilt glädjande har det varit att specifikt kunna peka på enskilda händelser som inneburit mer eller mindre dramatiska vändpunkter under mitt liv. Gamla undangömda och delvis bortglömda foton har kommit fram och förstärkt minnesintrycken

Avslutningsvis vill jag tacka min kära Ewa för att hon med sin lojalitet gjort stora delar av min yrkeskarriär möjlig, för hennes idoga arbete med att korrekturläsa texterna och hennes acceptans av mina många timmar framför datorn och skannern i det här projektet.

Anders Waldman är född av jämtländska föräldrar i Göteborg hösten 1942. Pappa Edvin var fjärdingsman i Backa som då var en egen kommun på Hisingen strax utanför Göteborg. Mamma Néan var sjuksköterska och arbetade på Lillhagens Sinnessjukhus på Hisingen. Pappan gick bort strax efter det att Anders fyllt åtta år och livet för familjen blev strävsamt. Efter många sommarlov på en bondgård hos släktingar i Jämtland var Anders inställd på att bli bonde. Mot slutet av tonåren bytte han emellertid fokus och inriktade sig istället på att gå i pappans fotspår och söka sig till polisyrket. Genom en rad sammanträffanden tog hans karriär tidigt rejäl fart och redan vid 35 års ålder var han polisintendent vid Rikspolisstyrelsen och assistent till Rikspolischefen Carl G Persson. Efter 25 år inom polisen valde Anders att gå ut i näringslivet där han förblev verksam i 20 år. Under nära sex år arbetade han utomlands i så skilda länder som Cypern, Indien, Etiopien och Frankrike som fredsmäklare respektive biståndsarbetare och polis i internationell tjänst vid Interpol. Efter en uppväxt med starkt begränsade ekonomiska resurser fick han ett rikt liv som han återberättar här. Anders syfte med boken är i första hand att överföra sin historia till sönerna Johan och Magnus men den historia han beskriver finner säkert läsare i en betydligt större krets.